Sabahattin Ali

M. E. B. Kütüphanesi

İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN

Roman

AFİF YESARİ' nin
Mimar Sinan Üniversitesi
Kitaplığına Bağışıdır

1 9 4 0

İSTANBUL

REMZİ KİTABEVİ

93 - Ankara Caddesi - 93

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ MERKEZ KÜTÜPHANESİ

Mimar Sinan Üniversitesi
Kütüphanesi
Demirbaş No. : E001575
Sıra No. :

894.3533
SAB
i

M.S. Güzel Sanatlar Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi
0030349
255.07.02.01.06.00/07/0030349

PL
248
.S23
I25
1940

I

Öğleden evvel saat on birde Kadıköy'ünden Köprüye hareket eden vapurun güvertesinde iki genç yanyana oturmuş konuşuyorlardı. Deniz tarafında bulunanı şişmanca, açık kumral saçlı, beyaz yüzlü bir delikanlı idi. Bağa bir gözlüğün altında daima yarı kapalı gibi duran ve eşya üzerinde ağır ağır dolaşan kahve rengi miyop gözlerini vakit vakit arkadaşına ve solda, güneşin ziyası altında uzanan denize çeviriyordu. Düz ve biraz uzunca saçları, arkaya atılmış olan şapkasının altından dökülerek sağ kaşını ve göz kapağının bir kısmını örtüyordu. Çok çabuk konuşuyor ve söz söylerken dudakları hafifçe büzülerek ağzı güzel bir şekil alıyordu.

Arkadaşı ise ufak tefek, zayıf, kolları sinirli hareketlerle mütemadiyen oynıyan, gözleri her şeye keskin bir bakış fırlatan, soluk yüzlü bir gençti.

Her ikisi de yirmi beş yaşından fazla göstermiyorlardı ve boyları ortaya yakındı.

Şişmancası, gözlerini denizden çevirmiyerek anlatıyordu:

«Kendimi tutmasam kahkahayı koparacaktım. Tarih müderrisi sualleri biribiri arkasına sıraladıkça kız şaşırıyor, dört tarafından yardım ister gibi başını çeviriyordu. Bir kere bile notları açıp okumadığını bildiğim için bal gibi çaktı dedim. Bir de gözüm arkasında oturan Ümit'e ilişti, ne göreyim, kaşiyle, göziyle profesöre işaretler yapıyor. İstediği de oldu azizim, hoca birkaç sudan şey sorup cevaplarını kendisi verdi ve kızı mezun etti.»

«Ümit'e pek mi tutkun?»

«Her kıza tutkun... Biraz yüzüne bakılır olursa...»

Sonra elini arkadaşının dizine vurarak, hikâyesine devam ediyormuş gibi bir eda ile:

«Hayat beni sıkıyor...» dedi. «Her şey beni sıkıyor. Mektep, profesörler, dersler, arkadaşlar... Hele kızlar... Hepsi beni sıkıyor... Hem de kusturacak kadar...»

Bir müddet durdu. Eliyle gözlüğünü oynattı ve devam etti:

«Hiç bir şey istemiyorum. Hiç bir şey bana cazip görünmüyor. Günden güne miskinleştiğimi hissediyorum ve bundan memnunum. Belki bir müddet sonra can sıkıntısı bile hissedemiyecek kadar büyük bir gevşekliğe düşeceğim. İnsan bir şey yapmalı, ama öyle bir şey ki... Yoksa hiç bir şey yapmamalı. Düşünüyorum: elimizden ne yapmak gelir? Hiç!.. Milyonlarca senelik dünyada en eski şey yirmi bin yaşında... Bu bile biraz palavralı bir rakam. Geçen gün bizim felsefe hocasiyle konuşuyordum. Lâfı gayet ciddî tarafından açtım ve «hikmeti vücudumuz» u araştırmıya çalıştım. Dünyaya ne halt etmiye geldiğimiz sualine o da cevap veremedi. Yaratmak zevkinden, hayatın bizatihî bir hikmet olduğu hakikatinden dem vurdu, fakat çürük. Ne yaratacaksın? Yaratmak yoktan var etmektir. En akıllımızın kafası bile bizden evvelkilerin depo ettiği bir sürü bilgi ve tecrübenin anbarı olmaktan ileri geçemez. Yaratmak dediğimiz şey de bu mevcut malları şeklini değiştirerek piyasaya sürmekten ibaret. Bu gülünç iş bir insanı nasıl tatmin eder bilmiyorum. Bize ziyasını beş bin senede gönderen yıldızlar varken, en kabadayısı elli sene sonra kütüphanelerde çürüyecek ve nihayet beş yüz sene sonra adı unutulacak eserler yazarak ebedî olmıya çalışmak, yahut üç bin sene sonra, kolsuz bacaksız, bir müzede teşhir edilsin diye, ömrünü çamur

yuğurmak ve mermere kalem savurmakla geçirmek bana pek akıllı işi gibi gelmiyor.»

Sesine mühim bir eda vererek ağır ağır mırıldandı:

«Bana öyle geliyor ki, hakikaten yapabileceğimiz bir tek iş vardır, o da ölmek. Bak, bunu yapabiliriz ve ancak bu takdirde irademizi tam bir şey yapmakta kullanmış oluruz. Ben ne diye bu işi yapmıyorum diyeceksin! Demin söyledim ya, müthiş bir gevşeklik içindeyim. Üşeniyorum. Atalet kanunu icabı sürüklenip gidiyorum, Eeeeh.»

Ağzını müthiş bir surette açıp esnedi. Ayaklarını uzattı. Karşısında oturarak ermenice bir gazete okuyan yaşlıca bir adam bu genişleme karşısında hemen toplandı ve genç adama ters bir bakış fırlattı.

Arkadaşı bütün bu sözlere, belki onuncu defa dinlediği için pek kulak asmamış, gözlerini etrafta gezdirmiye ve kafasında bir takım fikirleri toplamak ister gibi ara sıra kaşlarını çatarak mırıldanmıya devam etmişti.

Yanındakinin nutku bitince mânalı bir tebessümle:

«Ömer», dedi. «Paran var mı? Bu akşam bir rakı içelim.»

Ömer biraz evvelki derin sözlerine pek yakışmıyan pişkin bir tavırla:

«Yok ama, birini kafesleriz. Ben bugün daireye uğrasam kolaydı, fakat hiç niyetim yok.»

Zayıf genç, mühim bir tavırla başını sallıyarak:

«Seni yakında sepetlerler. Bu kadar asmak olur mu? Zaten bütün daireler Darülfünuna devam eden memurları yakalarından atmak için bahane arıyorlar. Senin gibi postanede çalışanların vaziyeti büsbütün berbat. Orada vakit her yerden pahalıdır. Yahut böyle olması icap eder.»

Sonra gülerek ilâve etti:

«Tevekkeli değil, Beyazıt'tan gönderdiğimiz mek-

tuplar Eminönü'ne kırk sekiz saatte varıyor. Senin gibi gayretli memurlar sağ olsun.»

Ömer gayet sakin cevap verdi:

«Benim mektuplarla alâkam yok. Ben muhasebedeyim. Akşama kadar defter dolduruyorum. Akşamları da ara sıra veznedara yardım ediyorum.. Para saymak tatlı bir şey Nihatçığım.»

Nihat birdenbire canlanmış gibi:

«Enteresan şey...» dedi. «Umumiyetle para enteresan bir şeydir zaten. Çok kere cebimden bir lira alır, önüme koyarak onu saatlerce seyrederim. Hiç bir fevkalâdeliği yok. Bir takım hünerli çizgiler, tıpkı mekteplerdeki resmi hattî vazifeleri gibi. Belki biraz daha ince ve karışık... Sonra bir resim. Birkaç satır muhtasar yazı ve bir iki imza... Üzerine biraz fazla eğilince insanın burnuna ağır bir yağ ve kir kokusu da vurur. Fakat ne muazzam şeydir bu kirli kâğıt azizim, bir düşün!»

Bir müddet gözlerini yumdu.

«Meselâ herhangi bir gün müthiş bir iç sıkıntısı seni boğar. Hayat sana karanlık, mânasız gelir. İnsan, biraz evvel senin zırvaladığın gibi felsefeler yapmıya başlar. Hattâ yavaş yavaş onu da yapamaz ve canı ağzını açmağı bile istemez. Hiç bir insanın, hiç bir eğlencenin seni canlandıramıyacağını sanırsın. Hava sıkıcı ve mânasızdır. Ya fazla sıcak, ya fazla soğuk, ya fazla yağmurludur. Gelip geçenler suratına salak salak bakarlar ve on para etmez işlerin peşinde, bir tutam otun arkasından koşan keçiler gibi dilleri bir karış dışarı fırlıyarak dolaşırlar. Aklını başına derleyip bu pis ruh haletini tahlil etmek istersin. İnsan ruhunun çözülmez düğümleri bir muamma gibi önüne serilir. Kitaplarda okuduğun depresyon kelimesine bir can kurtaran simidi gibi sarılırsın. Çünkü nedense hepimizde, maddî olsun, mânevî olsun, bütün

dertlerimize bir isim takmak merakı vardır, bunu yapamazsak büsbütün çılgına döneriz. Maamafih insanlarda bu merak olmasa doktorlar açlıktan ölürlerdi. Bu depresyon kelimesine yapışıp iç sıkıntısının uçsuz bucaksız denizinde bocalarken karşına uzun zamandanberi görmediğin bir ahbap çıkar. Kılık kıyafetinin düzgünce olduğunu görür görmez derhal aklına kendi meteliksizliğin gelir ve gafil dostundan, talihin varsa, bir iki lira borç alırsın... İşte ondan sonra mucize başlar. Şiddetli bir rüzgâr ruhundan bir sis tabakasını sıyırıp götürmüş gibi içinin birdenbire aydınlandığını, bir hafiflik, bir genişlik duyduğunu görürsün. Eski sıkıntı pır diyip uçmuştur. Gözlerin etrafa memnuniyetle bakar ve sen de gevezelik edecek bir arkadaş aramıya başlarsın. İşte, iki gözüm, ciltlerle kitabın, saatlerce tefekkürün yapamadığı işi iki kirli kâğıt başarır. Sen ruhumuzun bu kadar ucuz bir bedel mukabilinde takla atmasını haysiyetine yediremediğin için belki daha asîl sebepler peşinde koşarsın, gökyüzünde birkaç yüz metre daha yükselen bir bulut, yahut ensene doğru esen serince bir rüzgâr, yahut o esnada aklına gelen zekice bir fikir sana bu değişmenin sebebi gibi görünmek ister. Fakat söz aramızda, iş bunun tamamiyle aksinedir, cebimize giren iki lira sayesindedir ki havanın biraz açıldığını görmek, rüzgârın serinliğini hissetmek, hattâ akıllıca şeyler düşünmek mümkün olmuştur... Kalk, iki gözüm, iskeleye geldik. Günün birinde ya çıldıracağız, ya dünyaya hâkim olacağız. Şimdilik bir rakı parası bulmıya çalışalım ve parlak istikbalimizin şerefine birkaç kadeh içelim.»

II

Nihat sözlerini bitirip ayağa kalkınca Ömer'in yerin-

den kımıldamadığını gördü. Elini onun omuzuna dokundurdu; Ömer biraz irkildi, fakat vaziyetini bozmadı. Öteki, acaba uyudu mu diye bakmak için biraz iğilince arkadaşının, gözlerini mukabil taraftaki kanepelerden birine dikerek, fevkalâde meraklı bir şey seyreder gibi etrafla alâkasını kesmiş olduğunu gördü. Başını o tarafa çevirip gözleriyle araştırdı. Hiç bir şey göremedi. Elini tekrar Ömer'in omuzuna koyarak:

«Hadi, kalksana!» dedi.

Ömer cevap vermedi, yalnız kendini rahat bırakmasını istiyen bir ifade ile yüzünü buruşturdu.

«Ne var yahu! Nereye bakıyorsun?»

Ömer, nihayet başını çevirmiye karar vererek:

«Sus ve otur!» dedi.

Nihat bu emre itaat etti.

Yolcular yavaş yavaş yerlerinden kalkarak çıkılacak kapılara doğru yürümeğe başlamışlardı. Ömer bunların arasından karşı tarafı görebilmek için başını yukarıya, sağa, sola çevirip duruyordu. Arkadaşı onu dürterek söylendi:

«Eee! Sıktın artık. Söylesene, nereye bakıyorsun?»

Ömer ağır ağır başını çevirdi, bir felâket haberi veriyormuş gibi:

«Şurada genç bir kız oturuyordu, gördün mü?» dedi.

«Görmedim, ne olmuş?»

«Şimdiye kadar ben de görmemiştim!»

«Saçmalıyor musun?»

«Şimdiye kadar böyle bir mahlûk görmemiştim diyorum!»

Nihat canı sıkılmış gibi yüzünü buruşturdu, tekrar ayağa kalkarak:

«Sen bütün büyük lâflarına ve dillere destan olan zekâna rağmen asla ciddî bir insan olamıyacaksın!» dedi.

Bu cümleden sonra dudaklarının kenarında kalan bir istihza çizgisi birkaç saniye kadar devam etti, sonra yerini lâkayt bir ifadeye bıraktı. Ömer de kalkmıştı. Boynunu uzatıp ayaklarının ucuna kalkarak aranıyordu Bir aralık Nihat'a döndü:

«Daha oturuyor!» dedi. Sonra gözlerini arkadaşının yüzüne dikerek:

«Gevezeliği bırak. Şu anda ömrümün en ehemmiyetli dakikalarını yaşıyorum. Hislerim beni şimdiye kadar asla aldatmamıştır. Müthiş bir şey oldu veya olacak. Şurada gördüğüm genç kız, bana, daha dünyaya gelmeden, daha dünyanın, daha kâinatın teşekkül ettiği sıralardan tanıdığım birisi gibi geldi. Sana nasıl anlatabilirim. «İlk görüşte deli gibi âşık oldum, yanıyorum, tutuşuyorum!» gibi lâflar mı söyliyeyim? Fakat işin tuhaf tarafı bunlardan başka da söyliyecek sözüm yok. Hattâ burada seninle nasıl durup çene çaldığıma hayret ediyorum. Bundan sonra ömrümün bir dakikasının bile ondan uzakta geçmesi benim için ölüm demektir. Demin pek göklere çıkardığım ölüme şimdi müthiş bir şey gibi bakmama da hayret etme, ne diye mi hayret etmiyeceksin? Ne bileyim ben. Sana izahat verecek değilim ya.. Ne lüzumu var. Yalnız ukalalık etmeden bana bir akıl öğret! Ne yapayım. Korkunç bir vaziyet karşısındayım. Onu bir kere gözden kaybedersem ölünciye kadar ömrüm yalnız aramakla geçer; ve her halde bu müddet pek kısa olur. Of be. Saçmalıyorum. Fakat fevkalâde doğru söylüyorum. Onu bir daha hiç görmemek ihtimali en feci ve maalesef en akla yakın olanı. Düşün ki şu anda çehresini hatırlıyamıyorum bile, fakat hafızamdan daha derin bir yerde onun bir taşa hâkkedilmiş kadar keskin bir tasvirinin, akılların almıyacağı kadar eski zamanlardanberi mevcut olduğuna eminim. Şu kalabalığın içine gözlerim kapalı olarak karışsam bir kuv-

vet beni muhakkak hiç şaşırtmadan doğru ona götürecektir.»

Fevkalâde süratle söylediği bu sözlerden sonra hakikaten gözlerini kapıyarak bir adım ilerledi. Sol eliyle hâlâ Nihat'ın bileğini tutuyordu. Nihat zangır zangır titriyen bu kolun sahibine hayretle baktı. Onun her türlü çılgınlığına alışık olduğu halde bu şiddetli heyecan kendisine biraz yabancı geliyordu. Söyliyecek bir şey bulamıyarak:

«Sen ne biçim mahlûksun Ömer?» dedi.

Ömer'in terli avucu Nihad'ın bileğini daha çok sıktı:

«Bak, bak, hâlâ orada... Görmüyor musun?»

Nihat başını Ömer'in baktığı tarafa çevirince, tamamen boşalan kanepelerden birinde oturan siyah saçlı bir genç kız gördü. Yanında yaşlıca ve şişman bir kadın daha vardı ve bir şeyler konuşuyorlardı. Kız bir elinde kalın bir paket halinde bir sürü notalar tutuyor, ötekiyle yanına dayanıyordu. İnce boynunun üstündeki kıvırcık saçlı başını zarif bir hareket ettirişi vardı. İlk göze çarpan hususiyeti çenesinin meydana vurduğu kuvvetli bir irade ifadesiydi. Nihat'ın bulunduğu yerden işitilmiyen sözlerinin arasında, katî bir hüküm vermiş gibi susuyor, sonra yeniden, gene bir hüküm bildiriyormuş gibi söze başlıyordu. Bakışları biraz karanlık fakat tabiî idi. Zaten bütün duruşu ve hali tam bir tabiîlik gösteriyordu. Ara sıra dayandığı yerden kalkarak bir işaret yaptıktan sonra yavaşça kanepenin muşambasına uzanan eli, zayıf denecek kadar ince parmaklı ve soluk renkli idi. Tırnakları dibinden kesik ve ince uzundu. Nihat bir müddet gözlerini kızın üzerinde dolaştırdıktan sonra başını Ömer'e çevirdi ve «eh, ne olmuş? Ne var bunda?» der gibi onun yüzüne baktı.

Ömer sayıklıyormuş gibi boğuk bir sesle:

«Hiç bir şey söyleme! Ne cevher yumurtlıyacağın suratından belli!» dedi. «Ben kararımı verdim. Derhal gidip kızı kolundan tutacağım ve...»

Bir müddet sustu, düşündü; sonra mırıldandı:

«Ve... Bir şeyler söyliyeceğim her halde. Belki de o benden evvel söylemeğe başlıyacak. Muhakkak ki beni görür görmez tanıyacaktır. Başka türlü olmasına imkân yok. Ve tanıyınca bunu saklıyamıyacak. Gel istersen beraber gidelim, sen biraz arkamda dur. Bizi dinle! Aslını bilmediğimiz âlemlerde tanıştığımız bir kızla konuşmamız her halde âlelâde olmıyacaktır.»

Bunları söyliyerek Nihad'ı kolundan çekti. O elini kurtararak:

«Vapurda rezalet çıkarmak niyetinde misin?»

«Ne gibi!»

«Kız derhal polisi çağırır ve polis senin gibi bir seriyi karakola götürmekte tereddüt etmez. Sen dünyayı kafanın içi gibi ipsiz sapsız şeylerle dolu mu zannediyorsun allah aşkına? Bir türlü kendine ve insanlara gözlerini açarak bakamıyacak mısın? Bütün ömrün tasavvurlar, hayaller, Don Kişot'ca emeller peşinde koşup kendini aldatmak ve alelâdeliklerden başka hiç bir şey yapılmıyan bu dünyada kendinin ve başkalarının fevkalâdelikler yapacağını vehmetmekle mi geçecek. Daha demin dünyada bir insan hiç bir şey yapamaz diyordun, şimdi dünyada pek az insanın yapabileceği hafifliklere kalkıyorsun. Senin alelâde bir mecnundan farkın nedir anlamıyorum!»

Ömer bir hakarete uğramış gibi boynunu gerdi:

«Şimdi görürsün. Senin kuş beynin insanlar arasındaki karanlık ve derin münasebetleri anlıyamaz. Burda bekle.»

Bu sözleri söyliyerek genç kıza doğru yürüdü. Nihat başını gayri ihtiyarî denize doğru çevirerek «Eyvah!» dedi

ve kopacak rezaletin ilk gürültülerini beklemeğe başladı.

Gözlerini genç kıza dikerek ağır ağır yürüyen Ömer birdenbire uykudan uyanıyormuş gibi başını silkti: Tam kıza yaklaştığı sırada kulağının dibinde bir kadın sesi:

«O!... Ömer, nasılsın?... Hiç görünmüyordun!» Dedi. Başını o tarafa çevirince, genç kızın yanında uzak akrabalarından Emine hanımın oturduğunu gördü.

Emine hanım devam etti:

«Ayol, demindenberi buraya bakıyorsun, geleceksin diye oturup kaldım, bir türlü çeneyi kesemedin. Hadi vapurda kalacağız.»

Her iki kadın doğrularak yürüdüler. Ömer ne söyliyeceğini şaşırmış, kendini toplamağa çalışıyordu:

«Vallahi ne bileyim... Teyzeciğim. Derslerden, işten vakit oluyor mu? Hem siz beni bilirsiniz canım, kusuruma bakacak değilsiniz ya!» Dedi.

Emine teyze güldü:

«Ayol, senin kusuruna kim bakar. Anasına babasına bile senede bir kere olsun mektup yazmıyan insandan kime hayır gelir. Hadi bakalım, nasılsa buluştuk, anlat bari, ne âlemdesin?»

Ömer gözlerini genç kızdan ayırmıyarak cevap verdi:

«Hep eskisi gibi. Vaziyette bir yenilik yok!»

Bu sırada köprüye çıkmışlardı. Hep beraber İstanbul tarafına doğru yürüdüler.

Ömer'in, teyzesinin şişman ensesinden kaydırdığı gözleri hiç lâfa karışmadan yanlarında giden genç kızın bakışlariyle karşılaştı. Kız bir müddet, bir şey hatırlamak ister gibi devamlı ve dalgın bir bakışla ve gözlerini hiç kırpmadan karşısındakini süzdükten sonra başını ileri çevirdi. Ömer bir müddet de onun uzun kirpiklerinin gözlerinin altına düşen gölgesini seyrettikten sonra teyzesine dönerek başiyle: «Bu kim?» demek istiyen bir işaret yaptı.

Emine hanım, uzun müddet İstanbul'da oturan anadolulara mahsus bir kibarlıkla:

«Ah!... Tanıştırmadım mı? Siz biribirinizi tanırsınız da!... Macide'yi bildin mi bakayım? Annenin büyük dayısının torunu ayol. Öyle ya, sen Balıkesir'den çıktığın zaman o daha şu kadarcıktı. Altı aydanberi bizde. Piyanoya çalışıyor, bir mektebe de gidiyor...»

Başını çevirerek Macide'ye baktı. Bu sırada Ömer'in elini sıkan kız:

«Konservatuvara gidiyorum!» dedi ve gözlerini tekrar ileri çevirdi. Ömer kafasını yorarak adedi yüzleri aşan ve bugün İstanbul, Balıkesir ve daha birçok yerlere yayılmış bulunan akrabaları arasından annesinin büyük dayısını ve onun torununu bulup çıkarmağa çalışıyordu.

Gözleri Emine teyzeye ilişince onun yüzünün biraz kederli ve şaşkın bir ifade almış olduğunu farketti. Sordu; o:

«Bunun yanında söylenmez!» mânâsına bir takım işaretler yaptı.

Ömer merakla başını eğince, şişman kadın zayıf bir sesle çabucak mırıldandı:

«Sus! Sorma başımıza geleni! Bize uğra da anlatırım!»

Gözleri bir çok şeyler söylemek ister gibi oynadı. Bakışlarında kıza karşı alâka ve acınmayı anlatmak istiyen bir ifade vardı. Sağında giden Macide'ye süratle bir göz attıktan sonra Ömer'e dönerek:

«Zavallıcığın daha haberi yok... Bir türlü söyliyemiyorum, bir hafta evvel babası öldü... Ne yapacağım bilmem.» Diye mırıldandı.

Ömer içinde birdenbire sevince benzer bir şey parladığını hissetti ve gene bir anda bu histen dolayı müthiş bir utanma duydu. Bu ölümü kendisine yardım edecek bir hâdise olarak telâkki etmenin pek dürüst bir şey olmadı-

ğını düşündü. Fakat içimizde, bizim «ahlâk» tarafımızla hiç bir şekilde münasebete geçmiyerek hâdiseleri muhakeme eden, neticeler çıkaran ve tedbirler alan bir «hesabî» tarafımız vardı ve lâfta değilse bile fiilde daima o galip çıkıyor ve onun dediği oluyordu.

Bunları düşünürken geçen bir kaç saniyelik sükûtu Ömer'in bir akraba ölümü karşısında duyduğu teessüre hamleden Emine teyze:

«Bugünlerde bize uğra, uzun meseledir, sana anlatırım.» Dedi.

Eminönü'ndeki tramvay durak yerine gelmişlerdi. Kadın ve genç kız Ömer'den ayrıldılar. Delikanlı bir müddet onların arkalarından baktı ve kendisine itiraf etmediği halde, Macide'nin başını çevirmesini bekledi.

Fakat o, ince ve güzel vücudiyle, alçak ökçeli iskarpinlerinin üzerinde, süzülür gibi gitti ve o sırada gelen bir tramvaya atlıyarak Emine teyzeye elini uzattı.

Gözleriyle hâlâ onları takip eden Ömer, omuzuna hızla vuran bir elin tesiriyle sıçradı. Nihat kavga edecek gibi bir tavır alarak ondan izahat bekliyordu. Ömer'in ağzını açmadığını görünce:

«Amma adamsın yahu!» Dedi. «Vapurda çıkaracağın kepazeliği görmemek için size arkamı dönmüştüm, bir de baktım ortada yoksunuz. Sonra köprüde onlarla ahbapca konuşup giderken gördüm, arkanızdan geldim. Kız galiba o yolun yolcusu? Ha? Şişman karıda da tam esnaf kılığı var ya!...

Ömer güldü:

«Sen zaten başka türlü düşünmezsin ki; o mübarek kafan her şeyi mevcut bir ölçüye uydurmadan rahat edemez. Bu adam şu kadını tanımıyordu, gitti, konuştu. Kadın polise vermedi, demek ki o yolun yolcusu idi. Oldu bitti. Başka bir şey olamaz. Hayatta fevkalâde hiç bir hâdise yoktur. Her şey biribirinin aynidir. İşte bu kadar...»

Eliyle arkadaşının kafasını dürterek:

«Böyle dümdüz bir beynim olacağına hiç olmamasını tercih ederdim. Muhayyele namına bir şey yok yahu!...»

Nihat bu sözlere ehemmiyet bile vermeden sordu:

«Peki, iki gözüm, ne oldu öyle ise? Sen yanına gider gitmez kız: Vay, nereden çıktın, kâinatın teşekkülü esnasında karanlık âlemlerde eş olduğum insan! Diye boynuna mı sarıldı? Buna inansam bile o şişman karının bu metafizik aşinalığı pek sükûnetle karşılıyacağına inanamam!»

Ömer mühim bir sır veriyormuş gibi:

«Akraba çıktık azizim!...» Dedi. «Ben kıza bakmaktan dünyayı görmemişim, yanındaki kadın bizim mahut Emine teyze imiş. Küçük hanım da yakın akrabadan Macide hanım. Konservatuvara gidiyormuş. Bir hafta evvel babası ölmüş. Daha kendisinin haberi yokmuş.»

Nihat başını sallıyarak:

«Allah bakilere ömür versin!» Dedi. Sonra alaylı bir bakışla Ömer'e sordu:

«Mevcut ölçülerin dışındaki fevkalâde tanışma bu mu? Oğlum, sen dünyada ne kadar antikalık yapmak istersen hayat da önüne o kadar gündelik hâdiseler çıkarıyor. Korkuyorum ki bu, ömrünün sonuna kadar böyle devam edecek ve sen dünyanın parmağını ağzında bırakacak bir iş beceremeden rahmeti rahmana kavuşacaksın. Bayıldım doğrusu, demek daha kâinatın teşekkülü sıralarında ahbaplık tesis ettiğini söylediğin taze, akrabadan imiş! Çocukluğunuzda ihtimal beraber oynadınız. İhtimal hafızanın bir köşesinde o eski çocuk çehresinin bir kaç çizgisi canlandı. Ve senin o daima kırk bir derecei hararette çalışan dimağın işi derhal esrarengiz örtülere bürüdü. Komik adamsın vesselâm!»

eşraf evi temposiyle yürümeğe alışmış olan bu evin gidişatı böyle kırk elli liralarla düzelecek soydan değildi. Bir kere içine daldığı borçlar her gün biraz daha sıkışarak elini kolunu sarıyor, hâlâ otuz sene evvelki esnaf metodlariyle bunun içinden sıyrılmıya çalışan adamcağızı büsbütün şaşırtıyordu.

Eskiden her sıkıntıdan çabuk kurtulmıya alışmış olduğu için henüz ümidini kesmiş değildi. Fakat bugün ne kendisinde o gençlik demlerinin enerjisi, ne de etrafında o zamanların hep kendine benziyen tüccarları vardı. Piyasa, bilhassa yağ ve sabun ticareti kurnaz, bilgili, genç ve bilhassa zengin kimselerin elinde idi. Adımını onlara uyduramıyan esnaf ezilip kenara atılıyordu, ve aşağı yukarı on senedenberi devam eden bu mücadele Galip efendinin elindeki birkaç parça arazi ile birkaç yüz ağaç zeytini eritmekle kalmamış, Şehzadebaşının arka sokaklarının birinde yanyana duran üç evin, içinde oturduğundan maada diğer ikisini alıp götürmüştü.

Emine teyzenin beşibirliklerinden, incilerinden bir kısmı da son günlerde Sandal Bedesteninin yolunu tutmuştu. Maamafih vaziyetlerinin bozukluğuna dair her lâf açılışında oturup ağlıyan ve bir eşraf karısının bir türlü tükenmiyen mücevherlerinden birisini daha satmıya mecbur olunca başına ağrılar gelip çatkılar çatan Emine teyzenin teessürü yirmi dört saatten fazla sürmüyor, ilk fırsatta etrafına İstanbullu ve çenesine kavi dalkavuklarını toplıyarak çalgılı âlemler yapıyordu.

Eski ve bol zamanlarda ailece bunlardan geçinen, şimdi vaziyetin bozukluğunu sezdikleri halde, bir türlü uzaklaşmıyan bu ahbaplar, iki biribirine zıt hissin tesiri altında idiler: hem eski velinimetlerini sıkıntılı zamanlarında bırakıp gitmeği doğru ve insanlığa yaraşır bir hareket bulmuyorlar, hem de onların henüz bütün menbalarının kurumadığını bildikleri için, son kırıntıyı yemeden kapılanacak başka bir yer aramayı istemiyorlardı.

Zaman zaman Balıkesir'den kalkıp gelen ve oradaki eski tufeylîliklerini birkaç ay da İstanbul'da yiyip içip eğlenerek yâd etmeği fena bulmıyan hemşeriler ise, evin çökmiye yüz tutmuş bütçesine birer balyoz darbesi gibi oturuyorlardı.

Macide bütün bunları görüyor, anlıyor fakat fevkalâde bulmuyordu. Kendini bildi bileli babasının Balıkesir'deki büyük evinde de aynı şeyleri görüp işitmiyor mu idi? Orada da hep sıkıntıdan, bu sene mahsul kaldırılamadığından, falanca tarlanın ipotek edildiğinden, filânca bağın satıldığından, banka borçlarından, faizle para tedarikinden başka ne lâf edilirdi? Kendi annesi de bir beşibirlik bozdurunca başını çatkılar, kendi babası da akşamları eve gelince hiç konuşmadan dizlerini dikip otururak tesbih çekmiye ve zihnen, içinden çıkılmaz hesaplar yapmıya dalardı.

Çocukluğundanberi bitip tükenmiyen bu dertlerden ziyade onu hayrete düşüren başka bir şey vardı: bu ne sonu gelmez tarla, bağ, ev, zeytinlik ve beşibiryerde idi? Nesilden nesile biriken, ve değişen zamanın değirmeninde erimiye başlıyan bu servetler bir türlü bitmek bilmiyordu. Borçlar alınıp verilir, tarlalar satılır veya ekilirken, eskilerini aratmıyan düğünlerle kızlar gelin ediliyor, akraba düğünleri için kenardan köşeden elmas küpeler, inci gerdanlıklar bulunup çıkarılıyordu.

Bu karmakarışık hayat içinde Macide daha ziyade tesadüflerin sevkiyle büyümüş ve okumuştu. Çocukluğunda evi yoklayıp geçen çeşit çeşit hastalıklardan biriyle ölmedi ise bir tesadüf, ilk mektebi bitirdikten sonra evde alakonmayıp orta mektebe gönderildi ise bu da bir tesadüftü. Babası kendini çıkmaz işlerin içinde bu kadar

kaybetmiş olmasa, kendisine kızını okutmasını tavsiye eden birkaç mektep muallimin sözüne belki kanmaz ve onu da, ablası gibi, on beş yaşında kocaya verirdi.

Macide'nin hayatı tesadüflerin oyuncağı olmaktan ancak orta mektebin ikinci sınıfında kurtuldu. Kendisini mektebe biraz geç, dokuz yaşında gönderdikleri için yedinci sınıfa gelince on altıya basmış, oldukça serpilmişti.

Bir eşraf evinin ağır başlı havası ve mütehakkim edası tavırlarında göründüğü için arkadaşları ona pek sokulmuyorlardı. Sadece dersleriyle uğraşıyor ve tamamiyle kendine bırakılmış bir hayat sürüyordu. Ne çalışmasiyle alâkadar olan, ne de şu yolda hareket et diye kendisine bir şey diyen vardı. Annesi ara sıra elbiselerinin açık veya kapalı, dar veya bol olduğuna dair bir şeyler söylemiye kalkıyor, sonra ne üstüme vazife der gibi omuzlarını silkip odasına gidiyordu. Hemen hemen bütün aileler kızlarını okuttukları için Macide'nin okumasında bir fevkalâdelik bulmuyor, fakat onun hemen bir kocaya gitmesini tercih edeceğini kendinden saklamıyordu.

Loş bir taşlık etrafında bir kaç oda ve kilerle üst katta geniş bir sofanın etrafına dizilmiş gene kocaman bir sürü odadan ibaret olan eşraf evi Macide'nin gözünde günden güne yabancı bir şekil alıyordu. Mektepteki hayat, okuduğu kitapların ve dinlediği derslerin anlattığı şeyler onun, elli sene evvel taş kesilip olduğu yerde kalmış gibi hakikattan uzak olan evinden ve oradaki yaşayıştan tamamen ayrı idi...

Odasının şurasına burasına dağılı duran elbiseleri, göğüslükleri, kapıları yontmalı yerli ceviz dolapların raflarında karmakarışık yığılı duran kitapları buraya hiç yakışmıyordu. Biribiri arkasına okuduğu ve bir çoğunu elinden garip bir tiksinti ile attığı bir sürü roman ve hikâye kitapları kafasının içinde, iyiliği veya fenalığı hakkında

bir hüküm veremediği, fakat başkalığını ve içinde bulunduğundan daha hakikî olduğunu sarahatle gördüğü bir hayatı canlandırıyorlardı.

Mektepte diğer arkadaşlariyle teması oldukça azdı. Bu, biraz yalnızlığı sevmekten biraz da onların konuştukları şeyleri hoş bulmamaktan ileri geliyordu. Yaşları on üçle on altı arasındaki bu çeşit çeşit kızlar, aralarında, yetişkin bir insanı kıpkırmızı edecek bahisler açıyorlar, sınıf arkadaşları olan oğlan çocukları hakkında, onları görünüşte daima istihfaf etmelerine rağmen, pek vakıfane mütalealar yürütüyorlardı. Macide bu mükâlemeleri, hâkim olamadığı bir merak ile dinlese bile, yalnız kalır kalmaz büyük bir tiksinti duyuyor, arkadaşlarının yanına hiç sokulmamağa karar veriyordu.

İlk zamanlarda bu tiksintide biraz da anlamamazlık karışıktı. Mektebin bahçesinde grup grup başbaşa vererek Ahmed'in dudaklarının kalın, Mehmed'in ellerinin beyaz ve yumuşak olduğunu, şu muallimin bu kıza biraz şaşı baktığını, dikiş hocasının asla koca bulamıyacağını daima bir dudak büküşiyle birlikte söyliyen ve bütün düşünceleri bunlara benzer mevzular etrafında dönen arkadaşlarını anlayamıyordu. Bu bahisler ona mânasız ve lüzumsuz geliyordu.

Sonraları, bilhassa bir çok kitaplar okuyup kafasında bir takım hayaller, yeni yeni dünyalar teşekkül ettikten sonra bu kabil mübahaseleri iğrenç bulmağa başladı. Arkadaşlarının her sözü, hattâ istikbale ait her hulyası onun geniş muhayyelesinin doğurduğu güzel dünyalardan birini kirletiyordu. Kendisi de gözünün önünden türlü türlü istikbal levhaları geçirdiği halde bunları kıymetli birer eşya gibi saklıyor, hattâ sık sık düşünerek şekillerini bozmaktan bile korkuyordu.

Tam bu sıralarda, yedinci sınıfın ortalarında geçirdi-

ği bir macera, onu büsbütün etrafından ayırdı. Fakat tamamiyle kendi içinde doğup büyüyen ve en ufak bir alâmeti bile dışarı sızmıyan bu vakaya macera demek bile doğru değildi.

IV

Macide ilk mekteptenberi sesinin güzelliği ve musikiye istidadı ile göze çarpmıştı. Beşinci sınıfta iken musiki muallimleri Necati bey isminde, Balıkesir'in aşağı yukarı bütün mekteplerini dolaşan, yaşlıca bir zattı. Sınıfa girince kutusundan kılarnetini çıkarıp yeknasak mektep havaları çalar ve çocukları gelişi güzel bağırtırdı.

Macide, ara sıra kendisi de besteler yapmağa özenen ve edebiyata hevesli bazı mektep müdür ve muallimlerinin yazdığı vezin, kafiye ve mânâsı bozuk satırları bir türlü alelâdenin üstüne çıkamıyan müziklerle birleştiren bu adamın nasılsa gözüne çarptı. İçinde gizliden gizliye bir sanat ihtirası tutuşan, fakat istidadsızlığının boyunduruğunu bir türlü kıramadığı için zamanla kalenderleşmiş ve dünyaya küsmüş bulunan Necati bey Macide'yle meşgul olmayı kendine iş edindi. Babasiyle konuştu, akşamları mektep zamanından sonra, diğer bir iki hususî talebesiyle beraber onu muallimler birliğine götürerek akordu bozuk bir piyanoda çalıştırmağa başladı. Macide kısa zamanda arkadaşlarını bile hayrete düşürecek bir terakki gösterdi. İlk mektebi bitirdiği sene son sınıfın verdiği müsamerede ona tek başına piyano çaldırdılar. Sekiz aylık bir müptedinin elinden gelebilecek en büyük hüneri gösterdi. Salonda bulunanlar çocuk velileriyle bir kaç muallimden ve birkaç memurdan ibaret olduğu ve içlerinde müzik hakkında en küçük fikri olan bir kişi bile

bulunmadığı için onu adam akıllı ve samimî bir hayranlıkla alkışladılar. Macide orta mektebin birinci sınıfında da bu şekilde ders almağa devam etti. Necati beyin kendisi de pek iyi piyano çalamadığı için iki sene kadar süren bu dersler, ekseriya olduğu gibi, talebenin yarım yamalak bir musiki ukalâsı olmasiyle neticelenmedi, ileri götürücü bir çalışma halinde devam etti.

Orta mektebin ikinci sınıfına geçtikleri sırada Necati bey başka bir memlekete nakledildi. Macide tatilde piyanoyla hiç denecek kadar az meşgul olabildi. Yalnız başına muallimler birliğine gitmeyi hem istemiyor, istese bile bunun muhiti tarafından hoş görülmiyeceğini biliyordu.

Mektep açılınca yeni ve genç bir musiki muallimi gelmiş olduğunu gördü. Bu, Bedri isminde uzun boylu, siyah ve kısa saçlı yuvarlak çenreli bir gençti. Yüzünün hep gülümsüyormuş gibi bir ifadesi vardı ve bu hal kızların ilk günden itibaren onu alaya almalarına sebep oldu.

Bedri ilk günlerde buna fena halde kızdı. Derslerde yüzü kıpkırmızı kesiliyor, dakikalarca bir şey söylemeden duruyor ve dudaklarını kemiriyordu. Fakat biraz sonra yüzü tekrar o mütebessim halini alıyor, gözlerini talebelerinin üzerinde tekrar tekrar gezdirerek anlatmıya devam ediyor ve piyanonun başına geçiyordu.

Büyük ve daima soğuk olan müzik dersanesi çocukların kendilerini kapıp koyuvermeleri için en münasip yerdi. Erkek çocuklar en serbest el şakalarını yapmağa, genç kızlar konuşup konuşup sonra mendillerini ağızlarına tıkamağa çalışarak kahkaha ile gülmeğe burada imkân bulurlardı. En ağır sözü:

«Rica ederim, size yakışır mı?»

Demekten ileri geçmiyen genç muallim gürültüyü piyanoya daha şiddetle vurarak veya derhal hep beraber söylenecek bir şarkıya başlıyarak bastırmak isterdi. Böy-

le zamanlarda bazan mektep müdürü Refik bey sınıfın camekânlı kapısında görünür, istihfaf dolu gözlerle bu inzibatsız muallime bakar, çatık kaşlariyle çocukları sükûta davet eder ve yılışık sırıtmalarla karşılaşırdı.

Yavaş yavaş Bedri bunları tabiî bulmağa başladı. Çocukların ekserisi o kadar şımarık ve fena yetiştirilmiş mahlûklardı ki, bunları güzel sözler ve ricalarla yola getirmeğe imkân yoktu. Zaten müthiş dayak atan bir tarih hocasiyle sıfırcı diye ismi çıkmış bulunan bir lisan muallîminden başka dersi sükûnetle geçen kimse yoktu. Müdürün kendi dersleri bile bir curcuna idi. Şehrin diğer mekteplerinde de ayni halin mevcut olduğunu öğrenen Bedri işi kalenderliğe vurdu ve ancak dersiyle alâkadar olan bir kaç kişi ile ciddî şekilde meşgul olarak diğerlerini kendi haline bırakmağı tercih etti.

Macide bu meraklılar arasında idi. İlk zamanlarda sessiz sessiz bir kenarda durduğu için pek göze çarpmamıştı, fakat kısa bir müddet sonra Bedri'nin bütün alâkasını üzerinde topladı. Genç adam mektep müdürüne olsun, diğer muallimlere olsun, bir şey keşfetmiş gibi heyecanla, bu fevkalâde istidadlı talebeden bahsediyor ve onu muhakkak yetiştirmek lâzım geldiğini söylüyordu. Bu sözleri büyük bir merak ve tasvip ile dinliyen muallimler onun arkasından ya gülümsüyorlar, yahut da mânâlı gözlerle biribirlerine bakıyorlardı.

Macide ise, Necati beyden ders aldığı zamanlardan kalma bir itiyatla, belki bir kere bile hocasının yüzüne dikkatli bakmamıştı. Beraber oldukları zaman gözleri ve aklı tamamen notalarda, Bedri'nin parmaklarında veya, zaman zaman dalıp gittiği vuzuhsuz hayallerin peşinde idi. Konuştuklrı şey, üzerinde çalıştıkları parçanın dışına hemen hemen hiç çıkmıyordu. Her ikisinde de, sanatın herhangi bir şekline bağlanan ve şuûrlu veya şuûrsuz bir

sanat ihtirasını içlerinde taşıyan insanların körlüğü vardı. Etrafları, hattâ çok kere kendi kendileri tarafından enayilik diye telâkki edilen bu gaflet bu muallimle talebe arasında belki devam edip gidecekti, fakat mektep müdürü Refik bey her ikisinin de gözlerini ve düşüncelerini müzikten başka hususlara da çevirmelerine yardım etti.

Bir gün akşam üzeri çocuklar evlerine giderken Bedri muallim odasında oturmuş, İstanbul'da bulunan annesine mektup yazıyordu. Koridorda çocukların ayak sesleri seyrekleştiği bir sırada acele mektubu zarfa yerleştirip kapadı, üstünü yazdı, dışarı fırlıyarak bir talebe aradı.

Kendisi mektepte yattığı ve bu akşam dışarı çıkmağa niyeti olmadığı için mektubu, yolu postane önünden geçen çocuklardan birine vermek istiyordu.

Sokak kapısından bahçeye doğru bakındı. Herkes gitmişti. Kendisi gitmek için geri dönüp şapkasını aldı, bu sırada kulağına müzik odasından piyano sesleri geldi:

«Macide burda galiba; onunla göndereyim!» Dedi.

O tarafa yürüdü. Kapıyı açtığı sırada Macide piyanonun kapağını kapamış, çantasını almıştı.

«Biraz çalıştım efendim!» Diyerek çıkmak istedi.

Bedri ona yol verdi ve:

«Postanenin önünden geçerken şunu atıver!» Dedi.

Genç kız zarfı çantasına yerleştirdi, hafifçe dizlerini kırarak:

«Allaha ısmarladık» dedi.

«Mektubu çantada unutmıyasın!»

«Unutmam efendim!»

Macide bahçeye çıkarak kumlu yolda hızlı hızlı yürüdü, bu sırada muallim odasına dönen Bedri, müdürün koridorun karanlık bir köşesinden fırlıyarak süratle yanından geçtiğini ve bahçeye koştuğunu gördü. Refik beyin telâşı ve kendisini farketmemiş gibi yanından geçişi

onu hayrete düşürmekle beraber bunun üzerinde fazla düşünmedi.

Ertesi akşam Macide'nin ders günü idi. Paydostan sonra bir saat beraber çalışacaklardı. Müzik odasına giden Bedri, bu şekilde hususî olarak ders verdiği diğer altı talebenin de orada olduklarını gördü.

«Bugün sizin gününüz değil, ne diye kaldınız?» Dedi. Fakat onların bu fazla alâkalarına içinden memnun da oldu.

Kızlar biribirlerine mânâlı bir şekilde bakıştılar. Macide, Bedri'nin yakınında, kıpkırmızı olarak başını önüne eğmişti.

İki erkek talebeden biri:

«Müdür bey emretti, bundan sonra ayrı ayrı ders almıyacakmışız. Hep beraber çalışacakmışız!» Dedi.

Bedri biran ne demek istediklerini anlamıyarak karşısındakilere baktı. Sonra omuzlarını silkerek notaları açtı ve evvelâ Macide'yi, sonra diğerlerini dinledi, geri kalanlara:

«Siz de yarın akşam!» Diyerek odadan dışarı çıktı. Müdürü görerek bu yeni emrin sebebini sormak istiyordu.

Onu odasında bulamayınca geri döndü, biraz hava almak için dışarı çıktı.

Ders verdiği yedi çocuk, ellerinde çantaları ile, beş on adım ilerden gidiyorlardı. Onlara yaklaştı. Bir müddet beraber yürüdüler. Her zamankinin aksine olarak bu akşam hepsi de susuyorlardı.

Bedri:

«Derslerde hepiniz beraber olursanız tabiî daha faydalıdır. Fakat dikkat etmek ve gevezeliğe başlayıp büsbütün zararlı olmamak şartiyle!» Dedi.

Çocuklar susmakta devam ettiler.

Bedri Macide'ye dönerek lâf olsun diye:

«Mektubu unutmadın ya!« Dedi.

Genç kız birdenbire kıpkırmızı oldu. Müthiş bir şaşkınlığa düştü. Öteki çocuklar da önlerine bakıyorlar, hem kızarıyor, hem de gülmemek için dudaklarını ısırıyorlardı.

Macide duyulur, duyulmaz bir sesle:

«Mektubu müdür bey aldı efendim!» Dedi.

Bedri olduğu yerde kalarak sordu:

«Ne münasebet?»

«Bilmiyorum efendim! Dün daha bahçe kapısından çıkmadan arkamdan koşup geldi. Sizin biraz evvel bana verdiğiniz mektubu istedi. Zarfı kendisine verirken «Ne var bu mektupta!» Diye sordu. «Bilmiyorum, postaya atmak için Bedri bey verdi» dedim. O zaman zarfın üstünü okudu. «Peki peki... Hadi git, bir daha böyle postaya mektup filan götürme!» Dedi. Sonra mektubu üçüncü sınıftan Enver'le yolllamış.»

Bedri sessini çıkarmadı, çarşıya gelmişlerdi:

«Hadi, ggüle güle!» Diyerek talebelerinden ayrıldı. Ekseriya muaallimlerin doldurdukları bir kahveye girdi.

Başka mnekteplerin hocaları da dahil olmak üzere, bütün meslekkdaşları burada gibiydi. Kimisi pastra, kimisi tavla oynuyyor, birkaç tanesi de oynıyanları seyredip iki tarafa yardımn ediyordu.

Uzaktaki i bir köşede müdürün iskambil kâğıdı karıştırmakta olduğuunu gördü. Sağ ayağını altına almış ve şapkasını yanınaa koymuştu. Ara sıra sol eliyle saçsız başını kaşıyor, sonraa tekrar kâğıtlarla meşgul oluyordu. Bedri'yi uzaktan görüünce evvelâ görmemezliğe geldi, fakat onun kendisine doğğru ilerlediğini farkeder etmez o tarafa başını çevirerekk:

«Buyursaanıza kardeşim! Şöyle gelin! Ne içersiniz?» Diye ikramdaa bulundu.

Bedri:

«Teşekkür ederim!» Dedi. «Bir şey içmiyeceğim. Yalnız sizinle hemen biraz konuşmak istiyorum!»

Diğer muallimler kahveye pek uğramıyan bu oyun bozana iç sıkıntısı ile baktılar. Müdür:

«Baş üstüne kardeşim, istersen şu partiyi bitiriverelim!... Acele mi? Pek âlâ!»

Yanındaki seyircilerden birine dönerek:

«Hadi bakalım, benim yerime bir el oynayıver. Dikkat et ha... İki partidir içerdeyim!» Dedi.

Yerinden kalktı. Nispeten tenha bir köşeye gittiler.

Bedri evvelâ söyliyecek bir şey bulamadı. Müdür daha çabuk davranarak:

«Galiba şu mektup meselesini soracaksınız. Sabahtanberi gelirsiniz diye bekledim, siz görünmeyince herhalde kendisi de hatâsını anlamıştır dedim. İki gözüm, siz çok yer gezip çok şey görmüşsünüz ama, bizim de tecrübemiz fazla. Böyle ufak yerlerde insan adımını çok hesaplı atmalı, insanı defe koyup çalıverirler. Burası Almanya değil... Siz Almanya'da bulunmuştunuz değil mi?»

«Hayır, Viyana'da»

«Neyse, hepsi bir. Burası Avrupa değil. Gerçi Avrupa'ya benzemek istiyoruz ama, yavaş yavaş.»

Bedri sert ve asabî bir hareketle müdürün sözünü kesti:

«Bunları ne diye söylüyorsunuz?» Dedi. Biraz durduktan sonra ilâve etti: «Mektubu niçin aldınız? Yahut üstünü okuduktan sonra niçin tekrar vermediniz de başkasiyle yolladınız?»

Buraya müdürle adamakıllı kavga etmeğe gelmişti. Bu anın yaklaştığını hissediyordu.

Müdür elini onun omuzuna koyarak, samimîye çok benzeyen bir sesle:

«Sizi müşkül vaziyetten, derhal ortalığa yayılacak olan dedikodulardan kurtarmak için!» Dedi.

Bedri, sesi titreyerek:

«Beni apdal yerine mi koyuyorsunuz» dedi. «Benim o kızla postaya mektup gönderdiğimi sizden başka kimse görmedi, görmüş olsalar da sizden başkasının aklına böyle bir münasebetsizliğin geleceğini tasavvur edemem...»

Yerinden fırladı. Yüzü sapsarı olmuştu:

«Bu mesele üzerinde konuşmak, size izahat vermek mecburiyetinde kalmak bile bana müthiş azap veriyor. Bu kadar bayağıca bir isnat altında kalmak...»

Müdür onu kolundan çekip oturttu. Sesinde hep o sakin ve samimî eda vardı:

«Belki asabileşmekte haklısınız!» Dedi. «Yalnız benim vazifemden başka bir şey yapmadığıma emin olunuz. Hakkınızda hüsnüniyet dışında en küçük bir şey düşünmediğime emin olunuz, yalnız muhitin böyle olmadığını ve ekseriyetin suiniyet ile hükümler vereceğini gözönünde tutmağa mecburum.»

«Talebe karşısında beni kepaze bir mevkie düşürdünüz!»

«Böyle yapmasam daha fena mevkie düşecektiniz!»

«Ben talebenin yüzüne nasıl bakacağım!»

«Yok canım, bunlar olağan şeylerdir. O kadar üzülmeğe değmez. Bir parça dikkatli hareket etmek kâfidir.»

Ayağa kalktı. Göziyle takip ettiği parti bitmiş, yerine bıraktığı arkadaşı oyunu kaybetmişti. Sözü kısa kesmek için:

«Yarın mektepte uzun uzun konuşuruz. Zamanla bana hak vereceksiniz.» Dedi. Sonra aklına gelmiş gibi ilâve etti: «Ha, çocuklara akşamları teker teker ders vermeği de münasip bulmadım. Kulağıma bir takım lâkırdı-

lar geldi. Malûm ya, muhtelit mektep. Ebeveynin itimadını sarsmağa gelmez. Müsaade!»

Diyerek uzaklaştı.

Oyuna başlarken kendisine sorucu gözlerle bakan arkadaşlarına:

«Hiç», dedi, «Herkesi abdal mı sanıyor nedir? Bizim elimizden neleri geçti... Böyle kurtları genç kızların arasına başıboş salmağa gelir mi hiç! Ara sıra gözümüzün kör olmadığını anlatmalıyız...»

Kâğıtları eline aldı, «hadi bakalım, bu sefer hakkınızdan geleceğim» diyerek karıştırdı ve dağıtırken kendi kendine söylenir gibi mırıldandı:

«Bu kadar senedir müdürlük ediyorum, bulunduğum mektepte hiç vukuat vermedim. Bu yaştan sonra şu züppe için başımı derde mi sokacağım!»

Bedri, olduğu yerde kalmıştı. Yolda gelirken hazırladığı müthiş cümleler, ağır hakaretler, hattâ çıkarmak niyetinde olduğu kavga suya düşmüştü. Aklının almadığı bir bayağılığı, düşünmekten bile utandığı bir iftirayı bu kadar tabiîlikle müdafaa eden bir insana karşı değil kendini müdafaa etmek, ona küfretmek bile imkânsızdı. Her söyliyeceği sözün, mukabelesi imkânsız bir cevapla karşılaşacağını derhal anlamıştı. Suiniyeti esas olarak kabul eden ve bir insanın dürüst, samimî ve namuslu olabileceğine ihtimal vermiyen bir kimseye karşı kendini müdafaa edebilmenin hazin imkânsızlığı onun elini kolunu bağlamıştı. Süratle kahveden çıkarak mektebe döndü, canı bir şey çalmak istemiyordu. Bavulunu karıştırarak rasgele bir kitap aldı ve okumıya çalıştı.

V

Macide arkadaşlarından ayrılıp eve dönünce derhal

odasına çıktı. Çantasını yavaşça bir kenara bıraktı. Göğüslüğünü sükûnetle çıkardı, yüzünü gözünü yıkadı, sonra tekrar çantasının başına giderek bir coğrafya kitabı aldı ve minderin üstünde çalışmıya koyuldu.

Aynı sayfayı iki defa okuduğu halde neden bahsettiğini anlamamıştı. Düşünceleri mütemadiyen sıyrılıp başka taraflara kaçıyorlardı. Birisiyle mücadele ediyormuş gibi dişlerini sıktı ve kaşlarını çattı. Göğsü süratle inip kalkıyor ve yumrukları titriyordu. Nihayet elindeki kitabı bir kenara fırlatarak mindere kapandı ve hıçkırarak ağlamıya başladı.

Sesini duyurmamak için dişlerini hırsla ot yastığa geçiriyordu. Bu kendini sıkma onun hiddetini daha çok arttırıyor, başına müthiş bir ağrı getiriyordu.

Hırsından, yalnız hırsından ağlıyordu. Herkese, en başta Bedri olduğu halde, müdüre, arkadaşlarına, kendine ve etrafındakilere kızıyordu.

Ne hakları vardı? Onu küçük düşürmiye, onunla alay etmiye, bütün bu iğrenç hâdiselere sebep olmıya ne hakları vardı? Mektebe gitmek ona korkunç bir şey gibi geliyor, gitmemek ve neden gitmediğinin sebebini söylemek veya başkaları arasında bu sebebin fısıldandığını düşünmek daha müthiş görünüyordu.

Dün akşam, müdürün o muamelesinden sonra, kendine hâkim olmıya çalışmış, muvaffak da olmuştu; fakat bugün mektepte arkadaşlarının ona karşı aldıkları tavır gözünden kaçmamıştı. Derhal mektebe yayılan hâdise, Macide'nin sessizliğini kendini beğenme zannedenlerin veya onun istidadını çekemiyenlerin açıkça hücuma geçmelerine sebep olmuştu. Yanında, duyabileceği şekilde: «Vah vah!.. Neler oluyormuş da haberimiz yokmuş!.. Müdür bey sağ olsun!»

Gibi sözler söyleniyor, bakışlar beş on misli mânalanıyordu.

Mağrur ve kendini beğenmiş değildi. Hiç değildi. Hattâ belki de bunun aksine olarak nefsine itimadı henüz pek zayıftı. Fakat buna rağmen bu çocukların nasıl olup da başka birine bu derece ehemmiyet vererek bütün kafalarını onunla alâkadar edebildiklerini anlıyamıyordu. Bir insanı kendisi kadar, kendi düşünceleri, dertleri, korkuları ve noksanları kadar ne meşgul edebilirdi? Halbuki bütün arkadaşlarının gözünde sanki sihirli bir gözlük vardı ve onların kendilerini görmelerine mâni oluyordu. Bu kadar ahmakça bir körlüğe başka türlü mâna verilemezdi. Anasının düzgün ve boyalarını çalıp sürünerek mektebe gelen bir kızın başka bir kıza, tırnaklarını biraz sivriltmiş diye kinayeli lâflar söylemesi; oğlan çocuklarla pazar günü gezmeğe gidip bütün şehre yayılacak kadar kepazelik çıkaran ve bu yüzden daha iki gün evvel inzıbat meclisine çıkıp bir hafta muvakkat tart alan bir zavallının hiç yüzü kızarmadan «aman Yarabbi!! Hiç utanmak kalmamış... Ayşe'nin Ahmet'le gezişine bir bakın!» demesi sadece gevezelik ve düşüncesizlik olamazdı.

Macide etrafındakilerde hoşuna gitmiyen herhangi bir şey gördüğü zaman aklına ilk olarak: «Acaba ben de aynı şeyi yapmıyor muyum?» düşüncesi gelirdi. Fakat arkadaşlarından hiç birinin, ömründe bir defa olsun, kendini böyle bir sualin karşısında bırakmadığı muhakkaktı.

Onlara karşı derin bir istihfaf duydu. Bu yüzden hayatının yolunu değiştirecek kadar heyecana düşmeği nefsine karşı bir haksızlık saydı.

«Ne yaparlarsa yapsınlar, aldırış bile etmiyeceğim!» diyerek kalktı. Sofadaki muslukta yüzünü, gözünü yıkadı. Tekrar odasına gelip mindere oturunca biraz evvel

elinden attığı kitabı aldı ve oldukça sükûnetle yarınki dersi gözden geçirdi.

Yalnız ara sıra gözleri dalıyor, kafasından hain yüzlü arkadaşlarının hayali geçiyor yahut Bedri mahcup ve hiddetli tavriyle karşısında dikilip duruyordu. Fakat Macide her defasında hafifçe başını silkip kaşlarını kaldırarak bunları önünden uzaklaştırıyor ve derslerine dönüyordu.

Ertesi günü mektep ona korktuğu kadar değişmiş görünmedi. Daha yolda iken içinde hiç bir sıkıntı bulunmadığını tesbit etmişti. İyi bir haber almıya gidiyormuş gibi mânasız bir hisle ayakları yolun bozuk kaldırımlarında çabucak sekiyordu. Sabahleyin derse girmeden evvel ve ders arasındaki teneffüslerde kızların kendilerine başka meşguliyetler bulduklarını, iki gün evvelki vakanın zannettiğinden çok daha erken unutulacağını gördü. Arkadaşları arasında hiç bir zaman mühim bir yer tutmadığını, hiç bir zaman büyük ve devamlı bir alâkanın merkezi olamıyacağını belki biraz hüzünle, fakat müsterih bir nefes alarak hatırladı.

Birkaç gün içinde hayat eski şeklini aldı. Şimdi yedi kişi beraber müzik dersi görüyorlardı. Bedri eskisine nazaran biraz daha dalgın, biraz daha sinirli idi. Ara sıra, küçük sebeplerle bağırıveriyor fakat biraz sonra, kendini affettirmek ister gibi yumuşak bakışlarla etrafını süzüyordu. Bilhassa Macide'ye karşı tavrı çekingen olduğu kadar müşfikti. Kendi yüzünden genç kızın ne kadar çok üzüldüğünü tahmin eder gibiydi. Ona hem ortada bir şey yokmuş hissini vermek, hem de olan işlerde kendisinin bir kabahati olmadığını anlatmak istiyordu. Ara sıra koridorda biribirlerine rasgelince pek kısa bir bakışla gözlerini biribirlerine dikiyorlar ve bu anda bazı hususlarda anlaştıklarını farkediyorlardı. Çocuklar dersteyken Bedri ara sıra sınıfın önünden geçerdi. Macide bu sırada onun adım-

larını yavaşlattığını ve camekânlı kapıdan sınıfa bakan gözlerinin kendini aradığını hissederdi.

Aralarında, aynı haksızlığa uğrıyan iki kişinin yakınlığı teessüs etmiye başlamıştı. Bilhassa Macide Bedri'nin ağır ve dalgın halinin tesiri altında idi. Akşam üzerleri eve dönerken bazan arkada kalıyor ve herhangi bir iş için çarşıya inen Bedri'nin uzun boyu, biraz düşük omuzları, daima öne eğilmiş başiyle, yokuşun alt tarafında kayboluşunu seyrediyordu. Kendi kendine bile itiraf etmek istemediği halde, onun başka kızlarla fazlaca konuşması adamakıllı canını sıkıyordu. Böyle zamanlarda: «Acaba müdür bey haklı değil miydi?» diye kendine soruyor, fakat bütün bu değişmelerin müdürün o müdahalesinden sonra başladığını hatırlıyarak nefsine karşı temize çıkmıya çalışıyordu. Arkadaşları o hâdiseyi unutmuş görünmekle beraber, Bedri ile Macide'nin herhangi bir vesile ile yanyana gelmelerini, bir kaç kelime konuşmalarını mânalı bakışlar için bahane yapmakta devam ediyorlardı. Bu hal Macide'yi büsbütün şaşırtıyor, fakat nedense, Bedri'ye daha çok yakınlaştırıyordu. Artık her derste gözü kapının camında idi. Ve onun koridordan geçmesini yüreği hızla atarak bekliyor, dışarıda adımlar duyunca, ne vaziyette olursa olsun, başı çevriliyordu. Diğer çocukların dikkatine çarpacak herhangi bir şey yapmaktan adamakıllı korktuğu halde, Bedri'nin bakışlarına uzun müddet mukabele ediyor ve cesaretinden dolayı garip bir gurur duyuyordu.

Mamafih ne kendi tabiatı, ne de Bedri'nin hali bu hislerinin daha fazla artmasına müsaade edecek gibi değildi. Genç adam akşamları ders verirken olsun, teneffüslerde yahut mektep dönüşü yolda olsun, konuşmak fırsat ve imkânlarını asla kullanmıyor, buna mukabil, hiç umulmadık bir zamanda, hırsızlama gibi bir bakışla bir çok şeyler ifade etmiye çalışıyordu.

O da artık lâkayit değildi. Müdür onun gözlerini, istemiyerek, Macide'nin üzerine çevirmişti. Şimdi genç kızın insana hayret veren müzik istidadı kadar, onu alâkadar eden bir boynu, bir çift eli ve içinde bir çok şeyler saklı olan gözleri vardı. Ne sözlerinde, ne tavırlarında hiç yapmacık bulunmıyan; bir kadında pek az görülen bir cesaret ve bir açıklıkla insana uzun uzun bakan gözlerinde bir çok şeyler ifade eden, fakat aynı zamanda bunlara gene pek tabiî bir irade ile hâkim olmayı bilen bu on altı yaşındaki genç kızı, mektebin diğer talebeleriyle karıştırmıya imkân yoktu.

Onunla ders yapacağı zamanları sabırsızlıkla bekliyor, fakat bir gece evvelden rüyasını gördüğü bu saatlerde diğer çocuklara gösterdiği alâkanın yarısını bile Macide'ye göstermiyordu. Bunda belki sebepli bir korkunun, kıza lâf gelmemesi arzusunun tesiri vardı. Her mektepte insanı kusturacak kadar bol görünen bir talebe ve hoca muaşıkası yapmak niyetinde değildi. Aynı zamanda Macide'nin diğer çocuklar gibi insanı saatlerce uğraştıracak derecede az istidatlı olmadığı da muhakkaktı. Fakat bütün bu sebeplerin yanında, bunlardan daha kuvvetli olarak onu kızdan uzaklaştıran ve hakikatte daha çok yaklaştıran bir şey vardı: Bedri hislerine her zaman hâkim olmıya alışmamış bir sanatkârdı. Âşık olmaktan, hakikaten ve deli gibi sevmekten korkuyordu. Elinden gelse bu tehlikenin önüne geçmek için kıza daha başka muamele ederek onu kendinden uzaklaştıracaktı. Fakat bu kadar ileri gidemiyor, kimsenin farkında olmadığını zannettiği anlarda Macide'yi sonsuz bir şefkat ve hayranlıkla süzmekten kendini alamıyordu. Bu zayıf anlarının kız tarafından hissedildiğini görmekle de asla bedbaht değildi.

Macide'nin hislerini belli etmemesi onu bilhassa se-

vindiriyordu. Çünkü genç kızın memnuniyet ifade eden herhangi bir hali onu muhakkak ki, isteksiz ve soğuk bir mukabele kadar üzecekti.

Kendilerini biribirine manen bu kadar sokulmuş bulan bu iki insan, biri yaşının, öteki sanatkârlığının çocukluğu içinde bocalar dururken sene sonu gelmiş ve mektep tatil olmuştu. Bedri İstanbul'a annesinin yanına, Macide ahşap ve büyük evine döndü. Her ikisinde de mektebin bahçesinde veya beş mayıs gezintisinde diğer çocuklarla bir arada çektirilmiş bir kaç fotoğraftan başka elle tutulur bir hatıra kalmamıştı. Ancak kafalarında, birbirinin hayali değil, bir zamanlar şiddetle duydukları hislerin kuvvetli hatırası, hattâ biraz da devamı, uzun zaman kaldı.

Bedri istasyona giderken bir arabaya binmişti. Yolda bir kaç arkadaşiyle beraber giden Macide'yi gördü. Çocuklar hocalarını başlarını eğerek selâmladılar. Bedri olsun, Macide olsun, bu anda birbirlerine gözlerini çevirmekten bile kaçtıkları halde, uzun uzun bakıştıklarını zannettiler.

Eylûlde mektepler açılınca başka bir musiki muallimi geldi. Bedri'nin İstanbul'da kaldığı söyleniyordu. O sene, Macide'nin kafasında hemen hemen hiç bir iz bırakmadan geçti. Gene pek genç olan yeni muallim çocukların hususî müzik derslerine devam etti. Macide, talebeden müteşekkil bir grupla beraber bir kaç konser verdi ve alkışlandı. Kafasına neler ilâve ettiğini bir türlü anlayamadığı bir takım derslerden imtihan verdi ve fransızcadan başka hiç bir derste babasının iltimasını kullanmadan orta mektebi bitirdi.

Artık her şey tamamdı. Bundan sonra ne yapılacağını ne anası, ne babası, ne hocaları, ne de herhangi bir kızın anası, babası ve hocası biliyordu. Herkes gibi onun da

âkıbetini tesadüfler tayin edecekti. Belki bir müddet sonra bir kocaya vermek istiyecekler, o reddedecek, başka birini ortaya sürecekler, onu da istemiyecek, bu mücadele pek de uzun sürmeden genç kızın sebepsiz ısrarı sona erecek, o da nihayet, «ne olursa olsun!» diyip boyun eğecek ve bir şeyler, bir şeyler olacaktı.

Demek hayat böyle iki adım ilerisi bile görülmiyen sisli ve yalpalı bir denizdi. Tesadüflerin oyuncağı olacak olduktan sonra ne diye bir irademiz vardı? Kullanamadıktan sonra göğüsmüzü dolduran hisler ve kafamızda kımıldıyan düşünceler neye yarardı? Yaşayışımıza ve etrafımıza şekil vermek arzusiyle dünyaya gelmekten ise hayatın ve muhitin verdiği şekli kolayca alacak kadar boş ve yumuşak olmak daha rahat, daha makul değil miydi?

Macide buna benzer şeyleri sisli bir şekilde düşünüp cevaplandırmıya çalışırken günler orağın biçtiği saplar gibi üstüste yığılıp kalıyorlardı. Kendini piyano ile avutmıya çalıştı. Bir zamanlar bir rumun evinden emvali metruke idaresine geçen ve son günlerde ucuz bir fiyatla satılığa çıkarılan eski ve akortsuz bir piyanoyu, pek fazla ısrara lüzum kalmadan, babasına aldırmak mümkün olmuştu. Yukarı katın büyük sofasında bir kenara yerleştirilen ve paslı şamdanlariyle alçak tavanı işaret eden bu zavallı âlet, Macide'ye sadece hüzün veriyordu. Şimdiye kadar aldığı müzik derslerinin, ancak dünyada insan ruhunu harekete getirmiye müstait bir müzik olduğunu isbat etmek gibi bir faydasını görmüş, fakat buna henüz ne kadar uzak olduğunu anlamakta gecikmemişti. Önüne bir nota açarak çalışmıya başladığı zaman kulağında bir zamanlar Bedri'den, hattâ daha sonraları onun kadar kuvetli olmıyan diğer muallimden dinlediği nağmeler canlanıyor, hafızasının ve muhayyelesinin bu insafsızca oyunu karşısında çaresizce kapağı vurup kalkıyordu.

O, müziğe diğer arkadaşları gibi, bulacakları kocanın seviyesini bir derece yüksek tutmakta yardımı olsun diye heves etmemişti. Ona, evlendikten sonra bir kenara atılacak bir gençkızlık elbisesi göziyle bakmıyor, bütün ömrü müddetince, bu ömrün mânası olarak yanında götüreceği yakın bir arkadaş diye sarılıyordu.

Yazın sıcak günlerini loş sofada uzanmak, ucsuz bucaksız düşüncelere dalmak, annesinin komşularla beraber tertip ettiği bağ ve bahçe gezmelerine giderek delişmen arkadaşların oyunlarına katılmak ve bu muvakkat «kendini unutma» dan daha kuvvetli bir iç sıkıntısı ile uyanmak suretiyle geçiriyordu.

Bu sırada, gene bir tesadüf, nasıl devam edecek diye düşünmekten bile yorulduğu hayatına, başka bir istikamet verdi:

Hem gezmek hem de satıp savacak şey kalıp kalmadığını bir daha gözden geçirmek için İstanbul'dan Balıkesir'e gelen Emine teyze, hoppa kızına hiç benzemiyen bu ağır başlı, güzel akrabaya meftun oluvermişti. Hele onun müziğe çalıştığını öğrenince ortalığı ayağa kaldırdı. Balıkesir'de kalmış olan akrabalarına biraz da merhametle baktığını hissettiren bir eda ile:

«İnan olsun Macide'yi burada bırakmam. Burada ziyan olacak kız mı bu? İstanbul'da hem okur, hem dünya görür, hem de burada patlıyacağına Semiha ile gezip eğlenir...» dedi.

Sonra, kızın anasını ve babasını asıl canevinden yakalıyarak:

«Kızınıza burada memurdan başka koca bulamazsınız ki... Halbuki o doktorlara, mühendislere lâyık... Hele bir kaç sene bizde kalsın da görürsünüz.» diye ilâve etti.

Macide bu neşeli, cana yakın teyzeye bayılmıştı. Eve her gelip gidişinde yanaklarını sıkı sıkı öpen, ona İstanbul'dan, orada bulacağı arkadaşlardan bahseden ve Macide'nin:

«Acaba konservatuvara gidebilir miyim?» sualine:

«A!! o da söz mü? İstediğin yere gidersin!» diye cevap veren Emine teyze Macide'nin gözüne gökten onu kurtarmıya gelmiş yaşlıca ve şişmanca bir melâike gibi görünüyordu.

Annesi ve babası pek itiraz etmediler. Mevsim sonbahara yaklaştığı için ellerinde mahsulden kalma biraz paraları vardı. Mecide'ye bir kaç kat «İstanbulluk» elbise yaptırdılar. Emine teyze ile ikisinin yanına bir teneke yeşil zeytin, bir kaç teneke bal ve iki tane küçük halı kattılar ve bir daha görmiyecekleri çocuklarını trene bindirip yolladılar.

İstasyonda yalnız annesi ağladı, babası ara sıra yakalıksız gömleğini kurcalamakla ve tren kalktığı sırada kaşlarını çatıp başını hafifçe sallamakla iktifa etti.

VI

Nihat'la Ömer köprüden ağır ağır Babıâli caddesine doğru yürüdüler. Kitapçı camekânlarını seyrederek Beyazıd'a gitmek istiyorlardı. İki tarafında zevksiz kapaklar içinde iyili kötülü kitapların ve ciğer kebabı ile zeytinyağlı enginarın teşhir edildiği yokuşu hiç konuşmadan çıkıyorlardı. Postane yakınından geçerlerken Ömer'in içinden bugün şeytanın ayağını kırıp daireye uğramak geçti, fakat öğle paydosu yaklaşmıştı; gitmek gülünç olacaktı. Vazifeperverlikten geldiğini zannettiği ve mânasız bulduğu garip bir üzüntü ile ayaklarını sürüdü. Bir tütüncünün tezgâhında, su musluğunun yanına sıralanmış

duran mecmualardan birini 15 kuruş verip aldı; yazanların ismine bir göz attıktan sonra kıvırıp cebine koydu.

Nihat hep dalgındı. Bir öğle yemeğine yetecek kadar paraları olmadığı halde Ömer'in bir mecmuaya 15 kuruş verdiğini bile farketmedi. Öğleden evvel çok tenha olan caddede hiç bir tanıdığa raslamadılar. Beyazıd'a gelince caminin yanındaki kahvelerden birine oturdular. Burada da kimseler yoktu. Uzaktaki köşelerden birinde iki tane zavallı fen fakültesi talebesi harıl harıl ders ezberlemekle meşguldüler. İlerde, caddeye yakın tarafta sakallı bir softa bozuntusu nargile içiyor ve kurnaz gözlerle etrafı süzüyordu.

Bir müddet oturup meydandan gelip geçenlere, tramvaylara, dilencilere baktılar. Nihayet Nihat rüyadan uyanıyormuş gibi başını kaldırarak:

«Para lâzım azizim!» dedi.

«Malûm. Birazdan yemeğe gelenler arasında bir ahbap bulur, isteriz... Bir lira yeter değil mi?»

Nihat istihfaf ve hiddetle ona baktı:

«Öyle para değil, adamakıllı para... İş yapacak para!...»

«Ticarete mi başlıyorsun?»

«Gevezeliği bırak azizim. Senin kafan da işte bunları anlamaz. Benimki nasıl senin semalarda dolaşan tefekküratını kavramıyorsa... Ömrümün sonuna kadar felsefe fakültesi talebesi kalmak niyetinde değilim herhalde...»

«Talebesi kalma da mezunu ol.»

«Mezun olsam da bu beni tatmin eder mi sanıyorsun?»

Ömer biraz ciddileşerek:

«Sahi, Nihat!» dedi. «Son günlerde sen biraz esrarengiz adam oldun. Garip sözler söylüyorsun, hiç görmediğim bir takım insanlarla ahbaplık ediyorsun, hele geçen gün yanındaki tatar suratlı herifi hiç beğenmedim. Nedir bunlar?»

Nihat şüpheli bir bakışla etrafını gözden geçirdi, sonra:

«Sus», dedi. «Sen gevezenin birisin, aklının ermediği şeylere burnunu sokma... Zekice sözler söylemekte ve hayaller kurmakta devam et.. Akıllandığın ve realiteye döndüğün zaman seninle daha uzun konuşuruz...»

Bir müddet düşündükten sonra fikrini değiştirmiş gibi:

«Mamafih bu günlerde seninle konuşacağım. Yalnız şu kadarını söyliyeyim ki, paraya ihtiyacımız var...»

«İhtiyacınız mı var? Siz kimsiniz?... Ne kadar lâzım?»

«Kim olduğumuzu şimdilik sorma... İstediğimiz para da bir miktar değil... Her zaman ve hiç arkası kesilmeden para lâzım.»

Ömer güldü ve:

«Merak etmeğe başladım!» dedi.

Nihat eliyle mükâlemeyi kesti:

«Yeter. Seninle konuşacağım dedim ya, bekle... Şimdi öğle yemeğini ve sonra da akşamı düşünelim!»

Saat ikiye kadar kahvenin karşısındaki lokantaya gelenleri gözden geçirdiler. Bunların arasında tek tük tanıdık bulunmakla beraber bir yemek ısmarlatacak kadar yakın kimse yoktu. Nihayet ümidi keserek birer simit ve birer çay ile karınlarını doyurdular.

Mekteplerin tatil zamanı olduğu için bu kahveleri memleketin muhtelif yerlerinden İstanbul'a eğlenmeğe gelen muallimler dolduruyordu. Öğleden sonra birer ikişer gelip burada diğer arkadaşlariyle buluşan ve akşama kadar vakitlerini tavla oynamakla geçiren bu «yazlık» müşteriler, gece nereye gideceklerine dair kararlar verdikten sonra gene geldikleri gibi grup grup kalkar ve

Beyoğlu'nun ucuz birahanelerinin yolunu tutarlardı. Ortalık kararduktan sonra burada yalnız talebeler, bir de ders senesi esnasında tatil için para biriktirememiş olanlar kalırdı.

Ömer'le Nihat, güneşin tesiriyle ara sıra yer değiştirerek akşama kadar oturdular. Her ikisi de kendi âlemine dalmıştı. Nihat plânlar, tasavvurlarla dolu kafasına serbestçe yol veriyor, Ömer muayyen bir şey üzerinde durmadan birçok biribirine aykırı şeyler düşünüyordı.

Birkaç kere elini cebine atarak biraz evvel aldığı mecmuayı okumak istedi. Fakat yazıların başlıklarından ileri geçemedi ve elinde kıvırdığı sayfaları masanın üzerine vurarak:

«Yarabbi... İnsanı bu iç sıkıntısından kurtaracak birşey yok mu?»

Diye söylendi.

Çok kere böyle oluyordu. Bütün kafası birdenbire boşalıyor, göğsünün ve gırtlağının üstüne bir ağırlık çöküyor ve ne olduğunu bilmediği bir takım şiddetli arzuların hasretini duyuyordu.

Nihat:

«Ne istediğini bilsen canın sıkılmaz!» dedi.

Ömer, yalvarır gibi cevap verdi:

«Bana istenecek bir şey söyle, uğruna can verilecek birşey söyle, hemen dört elle sarılayım...»

Nihat güldü:

«Gördün mü? Derhal sapıtıyorsun. Hayatta hiçbir şey, uğrunda ölmek için istenmez. Herşey yaşamamız için olmalıdır. Hattâ biraz ileri gideyim, kendi yaşamamız, için... Sen kafanın içindeki yokluğa o kadar saplanmışsın ki, derhal uğrunda can feda edecek birşey arıyarak ikinci bir yokluğa dalmak istiyorsun! Yaşamak, herkesten daha iyi, herkesten daha üstün yaşamak, insanlara hâkim olarak, kuvvetli, belki de biraz zalim olarak yaşamak... Dünyada bundan başka istenecek ne vardır? Hayatını bu gayeye vakfet, görürsün, nasıl birdenbire canlanacaksın!»

Nihat'ın zayıf yüzü birdenbire kırmızılaşmış, çabuk hareket eden gözleri parlamıya başlamıştı. Ömer gevşekliğini hiç bozmadan mırıldandı:

«Sen sahiden değişmiye başladın Nihat! Yahut ben seni pek iyi tanıyamamışım. Senin içinde meğer ne ihtiraslar saklı imiş... Fakat fazla hodbin değil misin? Belki sözlerin doğru... Fakat içimde bunların doğru olmasını istemiyen bir yer var...»

Beyaz önlüklü bir garson elektrik düğmesini çevirdi. Ağaçların arasına gerilmiş tellere asılı duran bir sürü ampul birdenbire sarı bir ışıkla canlandı. Bu sırada dört kişi hararetli münakaşalar ederek geldiler, Ömer'le Nihat'ın masasının yanına oturdular.

Nihat bunlara dönerek:

«Nereden teşrif, üstatlar?» dedi.

Yeni gelenlerin arasında kısa boyu ve sinirli hareketleriyle göze çarpan biri:

«Siz burada mısınız...» diye başka bir sualle cevap verdi. Sonra: «Ne saçma sual, değil mi?» diye ilâve etti: «İşte görüyoruz ki buradasınız. Ne diye sorarız acaba?.. Türkçenin kendine mahsus bir mânasızlığı... Dünyada hiç bir lisanda bu kabiliyet yoktur... Saatlerce konuşup hiçbir şey ifade etmemek kabiliyeti!»

Gene yeni gelenlerden ve gene kısa boylu birisi, kalın camlı gözlüklerinin altında ne renkte olduğu belli olmıyan gözlerini kısarak:

«Sualinde türkçenin bu kabiliyetini arttırmakla meşgul olduğunun farkında mısın?» dedi.

Ömer yüzünü buruşturarak mırıldandı:

«Aman... Gene espriler başladı. Benim kafamın

boş zamanları bana bu bitip tükenmez nüktelerden daha mânalı görünüyor...»

Nihat aynı yavaş sesle:

«Düşün ki ikisi de bu memleketin meşhur adamlarıdır. Bir büyük şairin ve daha büyük bir muharririn sözlerinde herhalde bir keramet mevcuttur...» dedi ve Ömer'in kıs kıs gülmesine iştirâk etti.

Gelenlerin arasında ilk konuşan iki kişiden başkası ağızlarını açmıyorlardı. Nihat bunlardan birine yavaşça sokuldu, birkaç kelime konuştular. Öteki başiyle evet makamında bir işaret yaptı. Nihat derhal Ömer'e dönerek:

«Oldu... Bu akşam emniyetteyiz...» dedi.

Ömer içini çekti.

Bu havadisin onu pek sevindirmediğini gören Nihat:

«Ne o? Beğenmedin mi?» diye sordu.

«Ne kadar zavallı olduğumuzun farkında mısın?»

«Neden? Hiç ömründe anafor rakı içmemiş gibi konuşuyorsun!»

«Allah aşkına sus. Bütün ömrüm... Bütün ömrümüz kepazelik...»

«Meğer sen fazilet âbidesi imişsin!»

«Değil... değil... fakat şu muhakkak ki bugün olduğum gibi olmak da istemiyorum. Büsbütün başka bir hayat, daha az gülünç, ve daha çok mânalı bir hayat istiyorum. Belki bunu arayıp bulmak da mümkün... Fakat içimde öyle bir şeytan var ki.. bana her zaman istediğimden büsbütün başka şeyler yaptırıyor. Onun elinden kurtulmağa çalışmak boş... Yalnız ben değil, hepimiz onun elinde bir oyuncağız... Senin dünyaya hâkimiyet plânların bile eminim ki onun mahsulü...»

Nihat daha fazla sabredemiyerek Ömer'in sözünü kesti:

«Allah aşkına bu mistik konferansları bırak. Ben senin derdini anlıyorum. Yalnız bunu yüzüne söylersem kızacaksın!»

«Söyle bakalım!»

«Sen evlenmek istiyorsun!»

Ömer tiksinir gibi oldu ve:

«Aptal!...» dedi. Sonra cebinden mecmuasını çıkararak karıştırmağa başladı.

Nihat biraz evvel konuşan kalın gözlüklü zata dönerek:

«E, İsmet Şerif bey, bugünkü yazınız nefisti. Düşmanlarına sizin kadar keskin silâhlarla ve kuvvetli mantıkla hücum eden başka muharririmiz yok. Her hafta makalelerinizi sabırsızlıkla bekliyoruz.»

Ömer mecmuadan başını kaldırarak:

«Kari mektubu mu okuyorsun?» dedi.

«Yanlış mı söylüyorum!»

«Hayır... fakat şunu da ilâve et ki, dostumuz İsmet Şerif'in yere çaldığı düşmanların başında kendisi geliyor. Bir ay evvel söylediğinin bir ay sonra daima ve daha kuvvetle aksini iddia ettiğine göre ilk öldürdüğü hasım gene İsmet Şerif'tir. Değil mi Emin Kâmil?»

Demin Türk lisanının mânasızlık kabiliyetinden bahseden ve her meselede İsmet Şerif'le münakaşa halinde olduğu görülen büyük şair:

«Tabiî, tabiî» dedi.

İsmet Şerif, küçüklükte aldığı bir yara neticesinde sol omuzuna doğru biraz eğrilmiş olan başını doğrultmağa çalışarak:

«Hayatın bir değişmeler silsilesi ve her değişmenin bir tekâmül olduğunu anlamıyanlar yobaz kafalı insanlardır.» dedi ve başka cevaba lüzum görmiyerek boynundaki yara yerini kurcaladı.

Balkan harbinde babasiyle beraber Edirne'de bulunurlarken serseri bir mermi parçasının boynunda açtığı bu oldukça büyük yara İsmet Şerif'in hayatının en mühim hâdisesi idi. Bu onun, en büyük romanına mevzu olmakla kalmamış, bölüğüyle Edirne'den bir çıkış hareketi yaparken kahramanca şehit olduğunu söylediği babasiyle beraber karakterinin ve kafasının teşekkülünde en mühim rolü oynamıştı.

Şimdi büyük gazetelerden birine haftada bir defa yazdığı makalelerle memleket içinde ve dışındaki bütün siyasî, iktisadî ve edebî meselelere temas ediyor ve her yazısını, akıllıca bir mantık silsilesini takip eden keskin bir hüküm ve çare ile bitiriyordu.

Bu büyük muharrir ve mütefekkirle çok kere beraber gezen, beraber içen ve beraber düşünen, fakat aynı zamanda arkadaşının her fikrine, her sözüne itiraz etmeği kendisine vazife addeden şair Emin Kâmil iş güç sahibi olmıyan bir mirasyedi idi. Ömrünün büyük bir kısmını babasının Yeşilköy civarındaki çiftliğinde oturup avlanmak, köpek beslemek ve senede birkaç derin mânalı şiir yazarak edebiyat meraklılarını mesut etmekle geçiriyordu.

Başka işi olmadığı için son senelerde budizme merak sardırmış, saçlarını kökünden kestirip çiftlikte yalınayak dolaşarak Nirvana'ya varmak istemiş, sonra bundan vazgeçerek birkaç aydanberi Çinli Laotse'nin hayranı olmuştu. Elinde Çin felsefesine dair fransızca kitaplarla dolaşıyor, hayatı ve insanları bunlara göre izah etmeğe çalışıyordu. Zeki ve duygulu tarafı olduğu halde arkadaşları arasında pek ciddiye alınmamasından müteessirdi ve bunun acısını etrafını mağrur bir istihfaf ile süzerek çıkarmağa çalışıyordu.

Nihat'la Ömer bir zamanlar bir gençlik mecmuası

çıkarmışlar ve bu iki üstaddan başmakale ve şiir istemek suretiyle onları tanımışlardı. Mecmua çoktan battığı ve yerine gene süratle batan yenileri çıktığı halde bu ahbaplık devam ediyordu; Ömer böyle şeylerle artık meşgul olmadığı halde Nihat'ın hâlâ bir takım mecmualarla alâkası vardı. İsmet Şerif'in yazı yazdığı gazetede ara sıra «Gençlik hareketleri» diye makaleler neşreder ve ne kastettiği pek kolay anlaşılmıyan ve açıkça söylemediği bir düşmana çatıyormuş hissini veren yazıları bazı gençler tarafından hararetle münakaşa edilirdi.

İsmet Şerif'le Emin Kâmil'in yanında gelen gençler ise, tahsillerini yarıda bırakıp gazeteciliğe sülûk etmişlerdi. Türkçeleri düzgün olmadığı ve hemen hemen hiç bir şey bilmedikleri için muhbirlikten ileri geçemiyorlardı. Üstadların meclisinde ses çıkarmadan otururlar ve onların hiç arkasını kesmeden savurdukları nüktelere hayran hayran gülmekle vakit geçirirlerdi.

İsmet Şerif, birdenbire yerinden fırlıyarak emreder gibi:

«Hadi gidelim!..» dedi.

Onun sık sık görülen bu mütehakkim hali ile mazlûm bir şekilde sol omuzuna doğru yatan boynu hazin bir tezat teşkil ediyordu.

Hep beraber yerlerinden kalktılar. Ömer içtiği çayın parasını teneke masanın üstüne bıraktı. Nihat da kendi parasını verdi. Diğerleri küçük bir münakaşadan sonra oraya yakın bir yerde, Koska taraflarında son zamanlarda keşfettikleri bir meyhaneye gidilmesini kararlaştırmışlardı. Hep beraber yürüdüler.

Dışarıdan bakılınca meyhaneden ziyade kalaycı dükkânını andıran bu basık tavanlı yerde tıraşları uzamış birkaç yaşlı akşamcı ile iki üç esnaftan ve tezgâhın yanında bir iskemleye oturarak udunu yanına dayıyan siyah

gözlüklü bir çalgıcı ile, ayağına çorapsız potinler giymiş on, oniki yaşlarında bir çocuktan başka kimseler yoktu. Bunlar bir müddet çaldıktan sonra istirahat edere benziyorlardı. Uzun ve sarı yüzlü çocuk Ömer'in hemen gözüne çarptı. Halinde henüz atamadığı bir mâsumluk ile henüz tamamiyle benimsiyemediği bir pişkinlik ve hilekârlık biribirine karışıyordu. Büyük kahverengi gözlerini etrafında gezdirirken, hasta ve merhamete muhtaç bir tavır almağa gayret ediyor, fakat arasıra kendini unutarak endişeli gözlerle yanındaki ûdiye bakınca, yahut meyhaneci ermeninin müşterilere taşıdığı türlü mezelere gözü takılıp hasretle içini çekince sahiden zavallı ve yürek parçalayıcı bir hal alıyordu.

Hep birden küçük bir masanın etrafına sıkıştılar. Meyhaneci hemen tepsi içinde bir karafa rakiyle beraber küçük börekler, fasulye piyazları, izmarit tavaları getirdi. Tekrar başlıyan sazın gürültüsü arasında konuşmağa koyuldular. Şair Emin Kâmil şarkı söyleyen oğlan üzerinde felsefe yapıyor, İsmet Şerif millî yaralarımızı bir makale edasiyle şerhe çalışıyor, gazeteci delikanlılar hürmetle susmakta devam ediyorlardı.

Bir aralık Nihat oradakilere Ömer'in bu sabah yaptıklarını anlatmağa başladı. Ömer canı sıkılmış bir eda ile tekrar mahut mecmuasını cebinden çıkardı, okumağa koyuldu. Nihat'ın hikâyesi masadakileri kahkaha ile güldürmeğe başlamıştı ki, Ömer birdenbire, gözleri parlıyarak, elindeki mecmuayı masaya vurdu.

«Bakınız... Bakınız!» dedi. «Burada bir şiir var... Beni deli eden şeyleri ne kadar açık söylüyor. Siz beni anlamıyorsunuz... Eminim ki bunu yazan beni anlıyacaktır...»

Mecmuayı tekrar masadan alarak okumağa başladı. Bu, tanınmış şairlerden birinin «Şeytan» adlı bir şiiri idi.

Ömer sesi titriyerek ve bütün içini dökmek istiyen

bir adam gibi ikide birde karşısındakilerin gözüne bakarak okudu. Şiirde gölgesile bizi kovalıyan, arkamızdan fısıldıyan, buz gibi elleri ensemizde dolaşan ve bizi hiç bir yere kaçırmayıp sımsıkı yakalıyan bir şeytandan; bizi sıska bir çocuk gibi karşısında ürpertip titreten bir kuvvetten bahsediliyordu. Ömer şiiri bitirdiği zaman alnı ter içindeydi.

«Bakın şu satırlara!...» diyerek şiirin ortasından bir kaç mısraı tekrar okudu:

Onu ben çocukluğumdan,
İlk rüyalardan tanırım.
Yalnız yürüdüğüm zaman
Odur arkamdaki adım.

Onun korkusu, içimde
Ürkek bir dünya yaratan...
.....

Ömer haykırır gibi tekrarladı:

«Evet, evet onun korkusu... İçimde bu ürkek dünyayı yaratan onun korkusu... Ben bu değilim... Ben başka bir şeyler olacağım... Yalnız bu korku olmasa... Hiç bir şeyi bana tam ve iyi yaptırmıyacağına emin olduğum bu şeytandan korkmasam...»

Emin Kâmil başını sallayıp gözlerini sinirli sinirli kırpıştırarak:

«Neden kızıyorsun? Neden şikâyet ediyorsun?» dedi. «İçinde şeytan dediğin o şeyin en kıymetli tarafın olmadığını nereden biliyorsun? Sizin gibi beş hissinden başka duygu vasıtası olmıyanlar bu daimî korkudan kurtulamazlar. Asıl sebep ve illetlere varabilseniz göreceksiniz ki en zayıf tarafımız dışımızdadır. Gözümüzü kör eden yedi renktir, kulağımızı sağır eden sesler, ağzımızı paslandıran yediklerimiz, kalbimizi önce coşturup sonra durduran son-

suz koşmalarımızdır. Yüksek insan dışına değil, içine kıymet verendir.»

Nihat kendini tutamıyarak:

«Dışınızı da pek ihmal edere benzemiyorsunuz üstat... Laotse'nin bütün hikmetlerine rağmen tatlı tuzlu bir ömür sürüyorsunuz!»

Emin Kâmil cevap vermek üzereydi. Fakat İsmet Şerif daha evvel davrandı, Ömer'e dönerek:

«Fevkalâde bir şey değil... Bu şeytan hepimizde vardır. Bizim sanatkâr tarafımız onun çocuğudur. Bizi gündelik hayatın dışına çıkaran, bize insanlığımızı, makine olmadığımızı idrâk ettiren odur. Emin Kâmil'in söyledikleri saçma... iç başka dış başka olmaz. Bunlar bir fikrin iki görünüşünden başka bir şey değildir...»

Ömer başka şeylere dalmıştı ve dinlemiyordu. Nihat kadehini ağzına götürerek:

«Mamafih Emin Kâmil'den pek ayrılan tarafınız yok!» dedi. «Bilhassa işi derhal ciddiye alıp felsefesini yapmak hususunda müştereksiniz... Hâlâ bizim Ömer'i öğrenemediniz. Küçük bir şey onu muazzam heyecanlara götürebilir. Küçük bir yaprağın arkasında bir dünya gördüğünü zanneder de koca dünyayı görmeden yaşar. İçinde bir türlü aslını öğrenemediği bir kâinat bulunduğuna kanidir.»

Sonra Ömer'e dönerek ilâve etti:

«Hayata, realiteye, menfaatlerine döndüğün zaman içinde ne şeytan kalacak ne peygamber... Vücudunun ve ruhunun ne kadar basit bir makine olduğunu öğren, istediklerini tayin et ve bunlara doğru azimle ilerlemeğe başla... göreceksin!»

Ömer başını salladı:

«Hiç birinizi anlamıyorum. Verecek cevap da bulamıyorum. Fakat yanılmadığıma eminim: bizi istemedik-

lerimizi yapmağa çeken bir kuvvet var, bu muhakkak. Bizim daha başka, daha iyi olmamız lâzım... Bu da muhakkak... Bunu nasıl birleştirmeli, bunu bilmiyorum...»

Nihat güldü:

«Ömrünün sonuna kadar da öğrenemiyeceksin...»

Meyhane boşalmıştı. Üçüncü kadehten sonra eğri başı sallanmağa başlıyan İsmet Şerif'le sinirli hareketleri daha çoğalan Emin Kâmil hararetli bir münakaşaya dalmışlardı. Birbirlerinin sözünü red mi, kabul mü ettikleri belli değildi. Her ikisi de büyük mânalı kelimeler, girift cümleler kullanıyorlar, sözlerinin muayyen yerlerinde durarak yaptıkları tesiri kontrol ediyorlar, bazan da aynı zamanda söze başlıyarak biribirlerini dinlemeden söyleniyorlardı. Ömer münakaşanın neye dair olduğunu anlamak istedi, kulağına gelen: İdrâk, tefekkür, kıstaş, sistem, şuur gibi yüksek tabakadan kelimelere, kalıbımı basarım... Fikir çığırtkanları, politika tellâlı... Mefkûre bezirgânı gibi münevver argosu nümunelerinin karıştığını farketti.

«Yarabbi... Bu adamlar ne kadar kendilerini tekrarlıyorlar» diye mırıldandı.

Nihat:

«Ne dedin?» diye sordu.

Kafasından geçen her şeyi arkadaşına açmağa alışmış olan Ömer bu sefer ilk defa olarak düşündüklerini ona söylemeği lüzumsuz buldu ve başını sallıyarak:

«Hiç... Farkında değilim!» dedi.

Karşılarındaki altı köşeli tahta duvar saati on biri gösteriyordu. Ömer şapkasını yakalıyarak:

«Ben şimdi geliyorum!» dedi ve sokağa fırladı. Hızlı adımlarla Lâleli'ye kadar geldi, burada sağa dönerek yangın yerleri ve tek tük evlerin arasından geçen bozuk bir sokaktan Şehzadebaşı'na doğru yürüdü.

Meyhanede kalan Nihat, yanındaki gazeteciye telâşla sordu:

«Yahu, bu akşamki masraf sende değil miydi?»

Öteki ağırlaşan göz kapaklarını ve başını kaldırmıya uğraşarak evet makamında başını salladı.

Nihat derin bir nefes aldıktan sonra:

«Bizim deli oğlan ne diye kaçtı öyleyse» diye mırıldandı.

VII

Emine teyzelerin kapısını çaldığı zaman saat gece yarısına yaklaşmış bulunuyordu. Evin sokak üstündeki odalarının hepsi karanlıktı. Yalnız kapının üstündeki camekândan hafif bir ışık vuruyordu. «Her halde sofada oturanlar var!» dedi.

Belki bir senedenberi uğramadığı bu akrabalarını böyle münasebetsiz bir saatte yoklamak kendisine pek garip gelmiyordu. Eskidenberi, hattâ lisede okuduğu zamanlarda bile, mektebe dönemiyecek kadar geç kalınca buraya gelir, emektar hizmetçi Fatma'nın boş odalardan birine serdiği yatakta çocukluğunu hatırlatan rahat bir uyku uyur ve sabahleyin de ekseriya kimseye görünmeden çıkardı.

Bu sefer buraya gelmek kararını ânî olarak vermişti. Meyhanede konuşulanlar ona anlatılamıyacak kadar boş ve soğuk görünüyordu. Bu âlemden tamamiyle ayrı, daha olduğu gibi, daha toprağa yakın bir muhite gitmek arzusunu duydu. Teyzesinin sonradan görme evinin aradığı yer olmadığını biliyordu. Fakat onu buraya asıl çeken sebebi kendine bile itiraf etmek istemiyordu.

Kapıyı her zamanki gibi Fatma açtı. Otuz senedenberi bu evin kahrını çeken ihtiyar kız mutfak kokan elbiseleri, daima gülümseyen gözleri ile karşısındaydı. Ömer'i görünce duyduğu samimî sevinç her halinden belli oluyordu.

«Buyur bakalım küçük bey... daha yatmadılar...» dedi. Sonra «Sorma... Bu akşam vaziyet fena... Ama kendileri anlatsınlar, buyur!» diye yol açtı.

Ömer birkaç ayak merdiveni çıkınca muşamba döşeli sofada Galip amcayı ve Emine teyzeyi buldu. Galip efendi uyukladığı yerden doğrularak misafiri güler yüzle karşılamıya gayret ediyor, Emine teyze ise başındaki beyaz çatkısı ve kızarmış gözleriyle:

«Gel bakalım, gel Ömer'ciğim... Sorma başımıza gelenleri!» diye sızlanıyordu.

Ömer derhal meseleyi anladı:

«Söylediniz mi?» dedi.

«Söyledik... Söyledik... Zaten biz söylemesek de o anlamıya başlamıştı. Bu akşam boynuma sarıldı. Ben koskoca kızım, ne diye saklarsınız? dedi. Beni böyle şüphede bırakmak daha çok üzüyor, Allah aşkına ne varsa söyleyin! dedi. Ant verdi. Ben de ağzımdan kaçırdım. Kendimi zaptederim diyen kızı bir göreydin! Yürekler acısı. Bağıra bağıra minderlere serildi. Sonra bir tesellimizi bile dinlemeden kaçtı yukarıya odasına gitti, kapıyı arkasından kilitledi. Elektriği söndürdü. Biraz sonra da sesi kesildi.»

Ömer telâşla sordu:

«Yanına gidip bakmadınız mı?»

«Bakmaz olur muyuz... Ama dedim ya, kapıyı kilitledi. Haydi bende bir telâş. Acaba canına mı kıyacak diye ödüm koptu. Kapıyı yumrukladım. Teyzeciğim, beni rahat bırakın, azıcık başım dinlensin, uyuyayım! diye cevap verdi. Ne bileyim ben, acaip bir kız. İnsan böyle dertli

zamanında dert ortağı arar, halbuki o kaçacak yer arıyor.

Elini tekrar yaşaran gözlerinde gezdirdi:

«Benim de sinirlerim ayaklandı. O zamandanberi ba
şım çatlıyor. Ne de olsa baba ölümü... Ama elden ne ge
lir...»

Galip efendi:

«Merhumun vaziyeti de bir hayli kötü idi...» diy
mırıldandı.

Emine teyze ona, böyle yaslı zamanlarda bile «vazi
yet» düşündüğü için kızdığını anlatan bir bakış fırlattı.

Ömer bu anda zavallı kıza sahiden acıdığını hissetti
Dört sene evvel ölen kendi babasını hatırladı. İstanbul'da
leylî mekteplerde geçen ömrü, babasını adam akıllı tanı
masına mani olmuştu. Ona aydan aya para yollıyan ve
tatillerde evine gidilen biri nazariyle bakmıya alıştığ
halde ölümü haberi kendisini adamakıllı sarsmıştı. İnsan
oturduğu odanın duvarlarından biri yok oluvermiş gibi
bir noksanlık, bir çıplaklık duyuyor, bir gün evveline ka
dar kolumuz, bacağımız gibi pek tabiî surette mevcut olan
bir şeyin birdenbire hiç olmasına inanmamak istemiyordu.

Ömer düşünceli bir tavırla:

«Bari tahsili yarım kalmasa!» dedi.

Galip amca derhal uykusundan fırlıyarak cevap ver
di:

«Bakalım veziyetleri müsait olacak mı!»

Emine teyze biraz evvelki bakışını tekrarladı ve ko
casının eski hovardalığının ve bir eşrafa yakışan eli açık
lığının zamanın tesiriyle nasıl silinip yerini mânasız bir
hasisliğe bıraktığını bir daha düşündü. Emine hanım ol
masa eve gelen misafirlere, hemşerilere bir lokma ye
mek bile çıkarılmıyacaktı. Fakat o bütün kuvveti, bütün
iradesiyle bu korkunç ânı biraz daha geri itiyor, «Ben kan
tükürürüm de kızılcık yedim derim. Misafire ikramda ku-

surum olacağına evcek oruç tutarız daha iyi!» diyordu.
Maamafih henüz evcek oruç tutulduğu da yoktu .

İçtiği rakılar Ömere garip bir ağırlık vermişti. Bir kaç
defa esnedi. Bir kenarda diz üstü oturan Fatma yerinden
fırladı:

«Yukarıda yatağınız hazır küçük bey!..»

Ömer gerinmiye çalışarak:

Emine teyze sitemli bir eda ile:

«Gideyim öyleyse!» dedi ve kalktı.

«Sakın gene bize görünmeden gitme... Bu sefer darı
lırım!... Allah rahatlık versin!» dedi.

Ömer tahta ve gıcırtılı merdiveni çıkarak sokak üs
tündeki küçük odaya girdi. Yere serilen büyük bir yatak
odanın ortasını kaplıyordu. Elektriği açmak için düğmeyi
aradı, sonra vazgeçti. Tam pencerenin önünde yanan so
kak lâmbası odayı tamamiyle aydınlatıyordu.

Kapıya yakın bir iskemleye çöktü. Başı ağrımaya baş
lamıştı. İçinde sebepsiz bir üzüntü vardı. Gözlerini etrafta
gezdirdi.

Eskiden tanıdığı bu odada hemen hemen hiç bir şey
değişmemişti. Yayları çökmüş bir kanape ile gıcırdıyan
dört iskemleden ibaret ucuz, fakat aşırı derecede fantezi
oda takımı eski yerini muhafaza ediyordu. Yerde aynı
eski, fakat güzel Uşak halısı, pencerenin yanındaki sedir
de ayni patiska örtüler ve ot yastıklar, duvarda ayni «Bes
mele» levhası ve bir köşede küçük bir masanın üzerinde
ayni portatif gramofonla yırtık kılıflı plâklar duruyordu.

Ömer bu karmakarışık eşya içinde daha çok sıkıldı.
Sonra kederine rağmen gözlerinin sürmesini ve yanakla
rının allığını unutmıyan teyzesiyle şimdi her halde oda
sında gamsız bir uyku uyuyan şişman teyzezadesini, Se
mihayı, düşündü; ve onların buraya ne kadar uyduklarına
şaştı. Onlar da bu oda gibi, bütün evleri gibi henüz nere-

ye ait olduklarını bulamamışlardı. Onların içinde de besmele levhasiyle Sonya plâğı yanyana duruyordu.

Oturduğu iskemleden kalkarak pencereye gitti, camı açtı. Serin bir bahar gecesiydi. İçeri giren soğuk havanın başındaki ağrıya faydası olacağını ümit etti.

Şehrin ışıklarının kızarttığı gökyüzünde tek tük bulutlar koşuşuyor, bir kaç sokak öteden tramvay tekerleklerinin gıcırtısı geliyordu. Gözlerini karşıya çevirince senelerdenberi orada duran ve büyük bir konak bahçesini çeviren yüksek duvarların hiç değişmeden ayni yerde yükseldiklerini gördü ve hayret etti. Hayatında her şey o kadar çabuk değişiyordu ki, aradan bir müddet geçtikten sonra gene ayni halde kaldığını gördüğü eşya onu şaşırtıyor ve üzüyordu.

Başının içindeki düşünceler tıpkı şu gökyüzündeki seyrek bulutlar gibi daimî bir hareket halinde, şekilsiz ve elle tutulamıyacak kadar dağınıktı. Fakat yavaş yavaş daha çok derlenip toplandılar, bir takım hatıralar, istekler, ihtiraslar, ümitler halinde birbirini kovalamıya devam ettiler.

Bu sırada kendi kendine bir şeyler söylendiğini farketti, bütün gayretine rağmen ne söylediğini hatırlıyamadı. Kafasında onun iradesine tâbi olmıyan bir merkez işliyor ve o dikkatini buraya çevirmek isteyince derhal sisler içinde kayboluyordu. Başını pencerenin tahtasına dayadı. Gözleri yarı kapalı idi. Karşı konağın bahçesindeki bir kaç ağacın duvarı aşan dalları bir bacadan fışkıran duman gibi yumuşak hareketlerle gecenin içinde sallanıyordu. Bir an için tramvay gürültülerinden, elektrik ışığından ve geceden uzaklaşıp yeşil ve aydınlık bir yere doğru sürüklendiğini hissetti. Kavak fidanları arasında ve dar bir yolda gidiyor, sağ tarafında bir adım genişliğindeki bir arktan köpüklü sular akıyordu. Sol tarafında aşağıya doğ-

ru uzanan hafif bir sırt ve bunun üzerinde, etrafı böğürtlen ve yaban gülü çitleriyle sarılmış bağlar vardı. Çömelmiş insanlar gibi duran kütükleri ve üzerlerinde kırmızı meyvalarile kiraz fidanlarını gayet iyi görüyordu. Bir müddet sonra yol kısa bir yokuşa geldi. Şimdi iki tarafındaki ağaçlar ve çalılar etrafı göstermiyecek kadar sıklaşmış ve yükselmişti. Yokuşun sonunda genişce bir meydan vardı. İri ceviz ve karaağaçlar gökyüzünü tamamen kapatıyor ve yaprakların arasından sızan ışıklar meydanın bir kenarındaki küçük bir havuzu daima değişen bir mozayikle süslüyordu. Geldiği yolun kenarından akan su demek buradan çıkıyordu. O tarafa yürüdü. Havuz yosunlu ve sarmaşıklı kayaların altında kayboluyordu. Etrafta yaprakların hışırtısından ve havuzun dibinden, kumlar arasından çıkan su habbeciklerinin tatlı şıpırtısından başka bir ses yoktu...

Bir tramvay tekerleğinin acı feryadı onu sıçrattı. Bir anda müthiş bir merak ile yanmağa başladı: Bu manzarayı, bu yeşil yolu ve kayaların içinden fırlayıp tabiî bir havuz vücuda getiren suyu nerede görmüştü? Bütün hafızasını topladı. Çocukluğundan beri gezdiği yerleri, kafasında yer eden güzel manzaraları gözünün önüne getirmiye uğraştı. Burasını bir türlü hatırlayamıyordu. Nerede idi? Dursun bey ormanlarından Kazdağ çamlıklarına ve pınarlarına kadar her yeri aramıştı. Arabayla ve yayan gezdiği yerleri düşündü. Bu ağaçlı yolda yalnız mı idi, yanında başkaları da var mıydı? Bunu da hatırlamıyordu. Kafasını çatlatırcasına işletti. Gözünün önünde bu kadar teferrüatla canlanan yerler bir hayal değildi. Buraları muhakkak gördüğünü biliyordu. Ama ne zaman?.. Acaba rüyalarımdan birinde mi gördüm? Dedi. Hayır, bu rüya filân değildi. O yoldan geçmiş, kiraz ağaçlarını ve bağ kütüklerini gözleriyle görmüştü... İçinde orayı tekrar gör-

mek için müthiş bir arzu uyanıyor, fakat neresi olduğunu hatırlıyamıyarak çaresizlik içinde kıvranıyordu.

Bu muvaffakiyetsizlik canını sıkmıştı. Gözlerini tekrar odaya çevirdi. Bu hal çok kere başına geliyordu: bir kitap okurken oradaki bir kaç satırı tanır gibi oluyor, fakat nerede, nasıl öğrendiğini hatırlıyamıyordu. Yahut birisine bir şey söylerken kafasının içindeki bir yer ona bu mükâlemeyi ayni şahıslar ve ayni kelimelerle bir başka zaman gene yapmış olduğunu fısıldıyor ve Ömer sözlerini unutarak bunu araştırmağa başlıyordu. Bir kaç kere bunları rüyalarında gördüğünü zannetmek istedi. Belki garip bir kuvvet ona bazı hâdiselerin daha evvelden rüyasını gösteriyordu. Sonra bu düşünceyi gülünç buldu. Fakat bir takım hâdiselerin, hayatında ilk defa yaptığı bazı işlerin ve söylediği veya duyduğu bazı sözlerin ona yabancı olmadığı da muhakkaktı. Bunları tayin edemediği bir zamanda fakat her halde yaptığını, gördüğünü veya duyduğunu biliyordu.

Başını yorgun bir halde patiska örtülü ot yastığa dayadı. Evin içi sessizdi. Gözlerini kapıyarak hayalinde bütün odaları dolaştı.

Fatma her halde aşağıdaki muşamba döşeli sofaya yatağını sermiş ve o hafif uykusuna dalmıştı. Topukları çatlamış ayaklarından biri yorganın kenarından dışarı çıkmıştı. İş görmekten büyüyen ellerini, kimse dokunmadan küçülen ve pörsüyen memelerinin üstünde kavuşturmuştu. Siyah saçları kirli yemenisinden fırlıyarak yastığa dağılıyordu. Göğsü sükûnetle inip kalkıyor ve düşünmeyi unutan kafası belki de, yedi yaşındanberi görmediği anasiyle babasına ait rüyalarla meşgul olarak, işleme kabiliyetini büsbütün kaybetmemiye çalışıyordu.

Alt katta bahçe üstündeki odada uyuyan Emine teyze ile Galip amcanın yatışlarını tasavvur etmek pek hoş de-

ğildi. İki kocaman yağ kütlesi halinde somyayı çökerten vücutlar birbirine arkasını dönmüştü. Galip amcanın beyaz ve önü işlemeli entarisi beline toplanmış ve sedef düğmeli pazen donunun bir parçası dizine kadar sıyrılmıştı. Emine teyze gerdanının kıvrımları arasında beliren hafif ter damlacıkları ve gözlerinin kenarından taşan sürme ve çapaklarla uyuyordu. Her ikisi de üzüntülü rüyalar görüyordu. Galip amcanın horultusu, karısının dudaklarından mı, burnundan mı çıktığı belli olmıyan, bir ıslığa karışıyordu.

Yukarıda, gene bahçe üstünde bir odada şişman, fakat genç vücudiyle Semiha yatıyordu. Kumral ve düz saçlarını işlemeli yastığa sermiş, bir elini yanağının altına, ötekini göğsüne koymuştu. Beyaz ve tombul bacakları, gerilmiş ve birbirinden ayrılmış olarak patiska çarşaflara sarılıyordu. Endişesiz kafasından belki otomobilli kocalar, ipekli elbiseler, bir yerde saç kıvırtmak rüyaları geçiyordu.

Ömer'in yanıbaşındaki odada ise...

Ömer evin bütün odalarına hayalen yaptığı bu gezintinin sırf buraya varmak için olduğunu kendisine itiraf etmek istememişti. Fakat şimdi anlıyordu ki, meyhaneden kalkıp gece yarısı buraya gelişinin sebebi de budur.

Sabahleyin vapurda, kızı ilk defa gördüğü zaman hissettiği şeyler kafasından bir kere daha geçti.

«Aptal Nihat... Beni neredeyse olduğumdan başka türlü yapacak!...» diye söylendi. O zamana kadar aklından ve kalbinden geçen her şeyi olduğu gibi ortaya dökmekten bir nevi gurur ve zevk duymağa kendini alıştırmıştı. Bu, ona nefsine olan itimadının bir ifadesi gibi geliyordu.

Bu sefer de başka türlü hareket etmek için hiç bir sebep olmadığını düşündü. «İsmi neydi? Macide, evet, Macide!» dedi. «Pek de güzel bir isim değil. Her halde babası

bir memur çocuğunda duydu ve kızına bu adı verdi. Ne olursa olsun, ismine rağmen yarın onu görürsem kendisine deli gibi âşık olduğumu söylerim...»

Macide'yi hayalinde canlandırmağa çalıştı. Yüzünü bir türlü tamamiyle bulamıyordu. Yalnız tramvaya binmek için yanından ayrıldıkları zaman nasıl tatlı bir yürüyüşle ve bir kere bile arkasına bakmadan uzaklaştığını ve bir de siyah, kıvırcık saçlariyle ince omuzlarının arasında ancak iki parmak kadar görünen hârikulâde güzel boynunu hatırladı. Gözleri ne renkteydi? Göze çarpan bir teni ve çenesi olduğu muhakkaktı, fakat ağzının ve dişlerinin şekli nasıldı?

«Nasıl olursa olsun... Bir benzerini bütün hayatımda görmediğim bir mahlûk. Yarın... Yarın...»

Kendisi böyle hodbin tasavvurlarla uğraşırken zavallı kızın kim bilir ne halde olduğu aklına gelince utandı.

Belki soyunmuş ve yatağına uzanmıştı. Belki de elbiseleri ile odanın bir köşesine büzülmüş oturuyordu. Fakat her halde uyanıktı. Belki şu anda gözleri gök yüzünde koşan ayni buluta dikilmişti. Gençkız göğsünün içinde kalbi kimbilir nasıl burkularak atıyordu.

Ruhları insana yabancılardan daha uzak olan böyle akrabaların evinde on sekiz yaşında bir kızın gece yarısı karanlık bir odada yapayalnız uyanık durması ve iki saat evvel öğrendiği acıklı hakikatle mücadeleye çalışması hazin bir şeydi. Ömer böyle zamanlarda insanın nasıl aptallaşarak etrafında dert dökecek birini aradığını biliyordu

«Yarın onu teselli etmeğe çalışırım!» dedi. Fakat bu anda ne kadar bayağılaştığını görünce yüzünü buruşturdu.

Ona nasıl içini açacağına, onun nasıl tatlı ve muvafık cevaplar vereceğine dair hayaller kurmak istiyen kafasile mücadele etmeğe başladı. Bu ana kadar olan tecrübeleri,

hayalinde yaşattığı hâdiselerin asla vaki olmadığını ona öğretmişti. Bunun sebebini emellerinin genişliğinde ve imkânsızlığında değil, talihin düşmanca oyununda buluyordu. Onun için bu sefer hiç bir şey düşünmemek istedi. Kızın kendisine nasıl müsait davranacağını tasavvur ederse yarın muhakkak aksiyle karşılaşacağına emindi. Halbuki bu sefer, her zamankinin zıddına olarak, hayallerine değil, hakikate, kızın yarın sahiden alacağı vaziyete ehemmiyet veriyordu. Bunun müsbet olmasını temin için şimdi menfî şeyler düşünmek gibi bir hileye sapmak istedi. Fakat saatlerden beri dört tarafa koşmaktan yorulan ve rakının tesirini henüz muhafaza eden dimağı yavaş yavaş sislendi ve Ömer açık pencerenin önünde, başı ot yastıklarda uyuya kaldı.

VIII

Daha ortalık aydınlanmadan uyandı. Karşı konağın bahçesindeki ağaçların arkasında hafif bir beyazlık başlamıştı. Vücudünü hareket ettirdi. Biraz boynu ağrıyordu. O da yastıkta rahatsız yatmaktandı. Gecenin serinliği genç adalelerine tesir edememiştı. Yalnız yüzünde ve ellerinde hoş olmıyan bir yaşlık vardı. Cildinin uyku esnasında çıkardığı ifrazdan mı, yoksa havanın rutubetinden mi geldiğini bilmediği bu ıslak tabakayı mendiliyle sildi. Ayni mendille uzun uzun gözlüğünü de temizledi. Herkes uykuda iken musluğa gidip gürültü yapmak istemiyordu. Oturduğu yerden ayrılmak da hoş bir şey değildi. Karşı bahçede cinsini anlıyamadığı bir sürü kuş cıvıldayıp duruyordu. Yaprakları henüz minimini olan ağaçlar tatlı bir rüzgârın tesiriyle kımıldanıyorlar ve duyulur duyulmaz bir ses çıkarıyorlardı. Gökteki yıldızların teker teker sön-

düğünü görmek fevkalâde güzel bir şeydi. Kirli ve yosunlu kiremitlerin gitgide artan bir ışık altında nasıl canlanıp hareket eder gibi olduklarını, ağaçlardan ve çatılardan yükselen tül gibi bir buğunun nasıl bu aydınlığın içinde eriyip kaybolduğunu görmek insana cesaret veriyordu. Ömer:

«İlkbahar gibi bir mevsimi olan bu dünya, üzerinde yaşanmağa değer... ne olursa olsun...» diye mırıldandı.

Yavaş yavaş sokaklarda hareket başladı. İlk tramvayların o feci gıcırtıları dalga dalga etrafa yayıldı. Bir kaç evin bahçesinden takunya ve tulumba sesleri geliyordu. Sokağın biraz ilerisindeki hâlâ kafesli evlerden birinin camı gürültüyle yukarı sürüldü. Bir otomobil, homurdanarak geçti ve tramvay caddesine çıktı...

Ömer yalnız bu akrabalarının, yalnız onların evinin değil, bu şehrin de yamalı bir şey olduğunu düşündü. Tabiatla teknik, yüz sene öncesiyle bugün burun buruna gidiyordu. Güzelle yapmacık, lüzumlu ile özenti birbirine sürtünerek yaşamakta idi.

Bu sırada alt kat sofasında ayak tıpırtıları oldu. Her halde Fatma kalkmış, kahvaltı sofrası hazırlıyordu. Ömer aynanın önüne giderek boyunbağını ve saçlarını düzeltti. Biraz daha bekledikten sonra muslukta yüzünü ıslatmak ve kana kana bir su içmek istiyordu.

Yanındaki odada sesler duyuldu. Kapı açıldı. Ömer derhal yerinden fırladı. Hiç bir şey düşünmeden süratle sofaya çıktı. Macide elinde havlusu ile aptesane aralığındaki musluğa girmişti. Yarı aralık duran kapıdan beyaz geceliği ve dağınık saçları görünüyordu. Ömer derhal:

«Demek soyunmuş ve yatmış!» dedi. Sanki elbiseyle sabahlamak mâtem icabı imiş gibi bunu biraz garip buldu.

Macide yüzünü yıkamış, kurulayarak çıkıyordu. Ömer şaşkınlıkla etrafına bakındı ve kendi kapısının yanındaki

iskemlenin arkalığına bırakılmış olan küçük ve pembe havluyu alarak elinde kıvırmağa ve sallamağa başladı.

Başını kaldıran genç kız evvelâ tanıyamamış gibi karşısındakini süzdükten sonra gayet lâkayt bir tavırla:

«Siz misiniz? Bonjur!» dedi.

Ömer kıvırıp iki kat ettiği havlu ile sağ dizini dövüyordu. Küçük bir çocuk gibi heyecanla:

«Evet, benim... Geç vakit geldim... Siz yatmıştınız.. yani erken çekilmiştiniz.. göremedim... Geçmiş olsun.. şey, yani başınız sağ olsun...» dedi.

Macide'nin gitmek için bir hareket yaptığını görerek acele acele konuşuyor, onu bir müddet daha orada tutmak istiyordu. Genç kızın geceyi uykusuz geçirdiği muhakkaktı. Gözleri şiş ve kırmızı, yüzü sapsarı ve düşkündü. Ömer onun yatıp uyuduğunu düşünmekle biraz evvel haksızlık ettiğini gördü. Bir taraftan da karşısındakini baştan aşağı süzüyordu. Uzun ve beyaz bir gecelik giymiş olan Macide daha uzun boylu ve ince duruyordu. Kırmızı kadife terliği ile entarisinin eteği arasında kalarak görünen dört parmak genişliğindeki ayağı fil dişi gibi beyaz, düz ve hareketsizdi. Omuzlarını örten kıvrımlar arasından fırlıyarak iki yanına uzanan kolları da hareketsiz ve beyazdı. Havluyu tutan elinin üst tarafı da, bileğinden parmaklarına doğru yelpaze şeklinde dağılan ince ve belli belirsiz mavi damarlar vardı. Kesik kıvırcık saçları kulaklarının arkasına atılmıştı ve ıslak tarafları yer yer parlıyordu.

Ömer söyliyecek başka bir şey bulamadı. Kızın gecelik kıyafetiyle, fakat hiç sıkılmadan ve gayritabiî bir telâş göstermeden karşısında duruşu ve cesaretli gözlerle bakışı onu büsbütün şaşırtıyordu. Macide yapmacık bir heyecanla kızarmağa, şurasını, burasını örterek kaçmağa kalksa Ömer belki «Ne o, küçük hanım...» diye başlıyan harcıâlem şakalar yapacak ve yüzsüzleşecekti. Fakat kar-

şısındaki kendisinden daha tabiî, yani daha kuvvetli idi

Ömer bir yutkundu ve: «Evet.. çok üzüldüm. Başın sağ olsun!» dedi.

Macide, gene ayni lâkayt tavriyle, fakat hiç nezakets olmıyarak:

«Teşekkür ederim» dedi ve odasına girdi.

Ömer de kendi odasına girmek için döndü, fakat o za man dışarı çıkışının ne kadar gülnüç olacağı aklına gele rek musluğa gitti, gözlüğünü bir eline aldı; öteki eliyl yüzünü biraz ıslattı ve avucunda bir tura gibi bükülmü duran havluya kuruladı. Ağzı büsbütün kuruduğu hald su içmeyi unutmuştu. Odasında bir müddet ayakta kald İçinde her şeyi daha fena yaptığına, genç kızın karşısınd gülünç ve zavallı bir hal aldığına inanan bir taraf vardı.

«Tuu Allah belâsını versin. Ne kadar salaklaştım. Ga liba kıza da yiyecek gibi baktım. Belli etmedi ama, muhak kak fena halde içerlemiştir. Ben kız olsam benim tipimd erkeklerden istikrah ederdim.» diye söylendi.

Gidip sedire oturamıyor, küçük odada aşağı yukar dolaşmak istese, bununla telâşını ispat edeceğini, belki d bitişik odadan duyulacağını düşünüyor, kararsızca ortad dikilip kalıyordu. «Hayat sahiden yaşanmıya değmiyece kadar küçüklükler ve bayağılıklarla dolu!..» diye mırıl dandı. Sonra:

«Adam sen de!» diyerek geriye döndü, dışarı çıktı ve merdivenlerden alt kata, sofaya indi.

Beyaz muşamba örtülü sofra hazırlanmıştı.

Fatma ıslak ellerini birer birer yanlarına kurulayarak bahçe tarafından geldi. Bir elindeki emayye kapta iri ye şil zeytin taneleri vardı. Bunu masanın üzerine, gömeçl bal tabağının yanına koydu ve:

«Siz oturun beyim.. bizimkiler geç kalkarlar!.» dedi

Ömer bugün de ev halkını görmeden gideceğini, ma-

amafih onların buna gene darılmıyacaklarını düşündü. Yalnız:

«Eniştem gitti mi?» diye sordu.

«Hayır.. daha kalkmadı!»

Demek Galip efendi de artık işlerin yakasını bırakmıştı. Yağ iskelesindeki dükkâna sabah namazından evvel gitmenin bir faydası olmadığını nihayet o da anlamış ve on altı yaşındaki çırağın namusuna güvenerek sabah uykusu kestirmeyi daha akıl kârı bulmuştu.

Bir iskemle çekip oturdu. Önündeki beyaz cam fincana Fatma çay dolduruyordu. Yukarıdaki odanın kapısı açıldı. Sofada ayak sesleri oldu.

Ömer lâkayt olmağa çalışan bir sesle:

«Semiha galiba!..» dedi.

«Değildir, değildir... küçük hanım öğle olmadan kalkmaz... Her halde Macide hanım olacak. Mektep vaktidir. Dün gitmemişti. Kadıköy'ünde bir ahbapta idiler. Ama bugün nasıl gidecek?..»

Yukarıda ayak tıpırtıları devam ediyordu. Macide her halde ayakkaplarını giymekle meşguldü. Fatma Ömer'in yanına sokularak kulağına fısıldadı:

«O mektep çalgılı, türkülü bir ye ...iş... Böyle günde gidilir mi?..»

Sonra başını sallıyarak ilâve etti:

«Ama burada kapanıp da ne yapsın?.. belki hava alır da içi açıllır... Pek acıyorum kızcağıza...»

Macidle merdivenleri inmeğe başladı. Yeşil kareli ve kiremit reenginde spor bir etek ve kahve rengi yünden bir kazak giyrmişti. Başında ayni renkte bir bere vardı. Ömerin gözlerri ona çevrildi. Yüzünü gülümsemiye benzer bir şey buruştturdu.

Macidde de yüzünde tatlı bir tebessümle geliyordu. Loş sofada gözzlerinin kırmızılığı ve yüzünün solgunluğu pek

belli olmuyor, sadece biraz süzgün duruyordu.

Ömer onun tebessümünü fevkalâde acı buldu. Böyle zamanlarda gülmenin doğru olmadığını düşünerek değil.. Macide'nin ne kadar ıstırap içinde olduğunu farketmemek için kör olmak lâzımdı... Fakat bu garip genç kız etrafındakilere kederini bile göstermek istemiyecek kadar kendine güvenen bir mahlûktu. Dudaklarındaki oldukça muvaffak tebessüm, ona yaklaşmak istiyenleri itiyor gibiydi. Ömer içinden: «Başıma büyük bir iş sardırmak üzereyim, inşaallah sonu iyi olur!..» diye söylendi.

Macide Ömer'in tam karşısına geçti. Fincanını alarak bir kaç yudum içti. Canı hiç bir şey istemiyor, fakat her hangi bir fevkalâdelik yapmış olmamak için sıcak çayını bitirmiye çalışıyordu. Bir aralık gözleri Ömerinkilerle karşılaştı. Kumral saçları beyaz alnına dökülen delikanlının hali ona biraz gülünç, fakat çok samimî geldi. Macidenin yüzünü de içten gelen sıcak bir hava sardı ve göz kapaklarını hafifçe kapıyarak içini çekti.

Bu anda bütün duruşu: «Halimi görüyorsunuz ya!» der gibiydi. Ömer bunu derhal anladı. Karşısındakine sabit gözlerle bakarak derin bir nefes aldı. Bir kompartimanda oturan ve birbirinin dilini bilmiyen iki insan gibi yavaş yavaş ve çekingen tebessümlerle anlaşmağa çalışıyorlardı.

Ömer, bir kaç kere ağzını açarak ileri doğru eğildi. Bir şey söyliyecek gibi oldu. Sonra vazgeçti. Macide bunu farketmemiş görünüyordu. Nihayet her ikisi de ayni zamanda ayağa kalktılar. Ömer Fatma'ya:

«Teyzemle enişteme selâm söyle! Bak, bekledim, hâlâ kalkmadılar. Kabahat benden gitti.» dedi. Sonra gülümsiyerek ilâve etti: «Semiha'nın da gözlerinden öperim!»

Şapkasını aldı. Macide de notalarını almış ve açık renk

pardesüsünü sırtına geçirmişti. Ömer ehemmiyetsiz bir tavırla sordu:

«Siz de çıkıyor musunuz?»

«Evet.. görüyorsunuz!»

Ömer; «Bu kızın karşısında hokkabazlık yapılmıyacak.» diye düşündü.

Pişkin metodlar, mektep arkadaşı olan kızları hayran bırakan hoş küstahlıklar, hattâ bazan hayasızlığa kadar varan şuh nükteler ölü cisimler halinde hafasında yatıyordu. Buna mukabil arzuları eskiden duyduklariyle kıyas edilemiyecek kadar şiddetli idi. Macide'nin, kapıdan çıkarken eline dokunan parmakları Ömer'i kıpkırmızı etmişti. Uzun ve siyah kirpiklerinin altında o mağrur tebessümü muhafazaya çalışan kederli gözleri delikanlının üstünde dolaştıkça onu büsbütün şaşırtıyor ve mânasızca etrafına bakınmağa ve susmağa sevkediyordu. Arasıra Ömer'in gözleri de yanındakini süzüyor, onun kahve rengi kazağın altında beliren göğsü önünü iliklemediği pardesüdem dışarı fırlamağa çalışırken genç adam dişlerini sıkıyor ve süratle nefes alıyordu.

Tramvay caddesine geldikleri zaman birbirlerine bakıştılar. Ömer hemen sordu:

«Nereye gideceksiniz? Konservatuvara mı? Saat daha sekiz... Benim bir saat daha vaktim var. İsterseniz yürüyelim.»

Macide, evet makamında başını sallıyarak yoluna devam etti. Beyazıd'a, oradan Bakırcılara doğru geldiler. Her ikisinde de ayni sıkıntı devam ediyordu.

Ömer içinden söylenmeğe başladı:

«Dut yemiş bülbül gibi dilim tutuldu. Kendimde ilk defa tesbit ettiğim bir hal. Maamafih vaziyet de tuhaf. İlk defa tanıştığım ve bir gün evvel babasının ölümünü duymuş matemli bir kıza da hemen ilânı aşk edilmez ya... An-

cak teselli verilir... Benim de ömrümde yapmadığım şey
Ne kimse beni teselli etmeli, ne de ben kimseyi... Riya
kârlık tesellide son haddini bulur. Bu anda çehreleri
aldığı yalancı teessür ifadesi, o biraz yukarı kalkıp biribi
rine yaklaşan kaşlar, o hafif hafif ve anlayışlı bir tavırl
sallanan baş ve o derinden çıkarılmağa çalışılan matem
ses insanı deli eder. Bu kızın da aynen benim gibi düşün
düğüne eminim. Muhakkak böyle şeylerden hoşlanmıya
caktır. Hiç bir şey olmamış gibi kalkıp mektebine gidişin
den belli... Peki ama ne haltetmeli? Ağzı süt kokan ik
orta mektep talebesi gibi bakışıp süzülmek de pek akı
kârı değil. Bu da bir başka soğukluk... Şimdi elimi uzatı
Allaha ısmarladık! diyerek kaçıversem ne olur... Ben bu
kadar sıkıntıya gelemem... Fakat neden yapamıyorum?
Muhakkak beni burada ona bağlıyan bir şey var... Yan
dan görünüşü harikulâde.. ne beyaz yüzü var.. biraz sa
rımtırak.. acaba uykusuzluktan mı, yoksa hep böyle mi
Ben bu kızı muhakkak tanıyorum. Yani ruhunu tanıyo
rum. Aramızda bir şeyler var... Ah, aptal Nihat.. beni bi
gün deli edecek... «Sen onu belki çocukken gördün, zih
ninde bir hatırası kaldı.. onu büyütüyorsun» diyordu. Ya
lan.. bu öyle bir çocukluk hatırası falan değil... Fakat bi
kere işi bu hale soktu. Böyle bir ihtimali ortaya attı. İm
kânı yok kendimi kurtaramıyorum. İnsanlar hâdiseler
basitleştirmeğe, bayağılaştırmağa ne kadar meraklı... Bü
tün hayallerimi bir aptalca lâf berbat ediyor... Nihadı za
ten bu son günlerde beğenmiyorum. Karanlık işlere girip
çıkıyor. Fakat iyi arkadaştır. Benim için ölmeyi bile
göze alır... Ama ne malûm? Bu da benim zannım, belki de
tırnağını bile kesmez... Mamafih, şimdiye kadar olan ar
kadaşlığımızda fedakârlık yapmak hep ona düşüyordu...
Maddî fedakârlık... Bakalım daha ileri gidebilecek mi?
Beni eskisi kadar sarmıyor... Bütün etrafındaki herifler

de öyle... Yalnız tuhaf bir cazibeleri olduğu da muhakkak.
İyi veya kötü, bir sürü dimağların bir şeyler göstermek
için hummalı bir makine halinde çalışmaları insanı bağlı-
yor.»

Gözleri tekrar Macide'ye ilişti. Kız da bir takım dü-
şüncelere dalmıştı. Kaşları çatılmış, gözleri ileri dikilmiş,
yüzünün bir hattı bile oynamadan yürüyordu. Sağ kolu-
nun altında tuttuğu bir kaç cilt nota arkaya doğru kay-
mıştı. Kısa ökçeli kahve rengi iskarpinleri kaldırımlarda
meharetle sekiyordu. Ömer onun bir erkek gibi büyük ve
serbest adımlar attığına dikkat etti. Bir çok kızların mini-
mini adımlarla zıplaya zıplaya yürümeleri onun içinde
her zaman garip bir merhamet hissi doğururdu. Onun için
Macide'nin kendisine ayak uydurmasını takdire başladı.

Köprüye gelmişlerdi. Koşar gibi yürüyen bir kalaba-
lık vardı ve her taraftan uğultu halinde sesler geliyordu.
Haliç tarafındaki kaldırıma geçtiler. Arada sırada sarı su-
lara, irili ufaklı kayık ve mavnalara bakıyorlardı. Duba-
lardan birinin bir köşesine on yaşlarında kadar bir çocuk
oturmuş, ynına koyduğu taneke kutunun içinden aldığı
solucanları oltaya takıyor, biraz öteye fırlatıyor, sonra
muntazam darbelerle çekiyordu. Bir müddet onu seyrettiler. Çıplak ve kirli ayaklarını dubadan aşağı sallıyan ve gözlerini oltasının ipinden ayırmıyan çocuğun sebat ve iradesi Ömer'i düşündürdü. Kendisi hiç bir işe bu kadar dikkatle ve bu kadar kendini vererek sarılamıyacağını zannediyordu.

Bu sırada Macide'nin notalarından biri yere düştü. Ömer hemen eğilerek aldı, elini uzatarak:

«Verin, ötekileri de ben götüreyim!» dedi.

Macide hiç ses çıkarmadan uzattı. Sadece gözlerinde teşekküre benziyen bir şey dolaştı.

Onun bu hali Ömer'i büsbütün bağlıyordu. Ken kendine:

«Ne tuhaf şey!» dedi. «Bir çok bayıldığım kızların b çok büyük iltifat ve müsaadeleri beni bu kızın mânası bile iyice anlıyamadığım bir bakışı kadar sevindirmiy Evet, sadece bir bakış, ve belki de biraz merhametle k rışık... Fakat bunun hiç olmazsa lâkayt bir bakış olm ması beni yerimden sıçratıyor. İçimde müthiş bir hafifl bir genişlik duyuyorum. Belki de hakikaten sevmek b dur. Belki de ben şimdiye kadar sahiden sevmenin ne duğunu bilmiyordum. Acaba kendimi kapıp koyuverse mi... Ne zaman irademe müracaat edersem büyük bir yo gunluk duyuyorum... Kendimi hâdiselerin eline bırak yım mı? Acaba şu anda o ne düşünüyor? Her halde be değil... Niçin?.. Onun kafasında bir müddet yaşamak iç neleri feda etmem ki?.. Her şeyi... Bana şimdi bir işar versin, derhal, biran düşünmeden şu tramvayın altına a larım. Acaba atlar mıyım?.»

Macide:

«Ne oluyorsunuz?» diye Ömer'in koluna yapıştı. Ge adam şaşkın şaşkın etrafına bakınıyordu. Macide sordu

«Karşıda birini mi gördünüz? Fakat tramvayın altı da kalacaktınız!»

Ömer bulunduğu yere baktı. Yaya kaldırımında d ğildi. Demek ki Macide'nin önünden geçerek buraya ge mişti. Kendini toparladı:

«Benzetmişim, kimse değilmiş!» dedi.

Sol kolunda, biraz evvel Macide'nin sımsıkı tuttuğ yerde garip bir ürperme duydu.

«Niçin tutmuyor.. niçin bıraktı?» diye mırıldandı. Yü zü bir çocuk gibi buruşmuştu. İçinde güçlükle zaptettiğ bir ağlamak ihtiyacı vardı. Nihayet dayanamadı:

«Koluma girsenize?» dedi.

Macide onun kolunu, biraz evvel tuttuğu yerden, fakat bu sefer daha hafif bir şekilde yakaladı. Bu sırada gözleri karşılaştı. Macide uzun uzun, bir şeyler hatırlamak ister gibi baktı. Onun dün köprüde de aynen bu şekilde kendini süzdüğü Ömer'in zihninden süratle geçti. Macide'nin gözleri böyle üzerinde kaldıkça şaşırıyordu. Genç kız bir şeyler görüyor, bunları kafasına yerleştiriyor, sonra yeni şeyler aramağa başlıyor gibiydi.

Ömer başını çevirdi. Tekrar yürümeğe başladılar ve Karaköy'den sonra yokuşu hiç konuşmadan çıktılar. Her geçen saniyenin içlerinde bir değişiklik yaptığını, onları biribirlerine daha çok tanıttığını farkediyorlardı. Her biri kendi kafasındaki bir yolu takip ediyor ve bu yolun, yanındakinin kafasında da, bir müvazisi bulunduğunu katî olarak biliyordu.

Konservatuvarın önüne geldikleri zaman Macide sessizce elini uzattı.

Ömer şaşırmıştı. Şimdi ondan ayrılmak ve haftalarca görmemek mümkündü. Tabiî olan da bu idi. Halbuki beş dakika için bile ondan ayrılmağı kafası almıyordu. Düşündüğünü söylemekten korktu, ancak:

«Şimdi nasıl çalışabileceksiniz?» diyebildi.

Macide o anlaşılmaz gülümsemesiyle:

«Ne diye soruyorsunuz?... Böyle şeyler olur mu?» dedi.

Ömer bütün cesaret ve iradesini toplıyarak, mırıldandı:

«Size birçok şeyler söyliyecektim!»

«Hiç bir şey söylemediniz!»

Ömer sitemli gözlerle baktı. Macide özür diler gibi bir sesle:

«Daha görüşürüz...» dedi. Karşısındaki derhal atıldı.

«Ne zaman?»

Macide omuzlarını silkti.

«Bu akşam sizi gelip buradan alayım mı? Teyzemlere beraber gideriz!..»

Genç kız düşünür gibi oldu, sonra kararını vererek: «Nasıl isterseniz!» dedi ve taş merdivenleri çıktı.

IX

Ömer yokuş aşağı koşar gibi iniyordu. Tüy gibi hafifti. İçinde köpürüp taşan bir saadet vardı. Etrafından geçen insanları kucaklamak, herkese: «Haydi, ne duruyorsunuz! Gülün, sevinin, hayat kadar tatlı şey var mı?» demek istiyordu.

Köprüye bir nefeste indi. Kalbi müthiş bir çarpıntı içindeydi. Saate baktı, ona geliyordu. «Gene geç kaldım!» diye düşündü. Fakat bu da onun neşesini bozmadı. Kendisini postahaneye yerleştiren ve orada mühimce bir mevkii olan uzak akrabadan biri vardı: «Gidip bir elini öpeyim... Memnun olur ve bizim dairedekiler de onun odasından çıktığımı görünce çenelerini tutarlar» diye söylendi.

Aydan aya kırk iki lira yetmiş beş kuruş ücret aldığı vazifesinin adını bile bilmiyordu. Muhasebede oturuyor ve hemen hemen hiç bir şey yapmıyordu. Ara sıra veznedar hafız Hüsamettin efendi onu yardıma çağırır ve bir takım mânasız defterlere mânasız rakamlar yazmasını rica ederdi. Bu ona hiç de sıkıcı gelmiyordu. Kendi kendine usuller icat ediyor, kolaylıklar buluyor, bazan rakamları soldan sağa bütün sayfa boyunca, bazan da evvelâ birinci, sonra ikinci, sonra diğer haneler olmak üzere altalta yazıyor; on, on beş rakam okuduktan sonra

kaç tanesini unutmadan yazabildiğini tecrübe ediyor ve kafasına bir nevi spor yaptırıyormuş gibi bunlardan zevk alıyordu.

Çalıştığı odada belki on tane masa vardı. Bunların her birinin arkasında mühim işlere dalmış gibi sessizce çalışan muhtelif yaştaki memurların hiç biri vazifesine Ömer'den daha çok bağlı değildi. Kimisi maişet derdini, kimisi randevusunu, kimisi sinema filimlerini düşünüyor ve ekmek parası için katlandığı bu sıkıcı işe hiç durmandan küfürü basıyordu.

Üzeri mürekkep lekeli küçük masaların her tarafı kocaman siyah defterler, çizgili kâğıtlar, biribirine iğnelenmiş evrak ile dolu idi. Bundan maada, biraz daha büyükçe masalarda oturan iki memurun arkalarını kaplıyan etajerlerde de aynı siyah ve iri defterler duruyordu. Genç bir memur önündeki sumenin ucunu kaldırmış, oraya sıkıştırdığı yuvarlak cep aynasına bakarak biriyantinli saçlarını, eskimiş sunî ipek boyunbağını düzeltiyordu. Yeleğinin kenarları frenk gömleğinin yaka tarafındaki yırtıkları ve yamaları örtmediği için eli sinirli bir hareketle ikide birde boynuna gidiyordu. Açık renk elbisesinin dizleri kirlenmiye başlıyan pantalonu pek keskin ütülü idi, belki üçüncü penceyi taşımağa çalışan kanarya sarısı iskarpinlerinin burun tarafındaki kıvrımlarda terden hasıl olma lekeler vardı.

Onun yanında orta yaşlı ve saçlarını fırça gibi kestirmiş bir diğer memur masasının sağ tarafındaki çekmeceyi açmış, içine eğilerek eski bir akşam gazetesinin tarihî romanını okuyordu.

Diğer masaların sahipleri de, önlerinde resmî bir iş olduğu halde, kenarda köşede bir delik bulup hususî ve şahsî hayatlarına kavuşmağa çalışıyorlar, hiç olmazsa, iki üç satır yazı yazdıktan veya hesap yaptıktan sonra iskem-

lelerinin arkalığına dayanıp başlarını geriye atarak uzun düşüncelere dalıyorlardı. Onların bir müddet böyle durduktan sonra biri tarafından dürtülmüş gibi silkinerek masanın üzerine eğilmeleri ve işleriyle meşgul oluyormuş gibi yapmaları Ömer'e dolap beygirlerinin ara sıra durup başlarını havaya kaldırmalarını ve bağlı gözlerinin arkasında bir şeyler sezmeğe çalıştıktan sonra tekrar dönmeğe koyulmalarını hatırlatıyordu.

Yanıbaşlarındaki küçük bir odada ve pirinç parmaklıklı bir kafesin arkasında çalışan veznedar hafız Hüsamettin efendi dairede belki yegâne iş gören adamdı. Bazan herkes gittikten sonra da odasında kalır, beş altı türlü defetere ayrı ayrı kayıtlar yapar, kasasını üç dört muhtelif anahtarla kilitler ve pek az kimse ile konuşurdu. Ömer buraya ilk geldiği günlerde onunla ahbap olmuştu. Daima sakalları biraz uzamış olarak gezen, henüz 45 yaşında bile olmadığı halde yarı ağarmış, yarı dökülmüş saçlariyle altmışlık gibi görünen bu adamın hiç de basit bir insan olmadığını hemen anlamıştı. Kendine mahsus ve yeni nükteler yapıyor, etrafındakilerden bahsederken biraz keskin, fakat isabetli hükümler veriyordu. Büyük odaya pek az uğradığı halde oradaki bütün memurların hususiyetlerini nasıl bildiğine Ömer bir türlü akıl erdirememişti.

Ekseriya keyfi yerinde idi. İnce gümüş kenarlı gözlüklerle çalışır, birisiyle konuşacağı zaman onları alnına kaldırırdı. Daima gülümsüyormuş gibi duran açık elâ gözleri insanı avucunun içine alıyor ve bir daha bırakmıyordu. Bütün hareketleri ve sözleri, hiç endişesi ve hiç bir şeyden korkusu olmıyan bir adam gibi açık ve tek mânalı idi. Halbuki Ömer onun hiç de yağ bal içinde yüzmediğini biliyordu. En büyüğü 18 yaşında beş çocuğu ve bir de karısı vardı. Aldığı maaşla ay başını pek zor bulanlardandı. İlk tanıştığı zamanlarda Ömer ona halinden şikâyete

kalkmış, aldığı paranın hiç bir işe yaramadığını, Balıkesir'deki annesinden kırk yılda bir gelen birkaç liranın elbiselik bir kumaş almağa bile yetmediğini, bir kere tahsili bitirse herhalde işlerin başka türlü olacağını, fakat parasızlık yüzünden altı senedenberi fakülteye boşuboşuna devam ettiğini söylemişti. Halbuki derste devamsızlığı ve hâlâ mektebi tamamlayamaması parasızlıktan filân değildi. Okutulanlara ve bilhassa okutanlara karşı içinde yenilmez bir itimatsızlık, sebepsiz bir lâkaytlık vardı. Bunun sebeplerini ne kadar dışarıda aramağa çalışsa da asıl illetin kendi acayip kafasında olduğunu biliyor, herkesten evvel kendini kandırmak için önüne gelene böyle masallar uyduruyordu.

Hafız efendi onu ciddî bir yüzle dinledikten sonra:

«Oğlum,» demişti, «Biz senin çağlarını geçirdik. İnsan bir kere öğrenmeğe başladı mı artık peşini bırakmamalı. Araya azıcık soğukluk girdi mi bu ilim dedikleri nâmert, adamı ürkütür. Hayat ile fazla ünsiyet muayyen bir yaştan sonra insanları çok şey öğrenmekten, yani usulü dairesinde öğrenmekten uzaklaştırıyor. Bundan sonra boşuna kendini yorma... Hayatına başka bir yol seç, bir bankaya filân girmeğe bak, gençsin, muvaffak olursun...»

Hatıralara dalmış gibi bir mikdar düşündükten sonra kendinden bahsetmeğe başlamıştı:

«Ben de senin gibi tahsilimi yarım bıraktım, öyle darülfünundan falan değil, mektebi idadînin son sınıflarından ayrıldım ve defterdar olan babamın yanında bir memuriyet aldım. Küçük evlendim. Dört beş sene sonra babam, arkasından karım öldü. Birdenbire kendimi kapıp koyuverdim. Pederden kalan bir kaç kuruşu az zamanda ezdim. Sonra tekrar bir memuriyete kapaklandık, yeniden evlendik, çoluk ve çocuğa karıştık, sürüklenip gidiyoruz. Hayat dediğin başka nedir zaten? Ben şuna inanı-

yorum ki, üç buçuk günlük ömrümüzü kendimize zehir etmemek için ne mazideki hayatımıza ve kaçırdığımız fırsatlara, ne de istikbalin olmıyacak hulyalarına kulak asmıyarak bu günümüze hapsolup yaşamalıyız. Her hâdisenin insanı eğlendirecek bir tarafı vardır. Ay başında bakkal, verdiğimiz paradan memnun olmayıp kapıya dayanınca bizim hanım sinir nöbetlerine tutulur, halbuki ben bunda bile hoş taraflar bulurum. Bakkalın kapı aralığında nasıl hiddetle kasketini çıkarıp tekrar giydiğini, İstanbul şivesine uydurmıya çalıştığı dilinin nasıl dolaşıp anlaşılmaz hale geldiğini seyreder ve düşüncelere dalarım. Hayatta hiç bir şey bizim arzumuza tâbi değildir. Gerçi bu bir felâket, lâkin hilkat bize bu felâketi hafifletecek bir vasıta da vermiş: Etrafı çeşmi ibretle temaşa kabiliyeti... Baza[illegible] çocuklara kitap parası kalmaz... En büyüğü dayatıyor, gırtlağıma basıyor, ona vermiye mecbur oluyorum, fakat ötekilerin dördü de kız, ellerinden ağlamaktan başka bir şey gelmiyor. Ben onları karşıma oturtur, kitap dedikleri şeyin lüzumsuzluğuna dair vâzederim. Dersleri zihninize nakşedin! derim, sonra benim bile ciddî kasdetmediğim bu lâflara onların nasıl inanarak kulak verdiklerini gördükçe hem gülesim, hem ağlıyasım gelir. Bu dairede de böyle: birkaç kurnaz ve işbilirin yanında bir sürü de Allahın mübarek koyunları var... Yaşamak ve yeryüzünde üç adımlık bir yer işgal etmekle mühim bir iş yaptıklarını zannederler. Kimisi gençliğine mağrurdur; kimisi ihtiyarlığına ve tecrübesine dayanıp böbürlenir; kimisi eskiden neydim diye öğünür; kimisi ilerde neler olacağını ihsas ederek itibar kazanmak ister. Hepsi birden mahiyetini aslâ anlamadıkları bu değirmenin içinde yuvarlanıp giderler ve kâinatın mihverinin kendilerinden geçtiğini vehmederler. Kimisinin de ihtiyarlıktan çenesi düşmüştür, benim gibi gevezelik edip durur.»

Ömer onunla konuşmaktan garip bir zevk alıyordu. Hiç bir şeye inanmamak hususunda mutabık gibiydiler. Yalnız Hafız efendi, belki de yaşadığı senelerin tesiriyle, Ömer'in içini şekilsiz bir surette dolduran ihtiraslardan da kurtulmuştu. Bugünkü halin devamından başka bir şey istemiyordu. Ara sıra, Ömer'i hayrete düşüren bir tabiilikle ve hiç küçülmeden, hiç ezilmeden, genç adamdan bir lira borç ister, ve Ömer ondan borç isteyince de, tereddüd bile etmeden cebinde ne varsa çıkarır verirdi. Böyle zamanlarda çok kere Ömer ondan çoluk çocuğunun ekmek parasını almış gibi bir hisle ayrılırdı.

Ömer bugün de masasında beş on dakika oturduktan sonra kalktı, Hafız'ın odasına gitti. İçinde büyük bir sabırsızlık vardı. Havadan sudan konuşacak birini arıyordu. Fakat veznedarın fevkalâde meşgul olduğunu gördü. Önüne kocaman bir defter açmış, gözlüğünü indirmiş, içinden çıkamadığı hesaplarla uğraşır gibi alnını buruşturmuştu. Ömer çıkmak için arkasını dönünce başını kaldırarak seslendi:

«Yemeği nerede yiyeceksin? Beklersen beraber çıkalım da bir kebapçıya gidelim. İçim sıkılıyor bugün. İki lâf atarız!»

Ömer kendisinin söyliyeceğine benzer lâfları ondan duyunca hayret etti. Hafız efendinin «içim sıkılıyor!» demesi fevkalâde bir şeydi.

Tekrar masasına döndü. Yanında okuyacak kitap ve gazete olmadığı için önüne bir defter açtı, çekmelerden birinden aldığı arkası matbu bir müsvedde kâğıdına yazılar yazmıya, şekiller çizmiye, resimler yapmıya başladı. Sonra başka bir kâğıdı çeşit çeşit imzalar ve altalta sıraladığı kendi ismiyle doldurdu. Bir aralık gene altalta

«Macide» imzası attı, sonra bu imzaların pek de tesadüfî olmıyarak «Ömer» lerin başına gelmiş olduğunu farketti ve hepsini karaladı.

Öğle paydosunda gidip veznedarı aldı. Hafız efendi mutadının hilâfına olarak bu sefer sükût ediyordu. Bahçekapı taraflarında basık tavanlı bir kebapçıya giderek ucuz bir yemek yediler. Ömer birkaç kere karşısındakinin yüzüne baktı ve bir şeyler sormak istedi. Hüsamettin efendi ise ağzının iki yanını aşağı çekerek başını sallamakla iktifa etti. Sonra her ikisinin de paralarını vererek kalktı. Küçük bir kahveye girip birkaç gazete karıştırdılar. Konuşmak niyetiyle çıktıkları halde ikisi de kendi âlemlerine dalmışlardı.

Ömer içindeki sonsuz saadet hissinin ve hafifliğin nihayet hazin bir neticeye varacağını, talihin kendisiyle alay ettiğini sandığı için yanındakinin, sebebini bilmediği durgunluğuna iştirak ederek bir nevi manevî sigorta yapmak istiyordu. Çocukluğundanberi etrafında duyduğu sözler, gördüğü insanlar onda neşe ve saadetten korkmak, bunların şeamet getirici bir şey olduğuna inanmak itiyadını yaratmışdı. «Çok gülmenin arkası ağlamaktır!» gibi sözler sarsılmaz kanaatler halinde ruhuna yerleşmişti. Herhangi memnun edici bir hâdise, ilk sevinç ihtizazları geçer geçmez, sebepsiz bir korku ve hüzün yaratıyor ve Ömer ancak bir takım gülünç hiylelerle bundan kurtulmıya çabalıyordu.

Bu sefer de, farkında olmadan, veznedarın durgunluğuna tamamen iştirak etmiş, düşünceli bir tavır almış, canı sıkılmıya başlamıştı.

Derin bir nefes aldıktan sonra:

«Ne var ne yok Hafız bey?» dedi.

«Sorma evlâdım...»

«Ne o? Siz de mi dünyaya aldırış etmiye başladınız?»

«Bu sefer şakaya gelir tarafı yok. Bir biçimsiz işe takıldık ki, sonunu Allah hayır eyliye...» dedi; tekrar uzun bir sükûta daldı.

Ömer devam edecek diye karşısındakinin yüzüne bakıyordu. Halbuki o bir müddet daha sustuktan sonra ağır ağır doğrularak:

«Vakit geldi. Çilehaneye gidelim.» dedi.

Ömer'i adamakıllı bir merak sarmıştı. Fakat yanındakinin huyunu bildiği için ısrar etmiyordu. Bütün açıklığına rağmen veznedar, kendisinin bahsetmediği hususî işlerine kimsenin burnunu sokmasını istemezdi.

Dairenin merdivenlerini çıkarken:

«Evlâdım. Benim nazarımda genç olmakla ihtiyar olmak arasında bir fark yoktur. Belki ihtiyarlık, bu mânasız sürüklenmeyi sona yaklaştırmış olmak bakımından, daha da iyidir; fakat bazı şeyler var ki, onları yüklenmek için yaşlı omuzlar kâfi gelmiyeceğe benziyor. Bakalım..» dedi. Sonra birdenbire eski haline dönerek:

«Amma da esrarlı konuşuyorum, değil mi?» dedi. «Bir münasip zamanda sana meseleyi açarım.. Bana akıl öğretecek halde olmadığını bilirim, zaten öğrenme akılla düzelecek işlerden değil.. Ama insan patlıyacak gibi oluyor. Evde karıdan sakla, dairede herkesten sakla, bir gün sapıtıvereceğim.»

Başka bir şey söylemeden odasına girdi. Ömer de büyük salona, masasının başına geldi. Fakat duracak halde olmadığını seziyordu. İçinde zaptedilmez bir sabırsızlık vardı. Kendi kendine söyleniyordu:

«İkimiz de ayni şehirdeyiz ve birbirimize varmamız için yarım saatten daha az bir zaman yeter. Buna rağmen o orada, ben buradayim. Neden? Sebep yok... Ben burada ne yapıyorum? Kendimi ve etrafımdakileri sıkmaktan başka ne işim var? Onun da orada pek lüzumlu şeylerle

uğraşmadığı muhakkak. Böyle bir günde oturup piyanoya çalışacak değil ya... Dünyada şimdi onunla yanyana bulunmamamız kadar mantıksız ve lüzumsuz ne vardır acaba? Hayat bir tesadüfler silsilesi imiş, alâ! Fakat tesadüfün de kendine göre bir mantıkı olmalı değil mi ya?»

Göze çarpmamak için şapkasını asılı olduğu yerde bıraktı ve yavaşça dışarı çıktı. Merdivenleri atlıyarak indi. Ne tarafa gideceğinde biraz tereddüt ediyordu. Vakit daha erkendi. «Kız fazla üstüne düştüğümü zannetmesin!» dedi. Bu fikrin çocukça olduğunu, Macidenin böyle hilelere kanmıyacağını kendisi de biliyordu. Zaten onun karşısında oyun oynanamıyacağı düşüncesi Ömere hem endişe, hem de sükûn vermekteydi. İçindeki kepaze taraflar saklıyamıyacağından korkuyor, bir yandan da, söylemiye cesaret edemiyeceği şeyleri onun kendiliğinden anlıyacağını düşünerek, müsterih oluyordu.

Zamanı öldürmek için Balıkpazarı tarafına yürüdü. Dar sokaklarda arabalar, hamallar birbirine sürtünerek geçiyordu. Yaz kış çamurlu olan dar yaya kaldırımlarda muvazenesini kaybetmemiye çalışarak yürüyordu. Biraz sonra Yağ iskelesine geldi. Demir kanatlı pencereleri yarı açık duran esmer, dümdüz taş binalar insanı araların da ezecek kadar birbirine yakındı. Her dükkânın önünde sokağın kenarındaki su yoluna doğru uzanan kirli yağ sızıntıları vardı. İnsanın burun deliklerini yapışkan bir koku sarıyor ve yakındaki durgun denizden bu sokaklara pis ve rütubetli bir hava yayılıyordu.

Ömer, Galip amcanın (nedense bu eniştesine küçükten beri amca demiye alışmıştı) küçük dükkânını tanırdı. Karanlık bir bodrumdan ibaret olan bu ticarethanenin içinde kimin bulunduğu görülmüyordu. Yalnız kirli camekânın arkasında bir kaç nümunelik zeytin yağı şişesi ve kapıya yakın bir yerde üzeri yağla karışan tozlardan

vıcık vıcık çamur olmuş, kocaman bir varil vardı.

Ömer düşündü:

«Burada, bu mahzende nasıl olur da koskoca bir ömür hapsedilir? Daha iyi, daha aydınlık bir yere varılacağına inanılmadan nasıl olur da bu yol yürünür? Halbuki Galip amca daha başka şeyler de görmüştür. Onun da çocukluğu ve delikanlılığı güneşli bahçelerde, geniş, alabildiğine geniş topraklarda geçmiştir. Şimdi buraya bir fare gibi tıkılmış bekliyor. Neyi? Ölümü! Bu korkunç şeyi beklemek için bile daha güzel bir yer intihap etmek elimizde değil...»

Sokağın loşluğu ona vaktin çok geç olduğunu zannettirdi. Geriye dönerek köprüye, oradan Beyoğluna doğru yürüdü.

X

Saat henüz dörttü. Konservatuvarın önüne gelince ne yapacağını şaşırdı. Kat'î olarak ne bir zaman, ne de bir yer tayin etmiş değillerdi. Kapının önünde mi bekliyecekti, içeri girip soracak mıydı? Ne zaman? Dersler bitince mi? Dersler ne zaman bitiyordu?..

«Hep böyle küçük şeyler yüzünden üzülürüm.» diyerek kendi kendine söylenmek itiyadını ele aldı: «Bayağı bir randevu alır gibi, falan saatte falan yerde buluşalım! demiye dilim varmadı. Şimdi burada garip garip bekliyor ve içeri girip çıkanlara eğlence oluyorum. Halbuki insan yalnız esas meseleleri halletmek için kafasını yormalı ve teferrüat kendiliğinden iyi bir şekilde halledilmelidir. Hayatta mantık olsa böyle olur. Acaba dünyada benim kadar manasız şeyler düşünen var mıdır? Bir de utanmadan akıllı geçiniyoruz!«

İçeri girmiye karar verdi. Merdiveni çıktıktan sonra

oldukça geniş bir koridor geliyordu. Kulağına muhteli âletlerin sesi çarptı. Kadınlı erkekli gruplar, ellerinde keman kutuları ve notalarla çıkıyorlardı. Ömer bunlardan birine yaklaşarak:

«Talebeden Macide Hanımı arıyorum. Nerede bulunduğunu kime sorayım?» dedi.

Kızlar birbirlerine anlayışlı bir gülüşle baktılar. Hangi Macide? diye sordular ve uzun uzadıya târif ettirip izahat aldıktan sonra tanımadıklarını söylediler ve uzaklaştılar. Ömer oralarda bir hademe aramağa koyuldu, fakat bu sırada arkasındaki odalardan birinin kapısı açıldı ve o, ensesinden biri çekiyormuş gibi geriye döndü.

Genç kız çabuk adımlarla yanına kadar geldi ve:

«Buralara mı çıktınız? Çok aradınız mı? Sesinizi benzettim; galiba beni soruyordunuz!» dedi.

Ömer onun gözlerinin içine baktı. Nereden bulduğunu bilmediği bir cesaretle ve hiç tereddüt etmeden sordu:

«Beni b e k l i y o r d u n u z değil mi?»

Genç kız onun bakışına bir müddet mukabele ettikten sonra dalgın bir tavırla başını salladı:

«Evet!..»

Elini Ömer'e uzattı. Bir müddet böyle durdular. İkisinin de avuçları buz gibiydi.

İkisinin ağzından aynı zamanda:

«Gidelim!» kelimesi çıktı.

Merdivene doğru yürüdüler. Macide Ömer'in kolunu aynen sabahleyin tuttuğu yerden yakalamıştı. Bir basamak geride kaldığı halde onu bırakmıyordu. Sokakta bir müddet konuşmadan yürüdüler. Ömer sabahki mânasız sükûtun başlamasından korkarak mırıldandı:

«Size bir şeyler söyliyecektim!»

«Evet!»

Pek de cesaret vermiyen gözlerle Ömer'e baktı. Delikanlının kumral saçları büsbütün alnına dökülerek gözlüğünün kenarlarına dokunuyordu. Bu haliyle küçük bir çocuk kadar şirin ve mânalı idi. Gözlüğünün kirli camları arkasında derine kaçmış gibi duran küçük gözleri hiç kımıldamıyordu.

Macide başını çevirerek tekrarladı:

«Evet...»

Ömer biran daha tereddüd ettikten sonra:

«Dün sabah ben vapurda sizin yanınıza gelirken teyzemi görmemiştim!..» dedi.

Macide gözlerini buruşturarak ona baktı. Ne demek istediğini anlamamıştı.

Ömer sordu:

«Size hepsini anlatayım mı? Hepsi dediğime bakmayın... Pek uzun değil. Yalnız muhakkak söylemek istiyorum. Hem şimdi... Başka zamana bırakırsam bu cesareti bulamıyacağımdan korkuyorum. Niçin bu tereddüdü uzatayım. Siz açık bir insana benziyorsunuz. Benimle oynamıyacağınızdan eminim... İçimde beni şu anda anlıyacağınıza dair bir his var... Sözlerim ne kadar çocukça, ne kadar alelâde olursa olsun, alelâde şeyler kasdetmediğimi sezeceksiniz...»

Bir türlü bitiremiyordu. Macide onun şişmanca yanaklarına, terli dudaklarına baktı: Genç adamın biraz kalın olan kumral kaşları alnına doğru dağılmış ve saçlarına karışmıştı. İçinde şiddetle ihtizaz eden bir takım tellerin aksi gözlerine vurmuş gibi hummalı bakışları vardı. Genç kız şu karşısında duran insanın, bu anda içinde olanları ortaya dökmek için, nasıl yandığını ve nasıl her türlü yalandan uzak bulunduğunu anlıyordu. İnsanlara karşı ruhunu kaplıyan buzun elinde olmıyarak çözülmeğe başladığını hissetti. Karşımıza her şeyile çırılçıplak serilen bir insanın üzerimizde yaptığı mukavemet edilmez te-

sir onu da yakalamıştı. Maskesini, gizli maksatlarını ve bütün rollerini, bir an için bile olsa, üzerinden atmış olan biri ile yanyana bulunmak ona cesaret ve emniyet veriyordu. Kendi içinde hapsettiği şeyler de dışarı fırlamak nihayet bir insan kulağına çarpmak için kımıldamağa başlamıştı. Ruhundaki bu yeni hareket onda tatlı bir heyecan ve buna sebep olan insana karşı sarih bir minnettarlık doğuruyordu. Ömer'in söyliyeceklerini belki teker teker merak etmiyor, fakat onun, kafasında ve ruhunda olan şeyleri, hiç bir maniaya çarpmadan ortaya döküşünü seyretmek için sabırsızlanıyordu.

«Benimle ne kadar açık konuşuyorsunuz!» dedi.

Macide, bu sözle ne kasdettiğini anlıyamıyan Ömer'in bir şey sormasına meydan vermeden devam etti:

«Benimle açık konuşmak istiyen, hattâ sadece konuşmak istiyen ilk insan galiba sizsiniz... İçimden öyle geliyor ki, bana fena şeyler söyliyemezsiniz... Neden devam etmiyorsunuz?»

Ömer büyük bir tehlikeden kurtulan bir insan gibi ağzını açarak derin nefesler alıyor ve gülümsüyordu.

«Size fena şeyler söyliyebilir miyim?... Sizi sevdiğimi, deli gibi, ölecek gibi sevdiğimi söylemek fena bir şey mi? Şaşırmayın... İhtimal kulaklarınız böyle sözlere alışık değil... Fakat yalnız kulaklarınız.. Kendinize itiraf etmeseniz bile ruhunuzun bu sözlerime yabancı olmadığını tasdik edeceksiniz... Bakın, bağırmıyorsunuz... Yanımdan kaçmıyorsunuz... Yüzünüz nefret ifade etmiyor... Beni anlıyorsunuz!... Sonuna kadar, en küçük noktasına, en gizli köşesine kadar ruhumu görüyorsunuz ve bunlar size yabancı gelmiyor... değil mi? Sizden cevap istediğim yok... Beni sadece dinlemenizi istiyorum. Daha dün gördüğünüz ve toptan iki saat bile konuşmadığınız bir insanı dinlemenizi isterken ne yaptığımın farkındayım... Fakat bir ses bana mütemadiyen doğru yaptığımı fısıldıyor. Hayatımda hiç bir zaman bu kadar açık olmamıştım. Buna cesaret edememiştim. Halbuki şimdi bütün mevcudiyetimi gözlerimi kapatarak size teslim edecek kadar büyük bir emniyet duyuyorum ve alay edeceğinizden, reddedeceğinizden korkmadan konuşuyorum. Bu emniyet, bu kanaat bana sizi ilk gördüğüm andan itibaren geldi. Demin ne demiştim: Vapurda yanınıza gelirken orada teyzemin oturduğunun farkında bile değildim. Sizi görmüş, sonra başka hiç bir şey görmez olmuştum. Sizi tanımıyordum, buna rağmen büyük bir emniyetle o kalabalığın içinde yanınıza kadar geldim. Size hitap etmek üzereydim, teyzem söze karıştı. Bunları anlatmağa bile lüzum yok. Zaten anlatmak istediğim bir şey var, bin bir şekle sokup söylemek arzusiyle yandığım bir tek şey: o da sizi sevdiğim. Bunun dünyanın teşekkülündenberi kaç milyar defa tekrar edildiğini unutmuyorum, fakat siz söyleyin, canlılığından bir şey kaybetmiş mi? Kâinatta hiç bir mevcudun olamıyacağı kadar taze ve olgun değil mi?.. Bu öyle bir kelime ki, doğuyor ve doğuşiyle beraber kemâli de içinde getiriyor. Sizi seviyorum... Başka ne söyliyeyim? Siz de cevap vermeğe kalkmayın. Bir insanın bütün varlığı ile, karmakarışık ruhu, esrarı çözülmemiş vücudu, arzuları, itiyatları, ihtirasları, hülâsa her şeyi ile size teslim olması, size iltihak etmesi ne muazzam bir şeydir! Bunu tamamiyle anladığınızı biliyorum. Bunun karşısında lâkayt kalamıyacağınızı da biliyorum. Hiç bir insan seven bir insanın karşısında alâkasız olamaz. Dünyanın bu en harikulâde hâdisesi karşısında kimse hareket ihtiyarına malik değildir. Buna hakkı yoktur... Nasıl muhtaç olduğumuz havayı istemem demeğe, mekân içinde bir yer işgal etmekten vazgeçmeğe kuvvetimiz yoksa, bize verilen bir aşkı almamağa

da iktidarımız yoktur. Sizi seviyorum... Hem nasıl seviyorum yarabbi... Şu anda bir tarafımı kesseniz acı duymam. Sizin için herhangi bir şeyi yapmak istediğim zaman beni durduracak kuvvet tasavvur etmiyorum. Ölüm bile buna muktedir değildir. Bakın, etrafımızdan bir sürü insanlar geçiyor, bir çoğu dönüp dönüp bize bakıyorlar, daha doğrusu bana bakıyorlar. Hangisini isterseniz yakalar ve öldürürüm. O buna karşı koymak istese bile, bunun bir aşk için lüzumlu olduğunu öğrenince kolları gevşiyecek, mukavemeti kırılacaktır. Bakın, nasıl siz de aynen benim gibi sarsılıyorsunuz. Hayatınızda böyle bir şeyin ilk defa olduğu muhakkak, söyleyin bana, içinizde hiç yabancılık var mı? Bütün bunlar sizin için malûm şeyler değil miymiş? Yalnız bu anda kafanızda bir örtü açılıyor ve ruhunuzun en zengin tarafları önünüze seriliyor. Hiç yanılmadan biliyorum ki, siz de benim gibi şu anda bozuk kaldırımlar üzerinde yürümekte değilsiniz. Siz de vücudunuzun elli veya altmış kilo ağırlığından kurtularak ilerliyorsunuz... Bakın, beyazıt'a gelmişiz... Nasıl? Ne kadar zamanda? Bunları bilmiyoruz. Zamanın olduğu yerde kaldığını ve bizi huşû içinde dinlediğini farketmiyor musunuz... Elinizi bana verin... Nabzınız benimki kadar, belki daha hızlı atıyor. Bileğinizin terleri elimi yakıyor. Güzel göğsünüzün altındaki mini mini kalbinizi görüyorum. Şu anda yok oluversek herhangi bir teessür duyar mısınız? Hayattan ayrılmağı istemeyiz, çünkü tatmin edilmemiş birçok arzularımız vardır. Fakat şu anda hiç bir istek bizi yere bağlamıyor. Ruhlarımızın dopdolu olduğunu hissetmiyor musunuz?.. Bileğiniz insanı çıldırtan bir teslimiyetle parmaklarımın arasında duruyor. Bütün vücudunuz ince dallardaki yapraklar gibi titriyor. Bana bu anı yaşattığınız için size minnettarım. Hayata, tesadüfe, beni dünyaya getirenlere, herkese, her şeye

minnettarım. Artık evinize geldik. Ben girmiyeceğim. Sizi tekrar görünceye kadar bu anları kafamda yaşatmağa çalışacağım. Ne yapacağımı bilmiyorum. Belki şehrin dışına çıkarak sabaha kadar koşar ve şafakla beraber buraya gelirim, belki de burada, duvarın dibinde oturur ve sizden etrafa yayılan havayı yakından koklamak isterim. Bana hiç bir şey söylemeden içeri girin. Sizin yanınızda bulunduğum her dakika beni baş döndürücü bir süratle daha büyük bir saadete doğru götürüyor... Artık korkuyorum. Saadetin bizi korkutacak kadar çok ve kesif olması nedir bilir misiniz? Şimdi şuracığa düşmekten korkuyorum. İçimde biriken hislerin birdenbire patlayarak beni zerreler halinde dağıtacağından korkuyorum. Allaha ısmarladık. Yarın sabah sizi tekrar gelip alacağım... Allaha ısmarladık...»

Ömer hummalı bir hasta gibi terlemişti. Macide'nin elini yakalıyarak ağzına doğru götürdü, fakat öpemeden tekrar aşağı indirdi. Gözleri Macide'nin yüzündeydi, karşısındakini görmüyormuş gibi uzak bir bakışı vardı. Bir an böyle bekledi, sonra birdenbire arkasını dönerek çabuk adımlarla uzaklaştı ve sokağın köşesinde kayboldu.

Macide iki ayak merdiveni yavaşça çıkarak kapıyı çaldı. Fatma'ya yorgun ve karnının tok olduğunu, hemen odasına gidip yatacağını söyledi. Sokak üstündeki küçük odası, ortalık kararmağa başladığı ve pencerenin önündeki lâmba henüz yanmadığı için, adamakıllı loştu. Genç kız kolunun altındaki notaları bir iskemlenin üstüne bıraktıktan sonra küçük, beyaz karyolasının kenarına oturdu. Yüzünü ellerinin arasına alarak düşünmeğe, daha doğrusu hatırlamağa çalıştı.

Nabzı hâlâ hızlı atıyor, başı hâlâ uğulduyordu. Kendini toparlıyarak Ömer'in sözleri üzerinde düşünmek istedi. Aklına bunların bir kelimesi bile gelmiyor, buna mu-

kabil dağınık kumral saçları, gözlüklerinin altında ateş parçaları gibi yanan ve parlıyan gözleri, konuşurken fevkalâde güzelleşen ağzı ve insanın ruhuna sert fakat tatlı bir rüzgâr halinde yayılan sesi ile hep Ömer'i görüyordu: Çabuk adımlarla yanında gidiyor, elleriyle az, küçük fakat mânalı ve mukavemeti kıran hareketler yapıyor ve konuşuyordu. O zamana kadar genç kızın hiç duymadığı bir sesle, hiç aklına getirmediği şeyleri söylüyordu. İşin asıl korkunç tarafı, genç adamın sözlerinin doğru olmasıydı. Şimdiye kadar Macide'nin hiç düşünmediği bu şeyler Ömer tarafından söylendiği andan itibaren artık ona yabancı değildi. Evet, içinde bir takım örtüler kalkıyor ve bunların altından yeni ve insanı sarhoş eden şeyler çıkıyordu. Fakat onun sözleri doğru olmasa, kelimeleri, mânasız şekilde yanyana getirilmiş hecelerden ibaret olsa bile gene dayanılmıyacak kadar tesirli idi. Bir damarını keserek kanını dışarı akıtan bir adam da ancak bu kadar içini verebilirdi.

Bugün başından geçenlerin üzerinde düşünemiyeceğini, sakin hükümler veremiyeceğini anladı. Şu kadarını muhakkak biliyordu ki, artık hayatının yeni bir devresi başlamıştır. Artık her şey çizilen muayyen yollarda yürümiyecektir.

«Bir şeyler... Bir şeyler olacak... Ne yapabilirim?»

Diye mırıldandı. Fakat bu olacak «bir şeyler» den çekinmediğini, hattâ aksine olarak, ekseriya bir atı çok hızlı koştururken duyduğuna benzeyen, korkuyla karışık müthiş bir heyecan hissettiğini hayretle kendine itiraf etti.

Ne olacağı, nereye varacağı malûm olmıyan hayatının artık bir mâna almağa başladığını görüyordu. Bundan sonra kafası, üzerinde düşünülecek şeyler bulmakta, güçlük çekmiyecek; hisleri, koparılmadan kuruyan meyvalar gibi, içinde buruşup kalmıyacaktı. Sabahları kalktığı zaman «bugün de her gün gibi. Niçin uyandım... Niçin bana kendimi unutturan uykum sürüp gitmedi?» demiyecek, sokaklarda yürürken ayakları isteksiz şekilde kaldırımlarda sürüklenmiyecekti.

Bu Ömer ne biçim bir çocuktu? Buna dair hiç bir şey bilmiyordu. Onu daha dün sabah görmüş, belki biraz dikkatle süzmüş fakat üzerinde hiç düşünmemiş ve kimseye sormamıştı.

Onun hareketlerini, sözlerini şimdi bir daha gözden geçirerek hükümler vermek isteyince acizini tekrar itiraf a mecbur oldu. Ömer üzeri terlemiş dudaklariyle ona tekrar yakıcı sözler söylemeğe başladı ve kâh titreyen, kâh hükmeden sesiyle onu teslim olmağa mecbur etti.

Yatağının üzerine elbiseleriyle uzandı, gözlerini tahta oymalı tavana dikti ve bir müddet sonra uyuya kaldı.

XI

Sabahleyin erkenden kalktı ve hazırlandı. Hemen sokağa çıkmak istiyordu. İçinde garip bir üzüntü vardı. Akşamki hislerinden ancak büyük bir korku kalmıştı. Yeni girdiği bu karışık, bu hareketli ve sürükleyici hayatın nasıl devam edeceğini bilmiyor ve şimdiye kadar her işinde onu sevkeden iradesi başını kaldırarak tekrar hükmünü yürütmeğe çalışıyordu. Buna rağmen evden erken çıkmak ve Ömer'e rastlamadan mektebe gitmek tasavvurunu tatbik edemedi. Odada aşağı yukarı dolaştı; ara sıra pencereden sokağa hırsızlama bakışlar attı; aşağıya inerek bir kaç lokma bir şey yemeğe çalıştı; tekrar odasına çıktı ve nihayet dün evi beraberce terkettikleri zamana kadar bekledikten sonra sokağa fırladı.

Ömer oralarda yoktu. Genç kız iki tarafına süratle baktı ve tramvay caddesine doğru yürüdü. Bunu, yani Ömer'in gelmemesini beklediği ve istediği halde şimdi büyük bir teessüre kapıldığını gördü. Kaşları çatıldı, içinde biribirini çaprazlıyan bir sürü hisler vardı. Kendi kendine söylendi:

«Daha iyi... Onu görmekten korkuyorum. Çünkü hiç bir sözüne itiraz edecek, hattâ cevap verecek kuvveti kendimde bulamıyorum. Ne kadar çok... ve güzel konuşuyor... Ama tehlikeli... Meselâ dünkü sözlerini herhalde dinlememeliydim. Birdenbire ne olduğumu anlıyamadım... Sözlerini kabul ettiğim için değil, şaşırdığım için ters cevap veremedim. Halbuki susmasını söyliyebilirdim. O zaman da kızar ve bırakıp giderdi... Öyle ya... Onda öyle bir hal var... İnsana azıcık darılırsa hemen yanından kaçacak gibi bir hal... Ben bunu da istemem. Yanımda yürüyen birisi ne diye bana darılıp kaçsın... Hem fena bir şey şöylemedi ki... Daha fena da ne söyliyebilirdi... Beni sevdiğini söyledi...»

Macide bir müddet düşündü ve sonra olduğu yerde kalarak gözlerini yarı kapadı. Kafasına dolan bir takım fikirlerle pençeleşiyor gibiydi, tekrar mırıldandı:

«Beni sevdiğini söyledi... Bir insan tarafından sevilmek bu kadar fena mı? Beni şimdiye kadar kim sevdi? Annem, babam... Belki... Ama bu ne biçim bir sevgi idi? Zavallı babacığım... Demek öleli iki ay olmuş... Teyzem herhalde beni düşündüğü için bunu sakladı. Kim bilir, belki de evde tatsızlık olmasın diye böyle yapmıştır... Acaba annem ne halde... Ablam herhalde onu yanına almıştır. Belki de bu haberi tatile kadar benden saklamalarını o yazdı... Zavallı anneciğim... Kim bilir nasıl dövünmüştür... İyi ki ben Balıkesir'de değildim... Orada olup babacığımı son defa öpmem, annemi teselli etmem

daha doğru olmaz mıydı? Elbette... Halbuki ben iyi ki yoktum diyorum. Acaba ben fena huylu bir kız mıyım?.. Hele dün o lâfları da dinledim... Ama ne kadar güzel söylüyordu... Ne güzel dudakları vardı...»

Macide kıpkırmızı oldu. Düşüncelerinin ortasında tekrar yürümeğe başlamış ve caddede bir hayli ilerliyerek Beyazıt'a yaklaşmıştı. Kolundaki saate baktı: dokuza geliyordu.

«Tramvaya bineyim!» dedi.

Notalarını evde unuttuğu aklına geldi. Geriye dönüp alsam mı, yoksa böyle gideyim mi? diye düşündü. Sonra garip bir gülüşle: sanki bir şey çalışacakmışım gibi! dedi. Bu sırada başını kaldırıp etrafına bakındı ve dün yolda olduğu gibi her tarafı titremeğe başladı. Tutunacak bir şey aradı. Dişlerini sıktı. Başını, kaçmak ister gibi, sağa, sola döndürdü ve sonra, arkasından uzun zamandanberi geldiğini derhal anladığı Ömer'e iki elini birden uzattı.

Derin bir oh demiş gibi içi tekrar yatışmağa başlamıştı. Yalnız olduğu zamanki bütün mücadelesi ânî olarak durmuş, iç ve dış hayatına ait her şey, yanında sessizce yürümeğe başlıyan delikanlının hükmü altına girmişti. Analarının kanatları altına saklanan civcivlerin duyduğu emniyet ve gönül rahatına çok benzeyen bu kendini teslim etme hissi, Macide'nin hiç de gururunu hırpalamıyordu. Bir kimseye bu kadar kolaylıkla hattâ böyle kısmen de istemiyerek tâbi olmanın kendine niçin ağır gelmediğini bir aralık düşünmeğe kalktı. Fakat kafasında derhal şu sual kendini gösterdi:

«Acaba istemiyerek mi? Sahiden istemiyor muyum?»

Sanki bu suale derhal cevap veriyormuş gibi Ömer'in kolunu yakaladı. Onun, kısa ve teşekkür eden bir bakıştan sonra bir şey söylemeden yoluna devam edişi Macide'yi âdeta sersemletti...

«Niçin istemiyor muşum!» diye, birine cevap veriyormuş gibi, isyanla düşündü... «Niçin istemiyor muşum... Bu çocuğun yanımda yürümesinden, bana dokunmasından ve bana doğruluğundan biran bile şüphe etmediğim sözler söylemesinden memnun olmadığımı nasıl iddia ederim?... Niçin kendimi aldatmağa çalışıyorum? İstiyorum işte... Hattâ onun tekrar konuşmağa başlamasını, ağzından alev gibi dökülen sözlerinin beni tekrar sarmasını ve başka her şeye karşı kör ve sağır etmesini istiyorum. Gene adımlarımın altında kaldırımları duymamak, gene o dünkü sıtmaya tutulmak istiyorum.»

O söylediği sıtmanın yavaş yavaş geldiğini hissetti. Böyle anlarda hiç sebepsiz ağlamak ister gibi oluyor ve çenesi titriyordu. Kendini toplamak için sordu:

«Bu gece ne yaptınız?»

«Size bir çok şeyler anlatacağım... Fakat nereye gidiyoruz?»

Macide tereddütle:

«Bilmem!» dedi, sonra, kendini de hayrete, hattâ biraz korkuya düşüren bir cesaret ve bir arzu ile ilâve etti:

«Ben notalarımı almamışım, bugün mektebe gitmesem de olur...»

Ömer sol kolunu Macide'nin elinden yavaşça çekti, öbür tarafa geçerek onun koluna girdi. Bir kaç adım sonra bu ona fevkalâde soğuk ve çocukça göründü. Her iki elini süratle ceplerine sokarak yoluna devam etti.

Beyazıt meydanını geçince biraz durakladı.

«Haydi, deniz kenarına bir yere gidip dolaşalım... Bugün canım insan yüzü görmek istemiyor, geniş, uçsuz bucaksız bir şeye... ve sana bakmak istiyorum!» Dedi. Sonra: «Dün akşam böyle soğuk değildim... Böyle yaveler yapmıyordum, ne oldu bana!...» Diye düşündü. Birdenbire yanındakine dönerek:

«Biribirimize ne zaman sen diyeceğiz...» Dedi.

«Ne zaman istérseniz!»

Ömer bir kahkaha attı:

«Bakın, diliniz varmıyor! Peki, bunun kendiliğinden gelmesini bekliyelim, yalnız ara sıra, demin olduğu gibi, dilimden kaçarsa kusura bakmayın. Baksanız da ehemmiyeti yok. Bana öyle geliyor ki, sizin gülmenizle kızmanız, iltifat etmenizle azarlamanız arasında hiç bir fark yoktur... Size ait hiç bir şey çirkin olamaz sanıyorum.»

Divanyoluna amut sokaklardan rasgele birine daldılar, dik yokuştan inip ahşap evlerin arasından, demiryolunun altından ve yangın yerlerinden geçtiler, nihayet yıkık duvarların üzerinde fışkıran otlara ve biraz ötedeki denize geldiler.

Etrafta kimseler yoktu. Az dalgalı deniz sahildeki iri ve yosunlu taşları örtüp açıyor, epeyce yükselmiş olan güneşin altında hakikî rengini göstermeden kımıldıyordu. Uzaklarda bir kaç irili ufaklı vapur ve daha ilerlerde şişirilmiş tulumlar gibi yatan adalar vardı. Ömer:

«Burası da, görüyorsun ki, uçsuz bucaksız bir yer değil!.. Burada da gözümüze bir hudut çiziliyor. Okyanuslarda bile başka türlü olmasa gerek... Acaba bu kâinatta yerle gökün biribirine kavuşmadığı bir taraf yok mu? alabildiğine sonsuzluğa doğru giden bir taraf...»

Bu sefer dünkü gibi dilsiz kalmamağa niyet etmiş olan Macide gözlerini hayretle açarak mırıldandı:

«Ne kadar büyük arzularınız var!...»

Ömer aklını başına toplamağa çalıştı. Şimdiye kadar olduğu gibi başıboş konuşmanın bu kız üzerinde iyi tesir yapmıyacağını düşündü. Kendi kendine söylendi:

«Dün onun üzerinde adamakıllı müessir olmuştum! Neden? Çünkü samimî idim. Halbuki şimdi zihnimden

türlü münasebetsiz şeyler geçiyor. Buraya başka zamanlarda, başka kimselerle beraber de gelmiştim. Allah göstermesin... Galiba son defa da bir ermeni kızı ile beraber.. Ne kadar iri memeleri vardı. Hiç de çirkin değildi... Halbuki Macide'nin hiç göğsü yok gibi... Belki de elbiseden... Öyle ya, dün kazak giyince bir şeyler kendini gösteriyordu. Acaba kafamı bir çalı süpürgesiyle temizlemek mümkün müdür?... Yalnız temiz şeyler kalsın... Fakat süpürge çöplerinden başka bir şey kalmamasından korkarım... Dün akşam ne yaptınız diye sordu... Ne diyeyim? Çünkü ne kırlara gidip koştum, ne de penceresinin altında sabahladım. Hava adamakıllı ayazdı. Kirli battaniyeme sarıldım ve horul horul uyudum.»

Dağınık bekâr odası, pansiyon sahibesi madam, sokakta sabaha kadar arkası kesilmiyen gürültüler aklına gelince derhal keyfi kaçtı. Teyzesinin besmeleli ve gramofonlu küçük odası ona daha sıcak ve daha yakın göründü. Macide'nin bu odaya bitişik yattığını hatırladı ve sordu:

«Siz bu gece ne yaptınız?»

«Hiç... Uyudum!»

«Ben de!»

Gülüştüler.

Ömer lâf olsun diye ağır ağır başladı:

«Sizi eve bıraktıktan sonra tekrar caddeye çıktım. Caddedeki kalabalık beni sahiden sıktı. Ben ikide birde böyle oluyorum, bazan bütün insanları boyunlarına sarılıp öpecek kadar seviyorum, bazan da hiç birinin yüzünü görmek istemiyorum. Bu nefret filân değil... İnsanlardan nefret etmeği düşünmedim bile... Sadece bir yalnızlık ihtiyacı. Öyle günlerim oluyor ki, etrafımda küçük bir hareket, en hafif bir ses bile istemiyorum. Taşıp dökülecek kadar kendi kendimi doyurduğumu hissediyorum. Kafamda, hiç bir şeyle değişilmesi mümkün olmıyan muazzam hayaller, bana her şeylerden daha kuvvetli görünen fikirler biribirini kovalıyor... Fakat sonra birdenbire etrafımda bana yakın birini arıyorum. Bütün bu beynimde geçen şeyleri teker teker, uzun uzun anlatacak birini. O zaman ne kadar hazin bir hal aldığımı tasavvur edemezsiniz. Kış günü sokağa atılmış üç günlük bir kedi yavrusu gibi kendimi zavallı hissediyorum. Odamdaki duvarlar birdenbire büyüyüveriyor. Pencerelerin dışındaki şehir ve hayat bir anda, insanı içinde boğacak kadar kudretli ve geniş oluyor... Zannediyorum ki, tasavvuru bile baş döndüren bir suratle hiç durmadan koşup giden bu hayat ve bir avuç toprağının bile doğru dürüst esrarına varamadığımız bu karmakarışık dünya beni bir buğday tanesi, bir karınca gibi ezip geçiverecek... Böyle acz içindeyken odamda her şey bana küçüklüğümü ve zavallılığımı haykırıyor. Sokağa fırlıyorum. Bir tek yakın çehre görsem de yanında yürüsem, hiç ses çıkarmadan yürüsem diyorum. Halbuki arasıra karşılaştığım ahbapları görmemezliğe geliyorum. Hiç biri bana bu anda yardıma çağrılacak kadar yakın görünmüyor. Bilmem beni anlıyor musunuz... Dün size bir sürü şeyler söyledim. Onların mânasına bakmayınız... İçimde senelerin biriktirdiğini boşaltmak istemiştim. Siz bana şimdi bahsettiğim bu yakın çehre gibi göründünüz... Vapurda sizi görür görmez: İşte, dört tarafa koşup aradığın, yanına sokulup sessizce yürümek istediğin, işte, hayatın müddetince istediğin insan! Dedim. Katiyen yanılmadım. Yanılmış olsam şimdi yanımda bulunmazdınız... Sizin rasgelen delikanlı ile deniz kenarına gezmeğe gidecek bir insan olmadığınızı anlamak için zeki olmağa lüzum yok.. Buna rağmen, bakınız, yanyana oturuyoruz...»

Biraz durdu. Sonra başını genç kıza çevirerek sordu:

«Bundan memnun musunuz?»

Macide güzel, kahve rengi gözlerini genç adamın üzerinde tuttu. Onun böyle hüküm beklermiş gibi kımıldamadan duruşu o kadar hoşuna gitti ki, farkında olmadan elini Ömer'in eline dokundurdu ve:

«Memnunum!» Dedi.

Bir müddet daha orada, rutubetli taşların üstünde oturdular. Sonra kalktılar ve Sarayburnu istikametinde yürümeğe başladılar. Bazan gittikleri yol birdenbire tıkanıveriyordu. O zaman geriye dönerek başka bir tarafa sapıyorlar ve tekrar ayni istikameti tutturuyorlardı. Yolda rastladıkları bir simitciden iki simit aldılar. Ayakları taşlar arasından yeni fışkırmağa başlıyan otların arasında kaybolarak ve bazan teneke kutulara çarpıp gürültü ederek bir hayli ilerlediler. Artık ikisi de konuşuyordu. Macide bir müddet Balıkesir'den Ömer'in annesinden, akrabalarından, tanıdıklarından bahsetti.

Kendi evinden ve babasının ölümünden hiç bir şey açmıyor ve Ömer'in de bu mevzua dokunmamasından büyük bir minnet duyuyordu.

Vakit hayli ilerlemiş, güneş arkalarındaki minarelerin hizasına gelmişti. Onlar arasıra yer değiştirerek hâlâ dolaşıyorlardı. Nihayet yıkılmış bir sur parçasının üstüne tırmandılar. Taşların arasından fırlıyan bir kaç yabanî incir fidanı tomurcuklanmağa çalışıyordu. Elleriyle yapıştıkları taşlar parmaklarında beyaz ve kumlu harç parçaları bırakıyordu.

Burada tâ ortalık kararıncaya kadar kaldılar. Sonra başka sokaklardan, ve bir kaç kere yollarını kaybedip dolaştıktan sonra eve döndüler. Ömer onu gene kapıda bıraktı. Bu sefer sakin ve müsterih idiler. İkisi de gülümsüyordu.

***

Sabahları Ömer'in erkenden Macide'yi karşılaması, onu mektebine bıraktıktan sonra akşam üzeri tekrar alarak eve getirmesi, arasıra geç vakitlere kadar dolaşıp bazan sakin ve şundan bundan, bazan hummalı konuşmaları günlerce ve hiç aksamadan devam etti.

Ev halkının halinde bir başkalık olduğu Macide'nin gözünden kaçmıyordu. Onlarla fazla temas etmemesine içerledikleri için böyle yaptıklarını farzetmek istedi. Fakat Galip amca gibi ağzını pek nadir açan bir adamın bile bir akşam yemeğinde:

«E, kızım, ne yapmağı düşünüyorsun?» Diye sorması onu şaşırttı. Ne yapacağını hiç düşünmemişti. Annesinin herhalde ablalarına taşındığını ve kendisini Balıkesir'e çağırtmak için bir sebep olmadığını zannediyordu. Tatile kadar burada kalacak, sonra Balıkesir'e gidecek ve gelecek sene için belki bir pansiyon, yahut başka bir çare aramağa çalışacaktı.

«Bilmem... Dün anneme mektup yazdım. Cevap bekliyorum!» Dedi.

Galip amca canı sıkılmış bir tavırla:

«Daha çok beklersin!» Diye cevap verdi. «Biz de bir buçuk aydanberi mektup bekliyoruz ama bir şey çıktığı yok... Annenin ne biçim insan olduğunu bilmez misin?.. Ablanla enişten ise aldırış edecek soydan değildir... Şimdiki zamanda herkes derdi üstünden atmağa bakıyor.»

Macide ablasının da, annesinin de ne biçim insanlar olduğunu bilirdi. Büyükçe bir manifatura tüccarı olan eniştesi ise Macide'nin en sevmediği insanlardandı. Ve Macide bu muhabbetin karşılıklı olduğunun farkındaydı. Buna rağmen ailesi hakkında Galip amcanın bu şekilde sözler sarfetmesi, belki hiç alışmadığı için, belki böyle bir münasebetle söylendiği için, onu fena halde müteessir etti. Kendisine hâkim olmasa sofrayı bırakıp kalkacaktı. Fa-

kat böyle yaparsa ufak tefek dargınlıklar çıkarıp yemekten yarım kalkmağı âdet eden şımarık teyze zadesi Semiha'ya benziyeceğini düşündü ve dudaklarını ısırarak oturdu. O gece hiç bir şey konuşmadan odasına çekildi ve annesine kısa bir mektup daha yazdı.

Bunu takip eden bir kaç günde Macide Ömer'le beraber dolaşmanın sarhoşluğu ile ev halkının ve bilhassa Semiha'nın tavırlarının ayıltıcı soğukluğu arasında mektebe gidip geldi. Kendisine karşı müşfik muameleyi elden bırakmamağa çalışan Emine teyze bile değişmişti. Akşamları «Nereden teşrif küçük hanım?» diye imalı sualler soruyor, karşısındakinin sükûtu üzerine: «Eskiden gezip dolaşmaktan hiç hoşlanmadığını söylerdin.. Bu günlerde İstanbul seni sardı galiba... Öyle ya, baharda insanın kanı kaynarmış!» Diyordu.

Macide kıpkırmızı kesiliyor ve alaycı gözlerle kendisine bakarak: «Nasılsın kardeşim?» diye lâf atan Semiha'ya yalancı bir tebessümle: «İyiyim kardeşim!» Dedikten sonra hemen ortalıktan kayboluyordu.

Adamakıllı yaz havasını hatırlatan bir günün sonunda gene Ömer'le buluştular. Genç adam dalgınlıktan iki gündür tıraş bile olmamıştı. Bir hafta içinde adamakıllı değişmiş ve zayıflamış görünüyordu. Macide onun «uyuyorum!» demesine rağmen geceleri çok kere yatmadığını tahmin etti ve bu ihtimal onu, Ömer'e karşı duyduğu bütün alâkaya rağmen, belki de doğrudan doğruya bu alâka dolayısile, memnun etti.

Köprüye indikten sonra Ömer:

«Haydi, bir kayık tutup gezelim. Bu gece mehtap var!» Dedi. Bir kaç hafta evvel bir kıza böyle bir teklifte bulunmak ona dayanılmaz derecede soğuk gelirdi. Şimdi ise bunu gayet tabiî buldu.

«Mehtapta gezmekten hep hoşlanırız. Bu sırada yanımızda biri bulunmasını da müthiş surette isteriz, fakat iki apdal herif romanlarında mehtaplı aşk sahnelerinden bahsettikleri için bu muazzam zevki, bu şiddetli ihtiyacı gülünç buluruz. Görülüyor ki hamakat sade ahmaklara değil, akıllı olduklarını sananlara da hükmediyor!» diye düşündü.

Fındıklı taraflarına yürüdüler. Ortalık kararmıştı. Kayık kiralanan bir yer bulmak için bir hayli dolaştılar. Ara sıra denize doğru sapan dar sokaklardan birine dalıp sahile çıkıyorlar, sandala benzer bir şey göremiyerek tekrar dönüyorlardı. Bir hayli yürüdükten sonra yol birdenbire deniz kenarını takibe başladı. Buralarda büyükçe ve havuz gibi yerler ve bunların içinde küçük, biçimsiz tekneler gördüler. Ömer ceketini kayıkçıya rehin bırakarak saati on beş kuruştan bir sandal kiraladı. Hemen açıldılar.

Deniz sakindi. Vakit henüz erken olduğu için yanlarından ikide birde ışıklar içinde şirket vapurları geçiyor ve küçük tekneyi hoplatıyordu. Ömründe ilk defa kayığa binen Macide adamakıllı korkuyor, bunu göstermemek için bütün kuvvetiyle dişlerini sıkıyordu. Ömer'in yüzüne ara sıra sahilin ışıkları vurmakta, bazan da her ikisi birden oralarda demirlemiş iri bir vapurun gölgesine girerek zifiri denecek bir karanlığa gömülmekte idi.

Şehirden ve gelip geçen vasıtalardan dökülen sarı, fersiz ışıklar etrafı adamakıllı görmiye mani oluyor ve suları kirli ve ürkütücü bir renge boyuyordu.. Macide elini sandalın kenarından uzatacak oldu fakat yapışkan ve pis bir şeye dokunmuş gibi derhal geri çekti.

Biraz daha açıldıktan sonra köprüyü ve iki taraftaki sırtlara tırmanan şehri tamamen gördüler.

Manzaranın ihtişamı her ikisini de yerlerinden kımıldamıya ve gözlerini kırpıştırmıya mecbur etti. Anadolu yakasının nisbeten fakir ışıklarına karşı Beyoğlu ve İstan-

bul taraflarında soluk kırmızı noktalar hemen hemen hi
boş yer bırakmamışlardı. Bu noktalardan gökyüzüne doğ
ru âdeta aydınlık bir sis yükseliyordu. Asıl rengini bel
etmiyen denizi üç dört taraftan saran ve kocaman bir ate
böceği yığınına benziyen şehir sanki gündüzkünün i
misli büyümüştü. Kulakları, muazzam bir fabrikan
uzaktan gelen gürültüsüne benziyen, uğultular doldur
yordu. Halic'e doğru uzanan denizi ikiye bölen köprü, bi
zencinin koluna takılmış pırlantalı bir bilezik gibiyd
Her şey usta bir ressam tarafından çizilmiş gibi munta
zam ve yerli yerindeydi. Denizin sathını bembeyaz dili
le yalayıp geçen vapur projektörleriyle küçük kayıkları
zavallı soluk fenerleri arasında bile bir ahenk vardı. Ka
ranlık her şeyi biribirine uydurmuş, biribirinin içind
eritmişti.

Anadolu sahillerinin üzerinde birdenbire yükselive
ren ay bu manzaraya daha esrarlı bir çehre verdi. Bütü
ışıkların parıltısı derhal azaldı, fakat güzelliklerinden hi
bir şey kaybetmediler, hattâ üzerlerine açık mavi bir tü
atılmış gibi daha tatlı, daha mahrem bir hüviyet aldılar.

Kayıktakilerin ikisi de susuyordu. Böyle bir gecenin
ancak genç iken ve ancak bir defa yaşanabileceğini iki
de sezmiş gibiydiler.

Bir müddet daha kararsızca çalkalandılar. Yavaş ya
vaş vapurlar seyrekleşmiş ve ay daha yükseklere çıkmış
tı. Şehrin fbrikayı andıran uğultusu da azalıyordu. Öme
ara sıra kayığa istikamet vermek için küreklere dokunu
yor, sonra başını kaldırıp etrafına ve daha çok gökyüzü
ne bakmıya devam ediyordu.

Macide bir aralık gözlerini ona çevirdi. Ömer'in
sakallı yüzü ayışığında gümüş bir heykel gibi parlıyor
her zamanki gibi alnına dökülen saçları olduğundan da

ha açık görünüyor ve denizin esrarlı kımıldamaları gözlüğünün camlarında aksediyordu.

Ömer kürekleri bırakarak duyulur duyulmaz bir sesle konuşmıya başladı:

«Böyle bir geceyi bütün varlığımızla içemeyişimizin sebebi kafamızı bir çok saçma şeylerin doldurmuş olmasıdır. On bin, yirmi bin sene evvelki insanlar gibi olabilsek, tabiatı onların gözüyle görsek muhakkak ki şimdi burada böyle sükûnetle oturamazdık. Onlar güneşi, ayı, falanca büyük tepeyi veya filân bulutu ve yıldırımı babalarının hayrına mı Allah yaptılar? Onlar tabiatta saklı duran ruhu bizden iyi anlamışlardır. Halbuki bizim bunu yapmamıza imkân yok. Mini mini kafalarımızı ukalâca kitaplar, biribirinden çürük bilgiler, neticesi olmıyan hesaplar, ve Allah kahretsin, karma karışık menfaat düşünceleri dolduruyor... Söyle, hangi ilim, hangi şiir, hangi aşk, hangi devlet bu manzaradan daha güzel, daha muhteşemdir? Buna rağmen burnumuzu kaldırmadan bozuk kaldırımlarda yürüyüp gitmekte devam ediyoruz. 'Dünyadaki insanların acaba kaç binde biri şu anda başını aya çevirmiştir? Halbuki o her şeyi, herkesi görüyor ve gafletimizin üstüne o tatlı, o iyi tebessümünü serpiyor. Dikkatle baksam onun parlak çehresi üzerinde birçok şeyler göreceğimi zannediyorum. Şu dakikada sarı nehir üzerindeki kayıklarında uyuyan yorgun kulileri, iri Hindistan cevizi ağaçlarının dalları arasında tüneyen papaganları, başlarını Nilin kırmızı sahillerine yaslıyarak dinlenen timsahları ve herhangi büyük bir şehrin herhangi bir eğlence bahçesinde sevgilisini belinden kavrıyan sarhoş kibarzadeleri aydınlatan hep aynı ışıktır. Halbuki ne kadar masum bir yüzü var; harp meydanlarında barsaklarını avuçlıyarak ölenleri, apartıman kapılarının önüne bırakılan çöp tenekelerini karıştırıp gıda arıyanları, aynı ge-

cede ikinci âşıkını pencereden içeri almıya çalışanları gördüğü halde güzelliğini ve saffetini muhafaza edebiliyor. Bizler, her gördüğümüz fenalığın ve rezaletin bir parçasını ruhumuzda ebediyen beraber taşımıya mahkûm insanlar onun yanında ne kadar zavallı ve küçük şeyleriz... Bak, karşıdan dağınık bulutlar geliyor. Çiçek açmış bir erik dalı gibi mini mini ve biribirine sokulmuş bulut parçacıkları... Biraz sonra daha çok yaklaşarak ayla çapkınca bir oyuna girişecekler... Bu bulutları üstümüze doğru sürüklüyen rüzgârı gözünüzle görmüyor musunuz? Ben görüyorum, bize doğru geldiğini, bizi de şimdi yerimizden alarak uçurmıya başlıyacağını sanıyorum. Aynen sizinle ilk konuştuğumuz akşamdaki gibi hafifim... Her şey bana başka türlü görünüyor; size öyle değil mi? Her şey bizim ruhumuza tâbi... Demin korkunç görünen sulara bakın, nasıl insanı çeken bir yüz almışlar. Ürkmek şöyle dursun, derhal bunlara gömülmek istiyorum. Suların dibine doğru yapılacak bir seyehatin bana, çocukluğumdanberi muhayyelemi dolduran harikalı dünyalardan birini göstereceğini zannediyorum. Aşağıya doğru tatlı bir süzülüşle kayarken tesadüf edeceğim şekilsiz ve yumuşak mahlûkları, yeni doğmuş bir kuzuya dokunur gibi, ihtimamla okşıyacağımı, irili ufaklı balıklarla gözgöze gelip gülüşeceğimizi ve dipteki yosunları kadın saçları, taş ve kumları mücevher taneleri gibi avuçlarımda tutacağımı biliyorum. Niçin bu sözlerime gülmüyorsunuz? Benden hiç korkmuyor musunuz? Halbuki omuzları üzerinde benimki kadar hummalı bir baş taşıyan insanlardan korkulmalıdır... Onlar dünyanın en fena ve en iyi mahlûklarıdır. Fakat niçin insanlardan ve kafalarından, ah, kafalarından bahse başladım. Bunları bırakalım ve etrafımıza bakalım. Her şey nasıl birbiri içinde erimiş gibi. Şu anda şu kayığı denizden ayırmak mümkün mü-

dür? Parmakların ele bitiştiği gibi bu yumuşak sulara yapışmamış mı? İnsan nasıl olur da şu karşımızdaki ışıkların küçük bir hareketle söndürülebileceğine inanır? Bulundukları yere ebediyen mıhlanmış gibi durmuyorlar mı?... Ve biz... Kendimizi bu geceden ayırmıya muktedir miyiz? Fakat ne garip, şimdi küreklere sarılarak sahile dönmiye ve insan kokan sokaklardan geçerek evlerimize gitmiye mecburuz. Hattâ bunu hemen yapmamız lâzım. Çünkü vakit geçti. Sevgili teyzelerimiz, amcalarımız var...» Burada ağlar ve haykırır gibi bir sesle devam etti: «Dostlarımız, âmirlerimiz, işlerimiz, derslerimiz var... Allah kahredesi hayatımız var!..» Yerinden fırladı. Küçük sandal birdenbire çalkalandı ve Ömer tekrar otturarak iki yanına tutundu. Sonra yavaş bir sesle, başını ileri doğru uzatarak:

«Ne yapıyorsunuz? Niçin ağlıyorsunuz?» diye sordu. «Görüyor musunuz, bu geceden ve bu tabiattan ayrılmak sizi ağlatıyor. Sakın elinizi gözlerinize götürmeyiniz... Ay altında ağlıyan gözlere dokunmıya hiç kimsenin, hattâ sizin bile hakkınız yoktur. Bu gecenin bu kadar harikulâde bir sonu olacağını ben bile tahmin edememiştim. Yanınıza gelip sizi yakından görmek istiyorum.»

Tekrar ayağa kalktı. Kürek çektiği yerin üzerinden ayağını aşırarak Macide'nin önüne oturdu, genç kızın yüzü, evvelce de bir kaç kere gördüğü gibi, tamamen hareketsizdi. Gözleri dümdüz ileri bakıyor ve kirpiklerinden soluk yanaklarına muntazam fasılalarla yaşlar süzülüyordu.

Ömer onun ellerini yakalıyarak baktı. Beyaz, dar ve oldukça zayıftı. Bu el birçok güzel kadınlarda gördüğü yumuşacık, pembe fakat şişirilmiş bir eldiven gibi şekilsiz ve kemiksiz ellerden değildi. Parmakların ele bitiştiği yerde çukurlar değil, hafif kabarıntılar vardı. Bilekten par-

maklara doğru adaleler, incecik damarlar uzanıyor ve biraz dokununca kemikler hissediliyordu. Kesik tırnakları ne bir söğüt yaprağı kadar uzun, ne de bir gelincik yaprağı kadar genişti. Uçlarına doğru incelen parmakların nihayetine gayet tabiî şekilde yerleşmişlerdi. Ömer hiç bir şey söylemeden Macide'nin iki elini birden ağzına götürdü ve parmaklarının ucunu yavaşca, dudaklarını değdirmekten korkar gibi öptü. Macide elinin birini usulca çekti, delikanlının yumuşak ve kumral saçlarında uzun müddet gezdirdi.

Sahile döndükleri zaman sandalcıyı telâşla kendilerini bekler buldular. Ömer kaç saat bindiklerini filân sormadan elli kuruş verdi ve kayıkçı ses çıkarmadan Ömer'in ceketini iade etti.

Yavaş yavaş yürümiye başladılar. Sokaklar tenha idi. Bütün dükkânlar kapandığına göre saat dokuzu geçmiş olacaktı. Caddenin iki tarafındaki bir kaç kahvede esnaf kılıklı adamlar, ameleler, tayfalar oturuyorlar, başbaşa verip konuşmak, yahut kâğıt oynamakla vakit geçiriyorlardı. Ara sıra gecenin sessizliğini parçalıyan müthiş gürültüler yaparak yanıbaşlarından geçen tramvaylarda tek tük yolcular vardı. Karaköy'e yaklaştıkları sırada yan sokaklardan gramofon sesleri ve pek kuvvetli olmıyan münakaşalar duyuldu. Her ikisi de önlerine bakarak yürüyorlardı. Sokak lâmbalarının ışığı altında yanyana uzanan ve ince su yolları gibi parlıyan tramvay raylarına ve sayısız ayak ve tekerleğin aşındırdığı esmer parkelere gözlerini dikmişlerdi. Kaldırımların yeknesak manzarasını bazan kapağı açık yatan boş bir cıgara paketi, bazan da herhangi bir yerde herhangi bir sebeple açılmış bir çukur bozuyordu. Köprü'yü ve Yenicami kemerini geçtikten sonra sokaklar daha tenhalaştı. Güzel vitrinli karanlık dükkânlar pis tahta kepenklerin arkasına saklanmış-

lardı. Macide'yle Ömer'in ayak sesleri biribirine karışıyor ve iki taraflarındaki duvarlara sürtünerek etrafa yayılıyordu. Beyazıt meydanına gelince biran durdular ve havuzda zavallı bir halde yatan mehtaba baktılar. Biraz evvelki muhteşem ahbaplarının bu hazin hali onları şaşırttı. Hattâ Ömer bile söyliyecek söz bulamıyordu. Oralara dizilmiş kanepelerin üzerinde birkaç serseri ve bir kaç «gece kızı» uyuşmağa çalışıyorlardı. Mırıltı halindeki sesleri, yerlerinden kımıldadıkça ayaklarının altında ezilen fıstık kabuklarının çıtırdılarına karışıyordu. Saçı sakalı dağınık, sefil bir ihtiyar havuzun kenarına oturmuş, göğsünü açmış, elektrik lâmbasiyle mehtabın müşterek ziyası altında bitleniyordu. İki sıska çocuk büyük bir ağacın dibinde ve birbirinin kucağında uyumuşlardı. Biraz aşağıdaki kahvelerde hâlâ münakaşa eden veya sarhoşluklarından ayılmıya uğraşan avare münevverler görünüyordu.

Macide, Ömer'in koluna asılmış gidiyordu. Kafasında hiç bir şey yoktu. Daha doğrusu, bir şey düşünmüyor, sadece muhayyelesinde biribirini kovalıyan levhaları seyrediyordu. Maddî hayatla bir tek alâkası vardı: Şu anda Ömer'in kolunda olduğunu ve bu kolu sımsıkı tuttuğunu biliyordu. Gözleri yarı kapalı idi. İçinde hâlâ deminki ağlamanın verdiği hafiflik ve onu takip eden bir saadet hissi devam ediyordu. Böyle konuşmadan yürümenin de uzun sözler kadar biribirlerine ruhlarını açmaya yardımı olduğu muhakkaktı.

Şehzadebaşı'na geldikleri zaman sağdaki yollardan birine saptılar. İleride görünen eski ve kocaman su kemerlerinin dibine, yıkılacak gibi duran, esmer ve küçük evler yaslanmıştı. Bunların yosunlu kiremitlerinde boğulan ay pencerelerin mini mini camlarında tekrar canlanmıya çalışıyor ve kemerlerin üzerinde çıkan bir sürü irili

ufaklı nebatı, gökyüzüne yapıştırılmış kabartmalar haline getiriyordu.

İki katlı ahşap evin önüne gelince bir müddet durdular. Her ikisinde de garip bir sıkıntı vardı. Konuşmak istiyorlar, fakat söyliyecek söz bulamıyorlardı. Sanki akşamdanberi gördükleri ve hissettikleri şeyler omuzlarına çökmüş onları eziyordu.

Ömer, Macide'nin elini yakaladı. Onunla oynamak, onu okşamak ve bu esnada aklına geleceğine emin olduğu ayrılık cümlelerini fısıldamak arzusundaydı. Fakat Macide onun bu hareketini, belki de bile bile, yanlış anladı ve Ömer'in elini kuvvetle sıkarak:

«Peki, Allahaısmarladık...» dedi.

Ömer hiç sesini çıkarmadan genç kızın yüzüne baktı. Bir şeyler düşündüğü ve söylemek istediği belli idi. Sonra vazgeçmiş gibi gülümsedi ve:

«Allahaısmarladık» diyerek elini çekti.

***

Macide'ye kapıyı açan Fatma:

«Aman, küçük hanım, nerede kaldınız... Sizi bekliyorlar... Enişteniz pek hiddetli!» dedi.

Macide omuzlarını silkti. Eniştemin hiddetinden bana ne? demek istiyordu. Fakat Fatma sözüne devam etti:

«Yukarı kat sofasında oturuyorlar. Galiba bugün annenizden mektup gelmiş.. Aralarında okudular, konuştular, bir daha okudular... Küçük hanım bile uyanık...»

Macide merak etmiye başlamıştı. Yeni ve fena bir haber mi acaba? diye düşündü. Merdivenleri süratle çıkarak yukarı kat sofasına geldi.

Alçak bir sedirde Emine teyze ile Galip amca oturmuşlar, lâkayd görünmiye çalışan bir tavırla bekliyorlardı. Ortadaki küçük masanın başında, elindeki romana dalmış gibi duran, Semiha vardı. Emine teyze Macide'yi bir müddet keskin gözlerle süzdükten sonra:

«Kızım, bana baksana!» dedi. «Bu vakitte nereden geliyorsun? Vakit gece yarısını geçti...»

Macide şaşkın şaşkın etrafına baktı. Semiha romanına daha çok dalmış, Galip amca gözlerini döşemenin pek ehemmiyetli bir çivisine dikmişti. Emine teyze devam etti:

«Kaç zamandır sesimi çıkarmıyorum. Bir sonu gelecek herhalde diyorum, ama, maşallah bizim uslu, ciddî kızımız gün günden beter oldu. Sanki evimizde pişen yemekler kendine lâyık değilmiş gibi dışarlarda karın doyurmalar, gece yarısı kimselere görünmeden gelip sabahleyin kimselere görünmeden sıvışmalar. Komşular gelip gelip seni anlatmıya başladılar; kimisi Beyoğlu'nda bir delikanlı ile gördüğünü, kimisi yaşlı bir beyle saza gittiğini söylüyor. Ne yalan söyliyeyim, evvelâ inanasım gelmedi. Soyun sopun malûm. Ailemizden elhamdülillâh şimdiye kadar dile gelmiş kimse yoktur. Velâkin bütün müslümanlar yalancı değil ya... Yemin, kasem ederek anlattılar... Bir değil, beş değil... Sen aklını başına toplıyasın diye bekledik... Ama daha fazlasına müsaademiz yok. Allah rahmet eylesin, merhum babanın iki eli yakamdadır. Namusunu bize emanet etti. Ben ne bileyim. Hiç böyle olacağa benzemezdin...»

Emine teyze sözünün sonunu getiremiyordu. Galip amcaya «hadi, sen söyle!» der gibi bir kaç kere baktı. Yaşlı adam yerinde biraz kımıldayıp düşündü.

Bu sırada sofada derin bir sükût hüküm sürüyordu. Macide ayakta durarak bekliyor, ara sıra etrafına bakıyor ve boyuna dudaklarını ısırıyordu.

Galip amcanın bir türlü ağzını açamadığını gören Emine hanım tekrar söze başladı:

«Bak kızım, baban merhum öldü. Allah gani gani rahmet eylesin. Artık eski günler geçti... Bugün annenden mektup aldık. Dertli kadın, ne yazdığını bilmiyor...»

Galip efendi mırıldandı:

«Evet, bizim yazdıklarımıza bir cevap yok.. Aman kızım üzülmesin, bir şeyler duyurmayın deyip duruyor...»

Emine teyze insafsız bir alayla:

«Aman, merak etmesin, kızının üzüldüğü filân yok...» dedi. Macide bu sırada Semiha'nın hafif hafif fıkırdadığını duydu. Biraz evveldenberi içini dolduran tiksinme hissi son haddini buldu. Bu münakaşanın, ne şekilde olursa olsun, ne pahasına olursa olsun biran evvel bitmesini istiyordu.

Sakin olmıya çalışan bir sesle:

«Mektubu görebilir miyim?» dedi.

Emine hanım Galip efendi ile gözleştikten sonra:

«Görüp ne yapacaksın?.. Bize yazılmış... Biribirini tutmaz sözler.»

Macide sinirlendi:

«Fakat görmem lâzım değil mi?»

«Pek merak ediyorsan gider uzun uzun konuşursun!»

Galip amca hemen atıldı:

«Öyle ya... Öyle ya... Hemen Balıkesir'e döner, her şeyi öğrenirsin!»

Macide kafasına doğru bir şeylerin yükseldiğini hissetti. Boğulacak gibi oldu. Verecek cevap bulamıyor, odasına kaçıp sükûnetle düşünmek istiyordu. Fakat bir taraftan da bu işin şu anda bir neticeye bağlanması lâzımdı. Bunların ağızlarının altındaki baklayı çıkarmalarını beklemeliydi. Bu gece böyle karşılanmasının sebebi herhalde sadece geç gelmesi değildi. İtidalini toplamıya çalışarak sordu:

«Annem Balıkesir'e dönmemi yazıyor mu?»

Emine hanım boş bulunarak:

«Hayır!» dedi, sonra tashihe çalıştı... «Şey, yani bir şeyler yazıyor... Ama sonu ona varıyor...»

Galip amca gene homurdandı:

«Tabiî, sonu ona varıyor. İnsan İstanbul'da hava ile yaşamaz ki... Valide hanımın bunlardan bahsettiği yok. İki aydır...»

Emine teyze keskin bir göz atarak kocasını susturdu, ve kendisi söze devam etti:

«Mesele burada değil... Böyle şeylerin lâfı mı olur?.. Evimizde iki lokma yemeğimiz var Allaha şükür... Sen bize yük olacak değilsin ya... Allah göstermesin, aklına sakın böyle şeyler gelmesin...»

Galip amca tasdik etti:

«Tabiî, tabiî... Bir boğazın ne ehemmiyeti var ki... Zaten annen de yazıyor. Babanın hesapları tasfiye edilince her şeyi düzeltiriz, diyor...» Sonra kendi kendine mırıldandı: «Merhumun hesapları da pek tasfiye edilecek soydan değildi ya... Hem bu tasfiyeden sonra bakalım ortada bir şey kalacak mı?»

Emine hanımın yeni ve daha keskin bir işaretiyle sustu ve içini çekti.

Macide gözlerini teyzesine dikmişti. İptidaî zekâsiyle karşısındakini kandırmağa, asıl maksadını saklamağa çalışan ve bunda pek az muvaffak olan ihtiyar kadın Macide'ye bu âna kadar hiç böyle iğrenç görünmemişti. Düşündüklerini saklayamıyarak dışarı vuruveren zavallı Galip amca, karısına nazaran çok daha dürüst idi.

Emine teyze ayni yapmacık hassasiyetle tekrar söze başladı:

«Dedim ya, mesele böyle şeylerde değil... Fakat ortada ailemizin şerefi var... Doğrusunu istersen, ben anneye yazacağım ve kızının yaptıklarından haberin olsun,

gönlün razı ise burada bırak, değilse çaresine bak! diyeceğim...»

Macide bir müddet daha ayakta durdu. Evvelâ önüne, sonra oradakilerin yüzüne baktı. Halinde kararlı bir sükûnet vardı. Semiha kitabını masanın üzerine bırakmış, saklamağa lüzum görmediği bir memnuniyet ve tebessümle teyze zadesini seyrediyordu.

Galip amca çenesini gere gere esnedi. Macide hiçbir şey söylemeden döndü ve odasına girdi.

Dışardaki ayak tıpırtılarından sofadakilerin de hemen kalkıp odalarına gittiklerini anladı. Pencere kenarına oturdu. Ay adamakıllı yükselmişti. Macide başını cama yaklaştırarak ona baktı. Soluk ve lâkayt ışığını rasgele her tarafa dağıtan ve yeryüzünün en korkunç hâdiseleri karşısında bile alaycı sükûtunu muhafaza eden bu parlâk cisim, biraz evvel denizde Ömer'le beraber seyrettikleri ve insanı kendinden geçecek kadar sarhoş eden o güzel ve mânalı ay mıydı?

Yavaşça yerinden kalktı. Evin her tarafını derin bir sessizlik kaplamıştı. Ayaklarının ucuna basarak yatağının yanına geldi, diz çöktü ve karyolanın altından küçük, siyah meşin bavulunu aldı. Birkaç parçadan ibaret eşyasını onun içine gayet muntazam şekilde yerleştirdi. Sırtındaki entariyi de çıkararak oraya koydu ve kahve rengi kazağı ile kareli eteğini giydi. Halinde hiç heyecan ve telâş yoktu. Pardesüsünü sırtına geçirdikten sonra bir müddet daha odada kalıp etrafına bakındı. Yatağının ayak ucunda duran notaları alarak, tekrar açtığı bavula koydu. Bir daha buraya ayak basmak istemediği için lüzumlu bir şeyi unutmaktan korkuyor ve sokaktaki lâmba ile ayın pek az aydınlattığı odada her tarafı gözleriyle araştırıyordu. Hiçbir şey bırakmadığına emin olduktan sonra tekrar pencerenin yanına gidip oturdu ve çantasındaki paraları saydı. Yirmi lirası ve bir miktar ufaklığı vardı.

Kalktı, oldukça ağırlaşan bavulunu yakalıyarak dışarı çıktı. Kimseyi uyandırmaktan korkmuyordu. Hattâ bunu biraz da istiyordu. Şimdiye kadar hiçbir yerde, hiç kimseden görmediği bu muamelenin hasıl ettiği şaşkınlık ve sersemlik geçmiş, yerini dişlerini sıkan bir iradeye bırakmıştı. Ev halkını düşündükçe derin bir istihfaf duyuyor ve dudaklarının arasından sadece:

«Terbiyesizler!»

Kelimesi çıkıyordu. Biraz evvelki lâfları hatırlamaktan bile tiksiniyordu.

Merdivenleri yavaş yavaş, elektriği açmadan indi. Alt kat sofasında yatan Fatma karanlıkta başını kaldırarak:

«Siz misiniz küçük hanım... Gidiyor musunuz?» diye sordu.

Macide kısaca:

«Evet!..» dedi ve sokak kapısına inen merdivene yürüdü. Fatma gömleğiyle kalkmış, arkasından geliyor ve mırıldanıyordu:

«Vah vah küçük hanım... Bu vakitte nereye gidilir ki... Ama doğru... O lâflardan sonra insan taş olsa yerinde durmaz... Allah yardımcınız olsun...»

Macide kapıyı açtı. İçeri sokak lâmbasının ışığı vurdu ve Fatma'nın iri, çatlak ayaklarını aydınlattı.

Macide elini uzatarak:

«Allahaısmarladık Fatma!..» dedi.

Yaşlı hizmetçi kız onun elini acemice sıktıktan sonra başını yakalıyarak yanaklarından öptü.

«Allah selâmet versin küçük hanım, Allah selâmet versin!» dedi. Macide kapıyı arkasından çekti.

XII

Kapıdan sokağa inen merdivenlerde bir müddet du rup bekledi. Ne yapacağını, nereye gideceğini bilmiyor du. Cebindeki para onun bir iki gün otelde kalmasına v sonra... Balıkesir'e gitmesine yeterdi.

Birdenbire durakladı. Ne hazırlanırken, ne de evde çıkarken Balıkesir'e dönmeyi aklına bile getirmemiş ol duğunu farketti... Yalnız gitmek, bu evden kaçıp gitmek istemişti... Nereye?.. Bunu hâlâ bilmiyordu. Balıkesir aklı na gelince tüyleri ürperdi. Orası daha mı iyi idi?.. Ne mü nasebet! Artık kendi evleri yoktu ki... Eniştesinin yanına gidecekti... Annesiyle beraber orada kalacaktı... Demek babasının işleri tasfiye halinde idi. Herhalde Galip amca tasfiyeden sonra ortada birşey kalacak mı? Derken boş lâf etmiyordu.

Genç kızın kafası, biraz evvel yukarıda teyzesinin lâflarını dinlerken olduğu gibi, sislenmeğe, zonklamağa başladı. Yorgun bir şekilde kapadığı gözlerinin önünden birçok levhalar geçiyordu. Yılışık ve sonradan görme ta vırlariyle manifaturacı eniştesini, herkesi, hattâ anasını ve kardeşini bile kıskanan ablasını ve bir aralık da denizi gördü... Akşam kayıkta iken kendisine evvelâ korkunç gelen, sonra, mehtabın ve Ömer'in sözlerinin tesiriyle da ha tatlı bir yüze bürünen ve derinlerini merak ettiren denizi...

Kesik ve sık nefesler alıyordu. Dizleri dermansızlaş mıştı. Oraya, basamakların üstüne oturmak üzereydi. Bir denbire garip bir ürpermeyle göz kapaklarını kaldırdı. Se si boğazına takılarak, fakat sebebini anlayamadığı bir sevinç ve hafiflikle:

«Siz burada mıydınız?.. Ne yapıyordunuz? Nereden geldiniz?» dedi.

Ömer birşey söylemeden bakıyordu. Dudaklarının kenarında o zamana kadar Macide'nin hiç görmediği hazin bir gülümseme vardı... Kolunu uzattı. Macide elini verdi ve merdivenleri indi. Yüzleri, birbirlerinin nefesini hissedecek kadar birbirine yakındı. Gözgöze idiler. Bu esnada, saatlarca konuşmanın başaramıyacağı kadar çok şeyler üzerinde anlaştılar.

Macide gözlerini yere çevirerek tekrar sordu:

«Beni mi bekliyordunuz?»

«Evet...»

Ömer bir müddet sustu. Sonra:

«Bu akşam sizin tekrar geleceğinizi biliyordum» dedi. Yürüdüler. Ömer ancak tramvay yoluna geldikleri zaman:

«Ben ne sersem mahlûkum yarabbi!» diyerek Macide'nin elinden ağır bavulu almayı akıl etti. Bir müddet konuşmadan ilerlediler. Sokaklar, biraz evvel geçtiklerinden daha tenha ve daha sessizdi. Artık son tramvaylar da yerlerine çekilmişler ve parkelerin arasında bıçakla açılmış dört yarık gibi parlıyan raylarını bir kaç saatlik bir istirahate terketmişlerdi.

Ömer bavulu yanına bırakarak durdu:

«Nasıl olduğunu kendime bile izah edemiyorum» dedi, «Fakat bir his bana bu gece civarınızdan ayrılmamamı söyledi. Bir kaç kere köşeye kadar gittiğim halde tekrar dönüp geldim. Her akşam, sizi evinize, daha doğrusu o eve bıraktıktan sonra içimde hoş olmıyan bir his belirirdi. Emine teyzelerin evinde, hele sizin gibi bir insanın uzun müddet kalamıyacağını, bu kalışın bir akşam çirkin bir sona varacağını seziyordum. Şimdi ev halkı uyanıksa acaba Macide'ye nasıl gözlerle bakarlar? Diye düşünüyor ve sizin yerinizde imiş gibi ürperiyordum. Sizi bırakıp dönerken içimi hep bu his doldururdu, fakat hiç bu geceki kadar kuvvetli ve böyle kanaat halinde olmamıştı...»

Bavulu alarak tekrar yürümiye başladı... Gözleri ileride, konuşmasına devam etti:

«Bir türlü ayrılıp gidemedim. Ya bana muhtaç olursa? dedim! En küçük bir hâdisenin bile, ne zaman olursa olsun, size hemen evi terkettireceğini biliyordum. Hayret etmeyin... Ben sizi kendim kadar tanıyorum. Belki de daha iyi...»

Bavulu bir elinden öbür eline aldı ve başını Macideye çevirerek güldü:

«İşte görüyorsunuz ki, hislerim beni aldatmamış» dedi. «Ruhlarımızın birbirine ne kadar bağlı olduğunu anlıyor musunuz!..»

Macide sadece:

«Hayret ediyorum!» dedi.

Ömer sebepsiz kızararak:

«Ben de» diye mırıldandı.

Ve derhal düşünmiye başladı:

«Ne halt ediyorum?.. Niçin böyle aptalca sözler söylüyorum? Evet, bu gece onu bekledim. Evet... Bu sefer hakikaten bir şey bana buralardan ayrılmamamı söyledi. Bu kadarı iyi.. doğru... Fakat bundan istifadeye kalkmak, bütün sükûnetine rağmen bu anda muhakkak ki dimağında fırtınalar geçen kızı, böyle en zayıf anında en cahili olduğu taraflarından avlamıya çalışmak... Ne bayağılık... Sizi kendim kadar tanıyorum... Bundan daha büyük bir zırva olur mu? Kendimi ne kadar tanıyorum ki?.. Ne basit hilelere baş vurdum: bu gece bana muhtaç olacağınız içime doğdu... Evet, aynen böyle kocakarı tabiriyle... İçime doğdu... Yani bana malûm oldu... Aman yarabbi... Demek ki içime doğdu... Şu halde ruhlarımız biribirine ne kadar bağlı imiş görünüz... Eğer ruhların bağlılığı böyle ispat ediliyorsa vay o ruhlara... Ne lüzumu vardı?.. Bu hilelere muhtaç mı idim? Bak yanımda ne kadar sükûnet ve

itimatla geliyor... Böylel bir insanı ahmakça kafese koymıya çalışmak neden? O bu kadar kolay inananlardan değil ki... Nitekim «Hayret ediyorum!» dedi. Neden? Bu tesadüfe mi hayret etti acaba? Yoksa... benim böyle sözlere müracaat edişime mi?.. Bu daha akla yakın... Bu «hayret ediyorum!» sözünde bana yüzde yüz itimat yoktu... Manevi hayatımızda, bizim pek de haberimiz olmadan, bir takım hâdiseler cereyan ediyor... Bu doğru... İnsan ruhları arasında, şuurun pek de karışmadığı bazı münasebetler var... Bu da doğru... Buna benzer daha bir takım şeyler var ki, hadi onlara da doğru diyelim... Fakat bunları arzularımızın hizmetkârı olarak kullanmağa kalkmak, tam hâkimi olmadığımız şeyleri hilelerimize âlet etmeğe çalışmak... Onların mahiyeti hakkında en küçük bir fikrimiz olmadığına delil değil midir?»

Kaşlarını çatmış, düşündüklerini tasdik eder gibi başını sallıyarak yürüyor ve kafasının her tarafını araştırarak hücum edilecek noktalar bulmıya ve nefsini ithama devam etmiye çalışıyordu:

«Daha ileriden başlıyalım... Bu akşam Macidenin bana muhtaç olabileceği düşüncesi nereden geldi? Her akşam ayrılırken içimde böyle endişeli fikirlerin dolaştığını söyledim... Yalan değil... Ben Emine teyzeleri bilirim. Bu kızcağızın bir kaç kere eve geç gelmesi onlara iğneli lâflar söylemek fırsatını verebilir... Babasının ölümü üzerine gayet tabiî olarak alınganlığı artan Macide'nin, küçük bir sözü büyütüp neticesi ağır kararlar vermesi pek muhtemeldir... Verdiği kararı yapmakta hiç tereddüt etmiyecek bir insan olduğu da belli... Fakat bu akşam nasıl oldu?.. Her zamanki gibi ayrıldık. Ağır ağır geri döndüm ve tramvay caddesine çıktım... Burada birdenbire o fikir kafama geldi... Daha doğrusu o korku: ... Ya bu gece bir şeyler olursa ve Macide yalnız kalırsa... Fakat nereden

geldi? Her zamanki gibi geri dönüp yürüdüm... Hiç bi başkalık yok muydu... Evet, hiç bir fevkalâdelik yok muydu?.. Ah yarabbi, nasıl yoktu.. İşte...»

Yüzü güldü. Bu, memnuniyetten ziyade kendini istihfaf ifade eden bir gülüştü.

«Her akşam ne yapardım? Evin önünden tramvay caddesine kadar olan kırk elli metreyi ağır ağır yürür, arada sırada durur, şimdi merdivende... Şimdi odasının kapısında, şimdi odasında diye tahminlerde bulunurdum... Ben onu muhayyelemde odasına soktuğum anda ekseriya garip bir tesadüfle Macide'nin elektriği de yanardı... Bu akşam gene ayni şeyi yaptım... Fakat «Şimdi odasında!» dediğim zaman dönüp bakınca elektrik yanmadı. Biraz bekledim, gene yanmadı. Ben kendi kendime: Her halde vakit geç olduğu için karanlıkta soyunup yattı, dedim. Fakat genç kız odasına girmeden evvel her hangi biri tarafından alıkondu ise o zaman da ışık yanmıyabilirdi... Ben bunu düşünmedim... Fakat ne malûm, belki de düşündüm. Muhakkak olan taraf, içimdeki telâşın bu andan itibaren başlamış olmasıdır. Her akşam yanan ışığın bu akşam yanmaması bir fevkalâdelik miydi? Tabiî... Şu halde kafam benim haberim olmadan bunun üzerinde durdu, bu fevkalâdeliğin sebeplerinin belki başka şeyler olacağını düşündü ve beni o nereden geldiğini anlıyamadığım telâşa, korkuya düşürdü... Bunun harikulâdelik neresinde... Bunun ruhların yakınlığı ile münasebeti ne? Acaba Nihat haklı mı? Ben sahiden topraktan uzak mı düşünüyorum? Fakat zannetmem... Herkes aşağı yukarı böyle... Kusurlarımı başkalarında da görmekle ne değişecek sanki...»

Bavulu tekrar bir elinden öbürüne aldı ve bu sırada: «Acaba nereye gidiyoruz?» diye düşündü. «Her halde bize... Pek tabiî olarak bize... Başka ne yapabiliriz? Hayatlarımızın birleşmesi mukadderdi. Böyle beklenmedik bir şekilde birleşmesi daha iyi oldu. Ah yarabbi... Onu ne kadar seviyorum... İşte benim yanımda... Elleri bana dokunuyor, adımlarında en küçük bir tereddüt bile olmadan bana geliyor, benim evime, benim yatağıma geliyor... Bundan daha harikulâde ne olabilir? Nasıl sabrediyorum, nasıl oluyor da hemen boynuna sarılıp yüzünü, gözünü ağlayarak, teşekkür ederek öpmüyorum? Hayatımın bundan sonraki kısmını düşünmek bile beni korkutuyor... Şu saadet karşısında duyduğum korku ...Onu bir an evvel kollarımın arasında tutmak... Yahut sadece yüzüne bakmak, uzun uzun ellerini okşamak ve artık beraber, her zaman için beraber olduğumuzu bilerek karşı karşıya oturmak... Bu artık bir hakikattir, halbuki ben şimdiye kadar bunu tahayyül etmekten bile çekiniyordum. Fakat şimdi de fazla ileri gitmek doğru olmaz. Meselenin çirkin ve âdi olmıya istidat gösteren bir tarafı var. Babası ölen ve akrabasının evinden aşağı yukarı pek arzusu ile çıkmamış olan bir kızı himayeme olmış sayılırım. Bu lûtuftan dolayı ondan bir şeyler istemiye hakkım olduğunu düşünürsem, yahut ona böyle bir şeyler düşündüğüm hissini verirsem çok feci olur... Vay, vay, vay... Ne kadar düşüyorum... Kafamdan neler, ne sefil şeyler geçiyor. Bu kız benim içimi bütün çirkinliğiyle beraber görürse, bir gün bile oturmaz...»

Birdenbire Macide'ye dönerek:

«Yoruldunuz mu? Benim evim epey uzak... Daha gideceğiz... Tâ Beyoğlu'nda, Taksim'e yakın!» dedi.

Benim evim derken gözünün önünde beliren manzara onu iğrendirdi. Madam, son zamanlarda onun minimini odasını düzeltmeğe bile tenezzül etmiyordu. İçinde bir kişinin zor dolaştığı bu perişan, bu sefil, bu karanlık odaya ne cesaretle bir başka insanı da alıp götürebiliyordu?

«Ben çılgınım... Ben ne haltettiğimi bilmiyorum... Bi insanın mukadderatını kendime bağlarken bunun sonu nun nereye varacağını bir an bile düşünmüyorum... Yarı o benim karım olacak... Yanımda otuz beş kuruşum var.. Otuz beş kuruş... Bir kişiye bir öğle yemeği zor yedirir.. Yarından itibaren ev besleyeceğim... Bir karım olacak v ben ona bakacağım... Hem nasıl bir karım?.. Şimdi, bi küçük işaretile derhal ölebileceğimi yüzde yüz bildiğim bir karım olacak... Halbuki ben ona, canımı falan verme yi bırakalım, doğru dürüst bir sabah kahvaltısı bile temin edemiyeceğim... Buna rağmen aldım, hiç bir şeyden ha beri olmıyan bu güzel, bu zavallı mahlûku yanımda sürük leyip götürüyorum... Benim evim epey uzak! dedim... Hiç ses çıkarmadı... Demek bize gittiğini biliyor ve bunu ka bul ediyor... Bu kadar kolay kabul etmesi de pek hoş de ğil... Acaba mukadderatın kendisine oynadığı oyunlara kızdı da talihinden bir nevi intikam almak için kendini kurban mı ediyor? Onun zihninden böyle bir şey geçtiğini bilsem derhal yanımdan iter ve başımı alıp kaçarım... Ben sadaka istemem... Beraber gelmesinde beni sevmesinden, her şeyi unutacak kadar beni sevmesinden başka en küçük bir sebep daha varsa her şey bitti demektir. Hemen bunu soracağım.»

Başını genç kıza çevirdi ve heyecandan sesi kısılarak sordu:

«Niçin benimle beraber geliyorsunuz? Bana hemen söyleyin, bir tek kelime ile... Deli olacağım!»

Macide hazin bir gülümsemeyle:

«Ne yapabilirim?» dedi, sonra ilâve etti: «İstemiyor musunuz?»

Bu «İstemiyor musunuz?» kelimesinde, genç kızın bütün nefsine hâkimiyetine, bütün gururuna rağmen öyle

hazin ve çaresiz bir eda vardı ki, Ömer biraz evvel düşündüklerinin hepsini unutarak haykırdı:

«İstemiyor muyum?.. Bunu nasıl söylüyorsunuz? Ben hayatta sizden başka hiç bir şey istiyor muyum?.. Sizden başka ne var ki ne istiyeyim?.. Böyle söylemeyin... Münasebetlerimizde, emin olun ki, siz daima veren ve ben daima borçlu olan tarafız... Hiç bir zaman, hiç bir suretle aklınıza böyle şeyler getirmeyin... Sizin için ölsem bile, bana uğrunuzda ölmek müsaadesi verdiğiniz için yine size minnettar olmalıyım... Fakat söyleyin... Niçin benimle beraber geldiğinizi bir kere daha söyleyin!»

Ömer bavulu bırakarak ellerini ona uzatmıştı. Macide delikanlının ellerini yakaladı, onu kendine doğru çekti, ona sokuldu ve kulağına fısıldar gibi:

«Sizden başka hiç kimseye inanamıyorum... ve... sizi seviyorum!» dedi.

Bu sözlerden sonra yüzünü göstermekten utanır gibi başını Ömer'in omuzuna sakladı. Ömer ilk defa olarak onun ellerinden başka bir yerini: saçlarını ve biraz da şakaklarının saçlara bitiştiği yerleri öptü.

Bir müddet bavulun üzerine yanyana oturarak dinlendiler. İçlerinde çalkanan denizin durulmasını bekliyor gibiydiler. Ömer arasıra bir kolunu genç kızın omuzlarına uzatıyor, boynundan dolaştırdığı eliyle çenesinden tutarak yüzünü kendine çeviriyor ve sokağın yarı karanlığında mat bir renk alan bu güzel ve ince çehreye bakıyordu. Her ikisi de gülümsüyorlardı. Bu tebessümlerinde, şu anda duydukları nihayetsiz saadet hissinden başka hiç bir şey yoktu. Macide Ömer'le beraber yürüdükleri ilk akşamı hatırladı. O zaman genç adamı dinlerken vücudunu kaplıyan, çenesini kilitleyen sıtmayı yine hissetmeğe başlamıştı. Her tarafı titriyor, damarları kızgın teller halinde etlerinin arasına yayılıyor ve delikanlıya karşı müthiş

«Ben çılgınım... Ben ne haltettiğimi bilmiyorum... Bir insanın mukadderatını kendime bağlarken bunun sonunun nereye varacağını bir an bile düşünmüyorum... Yarın o benim karım olacak... Yanımda otuz beş kuruşum var... Otuz beş kuruş... Bir kişiye bir öğle yemeği zor yedirir... Yarından itibaren ev besleyeceğim... Bir karım olacak ve ben ona bakacağım... Hem nasıl bir karım?.. Şimdi, bir küçük işaretile derhal ölebileceğimi yüzde yüz bildiğim bir karım olacak... Halbuki ben ona, canımı falan vermeyi bırakalım, doğru dürüst bir sabah kahvaltısı bile temin edemiyeceğim... Buna rağmen aldım, hiç bir şeyden haberi olmıyan bu güzel, bu zavallı mahlûku yanımda sürükleyip götürüyorum... Benim evim epey uzak! dedim... Hiç ses çıkarmadı... Demek bize gittiğini biliyor ve bunu kabul ediyor... Bu kadar kolay kabul etmesi de pek hoş değil... Acaba mukadderatın kendisine oynadığı oyunlara kızdı da talihinden bir nevi intikam almak için kendini kurban mı ediyor? Onun zihninden böyle bir şey geçtiğini bilsem derhal yanımdan iter ve başımı alıp kaçarım... Ben sadaka istemem... Beraber gelmesinde beni sevmesinden, her şeyi unutacak kadar beni sevmesinden başka en küçük bir sebep daha varsa her şey bitti demektir. Hemen bunu soracağım.»

Başını genç kıza çevirdi ve heyecandan sesi kısılarak sordu:

«Niçin benimle beraber geliyorsunuz? Bana hemen söyleyin, bir tek kelime ile... Deli olacağım!»

Macide hazin bir gülümsemeyle:

«Ne yapabilirim?» dedi, sonra ilâve etti: «İstemiyor musunuz?»

Bu «İstemiyor musunuz?» kelimesinde, genç kızın bütün nefsine hâkimiyetine, bütün gururuna rağmen öyle

hazin ve çaresiz bir eda vardı ki, Ömer biraz evvel düşündüklerinin hepsini unutarak haykırdı:

«İstemiyor muyum?.. Bunu nasıl söylüyorsunuz? Ben hayatta sizden başka hiç bir şey istiyor muyum?.. Sizden başka ne var ki ne istiyeyim?.. Böyle söylemeyin... Münasebetlerimizde, emin olun ki, siz daima veren ve ben daima borçlu olan tarafız... Hiç bir zaman, hiç bir suretle aklınıza böyle şeyler getirmeyin... Sizin için ölsem bile, bana uğrunuzda ölmek müsaadesi verdiğiniz için yine size minnettar olmalıyım... Fakat söyleyin... Niçin benimle beraber geldiğinizi bir kere daha söyleyin!»

Ömer bavulu bırakarak ellerini ona uzatmıştı. Macide delikanlının ellerini yakaladı, onu kendine doğru çekti, ona sokuldu ve kulağına fısıldar gibi:

«Sizden başka hiç kimseye inanamıyorum... ve... sizi seviyorum!» dedi.

Bu sözlerden sonra yüzünü göstermekten utanır gibi başını Ömer'in omuzuna sakladı. Ömer ilk defa olarak onun ellerinden başka bir yerini: saçlarını ve biraz da şakaklarının saçlara bitiştiği yerleri öptü.

Bir müddet bavulun üzerine yanyana oturarak dinlendiler. İçlerinde çalkanan denizin durulmasını bekliyor gibiydiler. Ömer arasıra bir kolunu genç kızın omuzlarına uzatıyor, boynundan dolaştırdığı eliyle çenesinden tutarak yüzünü kendine çeviriyor ve sokağın yarı karanlığında mat bir renk alan bu güzel ve ince çehreye bakıyordu. Her ikisi de gülümsüyorlardı. Bu tebessümlerinde, şu anda duydukları nihayetsiz saadet hissinden başka hiç bir şey yoktu. Macide Ömer'le beraber yürüdükleri ilk akşamı hatırladı. O zaman genç adamı dinlerken vücudunu kaplıyan, çenesini kilitleyen sıtmayı yine hissetmeğe başlamıştı. Her tarafı titriyor, damarları kızgın teller halinde etlerinin arasına yayılıyor ve delikanlıya karşı müthiş

bir arzu duyuyordu. Her şeyi, dünyayı, insanları, kendini unutarak bir tek hisse, bu bir tek arzuya teslim olmak istiyordu. Böyle anlarda gözlerini kapasa bile, Ömer'in konuşurken insanı çıldırtacak bir şekil alan dudaklarını kafasından uzaklaştırmağa muktedir olamıyordu. Akşamki düşünceleri, hayata karşı bıkkınlığı ve çaresizliği uçup gitmişti. Şimdi kendine güveniyor, iradesinin hayatına istediği şekilde istikamet verecek kudrette olduğunu görüyor ve olgun bir insan, bir kadın gibi düşünüyordu.

«Her şeyi düzeltebilirim, onu da, kendimi de kurtarabilirim. Neden olmasın? Ben hayata bağlanmak için ona muhtacım, o idare edilmek için bana muhtaç... Ben onu görmeden evvel hayatın mânasını bilmiyordum, bulamamıştım. Şimdi görüyorum ki, o da bensiz yaşayamıyacak... Söyledikleri doğru, en az doğru görünenleri bile doğru... Birbirimize rastlamadan evvelki hayatımız sahiden birbirimizi aramaktan başka bir şey değilmiş... Ne aradığımızı bilmeden aramak... Şimdi içim rahat, aradığını bulan ve başka bir şey istemiyen biri gibi sükûnet içindeyim... Dünyada bundan büyük bir saadet olur mu? Böyle en felâketli günümde beni en mesut insan olduğuma inandıran bu hislere fena, çirkin şeyler diyebilir miyim? Herkes ne diyecek... Fakat bu âna kadar herkesten ne gördüm ki... Bana en yakın olanlar dahil olmak üzere, bu herkes dedikleri şey beni üzmekten, hayatımı mânasız bir hale sokmaktan başka ne yaptı? Bu yaşıma kadar en iyi zamanlarım tam manasiyle yalnız kalabildiğim günler olmuştu. Ömer yakınlığiyle beni memnun eden, bana saadet veren ilk insan... Herkes kim? Emine teyzeler mi? Ahlâksız eniştem mi? Hiç bir şeyden haberi olmıyan zavallı anneciğim mi?.. Bunların uğrunda bugüne kadar çok şeylere katlandım, şimdiden sonra beni rahat bırakabilirler... Ben de onları rahat bırakırım... Beni öldü farzetsinler...» Burada güldü ve Ömer'in ellerini sıktı: «Tam yaşamağa başladığım bu andan itibaren beni öldü saysınlar...»

Tenha sokaklara, sabahın yaklaştığını haber veren bir serinlik çökmüştü. Macide, sırtında paltosu filân olmıyan Ömer'in ürpermeğe başladığını hissederek, doğruldu:

«Haydi, kalkalım» dedi «Üşüyeceksin!»

Macide ona ilk defa olarak «Sen» diye hitap ediyordu. Bu söz, hiç kimse tarafından ve hiç bir zaman bu kadar yerinde kullanılamazdı. Ömer yerinden sıçradı, küçük bir çocuk gibi yüzünden ve gözlerinden neşe taşarak Macide'nin rutubetten donmuş yanaklarını öptü.

Bavulu yakalıyarak tekrar yola düzüldüler. Biraz sonra dar ve dik merdivenli bir evin önünde durdular. Ömer cebinden çıkardığı anahtarla üst tarafı parmaklıklı ve buzlu camlı demir kapıyı açtı ve içeri girince arkalarından kapadı.

Macide'nin gözleri karanlığa alışmadığı için iki eliyle Ömer'in koluna yapışmış duruyordu. Ömer mırıldandı:

«Merdivenlerde elektrik yanmıyor, ev sahibi altı aydanberi: «Ufak bir bozukluk var, yaptıracağım!» diyor, fakat ben artık ümidi kestim. Mamafih böylesi daha iyi. Bu pis merdivenleri insan gözlerinden saklamak için her şey yapılmalıdır. Hattâ gündüzleri kapının üst tarafındaki kirli camdan sızan hafif ışığı bile bir çaresini bulup kapatmalı... Bizim madam uyumuştur. Zaten dört odadan ibaret bir ev, birinde kendi oturuyor, üçünü kiraya veriyor. Benden başka iki rum terzi kızı var... Beraber oturuyorlar... Ara sıra odalarında yemek pişirirler ve kokusu dünyayı kaplar... Odaların bir tanesi bu günlerde boşaldı ve henüz tutulmadı... Size bunları niçin mi anlatıyorum? Sebebi var!.. Bir türlü yukarı çıkıp perişan odama sizinle beraber girmeğe cesaretim yok... Orayı gördükten sonra benden tiksineceksiniz sanıyorum...»

Macide Ömer'in kolunu daha çok sıktı ve sadece:

«Hadi, çıkalım!» dedi.

Temizlik veya kirlilik düşünecek halde değildi. Bir an evvel gidecekleri yere varmak istiyordu.

Dar merdiveni biribirlerine tutunarak çıkmağa başladılar. Basamakları örttüğü anlaşılan yumuşak bir halı Macide'nin içini gıcıklıyor ve yırtık yerleriyle kızın ayağına takılarak ikide birde sendelemesine sebep oluyordu. Senelerdenberi güneş görmiyen yerlere mahsus garip bir küf kokusu eski ve kirli eşya kokularına karışarak hafif bir baş dönmesi veriyordu. Ömer'in ayakkapları her adımda biraz gıcırdıyor ve ara sıra duvara veya basamaklara çarpan bavul boğuk bir ses çıkarıyordu. Bir aralık Ömer:

«Geldik!» dedi.

Gene karanlıkta bir kaç adım attıktan sonra el yordamiyle bir kapı tokmağı bularak açtı. Kapının kilitli olmayışı Macide'yi hayrete düşürdü.

Ömer genç kızın elini bırakmış, elektriği açmıştı. İlk göze çarpan şeyler hiç de iyi intiba bırakacak soydan değildi. Ortada bir masa ve üzerinde rengini kaybetmiş kalın bir örtü vardı. Yıkanmamış bir tıraş takımı, üzerinde kurumuş sabunlarla, hâlâ orada duruyordu. Sönük bir ampul, kirli penbe ipekten bir abajurun altında, ancak masayı ve civarını aydınlatıyor, odanın diğer taraflarını loş bırakıyordu. Hemen kapının arkasna gelen bir karyola, üzerinde tepinilmiş gibi darma dağınıktı. Ayak tarafında duran yorganla beyaz bir pikenin uçları yere kadar sarkıyordu. Macide korka korka bir adım daha ilerledi. Ömer elindeki bavulu bir kenara bırakarak kumaş kaplı tahta bir iskemleyi genç kıza göstermiş ve hemen ortalığı toplamağa koyulmuştu. Acele hareketlerle tıraş takımını, bunların yanında duran bir kelebek boyunbağıyla bir elbise fırçasını karyolanın altına sürdü. Yatağa koştu. Yastığın altından bir takım kirli mendiller, bir pijama pantalonu çıkardı ve bunları genç kızdan saklamağa çalışarak karşı taraftaki eski ve dışardan aynalı bir elbise dolabının alt gözüne yerleştirdi. Dolap, karyola ve masa odayı tamamen doldurduğu için her gelip geçişinde Macideye sürtünüyor, onun iskemlesini yerinden oynatıyor ve göz göze geldikçe mahcup bir tebessümle özür dilemeğe çalışıyordu.

Macide bu sırada hem etrafı tetkike devam ediyor, hem de türlü şeyler düşünüyordu. Odanın, ne tarafa baktığını bir türlü kestiremediği penceresinde kalın, tüylü ve kahve rengi ile gri arası perdeler ve bunların insan boyu kadar yüksek olan yerlerinde elle tutulmaktan tüyleri dökülmüş ve yağlanmış kısımlar vardı. Yerin muşambasını kısmen örten eski ve keçeleşmiş bir halı, aynen biraz evvel merdivende görmeden tiksindiği şey gibi, ayaklarını gıcıklıyordu. Bu esnada kendi kendine:

«Hiç kimse tarafından görülmeden buraya kadar geldik. Acaba her zaman böyle yanına birini alarak mı gelirdi? Belki de... Olsun... Bir zamanki Ömer'le bugünkü Ömer'i biribirine karıştırmak doğru değil... Sanki ben eski Macide miyim? Ne gezer... Artık onunla hiç münasebetim yok... Kendimi kendim bile tanıyamıyorum... Ömer'in de hiç olmazsa bu kadar değiştiği muhakkak... Şu halde eski şeyleri düşünmek mânasız...»

Ömer yatağın çarşafını ters yüz etmiş, yastığın üzerine dolaptan aldığı temiz ve beyaz bir örtüyü sermişti. Yorganın kenarlarını dikkatle muayene ettikten sonra çaresizlikle başını salladı. Sonra gidip ayni dolaptan bir kat da temiz pijama çıkardı, yastığın üzerine koydu.

Macide tekrar ve bu sefer kalbi şiddetle çarparak düşündü:

«Eyvah... Şimdi yatacağız ha!.. Beraber mi? Tabiî

beraber... Sanki buraya gelirken bunu bilmiyor muydum? Bilerek ve istiyerek geldim. Neden korkuyorum... Senelerdenberi hiç bir insanla birlikte yatmamıştım. Fakat bu başka... Beni kollarının arasına alacak hâ? Sonra güzel dudaklarını yakından, tâ yanı başından göreceğim... Hattâ öpebileceğim... Evet... Hem nasıl öpeceğim... Aman Yarabbi, ne kadar utanmazca şeyler düşünüyorum... Neden utanmazca olsun... Ben artık bir kadın sayılırım... Bir kadın böyle şeylerden utanır mı? Onun halinde bir heyecan görmüyorum. Acaba ayni şeyleri düşünmüyor mu? Belki de odasının hali onu mahcup etti ve şaşırttı. Fakat bu dağınıklığın ne ehemmiyeti var? Ben her şeyi bilerek geldim. Yarın her şeyi düzeltirim. Ben onun temiz ve tertipli karısı olacağım... Ne demek? Karısıyım. Fakat nikâh olmadık ki... Ah, bu yaptığım hiç doğru değil... Herkesin nasıl ağzında dolaşacağım?... Fakat herkesten bana ne demiştim!.. Öyle ya, bana ne?.. Sonra nikâh da oluruz... Olacağız tabiî. Fakat bu anda bu nasıl söylenir? Aklına neler gelir?.. Bunu sonra düşünürüz... Saçları gene gözlerine düşmüş, bunları her sabah ıslatıp taramalı... Fakat böyle daha güzel değil mi?»

Ömer bu sırada ceketini ve ayakkaplarını çıkarmış, terliklerini giyip dolaptan aldığı küçük ve temizce bir havluyu omuzuna atarak yavaşça dışarı çıkmıştı. Macide düşüncelerini keserek yerinden fırladı. Bavulunu acele acele karıştırdı ve bir gecelik çıkardı; derhal soyunmağa başladı. Sadece gömleğiyle kaldığı zaman yüreği müthiş bir korkuyla çarpıyordu. Ömer bu anda içeri giriverse Macide avaz avaz bağıracak ve kaçacak yer arıyacaktı. Buna rağmen geceliğini giymeden kendini bir kere dolabın tozlu aynasında görmek arzusunu yenemedi. Dizlerinden yukarıda kalan beyaz gömleği ince ve düzgün bacaklarını meydanda bırakıyordu. Macide'nin gözleri aynadaki

hayali üzerinde süratle dolaştıktan sonra saçlarına takılıp kaldı. Eliyle onları düzeltti. Hayaliyle göz göze gelince dudaklarının kenarında hafif bir tebessüm belirdi. Ayni zamanda biraz da veda ifadesi taşıyan bu tebessüm, Macide geceliğini giyip yatağa atlayıncıya kadr devam etti. Hattâ yatağın bir kenarına büzülüp yorganı üstüne doğru çektikten ve heyecandan dermansızlaşarak, kapalı gözlerle Ömer'i beklemeğe başladıktan sonra bile yüzünde bu çocukluğa veda gülümsemesini muhafaza ediyordu.

XIII

Ömer gözlerini açtığı zaman Macide'nin çoktan uyanmış, hattâ yataktan kalkıp giyinmiş olduğunu gördü. Genç kız dün akşam çıkardığı elbiseleriyle masanın yanındaki iskemlede oturuyor ve dalgın bir halde önüne bakıyordu. Ömer bir müddet onu seyretti. Taranıp kulaklarının arkasına doğru atılan saçlarının altında parlıyan ince boynunun ne kadar güzel olduğunu şimdi farkediyordu. «Onu niçin kalkarken ve giyinirken göremedim?» Diye bir an içi yandı. Sonra vaktin ne kadar geç olduğunu düşündü. «Gene daireyi asacağız galiba. Biz de pek aşırı gidiyoruz. Tam bugünlerde kapı dışarı ederlerse yandık!» Diye söylendi. «Ne olursa olsun, bugün muhakkak uğramalıyım. Bizim mühim akrabayı görüp konuşmak lâzım. Vaziyeti anlatırım, evlendim, yahud daha iyisi evlenmek üzereyim derim. Belki münasip bir iş bulur. Kırk iki lira ile ev idare olmaz... Fakat ben asıl bugünü düşünmeliyim. Galiba cebimde otuz beş kuruş kadar bir şey vardı. Bununla ne yapılır? Ona bunları nasıl söyliyeyim?»

Azıcık kımıldadı ve karyolanın çıkardığı ses Maci-

de'nin başını o tarafa çevirtti. Genç kız onun uyanmış olduğunu görünce gülümsedi. Bu, onun beyaz ve şimdi biraz zayıflamış gibi duran yüzüne dayanılmaz bir cazibe veriyordu. Hiç bir sözün ifade edemiyeceği kadar kuvvet ve samimiyetle: «Sana teşekkür ederim. Seni seviyorum. Beni saadete götürdün!» diyen bu tebessüm delikanlının içine bir çiçek kokusu gibi yayılıyor ve onu derin derin nefes almağa sevkediyordu.

Yerinden fırladı. Kirli halıya yalınayak basarak Macide'yi kucakladı ve yüzünü onun yüzünde dakikalarca tuttu. Biraz evvel güzelliğini tespit ettiği boynunu okşuyor ve parmaklarını ensesindeki kıvırcık saçların arasına sokarak genç kızın başını kendine doğru çekiyordu.

Biribirlerinden ayrıldıktan sonra Ömer acele giyindi. Tabiî olmağa çalışan bir sesle:

«Ben hemen daireye gidip para bulmağa çalışayım!» dedi.

Macide tekrar gülümsedi:

«Benim yanımda biraz bir şey var... Ay başına kadar idare ederiz... Zaten çok da kalmadı!»

Ömer dışarı çıktı. Bir müddet sonra madamla beraber gelerek:

«İşte karım!.. Bizim ev sahibi madam!» diye takdim etti.

Kırk beş, elli yaşlarında görünen madam siyah elbiseli, kır saçlarını başının arkasında topuz yapmış asık suratlı bir kadındı. Hiç bir şey söylemeden Macide'yi uzun uzun süzdükten sonra bir kere de Ömer'e baktı ve bozuk bir türkçe ile:

«Pek memnun oldum!» dedi, Macide'ye dönerek ilâve etti: «Size yanınızdaki boş odayı vereyim. Biraz daha geniştir. Şimdi temizler, süpürürüz, hemen bugün geçersiniz!»

Ömer Macide'yle beraber küçük bir lokantada yemek yedi ve tramvaya atlıyarak postaneye gitti. Genç kız ise odayı değiştirmek üzere madamın yanına döndü.

Ömer taş merdivenleri atlıyarak çıkıp daireye geldiği zaman ortalıkta kimselerin bulunmadığını gördü. Herkes yemeğe gitmiş ve daha dönmemişti. Masasına geçip oturdu, önünde duran beş on kâğıdı defterlere kaydetti, bir çoğunun neye ait olduğunu unuttuğu diğer defterleri karıştırarak yapılacak iş aradı. İçinde bundan sonra vazifesine dört elle sarılması ve aldığı parayı hak etmesi lâzım geldiğini söyliyen bir his vardı. Hayatta tabanlarını sıkı olarak basabileceği bir yeri olmalıydı. O zamana kadar duymadığı bu ihtiyaç onu evvelâ sevindirdi, sonra düşündürdü. Bu kadar çabuk değişmeğe mi başlıyorum? dedi. Bu sırada tek tük gelmiye başlıyan memurlar devamlılığı ile şöhret bulmuş olmıyan Ömer'i orada görünce hayret ediyorlar, kısaca selâm verdikten sonra yerlerine gidiyorlardı.

Ömer kalkıp onlara teker teker: «Evlendim... Bugün evlendim. Artık aile sahibiyim... Bir çoklarınız gibi artık ben de ekmek parası düşüncesiyle buraya gelip gideceğim ve âmirlerimi kızdırmaktan kaçacağım!» demek istedi. Sonra: «Ne evlenmesi? Ortada ne nikâh var, hattâ ne de bir nişan yüzüğü... Bana gülerler. Hem ne diye söyliyeyim? Dünyada insanlar kendilerinden başkasının işiyle alâkadar olurlar mı? Belki dedikodu için ara sıra...» Dedi.

Fakat veznedara meseleyi açmadan duramıyacaktı. Hem ondan bir kaç lira da borç istiyebilirdi. Macide'nin ay başına yetecek kadar parası olsa bile, tramvay parasını da ondan alacak değildi ya?

Kalktı ve Hüsamettin efendinin odasına gitti. Kapıdan girer girmez bir an şaşaladı. Belki bir haftadanberi

görmediği veznedar adamakıllı değişmişti. Traşı her zamankinden fazla uzamış, gözleri çukura kaçmış ve yüzünün ifadesi harap, hattâ biraz da vahşî bir mânâ almıştı. Ömer ilk söz olarak:

«Ne o Hafız bey? Seni iyi görmedim?» Dedi.

Veznedar gözlüğünü alnına kaldırarak genç adamı bir kaç dakika süzdü. Fakat Ömer onun bakışlarının kendi üzerinde olmadığını, sadece aklını toparlamak için gözlerini rastgele bir yere çevirdiğini farketti.

Tekrar sordu:

«Bir haftadır görüşemedik... Size mühim havadislerim var?»

Hafiz efendi:

«Otur, anlat bakalım!» dedi.

Fakat bunu lâf olsun diye söylediği, zihninin bu işlerle meşgul olmayıp başka yerlerde dolaştığı belli idi.

«Daha evvel sen anlat.. Bir şeye canınız sıkılıyor galiba?»

«Haydi, beni sorma da, lâfına bak... Ne var?»

Ömer içinden: «Allah, Allah!.. Bizim Hafıza ne oluyor?... Geçen gün de bir acaipti. Fakat bugün büsbütün tuhaf. Neyse, nasıl olsa dayanamaz, söyler...» dedi ve Hafıza döndü:

«Ben evlendim. Biliyor musun?»

Hüsamettin efendi biraz canlandı, merak ile sordu:

«Ne zaman? Kiminle? Nerede? Hiç haberimiz yok yahu?»

Ömer güldü:

«Haberiniz olacak gibi değildi. Ben bile nasıl olduğunun hâlâ farkında değilim, hakikat olan bir şey varsa,, bugün evimde bir karım bulunduğu ve benim elime baktığıdır!»

Hüsamettin efendi onu merhamet ifade eden gözlerle süzdü:

«Allah bahtiyar etsin.. Sonunuz hayırlı olsun. Ben seni aklı başında bir çocuk bilirim...»

Ömer onun «bilirdim» demek üzereyken kendini topladığını farketti. Güldü.

«Fena mı yaptım?»

«Yok canım, herhalde iyidir.»

Ömer bir kaç kelimeyle başından geçenleri anlatmağa çalıştı. Bir çok yerleri değiştirerek söylüyor ve kendisine bunu: «Kızı fena vaziyete düşürmek doğru değil, gıyabında da olsa hiç kimse onun hakkında münasebetsiz şeyler düşünmemelidir» diye izaha çalışıyordu.

Hikâyesinin sonlarında Hafız Hüsamettin'in tekrar düşüncelere daldığını, hiç bir şey dinlemediğini gördü. Canı sıkılarak kalktı, odasına döndü ve akşama kadar masasında gayret ve çalışkanlık hisleriyle dolu olarak boş oturdu. Bir kaç kere kalem âmirine giderek defterler hakkında bir takım izahat istedi. Muhatabı bu malûmatı: «Adam mı kandırıyorsun iki gözüm? Senin ne mal olduğunu ve burada kime dayanarak durduğunu pek âlâ biliriz!» diyen bir gülümseme ile veriyordu.

Etraftaki memurların çekmecelerini açıp kapayarak gidiş hazırlığına başlamalarından akşam paydosunun yaklaştığını anladı. Eve dönmek aklına gelince içinden bir sevinç ürpermesi geçti. Macide onu bekliyordu. Rum madamın pansiyonunu hatırlamak bu sefer ilk defa olarak onun yüzünü buruşturmadı. Vazifeperverliğini bir yana bırakıverdi. Hemen çıkmak ve koşa koşa eve gitmek istiyordu. Odanın kapısında veznedarla karşılaştı. Ondan borç istemek niyetinde olduğu aklına geldi.

«Size geliyordum!» diye yalan söyledi.

«Ben de seni alacaktım. Haydi beraber çıkalım!»

Veznedar sokağa çıkıncaya kadar ağzını açmadı. Sirkeci tarafına yürüdüler, birkaç adım attıktan sonra Hafız:

«Bana baksana oğlum!» dedi. «Bugün anlattıkların ciddî mi idi?»

Ömer gülmekle mukabele etti:

«Sen şimdi bunu ciddî mi söylüyorsun?»

«Ne bileyim?.. Pek çabuk iş gören cinsindenmişsin!» Birkaç adım daha attıktan sonra:

«Yeni güveyleri ayartmak iyi değildir ama, haydi şeytana uy da benimle beraber gel, şurada iki kadeh atalım. Sana söyliyecek sözlerim var. Bu sefer ciddî. Ne kadar kötü vaziyette olduğumu şundan anla! Sana bile akıl danışacak hale döştüm!»

Ömer'in hiç değilse bu akşam, böyle bir davete razı olmağa niyeti yoktu. Fakat veznedarın görünüşü insanı telâşa düşürecek gibiydi. Zaten Ömer, bütün patavatsızlığına rağmen, kendisinden birşey isteyen bir insana red cevabı vermeyi hemen hemen asla beceremeyen kimselerdendi. Çok kere acele bir iş için yolda giderken herhangi geveze bir arkadaşı onu lafa tutabilir ve yarım saat saçma sapan konuştuğu halde Ömer onu bozmağa ve «yeter, işim var!» demiye muktedir olamazdı. Şimdi Hüsamettin efendinin söyliyeceklerini merak da ediyordu. Kararını verdi:

«Haydi, gidelim ama, ben içmem!» dedi.

Tramvay yolunda küçük bir meyhaneye girdiler. Solda yüksek bir tezgâh, sağda arka arkaya dizilmiş üç küçük masa vardı. Bunların bir tanesinde çolak ve bir gözü sakat bir adam oturmuş, tek eliyle yakaladığı kadehleri birbiri arkasına yuvarlıyor ve her yudumdan sonra bütün yüzünü harekete getirerek garip işaretler yapıyordu.

Veznedar bir kaç yudum rakıyı acele acele içtikten, ve ilk kararına rağmen bir kadeh getirten Ömer'in de bir

yudum almasını bekledikten sonra, mukaddeme filân yapmadan:

«Bu iş yeni değil, iki gözüm!» diye başladı: «İki aydanberi bocalıyorum. Sen benim ufak tefek şeylere metelik verir soydan olmadığımı bilirsin... Dünyayı bir pula satmağa her zaman amadeyim. Fakat bu yaşıma kadar yapmadığım, belki tesadüfen, fakat ne olursa olsun yapmadığım bazı şeylerin, istemiyerek faili olmak beni sarstı. İtidalimi kaybetmekten korkuyorum. Bu takdirde işin içinden sıyrılmak için binde bir ihtimal varsa onu da kaybedeceğim. Kimseden akıl danışmak âdetim değildir. Ama senin genç aklın belki bir cevher yumurtlar. Neyse, uzatmakta mana yok. Sana baştan itibaren bir hülâsa yapayım: Bilmem şimdiye kadar hiç bahsettim mi? Benim bir kayın biraderim vardır. Buralarda, Sirkeci taraflarında emlâk komisyonculuğu yapar.. İsmi emlâk komisyoncusu... Burnunu sokmadığı iş yoktur. Arsa alıp satımından tut da, evlere hizmetçi, barlara artist, kumpanyalara aktris bulmağa kadar her şey elinden gelir. Bir gün zengin olur, bize otomobille misafir gelir, bir gün iki sivil polisin arasında karakola giderken görülür... Benimle arası pek iyi değildir. Fakat akraba... İki tane de nur topu gibi kızı var hınzırın, kendi çocuklarım gibi severim. Babaları her hangi işte top atıp metekliksizlik, açlık devresi başladı mı anneleriyle beraber bize göçerler, üç beş ay sonra İsmail bey kardeşimiz, yâni kayın birader, ekseriya ben evde yokken yine otomobille gelir, hepsini alır götürür. On beş senedenberi bu böyle sürüp gidiyordu. Bu defa uzun zamandanberi haberini almamıştım. İki ay kadar evvel daireye garip bir adam geldi. Dava vekiliyim, kayın biraderiniz mevkuftur, sizi görmek istiyor! dedi. Allah Allah dedim, izin alıp tevkifhaneye gittim. Kayın birader uzun uzun bir şeyler anlattı: Birisine

hizmetçi bulmuş, herif bekârmış, kızın yaşı ufakmış, bir şeyler olmuş, uzun lâfın kısası, fuhşa teşvik cürmünden yaşlıca bir kadınla beraber bizim asılzade İsmail beyi içeri atmışlar. «Aman enişteciğim, bana yardım et. Benim bu işte hiç bir alâkam yok. Kâtibem bana haber vermeden bir takım işler çevirmiş. Ben nasıl olsa kurtulacağım!» dedi. Kerata palavrayı pek severdi. Kâtibem, vekilim, acentam demeden konuşmazdı. Böylece kendine mühim bir iş adamı süsü vermeye çalışıyordu. Neyse, derdini anladık.. iki yüz lira kefalet istiyorlarmış... O zaman tahliye edilecekmiş: «Seksen yerde alacağım var, bankada param var, fakat mevkuf olduğum için alamıyorum. Bu rezaleti de kimseye duyurmak istemiyorum. Ne yapacağımı şaşırdım. Allah rızası için sen bir çaresine bak, çıktığım gün tabiî mesele yoktur, derhal getiririm!» diyordu. Evvelâ aklım ermedi. Fakat edepsiz herif diller döktü, kâh darıldı, kâh ağlar gibi müteessir oldu, kâh bu kadar ehemmiyetsiz bir para için mırın kırın edişimi garip bulur göründü. Nihayet «Bir araştıralım bakalım!» dedim. «Aman, araştırmağa vakit yok. Bugün yarın çıkamazsam her işim mahvoldu. Taahhütlerim var, randevularım var, binlerce lira ziyan edeceğim!» dedi. Gaflet bu, inandım. Daireye gelip düşündüm, kimseden on para almağa imkân yoktu. İki yüz lira az bir şey değil ki... Lânet olsun, bir aralık çocukları gözümün önüne geldi, içim acıdı. Parayı çıktığı gün getireeçğini söylemişti. Üstü başı düzgünce olduğu için: «Her halde bugünlerde tutuyor!» dedim. Kasadan iki yüz lira alıp adliyeye yatırdım. Ondan sonra facia başladı. İsmail Efendi çıkar çıkmaz eski halini aldı, şu dalavereci, atlatıcı halini... Tevkifhaneden ayrılırken hemen: «Birader, derhal gidelim de, nereden bulacaksan bul, parayı ver, kasaya koyalım!» dedim. «Vakit geç oldu, yarın çaresine bakarız!» diye cevap verdi. Bu kadarı benim gözümü açmağa yetti... Bu onun eski ve malûmum olan kanuşma tarzı idi. Artık sonunun neye varacağını pek iyi sezdiğim bir mücadele başladı. Dedim ya, ümidim yoktu. Çünkü yazıhane dediği odasına gittiğim zaman vaziyetini gördüm. Seksen yerdeki alacaklar, bankadaki paralar hep atmasyondu! Piyasayı sabahtan akşama kadar dolaşsa on lira bulması imkânsızdı. Satacak, savacak bir şeyi olmadığı da muhakkaktı. Bu sefer boş yere ben ona yalvarmağa koyuldum. Düşün, benim gibi dünyada kimseye minnet etmemiye çalışan bir adam o aşağılık herife diller döktü: çocuklarımdan, karımdan, yirmi senelik temiz memuriyet hayatımdan bahsettim. Herif insan değil ki... İnsan olsa da ne yapabilir? Şimdi beni atlatmakta mazurdu. Bunu imkânsızlıktan yapıyordu. O asıl namussuzluğu mevkuf iken beni kandırmak suretiyle yapmıştı. Bunlar tabiî ve elinde olmıyan neticelerdi. Ben ağlıyacak hale gelip israr ettikçe: «Ne yapayım, kardeşim? Halimi sen görüyorsun!.. İşler ters gidiverdi. Sen başka bir yerden çaresine bak, bizim muhakeme bitince, tabiî kefaleti iade ederler, mesele yoluna girer!» diyordu. Edepsiz, bir türlü benim başka yerden para tedarik etmeme imkân olmadığına inanmıyordu. Muhakemenin de biteceği yoktu. Hele öyle on onbeş günde karara bağlanacak soydan değildi. Halbuki ben ay başından evvel parayı kasaya yatırmalıydım. Bu aralıkta bir müfettiş gelse yine mahvolduk demekti ama, ay başında rezaletin ortaya çıkması muhakkaktı. Nihayet o gün geldi. Artık ikide birde daireden ayrılmam da göze batmağa başlamıştı. Çaresizlik içinde kalmıştım. Büsbütün ümidimi kesmiş olsam müdüre gidip meseleyi açacaktım. Fakat Allah kahredesi bir ümit, muhakemenin kısa bir zamanda bitip paranın bana iadesi ümidi beni başka bir çareye baş vurmağa sevketti. Hesapları ve kasa mevcudunu devrettirirken defterlerde bir kaç küçük

yanlış, daha doğrusu, şunu ismiyle söyliyeyim: tahrif yaptım. İki yüz lirayı yatırırken düzeltirim, defterde silinti olsa bile, hesaplar doğru çıktıktan sonra ehemmiyeti yoktur, bir iki lâf işitiriz, o kadar! dedim. İki aydır bu böyle devam edip gidiyor. Meydana çıkmaması için yeni yeni tahrifler yapmağa mecbur oluyorum. Her gün biraz daha batağa saplandığımın farkındayım, fakat ne yapayım?»

Ömer burada sordu:

«Muhakeme ne âlemde?»

«Muhakeme mi? daha dün adliyeye çıkıp soruşturdum. Hayrabolu'dan bir şahit ve Bartın'dan bir şahit ifadesi bekleniyormuş. Görünüşe nazaran İsmail Efendi mahkûm olacak, bunun için boyuna işi uzatıyor, halbuki benim kurtulmam için, lehte, aleyhte, her halde muhakemenin bitmesi lâzım.»

Bir müddet düşündü. Sonra:

«Her şeyi itiraf etmek ve bu azaplı günlere bir nihayet vermek aklımdan geçiyor. Lâkin çoluk çocuğu ne yapacağız, azizim? Hiç biri ekmeğine sahip değil... Altı nüfus... Sonra en aşağı beş sene ceza yemek var... Bu yatılır mı? Ne dersin?»

Ömer bir an kaşlarını çatıp durdu, sonra:

«Sahiden fena vaziyet... Demek hiç bir yerden bir şey bulmağa imkân yok? O halde mümkün olduğu kadar bekleyip muhakeme bitince parayı almaktan başka çare kalmıyor...»

Hüsamettin efendi «Bunu ben de biliyorum!» makamında başını salladı. Kadehini dikerek ayağa kalktı. Dışarı çıktılar. Yolda tekrar söze başladı:

«Bana bir akıl öğretesin diye anlatmadım bunları... Biraz içimi dökmek istedim. Belki açılırım dedim. Fakat aksine oldu. Sana izah edeyim derken meselenin ne kadar feci olduğunu kendi gözümün önüne de sermiş bulundum. Demek ki bu âna kadar bundan kaçmışım... Ümitsizliğim büsbütün arttı. Vaziyetin düzelir tarafı olmadığını daha iyi görüyorum!» Sonra birdenbire sözü değiştirerek:

«Sen de galiba bana bir şey söyliyecektin! Nedir?» dedi.

Ömer böyle bir arzusu olduğunu hatırlamıyarak cevap verdi:

«Ne zaman? Haberim yok!..»

«Canım, daireden çıkarken beni görünce ben de sana geliyorum demiştin ya!.. Para mı istiyecektin?»

Ancak bu sözden sonra Ömer hatırladı ve cevap vermiyerek önüne baktı. Hafız sordu:

«Ne kadar?»

«Bir iki lira... Fakat nasıl olur?»

Öteki acı bir gülüşle:

«Merak etme...» dedi. «Maaştan kalma paradır, haram değil... Hem senin böyle şeylere kulak asmadığını da bilirim... Al!»

Cüzdanını çıkardı. Dört kâğıt lirası vardı. Üçünü ona verdi. Ayrıldılar.

XIV

Ömer iki kadehten fazla içmemişti, fakat başı dönüyordu. Gece olmuştu. Sokaklar kalabalıktı. Vitrinlerden dışarı vuran ışıklar gelip geçenlerin yüzünde kımıldıyor ve birinden ötekine sıçrıyordu. Herkes mühim işlerini bitirmiş, mühim alışverişlerini yapmış, mühim evlerine, mühim sofralarına ve mühim uykularına koşuyordu. Ortalık karınca yuvalarının önü gibi kaynaşıyordu. Yalnız biraz daha intizamsız ve çok daha mânasızdı.

Bir müddet ağır ağır ve gelen geçene çarparak yürüdükten sonra:

«Yahu, ben ne halt ediyorum? Eve geç kaldım!» dedi ve koşar gibi ilerlemiye başladı.

«Ben ne biçim bir insanım? Bugün evlendim ve bugün evli olduğumu unutarak şunun bunun peşine takıldım. Gerçi Hafızın derdi mühim... Fakat nasıl oldu da beni bekliyen biri olduğunu düşünmedim? Nasıl oldu da rakı içmeyi kabul ettim? Bunların ehemmiyeti yok... Yok ama, niçin? Ben Hafıza, karar vererek tâbi olsam yüreğim yanmazdı. O zaman yanlış bir iş yapmış sayılmazdım. Fakat ben onunla kalmayı münasip bulduğum için değil, herkesin teklifine razı olmayı itiyat edindiğim için o meyhaneye girdim. Beni istenilen yere çekip götürmek ne kadar kolay? İrademi bu hususta kullanmıya hiç alışmamışım. Sonra bu unutmak... Ah, bu manasız dalgınlık! Birdenbire dünya ile alâkam kesiliveriyor ve ben boşluklarda uçmağa başlıyorum... Hepsini bir düzene koymak lâzım. Bunu her halde Macide yapacak. Ona bütün zayıf taraflarımı söyliyeceğim... Hem aldatmış olmamak, hem de tedavisine girmek için... Harikulâde bir kız... Ne kadar olduğu gibi?.. Hiç bir sözü, hiç bir hareketi yok ki, kendisinin, Macide'nin malı olmasın!..»

Eve yaklaştıkça sabırsızlığı artıyordu. Merdivenleri çıktığı zaman koşmaktan nefesi kesilecek hale gelmişti. Yarı karanlık salonda hemen odasının kapısını buldu ve açtı, fakat tam bu sırada arkasından Nihat'ın sesini duyarak döndü.

Nihat:

«Yahu, neredesin? Bir saattir seni bekliyoruz!» diyordu. «Kaç zamandır ortadan kayboldun. Nihayet biz arayalım dedik. Madam evde olmadığını söyledi ve nedense bizi senin odaya koymadı. Biz de böyle zulmet içinde yolunu bekledik!»

Ömer sesin geldiği tarafa yürüdü. Elektriği açtıktan sonra Nihat'ın yalnız olmadığını farketti:

«O, hoş geldiniz, Hikmet Bey... Ne şeref!...» diye kanapelerden birinin içinde kaybolmuş gibi oturan ufak tefek bir zatın elini sıktı. Darülfününda şark dillerinden birini okutan bu Hikmet Bey, muhitinde, insanı korkutacak kadar mükemmel olan çirkinliği, ve yüzü ile tezat teşkil ettiği rivayet edilen iyi huyları ile meşhurdu. Minimini bir suratın yarısını kaplıyan iri ve biraz sola mail burnu, bir cilt hastalığını yeni atlatmış gibi pul pul derisi ve hele o küt parmaklarının ucundaki yarım santimden daha kısa, etlere gömülmüş ve kubbelenmiş tırnaklarıyla karşısındakine ilk verdiği his, gözleri kapamak arzusu olurdu. Fakat tabiatın onun ruhunu bu kadar insafsızca yuğurmadığı söyleniyordu. Maraşlı idi; etrafında daima bir kaç hemşerisiyle beraber gezer, onlara iş bulur, yardım eder, bir kısmını evinde yatırır ve tanıdıklarından her hangi birine bir yardımda, hiç olmazsa bir yardım teklifinde bulunabilmek için fırsat arardı. Boyu kısacıktı, başını ileri eğip kemik saplı bastonunu taşlara vura vura gezer ve kirpiksiz göz kapaklarını büzerek karşısındakileri dinlerdi. Gece yarılarına kadar Beyazıt kahvelerinde talebeden ve münevverlerden mürekkep gruplarla oturup münakaşalar, mübahaseler yapar, yanındakilere şark edebiyatı, tasavvuf, hamaset destanları hakkında izahat verir, kimsenin anlayıp anlamadığına, dinleyip dinlemediğine kulak asmadan, çipil gözlerini kapayarak, Taberî'den sayfalarca metni ezbere okurdu. Sesini bazan alçaltıp bazan da, meselâ cenk tasvirlerinde, birdenbire yükseltivermesi, birbirine zincirlenmiş gibi arka arkaya sıralanan hoş âhenkli kelimeleri ağzına muhtelif şekiller vererek telâf-

fuz edişi, muhitinde her zaman bir takdir ve hürmet kı mıldaması yaratırdı. Herkes: «Görüyor musun ne bilgi, ne hafıza!» demek ister gibi birbirine bakar, bazan da coşuverip «Bravo üstad!» diye bağırırdı.

Ömer bir iskemle çekerek oraya oturdu:

«Nasılsınız?» diye misafirlerine sordu.

Nihat:

«Nerelerdeydin?» dedi.

Ömer birdenbire hatırlamış gibi yerinden sıçradı:

«Yahu haberiniz yok mu? Ben evlendim! Âşık oldum ve sonra evlendim!»

Ötekiler bir şey anlamıyarak baktılar. Ömer devam etti:

Ne şaşıyorsunuz? Hepsi bir hafta, on gün içinde oldu. Harikulâde bir şey... Karımı görseniz beni tebrik edersiniz!»

Profesör Hikmet:

«Görmeden de mübarek olsun!» dedi.

Nihat hâlâ inanamıyordu. Sordu:

«Kim bu yahu? Ne zaman evlendin?»

«Dün akşam!»

«Fakat sen sarhoşsun!» Sonra profesöre dönerek:

«Atıyor canım... Çekmiş kafayı, zırvalıyor. Otur bakalım, biz seninle ciddî konuşacağız.»

Ömer:

«Durun karımı getireyim...» diye odasına doğru bir kaç adım attı. Olduğu yerde birdenbire durdu. Biraz evvel açık bıraktığı kapının aralığında Macide'nin ince vücudü görünüyordu. İçerde ışık yandığı için saçları aydınlanıyor ve yüzü gölgede kalıyordu. Buna rağmen Ömer onun her zamanki gibi gülümsemediğini, ciddî ve düşünceli gözlerini kendisine dikmiş olduğunu farketti, iyi bir

şey yapmış olmadığını bilen her mahlûk gibi çekingen bir tavırla yaklaştı. Lâf olsun diye:

«Burada mısın?» dedi.

Macide «Nerede olacaktım?» der gibi ona baktı.

Ömer tevil etmiye çalıştı:

«Hani başka odaya taşınacaktık. Madam öyle söylemişti?»

Macide onun bu süratli buluşunu takdir etti:

«Taşındık. Burada bir kaç şey kaldı, onları götüreceğim. Sonra ampul yok... Senin gelmeni bekliyordum!»

Ömer, misafirlerini unutmuştu:

«Hemen gidip alayım!» dedi ve Macide'ye sokuldu.

Genç kız odaya girip çantasını arayarak:

«Bir ampül kaç paradır?..» diye sordu.

Ömer:

«Bende para var!» dedi. Kafasından derhal başka bir fikir geçti: «Ne demek? Bir ampul kaç paradır ne demek? Bana ampül parasını tam verecek te fazla bir şey vermiyecek mi? Bütün para vermekten korkuyor mu? Garip!..» Sonra kendinden utanır gibi: «Ayıp... Benim böyle şeyleri düşünmem ayıp! Kızcağız gayet tabiî bir alışkanlıkla bunu sordu» dedi. Bu anda Macide elindeki beş liralığı ona uzatarak, yavaş bir sesle:

«Sen otuz beş kuruşum var, diyordun! Belki yetmez... Bunu al!» dedi.

Ömer ağlayacak gibi oldu. Macide'yi içeriye iterek kendisi de arkasından girdi. Kapıyı ayağıyla kaparken iki kolunu birden genç kızın boynuna sardı:

«Macide... Karıcığım... Ben çok fena bir mahlûkum... Beni sen adam edeceksin!» diye mırıldanıyordu. Macide hayretle sordu:

«Neden? Neyin var?»

Ömer biraz evvel zihninden geçenleri söylemeye cesaret edemedi. Bir yalan attı:

«Geç kaldım da onun için!..»

Macide:

«Bunun için mi?» dedi ve bir an düşündükten sonra: «Niçin böyle yapıyorsun? Ne lüzumu var?» diye ilâve etti.

Ömer bu sözlerin neyi kastettiğini derhal anlamıştı. Macide onun izahına ve geç kalmak bahanesine inanmıyordu. Böyle müşkül zamanlarda, ne yapacağını bilmediği ve düşünmek kendisine güç geldiği anlarda müracaat ettiği bir çare vardı: Kaçmak... Genç kızın verdiği parayı pantalonunun cebine sokarak:

«Ben gidip ampulü alayım; hemen öteki odaya geçelim!» dedi.

Kapıyı açar açmaz gözü karşıda oturanlara ilişti:

«A, Macide, bak unutuyordum. Seni arkadaşlarımla tanıştırayım.» diyerek karısını elinden tuttu ve dışarı çıkardı.

Nihat'la Profesör Hikmet oturdukları yerden fırlamışlar, yüzlerinde nazik bir tebessümle bekliyorlardı. Ömer:

«Karım... Profesör Hikmet... Arkadaşım Nihat!...» diye takdim etti. Macide'ye dönerek:

«Bir dakika burada otur, ben şimdi ampulu alır gelirim!» dedi ve merdivenlere koştu.

Macide bir müddet onun arkasından baktı. Sonra başını misafirlere çevirerek gülümsedi.

Nihat bir an tereddüt ettikten sonra:

«Sizi ilk defa Ömer'le beraber vapurda görmüştüm!» dedi.

Macide kıpkırmızı olarak önüne baktı. Hangi vapurda olduğunu derhal anlamıştı. Aradan geçen zamanın kısalığı onu korkuttu. Daha iki hafta bile olmamıştı. Halbuki

ne kadar çok şeyler değişmiş bulunuyordu! Bu on iki gün zarfında yaşadıklarını teker teker gözünün önünden geçirmek için bir kaç senenin bile az geleceğini zannetti.

Başını biraz kaldırınca, gözlerini kendisine dikmiş olan profesörü gördü. Yaşını tahmin etmiye imkân olmıyan bu adamın bakışları onu şiddetle rahatsız etti ve demin sıktığı elin daima terli imiş hissini veren soğuk ıslaklığı aklına geldi.

Her üçünü de garip bir sessizlik sarmıştı. Hiç birisi söyliyecek bir şey bulamıyor ve diğeriyle göz göze gelince iğreti bir gülümsemeye müracaat ederek müşkül vaziyetten kurtulmağa çalışıyordu. Nihayet profesör Hikmet:

«Siz nerelisiniz bakayım, kızım?» diye sükûtu bozdu.

«Balıkesirliyim!..»

Karşısındaki memnuniyetle başını sallıyarak:

«Yani Anadolulusun!.. Çok iyi... Ömer de oralı galiba?» dedi.

«Evet...»

«Ömer iyi çocuktur!»

Nihat lâfa karıştı.

«İyi arkadaştır. Yalnız, bir dalda durmaz... Onu idare etmek lâzım!.. Biraz zıpırdır!»

Macide bu sözlere kızdı. Ömer'in ne olduğunu kendisi de biliyordu, başkalarının onun hakkında böyle şeyler düşünebileceğini de tahmin ederdi. Fakat bu sözleri kendisinin yanında söylemelerini münasebetsiz buldu.

Profesör Hikmet:

«Ayni zamanda zekidir!» dedi ve Macide'nin yüzüne baktı.

Nihat ayni patavatsızlıkla sözü aldı:

«Fakat zekâsını kullanmıyor... Bir işe sarfetmiyor... Bir gaye uğrunda çalıştırmıyor...»

Bu sırada merdivende Ömer'in ayak sesleri duyuldu.

Üçü de başlarını çevirip o tarafa baktılar. Genç adam terli saçları yüzüne dökülmüş bir halde ve elinde ampulle göründü. Macide'ye doğru ilerliyerek:

«Al!» dedi.

Genç kız hemen yeni taşındıkları odaya döndü. Kapıyı açık bırakarak sofadan vuran ışığın yardımiyle lâmbayı yerine taktı, sonra ufak tefek eşyayı yerleştirmeğe başladı.

Bu sırada Ömer koltuklardan birisine oturmuş, yorgun bir halde düşüncelere dalmıştı.

Nihat sordu:

«Neyin var? Dalgın duruyorsun!»

«Bugün bir tanıdık can sıkacak şeyler anlattı... Ona üzülüyorum!»

Karşısındakilerin ısrarına hacet bırakmadan veznedarın hikâyesini anlattı. Profesör pek can kulağıyle dinlemiyor, gözlerini arasıra karşı odada sağa, sola gidip gelen Macide'ye kaydırıyor, fakat Ömer'i merakla takip ediyormuş gibi kaşlarını çatıyor ve başını sallıyordu. Nihat da ilk anlarda kendi düşünceleriyle meşguldü, fakat hikâyenin sonlarında birdenbire alâkalandı. Yerinde doğrularak başını Ömer'e doğru uzattı ve bütün dikkatiyle dinlemiye başladı. Hattâ bir kaç yerde onun sözünü keserek izah ettirdi.

Ömer, Hafız Hüsamettin Efendinin macerasını anlattıktan sonra:

«Yazık zavallı adama!.. Ne kadar iyi bir insandır bilseniz!» dedi.

Profesör Hikmet:

«Yazık olur mu? Devlet parasına ne bahaneyle olursa olsun el uzatanlara insaf etmemeli...»

«Fakat istiyerek yapmış değil ki!»

«Olsun... Bu bir mazeret değildir. Ben senin yerinde olsam derhal ihbar ederdim!»

Ömer şaşırdı. Profesör Hikmet gibi iyiliği ve herkese yardım hevesile tanınmış bir insanın bu insafsızlığına akıl erdiremedi:

«Çoluk çocuk sahibi adam... Bu yaşa kadar temiz kalmış...» diye beylik sözlere başladı. Profesör onun lâfını kesti:

«Böyle alçak herifleri müdafaa etme!.. Kafalarını ezmeli onların!»

Ömer içinden:

«Bütün iyiliğine rağmen ne kadar anlayışsız...» dedi. Sonra yüksek sesle ilâve etti: «Müşkül vaziyette kalan bir insan için böyle hükümler verilir mi? Asıl iyilik tanımadıklarımıza yaptığımız iyiliktir, halbuki biz bütün hüsnüniyetimizi dostlarımıza saklayıp bunların dışında kalanları bir çırpıda ve kısa bir hükümle fena addediyoruz!..»

Profesör Hikmet'in gözleri gene karşı odadaydı. Ömer Nihad'a bakınca onun bir takım düşüncelere dalmış olduğunu gördü ve sordu:

«Ne düşünüyorsun?»

«Bu veznedarın meselesi daha meydana çıkmadı mı?»

«Hayır... Neden sordun? İhbar mı edeceksin?»

«Yok canım... Sordum...»

Bir müddet bekledikten sonra tekrar başladı:

«Sizin kasada çok para bulunur mu?»

«Bazan bulunur... Dört beş bin liraya kadar... Belki de daha fazla... Bunları ne yapacaksın?»

«Merak ettim yahu?. Demek herif daha fazla da çalsa kimsenin haberi olmıyacak!..»

Ömer hiddetlenmişti:

«Çalmak ne demek? Ne garip kelimeler kullanıyorsun. İnsanları anlamakta hâlâ pek gerisin... Zannediyorsun ki hepimiz birer makineyiz ve evvelden kurulduğumuz gibi işleriz. Bir yerde bir bozukluk oldu mu derhal

orayı söküp atmak lâzım!.. En kuvvetli insanın bile bazan ne kadar zayıf anları, istediğinin tam aksini yapmıya mecbur olduğu dakikaları bulunduğunu nasıl inkâr edebiliriz? Böyle hâdiseler hiç kimseyi olduğundan daha fena yahut daha iyi yapamaz!»

Nihat eliyle onu susturmak için bir işaret yaptı:

«Bırak bunları. Nerdeyse içimizdeki şeytan hikâyesine başlıyacaksın! Benim kimseyi fena gördüğüm falan yok... Vaziyeti anlamak istiyorum. Yalnız şu kadarını söyliyeyim ki, insanların zaaflarını mazur görmiye taraftar değilim. Kuvvetli olmak her şeyin fevkindedir. Kuvvet her hareketi mazur gösterebilir. Âcizlere acımak ise sersemliktir.»

Ömer cevap vermedi. Nihat'ın ekseriya böyle ateşlendiği ve atıp tuttuğu olurdu. Zaten aslında gayet iyi bir arkadaş, mâkul bir insan olduğu halde, arasıra, bilhassa o mahut mecmua ve gazetelere yazdığı makalelerde, ufak tefek vücudundan beklenmiyen bir hırs, pek sıhhatli olmıyan bir sinirlilik gösteriyordu. Serbest ve tabiî konuştuğu zamanlarda oldukça zeki, alaycı bir çocuk idi. Böyle bir insanın nasıl olup ta en kör bir taassubun ifadesi olan yazılar yazdığı, bir takım saf ve kendilerini bir şey zanneden cahil talebelerden başka kimseyi kandıramıyacağı besbelli olan mantık oyunları ile taraftar toplamıya çalıştığı Ömer'i hayrete düşürüyordu. Bir gün bu fikirlerini ona açtığı zaman Nihat:

«Ne malûm? Belki ben asıl o saf ve cahil adamlarla iş yapmak niyetindeyim?» demişti.

Ömer, bu sözü o zaman ciddî telâkki etmemiş ve gülmüştü. Fakat yavaş yavaş buna inanmak lâzım geldiğini anlıyordu.

Çünkü Nihat'ın son zamanlarda hep bu kuş beyinli kabadayılarla beraber olduğunu ve hiç sıkılmadan onlara

uzun uzun nutuklar verdiğini görüyordu.

Misafirlerin ikisi birden ayağa kalktılar. Nihat:

«Neyse, şimdilik Allahaısmarladık. Ara sıra bizim taraflara uğra... Mamafih ben yakında gelip seni gene ararım. Uzun uzun konuşuruz. Bugün yeni güveyi rahat bırakmak lâzım!» dedi.

Profesör Hikmet genç adamı omuzundan tutup kendine doğru çekerek mahrem bir tavırla:

«Söyle bakayım, vaziyetin nasıl?» diye sordu. «Paraya ihtiyacın var mı? Bir isteğin olursa derhal bana söyle, arkadaşlara yardım vazifemiz... Şimdi bir kaç lira bırakayım istersen?»

Ömer'in boynu bükük sükûtunu görünce elini cüzdanına atarak:

«Ne kadar lâzım?» dedi «Bu kadar yeter mi?» ve bir on liralık gösterdi.

Ömer, ayni teslimiyet ile sükût etti ve elini tereddütle uzatarak parayı aldı. Misafirler kapısı aralık duran odaya doğru bir kaç adım attılar ve dışarı çıkan Macidenin elini sıkarak ayrıldılar.

Odada karşı karşıya birer iskemleye oturan ve etrafta gezdirdikleri gözleriyle yeni meskenlerinin vasıflarını ebellemiye çalışıyormuş gibi görünen bu yeni karı koca, birbirlerine bir türlü açamadıkları bir takım şeyler düşünüyorlardı.

Ömer kendi kendine mırıldanıyordu:

«Heriften ne diye bu parayı aldım? Pek fazla ihtiyacım yoktu. Macide'nin parası evi, ve benim Hafızdan aldığım bir kaç lira beni idare ederdi. Buna rağmen dayanamadım, reddedemedim... Ne münasebet, hattâ envai türlü roller yaparak halime acındırdım ve aldım. Herifin istediği şey!.. Beş on lirası gitsin, ne ehemmiyeti var? Kendisine bir minnettar daha kazanacak... Etrafında daha

çok iyiliğinden bahsolunacak, onun da zevki bu!.. Seyyar fazilet âbidesi halinde gezmek istiyor... Fakat bu fena bir şey mi? Keşke herkeste ayni illet olsa... Sonra ne malûm? Belki de adam hakikaten iyilik etmek ihtiyacını duyan ve bunu hasbî olarak yapan biridir... Kendimiz iyi olamıyoruz ve başkalarının iyiliğini küçük görmek için onlara reklâmcı, hayır dua avcısı, hattâ riyakâr diyoruz.»

Bu sırada Macide düşünüyordu:

«Acaba Ömer'e söylemek doğru olur mu? Ben onun bu ahbaplarından hoşlanmadım. Bir tanesi pek çirkindi... Bu onun kendi kabahati değil ama, ne yapalım, benim kabahatim de değil... Sonra insana ne kadar yapışkan gözlerle bakıyor... Öteki de öyle, onun bakışlarını da beğenmedim. İnsanı satın alacak gibi seyrediyorlar... Sonra ne münasebetsizlik! Ömer'in zıpırlığından benim yanımda bahsetmek ne demek? Fakat kaç dakika konuştuk ki? Ne olduklarını daha adamakıllı bilmediğim insanlar hakkında hükümler vererek Ömer'e onlardan şikâyet etmek doğru olmaz. Ne de olsa arkadaşları. Onlarda bir takım meziyetler bulmasa arkadaşlık etmezdi. Hiç bir şey söylemiyeyim. Bu muhitlere alışmam lâzım... Belki de yabancı olduğum için bazı şeyler beni ürkütüyor.»

Düşüncelerinin bu noktasında birbirlerine bakıştılar ve her şeyi unutarak yalnız bir şeyin farkına vardılar: yeni ve oldukça tertipli bir odada karşı karşıya idiler... Birbirlerinden başka hiç bir şey düşünmiyebilirlerdi... Bu fırsattan istifade etmek istediler.

Buna rağmen, birbirlerini tanıdıklarından beri ilk defa olarak düşündüklerini söylememeyi tercih ettikleri için, zihinlerinde hafif bir bulanıklık vardı. Bunun mevcut olduğunu kabul etmek istemeseler bile, vardı.

XV

Hayatları bir kaç gün mühim bir değişiklik göstermeden geçti. Ömer işine gidip geliyor, eve geç dönmemiye çalışıyor ve son haddine kadar mesut olduğunu her gün kendi kendine tekrarlıyordu. Macide konservatuvara devama başlamıştı. Yalnız akşamları daha erken çıkıyor, bir kaç dükkâna uğrıyarak peynir, çay gibi kahvaltılık öteberi alıyor ve evde sofrayı hazırlayarak kocasını bekliyordu.

Ellerindeki parayı ne kadar tasarruf etmek isteseler, bir takım zarurî masraflardan kaçınamıyorlardı. Boyuna lokantada yemek başa çıkmıyacağı için öğle yemeklerini dairede ve mektepte, bazan ucuz bir kebapçıda idare ediyorlar, akşamları da Madamın mutfağında hazırladıkları çay ve kahvaltı ile geçiniyorlardı. Bunun için birkaç tabak, fincan, kaşık, bir tepsi ve daha bir sürü ehemmiyetsiz, ucuz fakat hep birden oldukça büyük bir yekûn teşkil eden eşya almak icap etmişti. Ay başına on gün kadar olduğu halde ellerinde ancak altı liraları vardı.

Daha iyi bir işe geçmek, yahut maaşını arttırmak için Ömer postanedeki akrabasını gördü, «münasip bir şekil olursa seni düşünürüm!» yolunda bir vâd aldı. Bu zatın vaziyetinden, kendisi hakkında pek de hoş olmıyan malûmata sahip bulunduğunu sezdi ve «bizim alçak müdür şikâyet etmiştir!» diye söylendi. «Halbuki bugünlerde ne kadar gayretimi arttırmıştım. Bizde hüsnüniyet hiç bir işe yaramıyor!»

Bir seneden beri mektup yazmıya bile üşendiği Balıkesir'den para istemek imkânsız gibiydi. Belki de anası, oğlunun bu vefasızlığını, ancak onun kendisinden para filân istemediğini düşünerek mazur görüyordu.

Para bulmak lâzımdı... Ömer eskidenberi bu lüzumu hissederdi, fakat hiç bir zaman kafası bu işle bu kadar

çok uğraşmamıştı. Bütün sıkıntıları, şimdi hatırlamakta güçlük çektiği, bir takım tesadüflerle zail olur, yahut devam etse bile, senelerin verdiği bir alışkanlık sayesinde, ona kısmen tabiî görünürdü. Bir veya iki gün sıcak yemek bulamamak, bir ay ev kirasını atlatarak madamla hırlaşmak bugüne kadar ona büyük birer facia gibi görünmemişti. Halbuki şimdi daha küçük meseleler içini müthiş surette sıkıyor, onu çaresizliğe ve yeise düşürüyordu. Evvelce: «Bir gün sonra ne yapacağım!» düşüncesine tamamen yabancı olduğu halde şimdi: «Daha beş altı gün idare edebiliriz ama, ay başını nasıl bulacağız? Aman yarabbi, deli olacağım!» diye çırpınıyordu. Bir zamanlar her hangi bir arkadaşından yirmi beş, elli kuruş borç istemek gündelik işlerdendi. Bugün bunu da evli bir adamın haysiyetine uygun bulmuyor, hummalı kafasında bin bir türlü olmıyacak tasavvurlar gezdirerek dolaşıyordu. Beyoğlu'ndaki dükkânların önünden geçerken gördüğü her şey içini sızlatıyor ve hırsını arttırıyordu. Gece böyle bir dükkânın camekânını kırıp yağma etmeği, bazı mizah gazetelerinde yahut zabıta hikâyelerinde okuduğu ustalıklı dolandırıcılık ve hırsızlık vakalarını tatbik etmenin mümkün olup olmadığını düşünüyor ve bu tasavvurlarında pek de gayri ciddî bulunmuyordu.

Bir gün bir tütüncü ona bir liranın üstünü vereceği yerde, yanlışlıkla dört lira ve bir sürü ufaklık verdi. Evvelâ Ömer de işin farkına varmadı, fakat bir kaç adım ayrılır ayrılmaz avucunda tutup henüz cebine koymadığı paralara bakmağa başladı. Kafası muhtemel bir tehlikeyi kovmak ister gibi derhal işlemeğe ve onun kulağına:

«Deli misin? Herifin kaybı ile kendi kazancını mukayese et!.. O belki farkına bile varmıyacak, fakat sen rahat bir nefes alacaksın.. Abdallık etme... O kim bilir günde kaç zavallıyı kafese koyuyor...»

Diye fısıldamağa başlamıştı. Ömer, «Canım, bu sebepler olmasa da geri verecek değilim!» demek istiyen bir baş sallamasiyle yoluna devam etti.

Bundan sonra uzun müddet her alış veriş ettiği yerden kendisine fazla para verilmesini bekledi. Fakat tesadüf bir lûtufta daha bulunmakta nedense geç kalıyordu. Evvelce eski elbise veya ayakkaplarını satmak suretiyle de beş on kuruş bulabilirdi, şimdi ise, Macide'nin yanında böyle bir şeyi bahis mevzuu etmekten utanıyordu. Zaten bu bir kaç gün içinde Macide'ye karşı birdenbire kapanmıştı. Kafasındaki münasebetsiz tasavvurları ona göstermekten, hattâ bir parçasını olsun sezdirmekten adam akıllı korkuyordu.

Macide bir şey görecek halde değildi. Hem mektep, hem ev işleri ona göz açtırmıyordu. Dinlenmek için kendisine kalan kısa zamanları bile odanın şurasını burasını düzeltmek, Ömer'in çamaşırlariyle meşgul olmak, ufak tefek şeyler yıkamak suretiyle dolduruyordu. Biraz da etrafına bakınmak imkânını sabahleyin mektebe giderken ve akşam dönüşte dükkânlara uğrarken bulabiliyordu.

Çok kere cadde üstündeki kibarca bir pastaneye girerek akşam çayı için beş on kuruşluk bisküvit alırdı. Satıcı kızlar paket yapıncaya kadar bir iskemlede oturuyor ve etrafındaki kalabalığı seyrediyordu.

Bu pastane iki kısımdı. Bir tarafı masalar ve koltuklarla geniş bir pasta salonu, öteki tarafı satış yeri idi. Ortadaki uzun ve tezgâh kılıklı bir masanın kenarına bir sürü insan toplanıyor ve gülüşerek ayakta öteberi yiyor ve içiyordu.

Macide altı yedi aydanberi İstanbul'da olduğu ve hemen hemen her gün Beyoğlu'na çıktığı halde bu tip insanları bu kadar yakından ve bu kadar toplu bir halde görmüş değildi.

Ağzı yarı açık bir halde kenarda bir iskemlenin üzerinde oturuyor ve satıcılar eline paketini verdikten sonra bile uzun zaman orada kalıyordu.

Buraya gelenlerin çoğu on dörtle yirmi beş yaş arasında genç insanlardı. Bir balodan yeni fırlamış gibi bin bir çeşit elbise içinde ve gizli bir el tarafından daima gıdıklanıyormuş gibi kıvrılıp fıkırdıyarak dondurmalarını yalıyan genç kızlar ve suratlarının kaba, küstah ve abdal ifadelerinden sporcu oldukları anlaşılan delikanlılar vâkıf gözlerle biribirlerini ölçüyorlardı. Erkekler mühim miktarını terzilere borçlu oldukları geniş omuzlarından kâh birini, kâh ötekini ileri sürüp mutlak surette bir hiçlik ve zavallılık ifade eden fakat süzgün olmağa da ayrıca çalışan bakışlarla bu çocuk denecek yaşta boyanmağa ve nefsini arzetmeğe başlıyan kızlara sokuluyorlar ve bağıra bağıra konuşuyorlardı. Söyledikleri şeylerin ne olduğunu Macide tamamiyle işitemiyor, fakat her kelimeden sonra ortalığı saygısızca dolduran kahkahaları fevkalâde boş ve ürpertici buluyordu.

Bilhassa kızlara, o zamana kadar görmediği garip mahlûklar gibi bakıyordu. Sunî boyalı ve sunî kıvırcık saçlarını bir taraftan bir tarafa fırlatmak için başlarını sunî şekilde ve hızla çeviren, sunî kırmızı dudaklarını büzerek enteresan olmak ve üçüncü sınıf filim yıldızlarına benzemek istiyen, buna rağmen ne kadar biçare oldukları, tesadüfen rol yapmadıkları her anda derhal görünüveren bu kızcağızlara karşı içinde samimî bir tecessüs duyuyordu. Bir insanın nasıl olup da kendini bu kadar inkâr edebileceğini anlamıyordu. Meselâ hemen her gün orada görülen ve arkadaşları arasında mühimce mevkii olduğu anlaşılan Peri isminde bir kız vardı. İsmi sahiden Peri miydi, Perihan'dan mı çevrilmişti, yoksa büsbütün başka bir şey miydi? Macide bunları bilmiyordu. Yalnız, pek de

abdal olmadığı görülen kızın periliğinden veya insanlığından ortada bir şey kalmamış gibiydi. Cebinden çantayı çıkarışı kendi hareketi değildi, pastayı ağzına götürüşü, bir erkeğe lâkayt olmak istiyerek el uzatışı, gülmek isteyişi, ciddî olmak isteyişi hep kendine yabancı hareketler, uzun zaman çalışıldığı halde bir türlü benimsenememiş iğreti tavırlardı.

Ekseriya şiklet çiğneyen ve bunu dilleriyle bir avurtlarından öbürüne naklederken ağızlarına korkunç şekiller vermeği pek cazip bulan delikanlılar daha az merak verici idiler... Vücutlarının iriliğine göre kendi aralarında itibarları azalıyor veya çoğalıyor ve ekseriya küçük olanlar irilere, yaşa filan bakmıyarak «ağabey» diye hitap ediyordu. Bu iriler genç kızları hâkim ve bön bir bakışla hemen cezbetmeği muvafık buldukları halde sıskalar avaz avaz bağırarak konuşmağı ve el şakaları yaparak kahkahalar savurmağı daha alâka verici bir hareket sayıyorlardı.

Macide orta mektepte iken de arkadaşlarını pek beğenmezdi. Konservatuvarda tesadüf ettiği ve pek az konuştuğu kızlar hakkında ise henüz fikri yoktu. Yalnız muhakkak olan bir şey, buradakilerin, şimdiye kadar gördüklerine asla benzemedikleri ve daha acaip oldukları idi.

Konservatuvardaki kızlar, ne olursa olsun, bir işle uğraşıyorlardı, yalan yanlış, severek veya lâf olsun diye kendilerini bir sanata bağlamışlardı. Orta mektepteki arkadaşları ise sadece hiçti... Fakat burada gördükleri... Bunlar hiçten daha ileri, daha müthiş, daha fazla idiler. Bunların her tavrı Macide'nin sinirlerine bir kamçı darbesi gibi tesir ediyordu. Kendi kendine:

«Böyle mahlûkların arasında yaşanır mı?» diyordu. «Acaba bütün insanlar böyle mi? Yoksa daha beter mi? Belki de beter.. Çünkü yeni gördüğüm her muhit eskisin-

den bir derece daha fena oluyor... Meselâ orta mektepte.. Her şeye, bütün dedikodulara, mânâsızlıklara rağmen bir parça arkadaşlık bulmak mümkündü. Müdür bey bile, bütün fesatlığına rağmen, tamamiyle fena bir insana benzemezdi... Kocaman ve boş evimizin, ne olursa olsun, bana hoş gelen tarafları vardı.. Halbuki buraya geldim.. Emine teyzeler benim Balıkesir'deki muhitimden daha mı iyi idiler? Ne gezer! Belki beş on misli daha fena... Galip amcamdan Semiha'ya kadar hepsine bir özentilik çökmüş... Komşuları da kendileri gibi.. Dedi koducu, düşüncesiz insanlar... Oradan bu tarafa geldim... Halbuki burada gördüklerim hepsinden beter... Ne Balıkesir'de, ne Şehzadebaşı'nda bu kadar saçma insanlar yoktur... Hiç olmazsa bu kadar toplu halde yoktur... Asla bunların arasında yaşanmaz... Ömer olmasa bir dakika durulmaz... Ona da söylemeli, vaziyetimiz müsait olunca hemen başka bir tarafa gitmeliyiz... Daha tenha bir yere...»

Bir müddet durup gözleri daldıktan sonra düşüncelerine şöyle devam ediyordu:

«Fakat nereye?... Dünyada yalnız yaşanır mı?.. Ama insan ahbap bulur!... Kimi?... Ben nereden ahbap bulurum? İşte Ömer'in arkadaşlarından da hoşlanmadım... O ... Hiç hoşlanmadım.. Acaba ben kendim mi tuhaf bir insanım?.. Belki beni de etrafımdakiler mânâsız bulurlar... Hattâ sıkıcı.. Ama Ömer böyle bulmuyor... Ya günün birinde o da benden sıkılmağa başlarsa?.. Eyvah...»

Sol elini çaresizlik ifade eden bir hareketle ağzına götürüyor ve kendi kendine «Sus! Sus!» der gibi avucunun içiyle dudaklarını bastırıyordu.

Ömer ise, Macide'den sıkılmak şöyle dursun, diğer taraflarda bunaldıkça ona gidip derdini dökmeği, ona yanaklarını okşatmağı düşünerek kuvvet bulmağa, bir çok şeylere tahammüle çalışıyordu.

Dairedeki vaziyetinde hâlâ bir değişiklik yoktu. Ay başına bir şey kalmamıştı. Nüfuzlu akrabasını bir kere daha görmüş, fakat evlendiğini cesaret edip söyliyememişti. Onun «Çalış âmirlerinin takdirini, muhabbetini celbet, seni daha iyi bir yere inha etsinler, o zaman ben meşgul olurum!» yolundaki müspet vâdi Ömer'in bu cihetten ümidini kırmıştı. Senelerdenberi bir türlü edinemediği ve artık tamamen vaz geçtiği darülfünun şahadetnamesi elinde olsa belki daha kolay bir yere kapılanabilirdi... Fakat bu düşünce de ona pek kuvvetli görünmedi. Bir felsefe mezununa her hangi bir Anadolu şehrinde altmış yetmiş liralık muallimlikten başka ne istikbal vâdediliyordu ki? Ömer İstanbul'dan ayrılmağı aklına bile getirmek istemiyordu. Buraya bütün azasiyle, bütün huceyreleriyle bağlı bulunduğunu hissediyor ve bunu kendisine karşı şöyle izah etmeğe çalışıyordu:

«Bir fikir adamı, kafası adam akıllı teşekkül etmeden, İstanbul'dan ayrılamaz.. Kültür merkezimiz, maalesef, şimdilik bir tane... Ve o da İstanbul... Dışarda dimağların inkişafının nasıl yavaşlayıp durduğunu görüyoruz.. Tatillerde gelen arkadaşlara bir bakmak kâfi...»

Lâkin, nefsine karşı daha samimî olduğu anlarda bu kültür merkezinin ehemmiyetini lüzumundan fazla büyüttüğünü itiraf etmeğe mecbur oluyordu:

«Haydi canım» diye bazan kendisinden daha çok İstanbul âşıkı olan arkadaşlariyle münakaşa ederdi: «İstanbul'dan ayrılmak istemiyoruz, fakat senede kaç defa kaç kütüphaneye gideriz? Üç beş cadde ile bir o kadar kahveden başka ne biliriz? Fikir hayatı, fikir hayatı diyoruz... En kabadayımız bile gevezelikten başka ne konuşuyor? Kahve münakaşalariyle zihnimizi inkişaf ettirdiğimizi sanmakla pek akıllıca bir iş yaptığımıza kani değilim.. Bizi buraya asıl bağlıyan bir alışkanlıktır... Biz bu-

rada maksatsız yaşamağı ve boş beyinle dolaşmağı tatlı bir meşgale haline getirmek yolunu keşfetmişiz... Hepimizi İstanbul'a bağlıyan sadece bu... Burada insan, kafasını zerre kadar işletmeden, mütefekkir bir kimse olduğuna inanmak ve buna başkalarını da inandırmak imkânına malik... Bu şehrin ve buradaki muhitlerin dayanılmaz cazibesi işte bundan ibaret!...»

Bütün bu doğru düşüncelerine rağmen Ömer de kendini bir türlü bu muhitlerden ayıramıyordu. Evlenmeden evvel bile, bir kaç arkadaşiyle basık tavanlı bir meyhanede içki içerken, düşünmeğe başlar ve anason kokulu ağızlardan mühim bir eda ile çıkan nükteleri ve hikmetleri yersiz, gayesiz ve lüzumsuz bulurdu. Arkadaşlarını hiç bir zaman son haddine kadar sevmemiş, hele asla takdir etmemişti. Buna rağmen bir çok günler bu meyhane âlemlerini, bu saçma sapan konuşmaları tahassürle hatırlıyor, tekrar toplanıp oturmak için âdeta uzvî bir ihtiyaç duyuyordu.

Macide'yle birleştiklerinin haftasından itibaren bu istek, içinde yeniden belirmeğe başlamıştı. Dairede memurlara, müdüre, nüfuzlu akrabasına, saçma sapan kayıt muamelelerine veya veznedarın haline içerlediği zaman, karısının yanına gidip dert yanmak arzusunun yanında bir de bu «üç beş arkadaş toplanıp içimizi döksek» temennisi kendini gösteriyordu. Ciddî meselelerden bahse kalkışanların derhal alâkasızlık, hattâ alayla karşılaşarak susmağa mecbur oldukları bu içki toplantılarında hiç kimsenin dert dökmesine imkân olmadığını biliyordu. Herkesin iyi ve samimî bir niyetle başladığı muhakkaktı. Fakat kafaların doğru dürüst işlemeğe alışmamasından doğan bir şaşkınlık ve bir fikir itimatsızlığı her münakaşayı, her mükâlemeyi derhal soysuzlaştırıyordu. Bir şeyler düşünmek ve düşündüklerini biribirlerine söylemek arzusunu

muhakkak ki samimî olarak ve şiddetle hisseden bu gençler, her şeye rağmen ümitlerini kaybetmiyorlar ve: «Bu akşam şöyle bir oturup konuşalım!» derken, bu konuşmanın mütekabil bir hırlaşma ve küçük düşürmeden başka bir şey olmıyacağını bilmez görünüyorlardı.

Ömer'in böyle toplantıları özlemesinin bir sebebi daha vardı: Dairede eskisi gibi lâkayt duramadığını; kafasını, başkalarında görüp de gülünç bulduğu, ekmek parası düşüncelerinin doldurduğunu, bir çok hüriyetlerini tahdit etmeğe mecbur kaldığını hissettikçe iptidaî bir isyan duyuyor ve: «Hayır, ben keyfimin istediğini yapmakta daima serbestim!» Diye kendini kandırabilmek için vesileler arıyordu.

Bir akşam üstü iki üç arkadaşının oturduğunu görüp tesadüfen uğradığı bir birahanede geç vakte kadar kalmasının sebebi, o kalkmak istedikçe çocuklardan bir kaçının birden:

«İsrar etmeyin!.. Gitsin, karıdan dayak yer sonra!» diye soğuk şakalar yapmaları olmuştu.

Ömer bu nevi sözlerin salakça olduğunu bilse bile, tahlil edemediği bir takım hislerin tesiriyle, onlara ehemmiyet veriyor, hattâ çok kere hareketlerini bunlara göre tayin etmeğe mecbur kalıyordu.

XVI

Parasızlık asıl en korkunç çehresiyle ay başında kendini gösterdi. Daireden aldığı maaş, ev kirasiyle, Macide'nin muhakkak lâzımdır dediği bir iki takım yatak ve yorgan çarşafının bedeli çıkınca, bir hafta bile dayanmıyacak derecede azalmış, emsalsiz bir tasarrufla on gün

kadar idare ettikten sonra uçup gitmişti...

Ömer yolda tesadüf ettiği insanlara, dairedeki masa komşularına, tanıdık, tanımadık her insana: «İçinizde benim halimi anlayıp yardım edebilecek yok mu?» demek istiyen gözlerle bakıyordu. İmkânsızlık ve sıkıntı arttıkça daha vahşî çalışmağa başlıyan kafası en olmıyacak plânlar kurmak, en manâsız arzularla tutuşmak hususunda emsalsiz bir kabiliyet gösteriyordu. Önünde giden şişman ve iyi giyinmiş birini yakasından tutarak:

«Yanınızda ne kadar paranız varsa bana verin!.. Ben hırsız ve haydut değilim... Fakat paraya muhtacım... Zorla değil, halime acıyarak verin?»

Demek istiyor, sonra bunun ilk defa gözüne göründüğü gibi yeni ve hoş bir şey olmayıp sadece dilencilik olduğunu, yegâne yeniliğin herifi yakasından yakalamaktan ibaret bulunduğunu ve bunun da asla muvaffakiyete yardım edecek bir hususiyet göstermediğini itiraf ediyordu.

Her camekânda gördüğü, yüzlerce defa gördüğü ve asla sahip olmak istemediği türlü türlü münasebetsiz eşya gözlerinin önünde bir hayat ihtiyacı kadar ehemmiyet alıyor ve genç adamın avuçlarını yeis ve ihtirasla sıkmasına sebep oluyordu.

Bazan bir vapur acentasının camekânındaki model gemiyi istiyor ve kendi kendine: «Param olsa derhal bunu alırım!» diyordu. Gözleri her şeye: Saray lokmasından hasır şapkalara, rakı şişelerinden gümüş tabakalara kadar her şeye dayanılmaz bir hasretle takılıyordu. Bir seyyar fıstıkçının yanından geçerken parmakları tablaya doğru gitmek istiyor ve o kendine, terler içine batarak hâkim olabiliyordu.

Bir akşam üzeri eve gelirken Beyoğlu'nun büyük mağazalarından birinde ucuz satış yapıldığını ve büyük bir

kalabalığın biribirini iterek içeri girip çıktığını gördü. Yanında on kuruştan başka parası olmadığı için bir şey alacak değildi.. Yalnız, parası olanların emrine arzedilen bu eşyayı yakından görmek, müşterileri hayretle seyretmek istiyordu. Elinde satın almak imkânı bulunduğu zamanlar asla duymadığı bu arzuya mukavemet edemedi. Dar kapıda şişman kadın vücutlarının arasına sıkışarak içeri girdi.

Adam akıllı yaz başlamış olduğu için herkes terlemişti. İncecik ipekli elbiseler giymiş kadınların koltuk altlarından, pişmekte olan külbastı kokusunu andıran ağır ve ezgin bir hava yayılıyordu. Hepsinin yüzünde ciddî bir tecessüs ifadesi vardı. Bir çoklarının yanında giden ve mendilleriyle yüzlerinin terini silen erkekler daha hafif fakat daha keskin bir koku neşrediyorlar, fena halde sıkıldıklarını saklamağa lüzum görmeden, karılarına ters cevaplar veriyorlardı.

Ömer ağır ağır, her tarafa bakarak, her şeyi yakından görmek istiyerek ilerledi. Korkunç derecede süslenmiş olan satıcı kızlar insanın gözünün içine yalancı bir alâka ile bakıyorlar ve önlerinden geçer geçmez tekrar lâkayt tavırlarını alarak manasız şeylerle uğraşmıya başlıyorlardı. Bir sürü eşya rastgele ortaya serilmişti. Çorap bağlarının yanında çocuk tulumları; lâstik topların bitişiğinde ipekli bluzlar vardı. Ömer mağazanın ortalarına kadar ilerledi. Her şeye elini sürüp çekiyor, geniş kenarlı kadın şapkalarını uzun uzun muayene ediyor, hamam havlularının fiyatını soruyordu. Bir aralık büyük bir tezgâhın üzerine kadın çorapları yığılmış olduğunu, bir sürü insanın oraya birikip habire karıştırdıklarını gördü. Yavaş yavaş sokuldu. Sıcaktan ve kalabalıktan terlemişti. Yüzünü silmek için mendil aradı, bulamadı. Gözlüğünü çıkarıp cebine koyarak iki eliyle yüzünü uğuşturdu. Avuçlarını

kaplıyan yağlı ve cıvık bir his başını döndürdü. Gözlüğünü tekrar taktıktan sonra ellerini cebine soktu ve ıslak parmaklarını kuruladı. Tezgâha doğru daha çok sokularak terden buğulanmış gözlüklerinin arkasından çoraplara bakmıya başladı. Bir müddet böyle bekledikten sonra rast gele bir çift çorabı yakaladı ve çekti.

Parmaklarının arasında yumuşak bir kadife parçası gibi kayan ince çoraplar aşağı doğru sallanıyordu. Saatlerden beri kafasında yer eden istek tekrar canlandı: «Param olsa bunu alır Macide'ye götürürdüm!» dedi ve birdenbire, evlendiklerinden beri karısına her hangi bir hediye, bir tek çiçek, bir avuç meyva veya bir mendil götürmemiş olduğunu hatırladı. Çorabı derhal oraya atarak mağazadan çıkmak istedi. Fakat durakladı. Elinde tuttuğu çorabın koncu, terli parmaklarının arasında, yağlanmış ve lekelenmişti. Büyük bir telâşa düştü: «Ya bu lekeleri görürler de çorabı bana aldırmak isterlerse!» diye korkuyordu. Etrafına bakındı. Satıcı kızlar müşterilerle ve müşteriler önlerindeki mallarla meşguldü. Bu alâkasızlıktan istifade ederek yağlı tarafları, görünmiyecek şekilde içeri kıvırmağa çalıştı. Bu esnada, nasıl olduğunu düşünmeğe vakit kalmadan, bu uzun, yumuşak ve ipekli cismin, avucu içinde büzülüp kaybolduğunu farketti. Eli yorgun bir halde aşağı doğru sallandı. Bütün vücudunu anî bir ter kaplamış ve her tarafı titremeğe başlamıştı. Olduğu yerde mıhlanmış gibi duruyordu. Avucunun içindeki şeyi süratle tezgâhın üstüne bırakıp dışarı fırlamak istiyor, bütün iradesine rağmen buna muvaffak olamıyordu. Sağ koluna felç gelmiş gibiydi. Tam elini kaldırırken birisinin bileğinden yakalıyacağını: «Nedir bu avucunuzdaki?» diye soracağını zannediyordu. Gözlerini şaşkın şaşkın etrafında gezdirdi. Bu defa daha çok titremiye ve terlemiye başladı: Bir kaç adım ilerisinde duran uzun boylu, kırmızı

yüzlü, saçları sımsıkı arkaya taranmış bir adam gözlerini dikmiş, sert sert ona bakıyordu. Bunun mağazanın kontrola memur adamlarından biri olduğunu hemen tahmin etti. Lâkayt görünmiye çalışarak sol eliyle çorap yığınını karıştırmağa başladı. Arasıra gözünün ucuyla yanına bakıyor, uzun boylu adamın hâlâ orada beklediğini anlıyordu. Müşterilerden bir kaçı da yanıbaşlarında manasız bir şekilde duran bu garip delikanlıyı süzmiye başlamışlardı. Ömer bütün iradesiyle bir hamle yaptı ve avucunda çorap bulunan sağ elini pantolonunun cebine sokarak ağır adımlarla diğer kısımlara doğru ilerledi. Uzun boylu adam hâlâ olduğu yerde duruyor, ve başka taraflara bakar görünüyordu. Buna rağmen Ömer onun gözlerinin gizlice kendini takip ettiğini zannetti. Kapıya doğru yaklaştıkça adımlarını hızlandırdı. Sokağa çıktığı zaman âdeta koşuyordu. Akşam olmıya başlamıştı. Süratle sağa, sola giden otomobillere ve tramvaylara ehemmiyet vermeden derhal karşı kaldırıma geçti. Kalbinin çarpıntısı dayanılmıyacak kadar artmıştı, arkasında ayak sesleri duydukça hızlanıyordu, nihayet yan sokaklardan birine saptı ve adamakıllı koşmıya başladı. Burası dar ve dik bir yokuştu. Onbeş yirmi metrede bir dönemeç yapıyor ve yüksek bahçe duvarlarile karanlık evlerin arasında kayboluyordu. Daha fazla gidemiyeceğini anlıyarak bu duvarlardan birine dayandı ve kesik kesik nefes almıya başladı. Göğsünün sol tarafı doğrudan doğruya uzvî bir acı ile burkuluyordu. Gözleri, arkasından gelenleri görmekten korkarak, yerin bozuk kaldırımlarına dikilmişti. Pantalon cebindeki sağ elinin zonkladığını hissetti. Parmakları sıkılmaktan ağrımıya başlamıştı. Yavaşca kolunu kaldırdı ve bej rengi bir kadın çorabının konç kısmının bir karış uzunluğunda avucundan fırladığını ve sallandığını gördü. «Eyvah, beni muhakkak gördüler... Bu, cebimden dışarıya da

sarkmıştır!..» diye mırıldandı. Bir iki adım kadar duvardan açılarak kolunu gerdi ve avucundaki yumuşak maddeyi yukarıya doğru fırlattı. Top halindeki çorap havada açılarak yüksek bahçe duvarının üstüne kadar çıkmış, fakat orayı aşamıyarak tepede kalmış ve sokağa doğru sallanmıya başlamıştı. Ömer bu son irade cehdinden sonra daha fazla dizlerinin üstünde duramadı ve oraya, araları çamurlu taşların üstüne çökerek, biraz evvel çaldığı ve şimdi duvarda hafif hafif iki tarafa uçan çorabın altında, gözlerini kapadı.

***

Tekrar kendine geldiği zaman vaktin ne kadar geçtiğini bilmiyordu. Yalnız ortalık tamamen kararmış ve karşı sıradaki evlerin pencerelerinde sarı ışıklar belirmişti. Biraz kımıldadı. Taşlar oturduğu yerleri acıtmıştı. Teri soğuduğu için çamaşırları, bilhassa yakası vücuduna ıslak ıslak yapışıyordu. Süratle kalktı. Gözlerini duvarın üst kısmına çevirmiye cesaret edemiyerek caddeye doğru yürüdü.

Evde Macide'yi kendisini bekler buldu. Genç kadın, pencerede durarak arkasını kapıya dönmüş, dışarı bakıyordu. İki eliyle pencerenin mandalını yakalamış ve çenesini koluna dayamıştı. Pek az bir kısmı görülen yüzü soluk ve endişeliydi.

Kapının açıldığını duyar duymaz geri döndü. Ömer gülümsemek ve sakin olmak istiyen bir tavırla:

«Geç mi kaldım?» diye sordu.

Macide kısaca:

«Hayır!» dedi. Sonra karşısındakine dikkatle bakmıya başladı. Ömer masaya yaklaştığı için tepeden vuran ışık alnını ve yüzünü aydınlatıyor ve yeni geçtikleri bu odanın diğerine nazaran biraz daha büyükçe olan kırmızı abajuru terli saçlarına kızıl denilecek parıltılar veriyordu. Eliyle çektiği bir iskemleye dermansızca çöktü ve başı önüne düştü.

Onu hiç ses çıkarmadan gözleriyle takip eden karısı bir adım sokularak:

«Hasta mısın?» dedi.

«Bilmem?»

Macide daha çok yaklaşarak onun saçlariyle oynadı. Sonra, küçük fakat hazin bir gülümseme ile:

«Sen son günlerde biraz tuhaf oldun?» dedi.

«Ne gibi?»

Macide bir müddet düşündü: Evet, ne gibi? Bunu kelimelerle ifade etmek oldukça güçtü. Yalnız Ömer'in halindeki değişiklik ihmal edilecek gibi değildi. Gözlüklerinin arkasında mütemadiyen kıpırdıyan gözleri arasıra dalıyor, elleri sofra örtüleri ve buna benzer şeylerle sinirli sinirli oynuyordu. Macide onun sorulan şeylere biraz geç cevap verdiğini, hattâ bazan cevap vermeyi büsbütün unuttuğunu farkediyordu. Karısiyle olan konuşmalarında, hattâ onu kucaklamalarında bile, garip bir telâş, acele işi olanlara mahsus bir sabırsızlık vardı. Bunların hepsi Macide'nin gözünün önünden geçti, fakat hiç birini söylemiye karar veremedi. Sadece:

«Çok üzüldüğünü görüyorum... Neden?.. Her şey yoluna girer... Parasızlık bu kadar korkunç bir şey mi? Bak, bugüne kadar aç kalmadık... Bir kolayını bulacağız elbette...»

Ömer başını kaldırarak karısına baktı. Macide bu bakışlarda haince, hattâ düşmanca bir şeyler bulunduğunu zannetti ve titremiye başladı. Ömer yerinden hafifce kalktı, iki kolunu masanın üstüne koyarak ileri doğru uzandı. Gözleri büzülerek ve dudakları incelerek sordu:

«Bu sözlerinde samimî misin?»

Macide şaşırmıştı. Kocasında şimdiye kadar hiç görmediği bu hal onu adamakıllı ürkütüyordu. Bağırır gibi:

«Ne diyorsun? Ne diyorsun? Ömer!.. Ciddî mi yapıyorsun?» dedi.

Ömer hiç kımıldamadı, ayni şekilde ve teker teker sordu:

«Benim halimde gördüğün değişikliğin sadece parasızlıktan geldiğini samimî olarak mı zannediyorsun?»

Macide gözleri yerinden fırlıyarak karşısındakine baktı. Bir adımda masaya geldi ve aynen Ömer gibi dirseklerini dayıyarak başını ona yaklaştırdı. Kendine hâkim olmasını bilen bir insanın sesiyle, fakat merak ve heyecanını saklamadan:

«Nasıl?» dedi «Başka sebepler mi var? Niçin söylemiyorsun? Yoksa artık her şeyi bana açmağa lüzum görmüyor musun?»

Ömer ayni ısrar eden bakışlarla gözlerini karısına dikmişti. Hafif buğulu ve kirli gözlüklerinin arkasında sanki bir şey yanıyordu. Ağzı sımsıkı kapalı, dişleri kilitli, dudakları yapışıktı. Bütün dikkatini Macide'nin heyecanlı fakat her şeyden habersiz yüzüne dikmişti: bir şeyler okumak, bulmak, sezmek, yakalamak ve.. ezmek istiyordu.

Macide yavaşça elini uzatarak Ömer'in bileğini yakaladı. Bu sırada genç adam zavallı kadının yüzünde ve gözlerinde şüphelerini kuvvetlendirecek hiç bir şey bulamadığı için mahcup, tekrar iskemlesine çöktü. Ellerini tamamen karşısındakinin iradesine terkederek alnını masanın kenarına dayadı ve fevkalâde süratle düşünmeğe başladı:

«Herkesten korkuyorum... Bunun neticesi olarak herkesten şüphe ediyorum. Fakat bu dereceye kadar nasıl düştüm? Macide'nin samimî olmaması ihtimalini nasıl oldu da aklıma getirdim. Benimki aptallık! Kız ne bilsin? Benim ne çirkef olduğumu, ne haltlar karıştırdığımı, ne

tehlikeler atlattığımı nereden bilsin? Her mücrim ruhlu insan gibi ben de vehimlerimin oyuncağı olmıya başlıyorum. Mağazadaki herif benim yaptığımı görmüş, hattâ şüphelenmiş olsa derhal yakama sarılırdı. — Her halde kılık kıyafetim pek itimat verecek soydan değildi. — Halbuki ben eve gelinciye kadar onu arkamda zannettim. Sonra beni beklemekten başka kabahati olmıyan, benim kepazeliklerimin, ruhumun çirkefliğinin yüzüme ve tavırlarıma vuran akislerini insanı ağlatacak kadar masum bir şekilde tefsir eden, benim sırf parasızlık yüzünden bir tuhaf olduğumu söyliyen karıma ben nasıl muamele ediyorum. Zannediyorum ki her şeyi bildiği halde benimle oyun oynuyor, zavallılığımla eğleniyor. Eyvah... O beni kurtarıp temizliyecek derken galiba ben onu kendi ruhumun korkunç dünyasına çekeceğim... Fakat... Fakat benim ne kabahatim var? Ben hangi fena maksadın kurbanıyım sanki? Hiç... Bir kere parasızlığın büsbütün tesirsiz olduğunu nasıl söylerim... Her şeyin başlangıcı o... Sonra içimdeki bu mel'un şeytan... Her şeyi imkânsızlığı nisbetinde bana cazip gösteren, beni olmıyacak şeylerin hasretiyle kavuran bu korkunç his... Ben ki bütün ömrümde hiç bir maddî arzu duymamayı kendime gurur vesilesi yapmak isterdim... Bir kadın çorabı... Aman yarabbi... Bir çorap... Hayır... Böyle değil... Ben çorap falan istemedim... Orada garip, benim elimde olmıyan bir şey oldu... Parmaklarımın teri... İnsanın avucunda kayboluverecek kadar ince bir şey... Peki... Neden yerine bırakmadım?.. Muhakkak ki ruhumun benim gözümden kaçacak kadar uzak köşelerinde bir şeytan saklı... Beni oyuncak gibi kullanıyor... Bunları Macide'ye nasıl anlatayım?.. Suratıma tükürüverir... Fakat bu olur mu? Her hangi bir şeyi ondan saklamak doğru mu? Ben niçin onu alıp buraya getirdim? Ruhlarımızın ayrı tarafları kalacak olduktan sonra niçin bu

külfete girdim ve onu neden bu derdin içine soktum?..»

Düşünceleri dağılmıya, manasızlaşmıya başlamıştı... Bugünkü hâdiselerden sonra kafasının doğru dürüst işliyecek hali yoktu. Başını kaldırdı ve hâlâ karısının avuçları içinde duran ellerini çekti. Gözleri karanlığa alıştığı için şimdi kamaşıyordu. Biraz böyle durdu. Sonra yorgun yorgun karısına baktı ve hiç beklemediği, bu kadar vukuattan sonra bu ruh hali içinde imkânsız bulduğu halde yüzündeki adalelerin kımıldamak ve gülümsemek istediklerini farketti. Kendini ılık bir suya bırakır gibi, bu arzuya teslim oldu.

Macide'nin yüzü de derhal aydınlanmıştı. Buna rağmen henüz devam eden bir endişe ifadesi her halinden belli olmakta idi. Ömer'e sokuldu:

«Her şeyi, bütün kafandan geçenleri, bütün dertlerini bana ne zaman söyliyeceksin?» dedi. «Büsbütün bana yabancı şeyler düşündüğünü ve bunların elinde kıvrandığını görüyorum. Bunları uzaktan seyretmek hoş bir şey değil!»

Çok yumuşak ve tatlı olmak istiyen sözlerinde biraz, hattâ bir hayli sitem bulunduğu Ömer'in kulağından kaçmadı. Derhal kızacaktı. Kendini toplıyarak:

«Hakkın var... Sana her şeyi söylemek, bütün münasebetsiz taraflarımı önüne dökmek lâzım... Yalnız benden...» burada bir müddet durdu ve kelime aradı. Nefret edersin, korkarsın, iğrenirsin... gibi tâbirler ona belki doğru, fakat çok şiddetli görünüyordu. Her şeye rağmen, nefsi hakkında kullanacağı sözlerin ölçüsüne dikkat ediyordu. Bir an için bunun lüzumsuz ve saçma bir gururdan geldiğini düşündü ve derhal keskin ve inatçı bir ifade ile bütün kelimeleri bir arada sıralayıverdi: «Yalnız benden nefret edersin, tiksinirsin, korkarsın diye cesaret edemiyorum!..»

Macide inanamıyarak ona bakıyordu. Yavaşça:

«Zannetmem!» dedi. Sonra izah etmek ister gibi ilâve etti:

«Böyle korkunç şeyler yapmış olacağını zannetmem!»

Ömer'in derhal yüzü değişti. Bir müddet evvelki haşin tavrını alacağa benziyordu. Mırıldandı:

«Demek böyle şeyler yaptığımı sana söyler ve inandırırsam...»

Devam edemedi. Gene münasip bir kelime bulamıyordu. Macide de önüne bakıyor ve ona yardım etmiyordu.

Uzun süren bu sükût devam edecek gibiydi. Kapı vuruldu. İkisi birden başlarını çevirdiler. Hiç birisi «Gir!» demeden kapı aralandı ve Nihat göründü.

Ömer yerinden kalkarak ona doğru yürüdü:

«Ne istiyorsun?»

Nihat durakladı. Sonra gülerek:

«Pek kibar bir istikbal ediş doğrusu!..» dedi .

Ömer özür diler gibi:

«Hayır canım, onun için değil; gece yarısı bir şey mi oldu diye merak ettim!»

«Ne gece yarısı? Saat daha dokuza bile gelmedi. Seninle biraz konuşmak, hattâ hanımefendi müsaade ederse biraz beraber çıkmak istiyordum!»

Macide'ye döndü. Genç kadın gözlerini başka tarafa çevirdi ve omuzlarını silkti.

Ömer karısına bakmadan:

«Peki, geliyorum!» dedi. Sonra Macide'ye sordu: «Müsaade eder misin?»

Macide başiyle evet işareti yaptı.

İki genç hemen çıktılar.

***

Nihat daha merdivenlerde iken Ömer'in kolundan tutarak:

«Bize para lâzım azizim!..» dedi.

«Bana da lâzım!»

«Sana keyfin için lâzım... Bize gayelerimiz için, yapacağımız işler için lâzım!»

Sokakta bir kaç adım yürüdüler. Ömer dalgındı. Yavaş yavaş kendini toplamıya çalışarak:

«Nereye gidiyoruz?» dedi, «Para bulmıya mı? Adam mı soyacağız? Ev mi basacağız?» Sonra dişlerini sıkarak garip bir şekilde güldü ve daha ziyade kendi kendine imiş gibi mırıldandı: «Bunları yapabilecek hale geldim çünkü...»

Nihat ona merhametle baktı:

«Sen hiç fena bir çocuk değilsin!..» dedi. «Senden istifade edebilirdi. Hayatını bu salakça gidişten ayırman ve ona daha manalı bir istikamet vermen, daha büyük hedeflerin peşinde koşman mümkündü... Fakat sen istemiyorsun... Sana acıyorum... Sen böyle postane köşelerinde üç buçuk kuruşa memurluk yaparak ev beslemiye uğraşacak adam mısın?» Eliyle Ömer'in başını dürttü: «Bu kafa büsbütün başka işler becerebilir... Sen kendini ziyan ediyorsun, halbuki buna hakkın yok!.. Mademki herkes gibi değilsin, onlardan daha akıllı, daha üstünsün, onlara hükmetmek hakkın, hattâ vazifendir. Yalnız bunu istemen lâzım. Herşeyi feda edebilecek kadar şiddetle istemen ve bütün arzularını bir tek gayeye: insanlara hükmetmek, onların başına geçmek gayesine hasretmen lâzım. Sonra senin gibi hayallerle, çocukça, daha doğrusu kadınca hislerle uğraşmak da insanı berbat eder. Hayatını nasıl olup ta bir kadına bağladığına şaşıyorum. Kadın bir oyuncaktan başka nedir? Erkek, tam manasiyle erkek ol... Erkek sert, haşin, âciz hislere yabancı, sadece kuvvete tapan mahlûktur. Dünyaya bizim gibi insanlar kendi kafalarında tasavvur ettikleri şekli vermeli ve koyun sürüsünden farkı olmıyan halk ise sadece tâbi olmalıdır. Bunu sabit fikir halinde kafana yerleştirir ve maddî, manevî bütün kuvvetlerinle bu yolda çalışırsan muhakkak gayene varırsın... Muvaffak olmamak ihtimali pek azdır; belki de hiç yoktur...»

Ömer ona yandan bir göz attı. Nihat'ın bu kadar kendinden geçerek zırvaladığını ilk defa görüyordu:

«Hasta mısın kardeşim?» diye sordu.

Nihat onun gırtlağına sarılacak gibi ellerini kaldırdı ve homurdandı:

«Aptal.. Ben de seni adam yerine koydum da konuşuyorum. Sen bizim aramıza giremezsin ki?»

Ömer bu istihfaf dolu sözlerden alındı:

«Ne münasebet?» dedi. «Yalnız senin gibi soğuk kanlı bir insanın bu derece hararetlenmesine şaştım! Ne malûm, belki ben de senin fikirlerinden bir çoğuna iştirak ediyorum?»

«Ciddî mi söylüyorsun?»

«Ne bileyim? Herkesten daha üstün olmak fena bir şey değil... Fakat bu meseleler üzerinde hiç düşünmedim ki!... Bence insanlara hükmetmek arzusu manasızdır... Etrafımız o kadar çirkefle dolu ki, temiz kalmak için bir tek çare kendi dünyamıza çekilmek ve muhitle, hiç olmazsa manen, alâkamızı kesmektir!»

«Sus, gene o manasız hülyalarına başladın!.. Nasıl alâkanı kesersin? Toprağa bağlı olduğunu unutma ve benimle konuşurken lûtfen esrarkeşce fikirlerini kendine sakla!»

Ömer uzun zaman cevap vermedi. Nihat kendi sözlerinin ona tesir ettiğini zannediyor, halbuki Ömer bu anda büsbütün başka şeyler düşünüyordu.

«Hakikaten çirkef mahlûklarız! Ne yüzle, hangi cesa-

retle temiz kalmaktan, kendi dünyamıza çekilmekten bahsediyorum? Ben.. Ben... Ne suratla... Sonra bu Nihat neler yumurtluyor? Onun her saçmalığını bilirdim ama, büyüklük delisi olduğunu şimdi öğreniyorum. Dünyaya hükmetmiye hazırlanıyormuş! Dünya kim?. Benden başka dünya var mı? Herkesin bir tek dünyası vardır, o da kendisi... Üst tarafiyle alâkadar olmıya bile değmez... Zeki olmak, kuvvetli kafa ve bilgi sahibi olmak neye yarıyor? Bizi istediğimiz saadete götüremedikten sonra... Zekâmız olmasa daha iyi idi. Otlar, hayvanlar, bulutlar ve kayalar gibi yaşamak bana daha saadet verici, daha yorgunluksuz, daha manalı geliyor... Fakat bunları Nihat'a söylemenin faydası yok... Benden ne istediğini öğrenip eve döneyim... Macide merak ediyordur!»

Birdenbire yüreği çarpmıya başladı:

«Ben ne yaptım? Eyvah... Ne utanmaz ve düşüncesiz adamım!.. Beni bekliyen karımı bin türlü sefil şüphelerle şaşırttım, kendi ruhumun pis taraflarından onu mes'ul etmiye kadar vardım, sonra, bir sözle gönlünü bile almadan bu serseriye uyup tekrar dışarı fırladım. Beni yemeğe bekliyordu. Kırmızı abajurun altında karşı karşıya çay içecektik... Parasızlığımızdan bahsedip biraz üzülecek, birbirimizi avutmıya çalışarak biraz gülüşecek ve nihayet birbirimize sarılarak yarı aç midelerimizle yatağa girecektik... Bütün bunlar Nihat'ın saçmalarını dinlemekten.. mağaza camekânlarına kurtlar gibi parlıyan gözlerle bakmaktan ve çılgınca arzuların oyuncağı olmaktan iyidir... Ne işim var benim burada!..»

Nihada döndü:

«Ben eve dönmeliyim. Macide yemeğe bekliyor!» dedi.

Nihat onu kolundan yakaladı:

«Sen benim en iyi arkadaşımsın, Ömer!» dedi. «İster

fikirlerimi kabul et, ister etme, bana yardım etmelisin... Bize para lâzım!»

«Delirdin mi? Benim para bulabileceğimi nasıl tahmin edebilirsin? Sonra bu parayı nereye sarfedeceksiniz?»

«O kadar derin sorma... Yalnız sen de biliyorsun ki, bir takım mecmualar ve ufak tefek te olsa kitaplar neşrediyoruz... Gençlik bizimle beraber, fakat fakir! Çok kere bu kitapları bedava vermeğe mecbur oluyoruz... Mecmualar ayda hiç olmazsa bir kaç yüz lira eritiyor... Halbuki susamayız... Düşmanlarımız var, onları cevapsız bırakamayız... İnsaniyet, hak, adalet gibi sözlere dayanarak gençliği zehirlemek istiyen cereyanlarla mücadeleye mecburuz... Bunların hepsi para ile olur... Sen bize para bulabilirsin...»

Ömer onun sözünü kesti:

«Bir sürü mecmua çıkardığınızın farkındayım... Bereket versin ben aranızdan ayrıldım. Fakat etrafına topladığın o biçare delikanlılar, imzalarını matbu olarak görebilmek için, babalarından aydan aya gelen bir kaç kuruşu sana memnuniyetle verirler! Ne diye başka yerlere baş vuruyorsun?..»

«Bırak gevezeliği... Harçlıktan arttırma para ile ciddî iş yürümez...»

Biraz durdu, sonra karar vererek Ömer'i omuzundan yakaladı:

«Şu senin veznedar bize para bulabilir?»

«Kaçık!»

«O bize para tedarik edebilir... Hem de istediğimiz kadar... Beş yüz lira.. bin lira...»

«Hemen yarın arzunuzu kendisine söylerim... Bankadan alır, istediğiniz yere bırakır. Yalnız tehdit mektubunu yazıp bana verin...»

«Ne zannettin ya? Elbette tehdit edeceksin... Onun için büyük bir fedakârlık değil ki... Ha iki yüz lira, ha iki

bin lira... Hepsi ihtilâs, hepsi ayni ceza... Vazifesinde kaldığı kârdır... Böyle şeyler bazan senelerce, bazan hiç meydana çıkmıyabilir... Fakat biz onu ihbar edersek derhal gider. Anlıyor musun? Bu fena bir hareket değildir... Çünkü kendi şahsî menfaatimiz için yapmıyoruz... Bunu âdi soygunculukla karıştıracak kadar sersem değilsin her halde... Unutma ki, biz yüksek bir gaye için vasıta bulmıya çalışıyoruz, kendi âdi ihtiyaçlarımız için mendil, çorap çalmıyoruz!»

Ömer birdenbire sapsarı kesilerek arkadaşını yakaladı. Caddenin ışıkları altında parlıyan yüzünü ona yaklaştırıp gözlerinin içine bakarak sordu:

«Nereden biliyorsun? Rezil... Ne zamandanberi benim peşimdesin? Anlaşıldı... Sen veznedarı değil, beni tehdit etmek niyetindesin!.. Ama yağma yok!..»

Nihat şaşkın bir halde durakladı ve sapsarı yüzü anî şekilde terlere gömülen Ömer'e baktı:

«İtiraf ederim ki, şu anda seni anlamıyorum... Şimdi ben sorayım: Hasta mısın?»

Ömer gözlerini yere indirdi:

«Bırak beni... Hastayım... Eve döneceğim!» diye homurdandı.

Nihat israr etmedi. Arkadaşının hali onu korkutmuştu. Sadece:

«Sözlerimi unutma, üzerinde düşün!.. Hayatta kendine lâyık olan mevkii almak için her türlü çareye baş vurmak meşrûdur. Modası geçmiş ahlâk kaidelerini unut!..» dedi ve elini uzatmadan ayrıldı.

Ömer bir müddet onu arkasından seyretti. Beş on adım ilerideki kahvelerden birine girdiğini gördü. Orada camekânın arkasında oturan kır saçlı bir adam derhal yerinden kalkarak Nihat'ı karşıladı ve kendi masasına çağırdı.

Ömer, bu adamın, bir müddettenberi Nihat'la sıkıfıkı ahbaplık eden mahut tatar suratlı herif olduğunu gördü. Geçenlerde bir yerde ismini de söylemişlerdi, fakat şu anda hatırlayamıyordu. Onu yakından tanıyan biri, umumî harpten sonra dünyanın muhtelif yerlerinde teşekkül eden ve bir kaç ay veya bir kaç sene sonra batan küçük ve uydurma devletlerden birinde reislik yahut nazırlık yaptığını ve o zamandanberi sergüzeştler içinde şurada, burada dolaştığını anlatmıştı. Ömer Nihat'ın bu adamla ne alışverişi olabileceğini düşünerek evin yolunu tuttu.

XVII

Macideyle Ömer'in hayatı bir kaç gün daha bir fevkalâdelik göstermeden geçti. Ömer son günlerin buhranından kendini toplamak ister gibi bir sükût ve dalgınlık içindeydi. Onun hallerindeki anlaşılmaz tarafları, garip hiddet ve hüzün nöbetlerini mazur görmek ve aslında fevkalâde iyi bir insan olduğunda şüphe etmediği delikanlıya her hangi bir şekilde faydalı olmak istiyen Macide bütün zekâsı ve dikkatiyle onu avutmıya, sıkıntılı hayatlarını kocasına biraz ümit dolu göstermek için çareler aramıya çalışıyordu.

Fakat, hiç beklemediği bir hâdise kafasını ve ruhunu altüst etti ve gözlerini bir müddet için Ömer'den ayırmasına sebep oldu.

Bir akşam üstü Ömer eve erken dönmüştü. Yüzü gülüyor ve gözleri, verilecek iyi haberi olan bir insan gibi parlıyordu. Macide onun bu halinden bir takım büyük müjdeler sezmek istedi, hattâ Ömer:

«Bu akşam yemek yemiyelim... Arkadaşlarla hep be-

raber saza gideceğiz... Davet ettiler!» dediği zaman biraz da hayal sukutuna uğradı. Bunu saklıyamıyarak:

«Ben daha başka, daha sevinçli bir haberin var sanmıştım!» dedi.

Ömer bu söze içerledi, fakat sonra karısının haklı olduğunu düşünerek güldü:

«Daha ne olacak... Sen galiba benim müdürlüğe terfiimi bekliyordun.»

«Hayır... Bilmem... Kimlerle gidiyoruz?»

«Oldukça kalabalık... Beni şu geçenlerde gördüğün Profesör Hikmet davet etti. «Bu akşam saza gideceğiz, sen de gel!..» Dedi. Ben param olmadığını söyledim, hemen azarladı: «Bak ettiği lâfa... Hanımefendiyle beraber misafirimsiniz!.» dedi. Ben bu heriften hoşlanmam ama, iyi bir insan olduğu da inkâr edilemez. Hadi, hazırlan!.»

Macide bavulunda getirip şimdi aynalı dolaba sıra ile astığı üç kat elbisesinden birini, vişneçürüğü renginde ve yakası kadife parçalarile süslü bir yünlü elbiseyi giymiye karar verdi. Yaz ortasında yünlü giymek biraz garip olacaktı, fakat Balıkesirden buraya geldiği zaman kış başlangıcı idi ve yalnız bu mevsim için elbise diktirmiş ve satın almış, yazlık elbise parası istemiye vakit kalmadan malûm vak'alar birbirini kovalamıştı.

İçini çekerek bu kadifeli entariyi giydikten sonra bir iskemleye oturdu; bacak bacak üstüne attı ve fevkalâde bir itina ile çoraplarını dikti; bunları giyerken topuklarını aşağıya çekti ve böylece dikişli yerlerin iskarpinden dışarıda kalmamasını temine çalıştı.

Saçlarını ıslatmadan taradı. Mevcut bir tek şapkasını eline alıp garip garip seyrettikten sonra başı açık gitmiye karar verdi.

Beraberce çıktılar. Ortalık yeni kararmıştı. Vaktin henüz erken olduğunu düşünerek biraz caddelerde dolaşmağa karar verdiler.

Kalabalık caddeden ayrılıp biraz daha geniş, biraz daha ağaçlı ve biraz daha tenha yerlere gelince yaz mevsiminin bunaltıcı sıcağında da güzellikler bulunabileceğini farkettiler. Ömer mırıldandı:

«Niçin sık sık çıkıp gezmiyoruz? Ben postahanede, sen madamın yemek kokulu pansiyonunda tıkılıp kalmaktan çürüyeceğiz... Her akşam biraz dolaşmalı!»

Macide cevap vermedi. Ömer'in yüzünü yandan seyretmiye dalmıştı. Onu iki ay kadar evvel gördüğü ilk günden bu ana kadar başından geçenleri süratle bir daha yaşamak istiyordu. Yanında yürüyen ve bir zamanlar kendisini sarhoş eden sesiyle konuşmıya başlıyan bu delikanlıya ne kadar bağlı olduğunu hissetti.

Saçları gene alnına dökülmüştü. Gözlükleri gene kirli ve konuşan dudakları gene güzel, çok güzeldi. Her şeye, bu kısa beraber hayatın öğrettiği bütün güçlüklere rağmen onu adamakıllı seviyordu. Her hangi bir sebebin kendini ondan ayırabileceğini tasavvur etmek bile elinde değildi. Kendi kendine:

«Bu çocuğun tahammül edilemiyecek hiç bir fenalığı olamaz. Ben onun her yaptığını hoş görebilirim...» diyordu.

Tekrar sükûta dalmış olan Ömer'in kolunu sıktı. Göz göze bakıştılar. Heyecan ve istekten genç kızın dudakları titriyordu.

Ömer hiç bir şeyin farkına varmıyarak:

«E!.. Epey dolaştık; artık gidelim!» dedi.

Taksim'le Harbiye arasında sıra sıra dizilen sazlı bahçelerden birine girdiler. Uzun ve kumlu bir yolu geçtikten sonra kulaklarına hafif bir vızıltı ve sonra ince bir kadın sesi geldi. Ortalığı papatya tarlası gibi kaplıyan beyaz örtülü teneke masaların etrafı irili ufaklı, kadınlı erkekli bir insan kalabalığı ile dolmuştu. Geniş kenarlı şap-

kalarını beyaz eldivenli elleriyle düzeltm'ye ve etrafı gözden geçirmiye çalışan şişman ve yaşlı kadınların yanında on üç, on dört yaşlarında mahcup, fakat bazı hallerinden hayatı hattâ annelerinden ve babalarından iyi bildikleri anlaşılan genç kızlar oturuyorlar ve icabına göre çocukça, icabına göre hanımca cilveler yapacak kadar hünerli olduklarını ispata çalışıyorlardı. Daha ufak yaştaki oğlan çocuklar can sıkıntısından ve arsızlıktan ya annelerine, ya ablalarına musallat oluyorlardı. Erkekler ise, saz dinlemiye asla vakit bulamıyarak veya buna lüzum görmiyerek, habire garsonu çağırıyorlar, boyunlarını uzatıp etrafı araştırıyorlar, elleriyle meçhul istikametlere işaretler ediyorlar, arasıra, her halde yorgunluk fasılalarında, önlerindeki hesap puslasını dikkatle ve bir daha gözden geçiriyorlar, anî bir şüphe ile sofra halkına:

«Baksanıza!.. Biz kaç porsiyon kaşar getirtmiştik?» diye soruyorlar ve cevap beklemeden tekrar hesap puslasına veya garson taharrisine dönüyorlardı.

Bekârlardan ibaret bazı masalarda vaziyet daha başka idi. Kafayı çeken herkes şahsına dair bir lâf açmış, alabildiğine anlatıyor, falan hanendeyle geçirdiği maceraya, arkadaş canlısı olduğuna veya filân hergeleye neden kızdığına dair kitap dolusu tafsilât veriyordu. Vakit henüz pek geç olmadığı için ekseriyet gevezelik edenlerde idi ve ağır ağır kafa sallıyarak arkadaşını dinler gözüken ileri merhalede sarhoşlara pek tesadüf edilmiyordu.

Buraya saz dinlemek için gelmiş hissini verenler, çalğı çalanların hemen burnunun dibindeki bir kaç masayı işgal eden yaşlıca zatlardı. Beyaz saçlarını ihtimamla taramış olan ve kibar kibar içen bu efendi kılıklı adamlar bazı şarkılar çalındığı ve söylendiği sırada gözlerini kapıyarak hatıraların denizine dalıyorlar ve her şarkıdan sonra, ihtiyarlıktan üst kısımlarını lekeler ve çiller saran

elleriyle uzun uzun alkışlıyorlardı.

Macide ile Ömer bulundukları yerden etrafa bakınarak kendilerini davet edenlerin masasını aradılar. Hiç bir tanıdık çehre görünmüyordu. Bir kaç adım ilerlediler. Sıkışık masaların ve iskemlelerin arasından geçerken garsonlar onları mevcut olmıyan masalara iş olsun diye davet ediyorlar ve derhal ortadan sıvışıp gidiyorlardı.

Ömer Macideye:

«Galiba henüz gelmemişler!» dedi.

Karısı: «Bu bahçe olduğunu iyi biliyor musun?» diye sordu.

«Her halde... Aklımda böyle kalmış!..»

Bu sırada uzakta, sazın hemen önünde oturan kalabalık bir gruptan birisi kalkarak onlara elini sallamıya başladı.

Ömer derhal Maicde'yi dürttü:

«Buradalar galiba... Bizim şair Emin Kâmil işaret ediyor. Haydi, oraya doğru bir hamle edelim!»

Karı koca yaklaştıkları sırada onları çağıran grupta bir hareket oldu. Dört beş masanın yanyana getirilmesinden hasıl olan uzun sofrada iki kişilik bir yer açıldı. Macide oradakilere teker teker takdim edildi. Garsonlara yeni kadeh, çatal ve saire ısmarlandı. Ömer kendisine gösterilen bu ikrama hayret ediyordu. Teşekkür eden gözlerle etrafına bakındı; hep uzaktan yakından tanıdığı kimselerdi. Yalnız Profesör Hikmet'in yanında oturan iri yarı, ablak yüzlü, lâcivert elbiseli ve elmas kravat iğneli zatı hiç görmemişti. Hâkimane konuşması ve saçları dökülmüş başını arasıra sol eliyle sıvazlaması mühim adam olduğunu gösteriyordu. Ömer sağ tarafında oturan muharrir İsmet Şerif'e:

«Kim bu zat?» diye sordu.

Bir şeye canı sıkılmış görünen ve mütemadiyen önüne bakıp rakı içen İsmet Şerif:

«Tanımıyor musun? Muharrir Hüseyin Bey...» dedi ve başını çevirdi.

Ömer, muharrir Hüseyin Bey diye birini hatırlıyamadı. Solunda ve Macide'nin ötesinde oturan Profesör Hikmet'e döndü:

«Kim bu adam yahu?»

Profesör Hikmet yanındaki mühim zata duyurmak istemiyerek:

«Demin tanıştırdık ya!» dedi. Sonra, daha yüksek sesle tafsilât verdi. Ömer biraz düşündü. Bu Hüseyin imzasını bazı gazetelerde ağır başlı edebiyat tenkitlerinin ve estetik makalelerinin altında gördüğü aklına geldi. Fakat asıl şöhreti, daha doğrusu kudreti, muharrirliğinde değil, işgal ettiği mühim mevkide idi. Bütün konuşmalarında ve hareketlerinde büyükçe bir memur olmanın verdiği salâhiyet ve hürriyet kendini gösteriyordu. Her sözünü, karşısındakileri silâhtan tecrit eden bir gülümseme ile bitiriyor ve kendisine yapılan itirazları dinlememek suretiyle red ve cerhediyordu.

Etrafındakilerin haline bakılacak olursa, bu akşam sofranın ağası oydu. Garsonlara sert emirler veriyor, sazın ön tarafında oturan bir kemancı ile bir hanendenin selâmını mühmel bir baş işaretiyle iade ediyor ve yanındakilere ikide birde:

«Ne duruyorsunuz canım, içsenize!» diye ikramda bulunuyordu.

Sofrada konuşanlar grup grup olmuşlardı. Herkes yanındakine bir şey fısıldıyor ve kıkır kıkır gülüyordu. Profesör Hikmet Macide'ye bir takım ciddî meselelerden bahsediyor: Nerede okudunuz? Pederiniz necidir? İstanbul'u nasıl buluyorsunuz? gibi ağır başlı sualler soruyordu. Ömer lâf olsun diye İsmet Şerif'e döndü:

«Bu akşamki davet nereden çıktı?»

Öteki ayni canı sıkılmış tavriyle cevap verdi:

«Hüseyin Bey üdebayı davet etti. Malûm ya, iki senedenberi şurada, burada neşrettiği makalelerini bugünlerde kitap halinde topladı. Kalem sahiplerine hoş görünüp iyi tenkitler yazdıracak... Bunun illeti de bu... Aldığı yüzlerce lirayı adam gibi yemez de edebî şöhret uğrunda harcar...»

Macide, Profesör Hikmet'in sözlerine birer kelimelik nazik cevaplar verirken bir yandan da etrafını gözden geçiriyor ve arasıra saza bakıyordu. Orada iki sıra halinde dizilmiş duran bir kaç esmer çalgıcı ile bir kaç boyalı hanım hiç durmadan bağrışıyorlardı. Görünüşe nazaran, bahçenin asıl yıldızı olan ve ismi elektrikli ilânlarla kapının üzerinde parlıyan meşhur ses kraliçesi Leylâ'nın gelmesine henüz vakit vardı. Onun şarkılarından evvel ve sonra geçen zamanı doldurmak için yapılan fasıllar, çalanları ve söyliyenleri hattâ dinliyenler kadar bile alâkadar etmiyordu. Hanendeler birbirleriyle şakalaşıp gülüşüyorlar, kemancı yayını çekerken seyircilerden birini selamlıyor, kanunî bir elini yeleğinin cebine sokup ufak paralarını karıştırıyordu.

Bir aralık saz durdu. Şarkı söyliyen kadınlar, kırmızı, yeşil, kanarya sarısı tuvaletlerini sürüyerek kenardaki tahta merdivenden indiler ve büfede kayboldular. Diğer sazendeler de âletlerini kutularına, torbalarına yerleştirip çekildiler. Her halde fasıl arası olacaktı.

Lâkayt gözlerle onları seyreden Macide birdenbire sapsarı kesildi. Kendini tutamıyarak Ömerin eline yapıştı. Düşüncelere dalmış olan Ömer sıçrıyarak sordu:

«Ne var? Ne oldun? Üşüyor musun?»

Macide kendini toplamıya çalışarak:

«Galiba...» dedi. «Hava biraz serin!.. Daha ne kadar kalacağız?»

«Dur bakalım... Daha Leylâ'yı dinliyeceğiz!» Sonra Macide'nin ellerini oğuşturarak:

«Sakın canın sıkılmasın... Sen her halde alaturkadan hoşlanmazsın, ama bu kadın güzel halk havaları söyler... Bunların da kendine göre güzel tarafları var!...»

Macide gözlerini muayyen bir noktadan ayıramıyarak mırıldandı:

«Yok... Yok... Ben halk havalarından, hattâ alaturkadan çok hoşlanırım!...»

Saz heyetinin biraz evvel boşalttığı sahnede bir tek kişi kalmıştı. En geride ve arkası halka dönük olarak piyano çaldığı için kimsenin farketmediği, uzun boylu, siyah elbiseli ve zayıf bir genç, notaları toplayıp bir kenara bıraktıktan sonra aşağıya inmiş, muharrirlerin sofrasına doğru gelmeğe başlamıştı.

Ömer karısının ellerini bırakarak o tarafa seslendi:

«Bedri... Bedri! Buraya...»

Siyah elbiseli genç, Ömer'in bulunduğu yere baktı ve bir an durakladı. Macide de gözlerini o tarafa dikmişti. Yüreği adam akıllı çarpıyordu. Gözlerinde bir bulanıklık, başında bir uğultu vardı. Ömer'in koluna sımsıkı yapıştı. Fakat birdenbire kendini silkerek gözlerini açtı. Ne münasebet? Bunda heyecana düşecek ne vardı? Neden korkuyordu? Hiç! Ömer'den saklanması icap edecek bir şey var mıydı? Hayır!.. Karşı karşıya gelince yüzlerini kızartacak bir vaka geçmiş miydi? Asla!.. O halde bu telâşa hiç lüzum yoktu.

Bedri uzun boyu, bir haylı zayıflamış olmasına rağmen hâlâ gülümseyen ablak yüzü, biraz mahcup tavriyle, sofradakilere teker teker selâm vererek yaklaştı. Ömer'in elini hararetle sıktı. Sonra Macide'yi hayretle süzerek:

«Siz burada mısınız?» dedi ve ona da elini uzattı.

Macide, Bedri'nin gözlerinin içine baktı ve:

«Evet!» dedi.

Ömer sordu:

«Karımı tanıyor musun? Nereden? Konservatuvardan mı? Sen oraya da gidiyor musun?»

Bedri sükûnetle:

«Hayır.. Oradan değil.. Balıkesir'de talebemdi.. Şu kadarcıktı!»

Ve eliyle on, on iki yaşında bir çocuk boyu gösterdi.

Macide hafif bir gülümseme ile itiraz etti:

«Yok, o kadar da değil... On altı yaşındaydım. Daha aradan iki sene bile geçmedi!»

Ömer Bedri'yi ceketinin eteğinden çekerek:

«Otursana?» dedi, «nasılsın? Annen nasıl? Ablan iyice mi?»

«Hep bildiğin gibi.» Bir müddet tereddüt ettikten sonra yan gözle Macide'ye bakarak sordu: «Ne zaman evlendiniz?»

Ömer düşündü. Sonra:

«İki ay kadar oldu galiba... Öyle değil mi Macide?» dedi.

Bedri'nin biraz durgunlaştığı, her zaman gülümsiyen yüzüne çocukça bir hüzün çöktüğü Macide'nin gözünden kaçmadı. Uzun zamanlardanberi aklına getirmediği bu delikanlıya karşı derin bir merhamet ve alâka duydu ve onu zannettiği gibi tamamen unutmamış olduğunu biraz da hayretle anladı. Bu sırada Bedri, Ömer'in suallerinden kurtularak Macide'ye döndü:

«Geçenlerde Balıkesir'e uğramıştım... Mektebi de dolaştım. Bizim müzik odasına girince siz gözümün önüne geldiniz... Hocalık garip şey... İnsan ne kadar bu meslekten kaçmak isterse istesin, ayrıldıktan sonra talebelerine

ait hatıraların tesirinden kendini kurtaramıyor... Adetâ gözlerim yaşardı. Nasıl... Piyanoya çalışıyor musunuz?»

«Evet... biraz... burada konservatuvara gidiyorum. Siz artık hoca değil misiniz?»

Bedri ablası hasta olduğu için İstanbul'dan ayrılamadığını, bu yüzden kendisini meslekten çıkardıklarını anlattı. Şimdi geceleri bu bahçede piyano çalmak ve gündüzleri de tek tük hususî ders vermek suretiyle geçiniyordu.

«Çalışacak vakit bulamıyorum. Hele burada çalışmak, intihar etmekten farklı bir şey değil!»

Muharrir İsmet Şerif bu nevi münakaşalarda sükût etmeği şanına yediremediği için derhal düşünceli tavrını bir yana atıp söze karıştı:

«Sizde de mi bu mânasız alaturka düşmanlığı? Doğduğumuz andanberi kulaklarımızı dolduran, ilk ses âhengi olarak kafamızda yer eden, bir hususiyeti ve bir klâsiği olduğunda şüphe bulunmıyan bu yerli müzik, bu öz malımız size de mi istihfafa lâyık görünüyor?.. Bu müziği yakından, ruhundan kavramıyan bir insanın, ne kadar büyük istidadı, ne kadar müthiş bilgisi olursa olsun, kuvvetli, yerli ve sizin istediğiniz gibi modern bir müzik yaratmasına ihtimal var mıdır? Her yazımda bunları....»

Bedri daha fazla tahammül edemiyerek tatlı bir gülümseme ile karşısındakinin sözünü kesti:

«Büyük üstadım!» dedi. «Hafızanız pek zayıf galiba!.. Daha geçen gün bu mesele hakkında konuşmuştuk ve bu söylediklerinizi size ben anlatmıştım. Şimdi ayni şeylerin bana karşı müdafaası lüzumsuz değil mi?.. Bu mevzuu tazelemiyelim. Ben hiç bir müziğin, içerisinde güzel, kuvvetli, heyecanlı taraflar bulunan hiç bir sanat şubesinin, şekil mülâhazaları yüzünden düşmanı olamam. Sanat bir ifadedir; her devir, her medeniyet başka türlü duyar ve

pek tabiî olarak başka türlü ifade eder. Bence en iptidaî zenci müziği bile sanat eseridir. Kaldı ki, bizim alaturka dediğimiz şeklin bir tekâmül seyri, fevkalâde incelmiş ve mükemmelleşmiş tarafları vardır. O ruhu ve o medeniyeti bırakırken onun ifade şeklini muhafaza edecek değiliz, lâkin topyekûn inkâr da ancak barbarların kârıdır. Benim nefretim buralarda çalınan şeylere!.. Bunlar alaturka değil, bunlar alafranga değil, her şeyden evvel müzik değil... Şark ve garp müziğini biribirinden ayırmağa çalışmadan evvel her iki nevin iyisini kötüsünden ayırmağa çalışmalıyız... Otuz kırk senedenberi bu memlekette yarım sayfalık bile güzel beste yazılmamıştır. Buralarda çalınanlar bayağılığın, ademiiktidarın ifadesidir!»

İsmet Şerif, karşısındakini bir kabahat esnasında yakalamış gibi hararetlendi:

«Ne demek?.. Meselâ Leylâ'nın okuduğu halk havalarını da beğenmiyor musunuz!»

«Beğenmiyorum... Bu havalar yerinde iken güzel. Fakat piyasa ağzı şarkı söylemeğe alışanların gırtlağından bütün iptidaî ve has güzelliklerini kaybederek fırlıyor... Size onları sevdiren, bu suikaste rağmen muhafaza edebildikleri özlü taraflarıdır... Sonra şunu da ilâve edeyim: Bunlar hiç bir zaman mükemmel sanat eserleri değildir. Bunlar ancak sanatkâr malzemesidir... İki telle çalınan halk havalarını olduğu gibi alıp piyano ve klârinet refakatinde söylemek cinayettir!»

Saz heyeti tekrar yerine geçmişti. Bahçeyi dolduranlarda görülen bir kıpırdama, ses kıraliçesinin geldiğini anlatıyordu. Bedri yerinden fırladı:

«Başka zaman konuşuruz!» Dedi. Sonra Macide'ye döndü: «Kusura bakmayın. Hassas tarafıma dokundular.. Allahaısmarladık!..»

Ömer onun elini bırakmadan:

«Bize gelsene...» dedi, «Ayni yerde, benim eski pansiyonda oturuyoruz!»

Bedri «Peki, peki, muhakkak gelirim!» diye ayrıldı. Süratli adımlarla karşıdaki kerevete giderek piyanosunun başına geçti. Biraz sonra da uzun boyu, penbe renkte tuvaletiyle hanende Leylâ göründü. Ağır ağır, etrafına tebessümler saçarak masaların arasından geçiyor ve en aşağı yarım kilo altın bilezik taşıyan sol eliyle boyalı ve kıvırtılmış saçlarını düzeltiyordu. Tahta basamakları çıkarken bütün bahçede müthiş bir alkış koptu. Leylâ gayet kibar reveranslarla hayranlarını selâmladı. Arkasından gelen garsondan inci işlemeli penbe çantasını aldı ve omuzlarındaki ince tül pelerini ona verdi. Başiye saza kısa bir işaret yaptıktan sonra ellerini memelerinin biraz altında kavuşturarak yanık ve güzel bir halk şarkısına başladı.

Sesi gayet gürdü ve hiç de fena söylemiyordu. Bahçedeki ağaçların yapraklarını titreterek etrafa, tâ uzaklardaki denize kadar yayılıyormuş zannedilen bu orta Anadolu havasının bir çok sert ve haşin yerlerini piyasa şarkıları tarzında yumuşatmasına, ona aslında mevcut olmıyan beylik nağmeler ilâve etmesine rağmen, sesinin tatlılığı ve söyleyiş tarzında garip bir hüzün ve teslimiyet bulunması, dinliyenler üzerinde çok kuvvetli bir tesir yapmasına sebep oluyordu. Herkes, belki şarkının belki de umumî alâkanın tesiriyle, susuyor ve dinliyordu. Oturdukları iskemlelerde uyuklıyan küçük çocuklar gözlerini açarak şaşkın şaşkın bakınıyorlardı.

Leylâ bir kaç parça daha söyledi. Alkışın tesiriyle bazı havaları tekrara mecbur oldu, nihayet «Yaşa.. Bravo!» sesleri arasında sahneden çekildi. Orada hizmetle bekliyen garsondan pelerinini alıp çantasını gene ona teslim ederek büfeye doğru yürüdü.

Üdeba masasını bir sessizlik sarmıştı. Hüseyin bey ikramını kesmiş, bedava rakıyı fazlaca kaçıran davetliler tefekküre dalmıştı.

Ömer lâf olsun diye yanındaki İsmet Şerif'e sordu:

«Yahu, sende bu akşam bir durgunluk var! Ne oldu?»

Muharrir omuzlarını silkmekle iktifa etti.

Karşılarında oturan şair Emin Kâmil:

«Ne diye durup durup adamcağızın damarına basıyorsun! Bugünlerde dertli işte!» Dedi.

İsmet Şerif sarhoş gözlerini müthiş bir kinle doldurarak arkadaşına baktı:

«Kapar mısın çeneni?»

Emin Kâmil güldü. Bütün masa halkı canlanmıştı. Herkes heyecanlı bir hâdise çıkmasını bekliyormuş gibiydi.

Ömer solundaki profesör Hikmet'e yavaşca sordu:

«Ben epey zamandır gazete okumuyorum... Aralarında bir münakaşa filân mı geçti?»

Profesör Hikmet, «Ehemmiyetli bir şey değil!» demek istiyen bir el hareketi yaptıktan sonra ayni sesle cevap verdi:

«Emin Kâmil'in bu işle bir alâkası yok... Sadece oğlanı kızdırıyor!»

Sonra İsmet Şerif'in iş olsun diye meşhur romancılardan birine çattığını, aralarında müthiş bir sövüşme başladığını, nihayet bu romancının, bir takım vesaik neşrederek, İsmet Şerif'in babasının zannedildiği gibi pek kahramanca vefat etmiş olmayıp düşmana teslim olmağa giderken arkadan vurulduğunu iddia ettiğini anlattı. Bundan sonra aradaki edebî münakaşa daha ziyade inkişaf etmiş ve her iki taraf hasmının hususî hayatına dair bütün bildiklerini ve bildiklerden öğrendiklerini ortaya dökmüş. Birisi «senin baban kahraman değil haindi!» diye

şahitli ispatlı iddialarda bulunurken diğeri de «senin annenin bir zamanlar filânca ile üç sene, sonra da falânca ile beş sene gayri meşrû surette yaşadığı poliste mukayyettir!» demiş. Böylece her ikisi de birbirlerinin edebiyat ve fikir kıymetlerinin sıfır olduğunu ispata çalışmışlar...

Ömer bunları dinledikten sonra:

«Peki ama, Emin Kâmil'e ne oluyor?» dedi.

«O da kavga kızıştırıyor... Maksat vakit geçirmek. Fakat beriki fena içerlemiş. Şimdi karşısındakinin kafasına bir surahi geçirirse enfes olur!»

Macide Ömer'i dürterek:

«Haydi artık kalkalım!» Dedi.

Ömer karısının yüzüne baktı:

«Ne oldun? Miden mi bulanıyor?» diye sordu.

«Hayır.. Şey... Galiba biraz...»

XVIII

Macide, bir müddet sonra düşündüğü zaman, Ömer'le aralarındaki münasebetin nasıl süratle değiştiğini bir türlü vazih olarak hatırlayamıyordu.

Ömer'i seviyordu. Bundan şüphesi yoktu. Hattâ belki de bu sevgide vücudunun rolü kafasının rolünden daha büyüktü. Kocasının seyrek traş olan yanaklarını okşarken yahut onun biraz kalınca ve bir çocuk dudağına benziyen dudaklarını dikkatle seyrederken derisinde garip ürpermeler duyar ve kollarını utana utana, fakat kendisinden hiç ummadığı bir hararetle, onun boynuna sarardı.

Ona bağlılığı yalnız bu sevgiden doğmuyordu. Macide bir kaç aylık beraber yaşayışları esnasında Ömer'in ne

kadar çok zayıf tarafları bulunduğunu sezmişti. Kocası her şeyden evvel bir anlık arzuların zavallı bir oyuncağı idi. Beraber alış verişe gittikleri zaman bile bu huyu hemen kendini gösterir, çay fincanı almak için girdikleri bir dükkânda alacalı bulacalı Japon taklidi bir vazo görüp almağa kalkar, Macide ona paralarının yetişmiyeceğini, bunun lüzumsuz olduğunu anlatmakta müşkülât çekerdi. Bu gibi hallerden sonra üzerine bir mahzunluk çöküyor ve Macide böyle zamanlarda onu bir çocuk gibi kollarının arasına alıp avutmak istiyordu.

Kocasının bu bir anlık arzuları ve onlara mukavemet edemeyişi, daha doğrusu iradesini kullanmayı asla bilmemesi bazan daha can sıkıcı vaziyetler doğuruyordu. Bir çok akşamlar eve geç geliyor, ağzının kokusundan sarhoş olduğu anlaşılıyor ve karısının: «Neden geç kaldın?» sualine ya: «Arkadaşlar israr ettiler, dayanamadım!» yahut «Canım istedi.. Dayanamadım!» şeklinde cevaplar veriyordu. Macide onun bu sözlerinin samimî ve doğru olduğunu biliyordu. Ömer'in bütün hareketlerini bu bir tek «dayanamadım!» kelimesinde hulâsa etmek mümkündü. Hattâ: «Niçin benimle evlendin» dese: «Gördüm ve dayanamadım!» cevabını alacağını katî olarak tahmin ediyordu.

Fakat bu bir çok şeyler karşısında dayanamıyan delikanlı, yıkılmadan, perişan olmadan yaşıyabilmek için bir insanın yüzde yüz yardımına muhtaçtı ve bunu bilmek Macide'ye gurur veriyor, onu Ömer'e daha çok bağlıyordu. Adeta ağır bir mesuliyetin yükünü omuzlarında hissetmekte idi ve bir insanın mevcudiyetinin bu kadar kuvvetle başka bir insana ihtiyaç göstermesi okşayıcı bir şeydi.

Ne kadar farkında olmaz görünürse görünsün, Ömer de kendisinin Macide'ye muhtaç olduğunu hissediyordu. Dairede veya dışarıda bir takım vesilelerle eskisi kadar

hür olmadığını, bir yere ve bir insana bağlı bulunduğunu nefsine itirafa mecbur kalınca Macide'ye karşı müthiş bir hiddet duyuyor, fakat pek az zaman sonra sarhoşluktan ayılır gibi kendini toplıyarak: «Ben onsuz ne olurum?... değil birkaç ufak hürriyet, birçok ve hem daha büyük şeyler bile bu yolda feda edilebilir..» diyordu. Macide'yi hayatında yok farzetmek mümkün değildi. Ondan ayrılmağı düşünmek şöyle dursun, onunla birleşmeden evvel nasıl yaşadığını, gezip dolaştığını bile tasavvur edemiyordu.

Bazı arkadaşları onu soğuk bekâr şakalariyle kızdırdıkları ve ehemmiyetli göstermeğe çalıştıkları bir takım hürriyetlerle hırsını ayaklandırdıkları zaman o içinde karısına karşı adam akıllı bir hiddetle evin yolunu tutar, kapıdan içeriye asık bir suratla girer, Macide'nin selâmına ve sözlerine ters cevaplar verir, fakat karşısındakinin sarsılmaz sükûnetini ve bu sükûnetin altında saklı olduğunu açıkça hissettiği hakikî teessür ve telâşı görünce derhal değişerek onun ellerine sarılır, yüzünü, kollarını ağlıyacak kadar içi titriyerek öper ve:

«Bana kızma.. Benim kusuruma bakma! Bana kocan gibi değil, çocuğun gibi bak!» diye yalvarırdı.

Ömer, insanı istemediği şeyleri yapmağa mecbur eden ve herkeste az çok bulunan bir şeytanın mevcut olduğuna Macide'yi de inandırmıştı. Genç kadın şimdilik kendinde tezahürlerini görmediği bu acaip mahlûkun mahiyetini iyice kavrayamıyor, fakat bir gün meydana çıkıp onu da avucuna almasından korkuyordu.

***

Bu sıralarda Bedri onları sık sık ziyarete başlamıştı. İşi olmadığı zamanlar ve ekseriya akşam üzerleri geliyordu. Ömer'i evde bulursa hep beraber gezmeğe çıkıyorlar, Ömer henüz işinden dönmemişse Macide'yle karşı karşıya

oturup bekliyorlar ve şundan bundan konuşuyorlardı.

Ömer karısına Bedri'yi senelerdenberi tanıdığını anlatmıştı.

«Peki iyi arkadaştık,» diyordu. «Fakat belki bir senedenberi görüşemiyorduk. Ben onu hâlâ bir yerlerde muallim sanıyordum. Halbuki başına neler gelmiş!»

Sonra Bedri'nin evde kalmış hastalıklı ablasından, ihtiyar fakat dinç ve gayretli annesinden bahsediyordu.

Macide fazla alâka göstermek istemeden bu tafsilâtı dinlerdi. Ömer'in böyle büyük bir sevgi ve hayranlık ile Bedri'nin iyi huylarını, büyük sanatkâr olacağını, arkadaşlığında ne kadar sadık olduğunu anlatması nedense hoşuna gidiyordu.

Fakat bir gün Ömer söz arasında ağzından:

«Dün Bedri'den iki lira borç aldım!» diye bir lâf kaçırdı. Bu haber Macide'yi şaşırttı ve üzdü. Ömer'in huyunu biliyordu. Sıkışık zamanlarında gidip zavallı Bedri'den para istemesinden korkuyordu. Bedri'nin kendisine acımasını, onu zavallı bulmasını asla istemiyordu .Bazı akşamlar Bedri ile beraber Ömer'i beklerken söz evlenmelerine intikal edince Macide ağzından memnuniyetsizlik ifade edecek bir kelime çıkmamasına dikkat ediyor ve Ömer'i ne kadar sevdiğini ihsas edecek sözler söylüyordu. Hattâ, - belki de Ömer'in ihmali yüzünden - bir türlü yürümiyen ve kâğıtları askıdan indiği halde muamelesi iki aydır tamamlanmıyan nikâh işini bile ondan saklamıştı. Bedri onları doğru dürüst, anne ve babalarının muvafakatiyle evlenmiş biliyordu.

Bir kaç kere Macide'ye:

«Ömer'in vaziyeti nasıl? Sıkıntı çekiyor musunuz? Balıkesir'den yardım ediyorlar mı?» diye sormuş ve Macide kaçamaklı cevaplar vermişti.

Onun bu merakını, Macide ve Ömer'e karşı duyduğu

samimî alâkadan başka bir şeye atfetmek doğru olmazdı. Macide Bedri'nin kendisi için hissettiği endişeyi anlamakta zorluk çekmiyordu. Bir kaç gün uğramayıp tekrar göründüğü zamanlar genç adamın ilk sözü:

«Sizi merak ettim... Nasılsınız?» suali olurdu.

Bu merak genç kızın içinde tatlı bir akis yapıyordu. Ömer hiç bir zaman karısını merak ettiğini söylememişti. Ömer çok kereler karısını fark bile etmiyordu. Onun sevgisi, bütün hisleri gibi anî ve şiddetli idi. Birdenbire coşuyor, belki dünyada hiç bir insanın muktedir olamıyacağı kadar kuvvetle Macide'yi aşk fırtınalarına boğuyor, fakat bu tufandan sonra, bazan günlerce, sanki evdeki kadın uzak bir akraba yahut ev sahibi madammış gibi lâkayt bir hal alarak muhayyelesinin dünyasına çekiliyordu. Macide bu coşkunluk ve aşk anlarının tesiriyle ona ne kadar yakınlaşsa, içinde mevcut olduğunu inkâr edemediği bir takım ihtiyaçların el sürülmeden kaldığını düşünerek bir sızı duymaktan da kendini menedemiyordu. Onun tabiati bu hususta Ömer'e hiç benzemiyordu. Hislerinde daima ölçülü, en çılgın anlarında bile kendine hâkim olmağı bilen, sık sık iradesini kullanmaktan zevk ve gurur duyan bir insandı. Kendinde bulunmıyan coşkunluğun, şiddetin, anî ve kuvvetli heyecanların Ömer'de çok olarak mevcut oluşu ona daha ziyade bağlanmasına sebep oluyor, fakat kendisinde olup da Ömer'de bulunmıyan vasıfların noksanlığını da acı acı hissediyordu. Bir insandan bu kadar çok şey talep etmek belki doğru değildi. Fakat Macide kendisini her an düşünen, sadece aşk ve istek değil, bunlar derecesinde de hürmet telkin eden, sadece bir küçük kardeş, yaramaz bir çocuk değil, ayni zamanda bir ağabey, bir destek olan bir insanın yakınlığını daima arıyordu.

Bedri'nin onları sık sık görmeğe geldiği günlerde Macide'nin bu arzuları büsbütün arttı. Bazı hatıralarla henüz bağlı bulunduğunu hissettiği eski hocasında bol bol mevcut olan bu vasıfları Ömer'de görmek istiyor, garip bir korkuya veya kıskançlığa benziyen hislerle kocasına sokuluyor ve onun alâkasını çekmeğe çalışıyordu. Bedri'ye hattâ biraz kızgın gibiydi. Onun kendisine karşı olan hislerini gayet iyi seziyor, bunlardan dolayı onu kabahatli bulmağı aklına bile getirmiyor, yalnız şimdiye kadar Ömer'de görmemeğe çalıştığı kusurların apaçık gözlerinin önüne serilmesinde onun tesiri olduğunu düşündükçe istemiyerek hiddetleniyor ve ruhunda zorla ayakta tuttuğu bir muvazenenin bozulmasından korkuyordu.

Bu sıralarda bir hâdise her şeyi altüst etti; bir çok şeyleri geri attı ve bir çok şeyleri ileri getirdi.

Ömer son zamanlarda gene müthiş bir somurtkanlığa ve tersliğe başlamıştı. Her şeye canı sıkılıyor, mütemadiyen üzüldüğü yüzünden okunuyordu. Adam akıllı para sıkıntısı içinde olduklarından Macide bu halin sebebini uzun uzun araştırmıyor, sualleriyle Ömer'i daha çok şaşırtmaktan çekiniyordu. Fakat ne kadar kendine hâkim olsa, her şeyi ne kadar hoş görse, sinirleri bu kadar gergin bulunan bir adamla uzun müddet beraberlik onun üzerinde de sarsıcı tesirler yapmaktan geri kalmıyordu.

Bir akşam üstü odasının pencerelerini açmıştı. Sokağın pek temiz olmıyan havasını ciğerlerine çekip dışardaki, muhtelif milletlere mensup, çocukların bağrışlarını dinliyerek bir iskemlede oturuyordu. Bugün mektebe gitmediği halde yorgun, yerinden kımıldayamıyacak kadar yorgundu. Başını arkasına dayamış, ayaklariyle yeri ve sırtiyle iskemleyi itiyor, biraz böyle durduktan sonra tekrar ileri düşüyor ve bu basit oyun esnasında hayalleri daldan dala atlıyordu.

Fakat düşüncelerinin dönüp dolaşıp bir noktaya: Bed-

ri'nin şimdi gelivermesi arzusuna vardığını farkedince telâş etti. Bilhassa bu arzunun şu anda lüzumsuz olduğunu, çünkü Bedri'nin, bir kaç gün evvel Ömer'e söz verdiği için, bu akşam nasıl olsa geleceğini hatırlayınca büsbütün kendinden utandı.

«Çok fena yapıyoruz» diye mırıldandı: «Ömer de, ben de!.. Ben eski talebesiyim... Beni seviyor ve mesut olmamı istiyor.. Bunu muhakkak istediğini biliyorum. Ömer'i de çok seviyor... Belki dünyada bulunmaz bir arkadaş... Fakat bizim yaptığımız doğru mu? Bir aydanberi geçinmemize o yardım ediyor... Halbuki üstüne başına bakılınca pek para içinde yüzmediği anlaşılır.. Neden ona bu kadar fedakârlık yaptırmalı... Hiç bir şey mukabilinde olmadan onun dostluğunu geçim vasıtası yapmak bize yakışır mı? Acaba Ömer'in işleri ne zaman düzelecek? Bedri'den borç istemenin ona ne kadar güç geldiğini görüyorum. Bu kadar iyi bir arkadaşından ne zaman ödeneceği belli olmıyan paralar almak her halde hoş değil.. Yalnız Bedri'nin öyle bir hali var ki, insana dokunmuyor... Bize yardım etmesi pek tabiî bir vazifeymiş gibi yapıyor. Ne kadar iyi insan...»

Düşüncelerinde biraz daha cesur olmağa karar verdi:

«Onun bize gösterdiği bu alâkada acaba benim tesirim ne kadardır? İkide birde Balıkesir'den bahsediyor ve her halde yüzüme tabiî şekilde bakamıyacağını bildiği için gözlerini yere çeviriyor... Fakat ben anlıyorum. Ne kadar saklamak isterse istesin, bu hatıralar onun içerisini hâlâ dolduruyor... Halbuki ben unuttum bile... Hayır, unuttum diyemem, fakat üzerimde bir tesiri kalmamış.. Öyle ya? Zaten aramızda ne geçti ki? Ortada bir çift söz bile yok.. Yalnız bakışlarını hatırlıyorum. Sınıfın kapısında durarak gözlerini üstümde dolaştırırdı. Ateş gibi bakışları vardı. Şimdi daha ziyade mahzun ve düşünceli bir hali

var.. Ablası hasta imiş.. Belki geçim derdi onu da eziyor... Halbuki biz boyuna...»

Kapıya yavaşça vuruldu ve Bedri'nin uzun boyu içeri sokuldu. Macide yerinden kalkarak o tarafa doğru bir adım yürüdü:

«Hoş geldiniz!»

«Teşekkür ederim. Ömer daha gelmedi mi?»

Bu sualinde biraz hayret, fakat birazıcık da memnuniyet vardı.

Macide bir iskemle uzatarak:

«Daha gelmedi. Oturun!» dedi.

Karşı karşıya geçtiler. Her zaman bu şekilde oturuyorlardı. Ortalık henüz tamamiyle kararmadığı için lâmbayı yakmadılar.

Bir sükût başladı. Macide her hangi bir sözün, içinde birikmiş olan şikâyetleri ifade edivereceğinden korkuyor ve alt dudağını kemirerek önüne bakıyordu.

Bedri ise söyliyecek şey bulamıyordu. Ömer ile Macide'nin hayatları ve kendisinin bu aileyle münasebeti hakkında henüz vazıh bir fikri yoktu. Ömer'i eskiden tanıdığı ve sevdiği halde onun evlenmiş olmasını, hele Macide'yle birleşmesini biraz garip, hattâ biraz münasebetsiz buluyordu. Bütün iyi niyetine rağmen, bu iki insanı beraber düşünmek imkânsızdı. Ayrı, son haddine kadar ayrı mahlûklardı. Bedri onların hayatında, zahirî ahenge rağmen, muhakkak bir sakat taraf bulunacağını seziyor ve bundan samimî olarak korkuyordu. Daha ziyade Macide'yi düşünerek üzülmekte ve: «Bizim deli oğlan kızın başına işler açmasa bari! Ne cesaretle evlendi acaba?» demekteydi. Macide'nin hiç şikâyet etmeyişi ve bir şeye bile onun sual-canı sıkıldığı pek belli olduğu zamanlarda ilerine: «Çok iyiyim.. Çok memnunum!» gibi cevaplar vermesi şüphelerini ve endişelerini daha çok arttırıyordu.

Hayatının son senelerde bir takım karışık ve üzücü hâdiselerle dolu olarak geçmesi bir müddet için Macide'yi unutmasına sebep olmuştu. Yalnız, geçenlerde bir münasebetle Balıkesir'den geçerken eski mektebini dolaşmış ve, saza geldikleri akşam Macide'ye söylediği gibi, müzik odasına girdiği zaman kalbinin şiddetle ezildiğini hissetmişti. Siyah göğüslükleriyle koridorlarda dolaşan genç kızların hepsi ona iki sene evvelki hayatını, ve o hayatın bir müddet için mânâsını teşkil etmiş olan insanı hatırlatmıştı. En ufak hissî hâdiseler karşısında şiddetli ve uzun teheyyüçler duyan Bedri, Macide'yi o akşam sazda gördüğü zaman bu tazelenmiş hatıraların henüz tesiri altındaydı.

Senelerdenberi arkadaşı olan Ömer'e karşı dürüst davranmak ve münasebetlerinde ondan gizli hiç bir şey bulundurmamak istiyordu. Fakat ne söyliyebilirdi? Ortada ne vardı, daha doğrusu ne olmuştu ki söylesin? Bugün Macide'ye karşı duyduğu hisler, Ömer için duyduğu alâka ve sevgiden pek farklı değildi; belki biraz daha kuvvetli, belki biraz daha mahrem, fakat her halde ayni neviden şeylerdi. Böyle olması lâzımdı. Sabahtan akşama kadar çalışıp kazandığı beş on kuruşun yarısını bu aileye verirken, Macide'nin sıkıntı çekmesini istemediği kadar Ömer'in müşkül vaziyete düşmesinden, Macide'nin karşısında ezilip büzülmesinden korktuğunu da kendine itiraf ediyordu. Hasta ablasına vazife olarak bakmaktan bıkmıştı. Onların arzularının, dertlerinin esiri olmak artık onu sıkıyordu. Halbuki Ömer'e ve Macide'ye yardım ederken içinde mecbur olmadan iyilik yapmanın hodbin zevkini duyuyor, onları bir sıkıntıdan kurtardığı zaman birlikte ve adam akıllı seviniyordu. Bunlara mukabil hiç bir şey istediği yoktu. Çalışmak ve üzülmekten ibaret sandığı hayatına küçük de olsa yeni bir mânânın gelmesi ona kâfi

bir mükâfattı. Sonra, dertlerini, düşüncelerini ondan sakladığı halde gene yakınlığını muhafaza eden Macide ile ara sıra böyle karşı karşıya oturmak.. Hep beraber gezmeğe çıkmak... Göz göze geldikleri zaman, eski ahbap olduklarını bildiren bir bakış ve bir gülümseme ile iktifa etmek ve buna rağmen hayatının daha maksatlı, daha canlı bir yol tuttuğunu vehmetmek... Bunlar az şeyler miydi?

Hiç konuşmadan karşı karşıya otururlarken epey vakit geçmiş olmalıydı. Oda tamamen kararmıştı. Biribirlerinin yüzünü seçmekte güçlük çekiyorlardı. Yalnız, ikisi de, karşısındakinin düşüncelerini sezdiğini zannettiği için, kalkıp lâmbayı yakmak ve ötekinin yüzüne bakmak cesaretini gösteremiyordu.

Bu sırada sofanın halıları üzerinde ağır ağır yürüyen bir ayak sesi duyuldu ve kapı açılarak içeriye Ömer girdi.

Karanlık merdivenden ve sofadan geldiği için, pencereden biraz ışık alan bu odayı gayet iyi görüyordu. Ortadaki masada karşı karşıya ayakta duran karısiyle Bedri'yi mânâsız gözlerle bir müddet süzdü.

Macide ona doğru yürüdü:

«Gene geç kaldın... Bedri bey bir saatten beri burada!» dedi ve kocasının önünden geçerek elektriği yaktı.

Abajurun kırmızı ışığı vurunca Ömer'in gözleri birkaç kere kapanıp açıldı. Macide ona dikkatle baktı ve bir adım geri çekildi. Kocasını hiç bu kadar değişmiş görmemişti. Evvelâ sarhoş zannetti. Fakat onun en çok içtiği zamanlarda bile böyle bitkin ve kendinden uzak bir çehre almadığını hatırlıyarak daha fazla korktu. Ömer'in yanakları çökmüş, dudaklarının iki tarafı, her şey yapabilecek bir insan gibi, aşağı doğru çekilmiş, gözleri bulanık ve yorgun bir hal almıştı. İki yanında uzanan elleri bile sapsarı idi ve titriyordu. Yanaklarındaki adalelerin oyna-

yışından ve gözlerini boyuna açıp kapamasıdan kendini toplamağa çalıştığı anlaşılıyordu. Bir adım ileri attı, eliyle iskemleyi kendine doğru çekerek oraya yığıldı. Bedri ve Macide ona doğru koşarak: «Ömer, neyin var?» diye sordular. Delikanlı hiç cevap vermeden yüzünü sağ koluna kapattı ve bir kaç dakika bekledi.

Sonra birdenbire başını kaldırarak fırıl fırıl dönen gözlerle etrafına bakındı. Odadakilerin mevcudiyetini şimdi farkediyor gibiydi. Bir müddet Bedri'yi süzdükten sonra, fısıltı gibi bir sesle:

«Sen burada mısın?» Dedi.

Sualin mânâsızlığı Bedri'yi şaşırtmadı. Elini arkadaşının omuzuna koyarak:

«Ömer!» dedi «Bizi korkutuyorsun.. Bir şey mi oldu?»

Ömer gözlerini bir Macide'ye, bir de Bedri'ye çevirdi. Bu hareketi bir kaç kere yaptıktan sonra anî bir fikirle canlanmış gibi, boğuk boğuk sordu:

«Siz kim?...» karısını göstererek: «Bu ve sen mi?.. Ne zamandanberi s i z oldunuz?»

Macide bağırmak ister gibi ağzını açarak ve ayni zamanda elini Ömer'in ağzına götürmek için uzatarak bir adım ilerledi. Ömer derhal yerinden kalktı. Sağ eliyle Bedri'yi yakasından tuttu, fakat deminkine hiç benzemiyen yumuşak, âdeta yalvaran bir sesle:

«Sen benim arkadaşımsın değil mi?» Dedi.

Bedri sükûnetini muhafaza ediyordu. Gayet tabiî olarak cevap verdi:

«Ömer... Ne oluyor? Son zamanlarda kendi içine kapandın.. Nihayet bu hallere geldin... Çıldıracaksın.. Aklını başına topla!»

Ömer hep o yumuşak ve yalvaran tavrıyla:

«Sen iyi bir insansın.. Çok iyi bir arkadaşsın» dedi ve biraz acı bir eda ile devam etti: «Hattâ son günlerde bizim hamimiz, ne diye saklıyayım, belki de velinimetimizsin... Dünyada bir insana itimat caizse o da sen olmalısın!» Karısına döndü: «Öyle değil mi Macide!»

Genç kadın cevap vermeden kocasının yüzüne baktı. Bu sahnenin onu muazzep ettiği belli idi. Ömer bunun farkına varmadan tekrar Bedri'ye dönerek:

«İnsan sana güvenebilir mi?» Dedi. «En müşkül vaziyetimde bile senin yardımını beklersem hatâ eder miyim? Söyle...»

Bedri arkadaşının elini yavaşça yakasından uzaklaştırdı ve tatlı bir sesle:

«Bu lâfları bırak.. Ne istiyorsan söyle.. Gene mi parasızlık?» Dedi.

Bu son kelime Ömer'in üzerinde bir kamçı tesiri yaptı. İki elini arkasına bağlayıp ileri doğru uzanarak:

«Ya? Öyle mi? Hemen para lâfı ha? Belki.. Belki de parasızlık.. Her şeyi yapan paradır çünkü.. İnsanları en aşağılara indiren ve en yukarılara çıkaran.. Para... Ne malûm? Belki de bana para lâzım.. Öyle ya, şu anda cebimde beş kuruşum bile yok. Haydi versene!..»

Bedri hemen elini cebine soktu. Eski ve rengi siyahlaşmış bir meşin çantayı açarak içini karıştırdı. Ömer bu esnada onun hareketlerini hiç kaçırmadan takip ediyordu. Arkadaşının bir takım ufak paraları alakoyduktan sonra geri kalan bütün servetini, üç kâğıt lirayı masanın üzerine bıraktığını gördü. Onun ellerinin hareketine, yüzüne belki dakikalarca ve bir şey keşfetmek ister gibi baktı. Sonra iskemleyi kendine doğru çekerek dirseklerini arkalığına dayadı ve kelimeleri yarı yarıya dişlerinin arasında ezerek mırıldandı:

«Peki.. Sen ne yapacaksın? Sana bir şey kalmadı ki... Azizim, bu ne fedakârlık... Ben bir insanda bu kadar iyilik bulunabileceğine inanayım mı? Belki başka zaman

inanırdım... Fakat bugün... Bugün inanmak mümkün mü? Bir insan diğer bir insana kötülükten başka ne yapabilir? Kimi kandırıyoruz? Bana öyle riyakâr gözlerle bakmayın! Masum tavırlar beni deli ediyor. Ben de sizin gibi masum suratlar almasını bilirdim.. Ama bu suratın arkasında ne saklı olduğunu da biliyorum. Anlıyor musunuz? İnsan dedikleri mahlûkun bütün çirkef taraflarını artık gördüm. Burun buruna nefesini koklıyarak gördüm. Hiç bir evliya benim karşımda maskesini muhafaza edemez... Sen Bedri, sana hiç bir fenalık yükliyecek değilim... Olduğumuz gibisin... Fazla bir tarafın yok.. Ama karşımda böyle fazilet heykeli gibi durma.. Masanın üzerine koyduğun üç yeşil kâğıt sana bu kadar cesaret vermesin.. Anlıyor musun? Karanlık odalarda baş başa oturduktan sonra bu saf çocuk çehreleri gülünç oluyor! Siz ne dersiniz küçük hanım... Bunları pek mi ustaca buluyorsunuz...»

Sesi gitgide yükselerek boğuk bir haykırma halini almıştı. Macide gözlerini yarı kapıyarak bekliyor, zonklıyan kafasından yalnız bir tek düşünce: «Ah, bu sahne bir bitse... Bir bitse!» Arzusu geçiyordu. Bedri ise evvelâ sakin, hattâ biraz mütebessimdi. Acıyan gözlerle Ömer'e bakıyor ve: «Bu oğlana ne oldu acaba?.. Nasıl teskin etmeli?» diye düşünüyordu. Fakat yavaş yavaş o da içerlemeğe başladı. Ne gibi bir tesir altında olursa olsun, bir insanın bu kadar kendini kaybetmesi ve böyle tamiri güç, hattâ imkânsız işler yapması mazur görülemezdi. Hele Macide'nin hiç yoktan delice ithamlara maruz kalması hakikaten üzücü bir şeydi. Bunun için Bedri'nin kaşları çatılmış ve teessürü adam akıllı artmıştı.

Ömer biraz durduktan sonra tekrar bağırmağa başladı:

«Size doğrudan doğruya ve bir vakaya dayanarak hüküm etmiyorum. Yalnız insanlara itimadım yok.. Hele dostluğa, hele arkadaşlığa... Asla inanmıyorum.. Bundan sonra inanamam da... Çabuk... Bedri, derhal defol git... Tahammül edemiyeceğim ve seni tokatlıyacağım...»

Arkadaşının üzerine doğru yürüdü. Bedri tabiî bir müdafaa vaziyeti almıştı. Ömer, zor zaptettiği anlaşılan ellerle onu omuzundan yakalamağa çalıştı, buna muvaffak olamayınca iki eliyle birden ve şiddetle Bedri'yi kapıya doğru itti. O zamana kadar taş kesilmiş gibi hiç ses çıkarmadan duran Macide bir çığlık kopardı.

Bedri geri geri sendeliyerek duvara tutundu. Eliyle kapının mandalını aradı. Bu sırada Ömer'in, her tarafı sarsılarak, biraz evvel kalktığı iskemleye çöktüğünü gördü. Başı derhal göğsüne düşen genç adam omuzları sarsılarak ağlıyordu. Bedri ona sahiden acıyarak baktı. Kendi gözleri de yaşarmıştı. Ömer'e mi, kendine mi, Macide'ye mi daha çok acıdığını bilmiyordu. Gidip gitmemekte bir an tereddüt etti, sonra genç kadına bakarak:

«Görüyorsunuz ki size yardım etmem imkânsız... Bu çocukla tek başınıza meşgul olmanız lâzım... Allahaısmarladık!» Dedi.

XIX

Macide bir müddet olduğu yerde kaldı. Bedri'nin ayak sesleri halı döşeli salondan geçip merdivenlerde kaybolduktan sonra ortalığı yalnız Ömer'in kesik ve hafif iç çekişleri dolduruyordu. Genç kadın kocasının bu haline uzun uzun baktı. İlk defa olarak içinde merhamet ve alâkadan ziyade hiddet vardı. Bir kaç kere gidip onun kafasını, yüzünü yumruklamak ihtiyacını duydu. Kafasında, o eski ve daima cevapsız kalan sual zonklayıp duruyordu:

«Ne hakla? Ne hakla? Bana bunu ne hakla yapıyor? Ben ne yaptım? Ben herkesin oyuncağı mıyım? Ne hakla!...» Ve bunları düşündükçe kızgınlığı daha çok artıyordu. Nihayet kendini tutamıyarak Ömer'i omuzundan yakaladı ve sarstı; biraz evvel Bedri kapıya doğru sendelerken çıkardığı feryada benziyen bir sesle:

«Kalk!» Dedi. «Kalk ve arkasından koş... Senin gibi bir deliye iyilikten başka hiç bir şey yapmamış olan bir insanı bu kadar yaralamağa nasıl cesaret ettin? Git!... Ancak ondan sonra seninle konuşabilirim... Bedri'yi bulup yaptıklarına pişman olduğunu söylemeden benim yüzüme bakma... Ben de ancak o zaman senin yüzüne bakabileceğim... Aman yarabbi... Sen ne kadar alçalabiliyor muşsun... Ömer... Bu kadarını tasavvur edemezdim. Herkesten, bütün insanlardan, anamdan, babamdan böyle şeyleri umar, senden beklemezdim... Neler yaptığının, neler söylediğinin farkında mısın... Bana daha büyük bir fenalık edemezdin... Söyliyecek şey bulamıyorum... Çok fena yaptın Ömer... Ağlamak bir şey ifade etmez...»

Ömer başını kaldırdı. Gözleri kızarmıştı. Macideye uzun uzun baktıktan sonra yerinden kalktı. Ellerini karısının omuzlarına koydu.

«Galiba hakkın var!» Dedi. «Ben senden, daha doğrusu sizden şüphe ettikten sonra nasıl yaşarım? Şu sözlerin insanı daha çok kuşkulandırabilirdi... Fakat bana, yalan söylemediğini isbat etti. Git, Bedri'yi bul ve af dile demekle korkacak ve utanacak hiç bir şeyiniz olmadığını bana gösterdin! Evet, gideyim... İnanmak, itimat etmek lâzım...»

Birdenbire tekrar değişti. Gözleri odaya ilk girdiği zamanki dalgın ve bulanık hali aldı. Maddî bir acı ile kıvranır gibi:

«Fakat nasıl inanmalı... Kendime inanamadıktan sonra... Bir gün içinde, bir kaç saat içinde kendimin ne çirkef olduğumu öğrendikten ve yirmi altı senedenberi saklamağa muvaffak olduğum aşağılık ruhumu bir karış önümde gördükten sonra, kim olursa olsun, bir insana inanmak mümkün müdür? Benden bunu nasıl istersiniz... Fakat lâzım... Mademki sen istiyorsun, şimdi gider Bedri'ye yalvarırım... Herkesin benim kadar kepaze olması şart mı? Belki siz başkasınız... Bir insandan haksız yere şüphe etmek en korkunç şeydir. Aldanmak pahasına da olsa bunu yapmamalı. Şimdi gidiyorum!»

Hemen kapıya koştu. Tekrar geriye döndü. Macide'nin ellerine sarıldı. Onları ağzına götürerek öpmeğe başladı. Bu sırada genç kızın ellerini çekmek için yaptığı ufak fakat katî bir gayreti farkederek gözlerini ona çevirdi:

«Eyvah!..» dedi. «Bunu ilk defa yapıyorsun... Asıl korkunç tarafı, farkında olmadan, içinden gelerek yapıyorsun... Macide... Seni de kaybetmeğe başladım... Öyle ya, belki.. Neden kaybetmiyeyim... Sen benim neyime bağlısın? Güzel huylarıma mı? Bulunmaz meziyetlerime mi? İkimizin ayrı dünyaların malı olduğu muhakkak.. Yalnız seni deli gibi seviyorum... Bu kadar... Fakat şimdi? Şimdi bunu iddiaya cesaret edebilir miyim? Hakkın var! Ancak hiç bir şüpheye meydan vermiyecek kadar seni sevdiğim takdirde senden bir şeyler bekliyebilirdim. Şimdi kendini benden uzak hissetmen pek tabiî... Fakat ben buna tahammül edemem... Söyle... Ne yapmam lâzım... Macide, karıcığım, bak, sana bir arkadaş gibi soruyorum... Seni tekrar kazanmam için ne lâzım? Bana teker teker say ve ben teker teker yapayım!.. Evet, söyledin ya!.. Hemen gidiyorum. İcap ederse onun ayaklarına da kapanacağım.. Bunu senin için yaptığımı da söyliyeceğim.. Hakkın var... Bedri kendisinden şüphe

edilmiyecek kadar iyi bir insandır... Hemen gidiyorum...»

Koşarak dışarı fırladı ve ayni hızla merdivenleri indiği duyuldu.

Macide kendini arka üstü yatağa attı. Bir kaç dakika kımıldamadan, bir şey düşünmeden, muayyen bir yere bakmadan öylece kaldı. Birdenbire boğazına hafif bir gıcık geldiğini ve gözlerinden farkında olmadan yaşlar boşanmağa başladığını hissetti. Bu, öyle hummalı, hıçkırıklı, buhranlı bir ağlayış değildi. Bir yerde biriktiği anlaşılan göz yaşları, kendilerine dökülecek bir mecra bulmuşlar, gayet sakin, hattâ biraz tatlı bir şekilde, iki yanağından yastığa süzülüyorlardı.

Macide şakaklarında ve kulak memelerinde hafif bir gıdıklanmadan, ve bilek damarlarını kesen bir adamın kan fışkırdıkça gömüldüğü garip gevşeklik ve rahatlığa benziyen bir histen başka bir şey duymuyordu. Nefesleri derin ve seyrekti. Ciğerlerine çektiği her hava yığını göğsünde birazıcık titriyor, fakat bu, hıçkırıktan ziyade tatlı bir iç çekişe benziyordu.

Kırmızı abajur gözlerinin önünde küçülüp büyüyor; ışık, yaşlarla karışıp yedi renge bölünüyor ve tavana doğru ufaklı büyüklü renk halkaları halinde yükseliyordu. Sessizlik kulağında zonklamakta ve yalnızlık alnına ağır bir taş gibi çökerek kafasını yastığa gömmekte idi.

Böylece ne kadar yattığını bilmiyordu. Bir gürültü ile kendine geldi. Derhal doğruldu ve ayaklarını karyoladan aşağı uzattı. Gözlerine ilk çarpan şey bacakları oldu. Eteği sıyrıldığı için çıplak dizleri ve bunların biraz altında kıvrılıp bir lâstikle tutturulmuş olan ten rengi çorapları ona bir yabancıya ait şeylermiş gibi geldi. Yere atladı ve aynaya sokulup yüzünü de görmek istedi, fakat bu sırada kapıya vuruldu. Macide kendini dalgın halinden uyandıran gürültünün ne olduğunu derhal anladı.

Kimdi acaba? Yavaşça sokularak kapıyı araladı ve geriye çekildi.

Dışarıda otuzbeş, kırk yaşlarında, zayıf, sarı yüzlü, fakat oldukça temiz giyinmiş bir kadın duruyor ve içeri girmekte tereddüt ediyordu. Macide ilk anda onu bir yerden tanıdığını zannetti. İçinde fena bir seziş vardı.

«Kimi aradınız?» Diye sordu.

Yabancı kadın odaya çabuk bir göz attıktan sonra gayet keskin ve katî bir eda ile:

«Sizi!» Dedi.

«Buyrun.. Bir şey mi söyliyeceksiniz?»

Kadın içeri girdi. Macide onun elbiselerinin, alaca karanlıkta göründüğü kadar iyi vaziyette olmadığını tesbit etti. Siyah ipekli entarisinin koltuk altlarının rengi atmış ve bazı yerleri göze çarpacak kadar parlamağa başlamıştı. Atkılı iskarpinleri biraz çarpık, fakat yeni boyanmıştı. Sık sık nefes alışı ve içinde her hangi acılı bir yer varmış gibi ikide birde yüzünü buruşturması pek sıhhatli olmadığını gösteriyordu. Macide söyliyecek söz bulamıyarak sorucu gözlerle ona bakıyordu. Nihayet karşısındakinin ısrarlı sükûtuna dayanamıyarak başını çevirdi. O zaman ziyaretçi kadın:

«Ben Bedri'nin ablasıyım!» Dedi.

Macide birdenbire döndü:

«Siz mi?» Diye sordu ve sözüne devam edemiyerek önüne baktı.

Kadın tekrar başladı:

«Ne vakittenberi buraya gelmek istiyordum. Sizi yalnız görmem lâzımdı. Aklı başında bir insan olduğunuzu, ne yalan söyliyeyim, pek zannetmiyordum. Onun için kendime hâkim oldum. Rezalet çıkmasın, kardeşim de üzülmesin dedim. Fakat her şeyin bir haddi var. Siz ne biçim insanlarsınız... Şimdi bakıyorum, yüzünüz hiç de

fena bir kıza benzemiyor. Fakat yaptıklarınızı kendiniz beğeniyor musunuz?..»

Macide bir şey anlamadan şaşkın şaşkın dinliyordu. Kadın oturmak için bir iskemle çekti, sonra vazgeçerek gene ayakta devam etti:

«Kızım... Kimsenin işine karışacak değilim. Canınızın istediği gibi yaşarsınız.. Fakat âleme zarar vermemek şartiyle.. Kardeşimin bir aile geçindirmeğe mecbur olduğunu her halde biliyordunuz, öyle olduğu halde hangi vicdanla onun varını yoğunu, bütün kazancını, anasının ve ablasının nafakasını elinden alıyorsunuz? Onu masum buldunuz diye işi bu kadar ileri götürmek doğru mu?»

Macide daha beter şaşırdı. Kendini toplamağa çalışarak ve anî bir hiddetle yüzü kıpkırmızı olarak:

«Bunları kardeşinizle konuşsanız daha iyi değil mi idi?» dedi.

Kadın derhal bir buhran geçirecekmiş gibi sinirli hareketlerle yüzünü oynatarak cevap verdi:

«Bedri ile mi? Onunla konuşulur mu? O yedi kat göklerde uçuyor. Ne zaman lâf açacak olsam: Aç mısınız? Çıplak mısınız? Beni kendi halime bırakın! diye söyleniyor. İnsan karnı doyunca ihtiyacı biter mi? Hem ne hakkınız var? O bizim kardeşimiz, oğlumuz, sizin ona yük olmıya ne hakkınız var? Karı koca abdal oğlanı buldunuz da soyup soğana mı çevireceksiniz? Ben de sizi bir şey zannediyordum... İki senedenberi bahseder dururdu: «Aman anne, aman abla, Balıkesir'de bir talebem vardı. Şöyle kibar, şöyle güzeldi! Hiç bir yerde bu kadar mükemmel bir kız bulunmaz... Fevkalâde!» diyordu. Hattâ o zamanlar, galiba bu kıza tutuldu, evlenmeğe filan kalkacak diye korkmuştuk. Sonra araya zamar. girdi, Balıkesir'e dönemedi. Yavaş yavaş da bu lâfların arkası kesildi.. Biz de gözden ırak, gönülden ırak dedik. Meğer başımıza gelecekler varmış. Birdenbire sizin lâfınız yeniden başladı. Artık o kadar coşkun değildi tabiî: «Anne, o kız evlenmiş, hem şu bizim Ömer'le evlenmiş... İnşallah mesut olurlar!» diyor, fakat içten içe eridiği de belli oluyordu. Durup dururken lâfınızı açar: «Galiba çok sıkıntı çekiyorlar, şu Ömer de bu kadar parayla ne diye evlenir acaba.. Kıza yazık değil mi.. Fakat iyi çocuktur, inşallah bahtiyar olurlar!» diye tuttururdu. Bir kaç kere de ağzından kaçırdı: «Ben elimden gelen yardımı yapıyorum ama, vaziyetlerini düzeltmeğe imkân yok ki!» diyerek size para verdiğini ortaya döküverdi. Pek saftır, böyle şeyleri de hiç saklıyamaz... Aaa!! Kan beynimize çıktı.. Lâkin kızmasın diye ses çıkarmadık.. Gel zaman, git zaman, bizim Bedri değişiverdi. Eskiden çantasında ne varsa ortaya dökerken şimdi beş kuruşun hesabını sormağa, para isteyince: Ne yapacaksınız? diye istintak etmeğe başladı. Bir kaç gün sabahları o uyurken çantasını yokladım, üç beş lirası vardı. Akşamları gelince gene bir aralık çantaya göz attım, ufaklıktan başka bir şey yok... Hamdolsun kardeşimiz ayyaş değildir, çapkınlığı yoktur.. Hemen aklıma siz geldiniz! Evlense bu kadar fena olmazdı.. Gelin bile onu senin kadar elimizden alamazdı. Ne oluyor? Dağ başında mıyız?»

Adam akıllı heyecanlanmış ve bu yüzden nefesi daha çok daralmağa başlamıştı. Hiç istemediği halde bir iskemleye çöküp oturmağa mecbur oldu. Macide hâlâ karşısında ve ayakta duruyor ve söylenenlerden bir şey anlamıyordu. Her kelimeyi teker teker duyuyor, bunların kafasında muayyen levhalar yarattığını farkediyor, fakat hepsini toparlayıp muayyen bir mânâ çıkarmak elinden gelmiyordu. Bunun için verecek cevap da bulamıyor, ikide birde, düşmemek için, masanın kenarına yapışarak karşısındakine bakıyordu.

Bedri'nin ablası hafif ve hasta bir sesle, kesik kesik,

tekrar başladı; bir ahbabına her hangi bir dedikodu naklediyormuş gibi tabiî ve kaygısız bir eda ile:

«Kardeşimin istikbali meselesi, arkasını bırakmağa gelmez diye bu hasta halimde sokaklara düştüm. Haftalardanberi dolaşmadığım yer kalmadı. Burayı buluncıya kadar akla karayı seçtim. Ama o zaman gelip sizi görmedim. Neyin nesi imişler bakayım diye tahkikatımı derinleştirdim. Şehzadebaşı'nda sokak sokak dolaşıp teyzeniz midir nedir, onları buldum. Kadıncağız meğer dertli imiş, açtı ağzını, yumdu gözünü, «Aile namusumuz bir paralık oldu, bizim öyle akrabamız yok!» diye bağırdı. Az daha bayılacaktı. Nur yüzlü bir enişteniz var, onu da gördüm. Zavallı adamı da çarpmadan edememişsiniz: «İki aylık yemek içmek parası seksen lira borcu vardı, bir kere gelip elimizi öpmeden, hakkınızı helâl edin demeden defolup gitti.. İki elim yakasındadır!» diye beddua ediyor...»

Macide daha fazla tahammül edemiyerek olduğu yere yuvarlanıverdi. Düşerken sol eliyle iskemleye tutunmak istemiş, fakat muvaffak olamıyarak daha beter sendelemiş ve alnını masanın köşesine çarpmıştı. Bu darbenin tesiriyle derhal kendinden geçti, pis halının üzerinde boylu boyunca kaldı.

Bedri'nin ablası şaşırmış ve adam akıllı korkmağa başlamıştı. «Kıza bir şey olur da benden bilirler!» diye telâş ediyordu' Macide'ye doğru koştu. Genç kızın masanın altına kayan ve kıvırcık saçlariyle tamamen örtülen kafasını kaldırdı. Sağ kaşının üst tarafı şişmiş ve kızarmıştı. Kaldırıp yatağa götürmek istedi, nefes ve takati yetmedi. Büsbütün korkarak dışarı salona fırladı. «Kimseler yok mu?» diye bağırdı. Odaların birinde tıpırdılar oldu ve madam, siyah elbiseleri ve daima asık suratiyle dışarı fırladı:

«Ne olmuş?» diye sordu.

Beraberce genç kızın odasına girdiler. Bedri'nin ablası:

«Birdenbire üstüne bir fenalık geldi. Her halde sinirli bir şey.. Belki de kocasiyle kavga ettiler...» diye izahat veriyordu. Madam kuvvetli kollariyle Macide'yi yatağına yatırdı, göğsünü açtı, bileklerini uğuşturdu. Başındaki şişi görünce:

«Vah yavrum. Çarpmış bir yere!» diye söylendi ve sirke getirmek için dışarı fırladı. Bu sırada genç kızın bileklerini oğmak işine devam eden Bedri'nin ablası kendi kendine mırıldanıyordu:

«Biraz evvel Bedri eve geldi; deli gibi bir hali vardı, odasına çıkıp yatağına seriliverdi. Kapıya kulağımı koydum. Galiba ağlıyordu da.. Kazık kadar adam... Hâlâ çocuk.. Bu kız da buralarda baygınlıklar geçiriyor... Acaba ikisi de sahiden sevdalı mı? Allah göstermesin... Kocası olacak serseri de ne boynuzlu herifmiş!..»

Madam tekrar içeri girince sesini kesti ve bir kaç dakika durduktan sonra genç kızın kendisine gelmesini beklemeden sıvışıp gitti.

XX

Ömer eve döndüğü zaman Macide gözlerini açmış, fakat henüz kafasını toparlıyamamıştı. Madam asık suratiyle girip çıkıyor ve kendi bildiği bir takım ilâçlarla tedavisine devam ediyordu. Vakayı yarım yamalak türkçesiyle anlatamıyacağını aklı kesince susmuş ve tekrar işine koyulmuştu. Ömer karısını bayıltan bu sıska karının kim olduğunu pek merak ediyordu.

Macide yarı açık gözlerle bir müddet tavana baktık-

tan sonra başını yavaşça yana çevirdi. Orada ayakta duran Ömer hemen:

«Karıcığım, karıcığım!.. Ne oldu sana?» diyerek genç kadının ellerine sarıldı. Macide ilk anda hiç bir şey hatırlayamadığı için sadece gülümsedi ve gözlerini kapadı. Madam getirdiği bir kaç şişeyi topladıktan sonra başiyle hafif bir selâm verdi ve odayı terketti. Karı koca anî bir sessizlik içinde dakikalarca biribirlerine baktılar.

Vakit gece yarısına yaklaşmış, sokaklarda gürültü kesilmişti. Serince bir rüzgâr açık pencerenin kalın ve kirli perdelerini kımıldatıyordu. Ömer:

«Üşüyeceksin... Haydi seni soyayım da yorganın altına gir!» dedi. Fevkalâde bir dikkatle karısının sırtından elbisesini, ayaklarından çoraplarını çıkardı. Kendisi de soyunarak elektriği söndürmeden yatağa girdi.

Kolunu Macide'nin başının altına sürdükten sonra gene uzun zaman hareketsiz kaldılar. Kadın duvardaki meçhul bir noktaya ve Ömer onun yüzüne bakıyordu. Macide, rengi biraz solmuş, çenesi biraz daha uzamış olmasına rağmen hep güzel, belki daha güzeldi. Abajurun ışığı kirpiklerinin ucunu kırmızıya boyuyor, dudakları zaman zaman ürperir gibi kımıldıyordu. Nihayet başını yavaşça kocasına doğru çevirdi. Ağzından ilk çıkan söz:

«Ne yaptın?» suali oldu.

Ömer fısıltı halinde söylenen bu kelimelerin ne kasdettiğini anlıyamadı. Acaba: «Neler yaptın? Neden yaptın?... Bak beni ne hallere koydum?» mânâsına mıydı, yoksa: «Ne yaptın, gidip Bedri'yi gördün mü?» demek mi istiyordu? İkinci şekle cevap vermeyi daha kolay buldu:

«Bedri'nin evine gittim.» dedi. «Zavallı çocuğun halini görünce hakikaten kendimden utandım. Bir insan ancak haksız bir hücuma uğrarsa bu kadar harap olabilir. Buna rağmen beni arkadaşca, evet, hiç bir şey olmamış gibi, dostça karşıladı. Yaptıklarımı mazur görmeği ne kadar istediği yüzünden okunuyordu. Her şeyi kendisine anlatınca... Bana hak verdi diyemem... Fakat bana acıdı... Ah, Macide, sen de her şeyi bilsen bana acırdın...»

Birdenbire sözünü keserek:

«Ben gittikten sonra gelen kadın kimdi?» diye sordu.

«Ablası!»

«Ablası mı? Bedri'nin ablası mı? Ne istiyormuş?»

Macide kadınla arasında geçen sahneyi hatırlamaktan fevkalâde muazzep olduğunu gösteren bir hareket yaptı. Gözlerini Ömer'den çekerek:

«Bilmiyorum!» dedi. «Bedri'nin bizimle ahbaplık etmesi... Bize yardım etmesi doğru değilmiş... Onlara zararı varmış...»

Ömer ne kadar samimî olduğunu kendisi de tayin edemediği bir hiddetle:

«Hayvan...» dedi. «Ne üstüne vazifeymiş?»

Macide farkında olmadan Ömer'den biraz uzaklaştı. Gü; zaptettiği bir isyan ile, sesi titreyerek:

«Bana, biraz evvel senden dinlediğime benziyen şeyler söyledi. Belki de daha fazlasını.. Ayni şeyleri senin de düşündüğünü bilmesem belki bu kadar fena olmazdım. Hasta ve edepsiz bir kadın derdim. Fakat görüşlerinizin bu kadar yakın oluşu beni deli etti. Onu dinlerken, aklımın almıyacağı kadar bayağı iftiralariyle ezilirken gözümür önünde hep sen canlanıyordun... Kadına kızmağa, onu kovmağa cesaret edemedim. Buna ne hakkım vardı?... Ayn şeyleri sen de söylememiş miydin... Bedri'nin kardeşi beni senden daha çok düşünecek, senden daha iyi tanıyarak değildi ya... Ağzımı açıp bir kelime bile cevap verenedim. Sonra, birdenbire başım döndü... Galiba teyzemlere gittiğini ve onların benden nasıl bahsettiklerini anlatıyordu... Dizlerim bükülüverdi!..»

Kendini zaptedemiyerek ağlamağa başladı. Bu akşam bu ikinci ağlayışı idi. Fakat bu sefer gözyaşları öyle sakin ve rahat akmıyor, bir tarafına bıçak saplanan bir adamdan çırpındıkça fışkıran kanlar gibi hiddet, yeis ve çaresizlik içinde yastıklara dökülüyordu.

Ömer karısını teskin etmek için elini ıslak yanaklarında gezdirdi, fakat Macide yüzünü öteye çevirerek rahat bırakılmasını istedi. Bir müddet konuşmadılar. Ömer titreyen parmaklariyle karısının saçlarını karıştırıyordu. Neredeyse o da ağlıyacak, yahut kendisini kaldırıp pencereden aşağı atacaktı:

«Ben belki dünyanın en aşağı insanıyım... Ne kendime, ne başkalarına lüzumum var... Bir an evvel hesap kesmek en iyisi!» diyor, fakat bir taraftan da, kafasından geçen bu tasavvurlarla Macide'yi tehdit ettiğini sanıyordu.

Yavaş yavaş mırıldanmağa başladı:

«Hakkın var Macide... Ben Bedri'nin yanında biraz kalıp onun insanı bağlıyan arkadaşlığını ve alâkasını görünce kendimin ne olduğumu unutuvermiştim. O, bir çok şeyler söyliyerek benim tamamiyle fena bir adam olmadığımı ispat etmeğe çalıştı... Bir an için inandım. Şimdi görüyorum ki hepsi vehim! İnsan neyse o... Hakkın var... Belki de Bedri'nin o şirret ve mızmız ablası Mediha ile ayni hamurdanız.. Seninle yollarımızın ayrılması lâzım. Ben bu içimdeki melûn şeytanı bir müddet daha gezdirir ve sonra her şeye bir son veririm... Niçin seni beraber sürükleyeyim? Ne kadar ayrı insanlar olduğumuz meydanda.. Bütün bu farklara rağmen seni böyle çılgınlar gibi sevişim de her halde bu şeytanın bir oyunu olacak.. Sonra herşey günden güne daha fena oluyor.. Şimdiye kadar asla yapmadığım, yapacağımı aklıma bile getirmediğim işler oldu. Ben senin yanında böyle uzanıp sahici

bir insan gibi sözler söyliyecek bir mahlûk değilim... Ah Macide... Daha bir çok şeyleri bilmediğin halde hükmünü verdin... Halbuki senin bu akşam gördüklerin hiçti... Hattâ ben böyle yapmakta biraz da mazurdum. Kendimden iğreniyordum. Buna tahammül edemiyerek bütün insanları da kendim gibi iğrenilecek mahlûklar halinde görmek istiyordum... Karıcığım.. Benim neler yaptığımı bilsen... Belki bana daha çok kızardın... Belki yanımdan kaçardın... Belki de halime acırdın... Bak bana... Ben acınacak halde değil miyim?..»

Macide elinde olmıyarak başını çevirdi. Kocası hakikaten son kuvvetini sarfediyormuş gibi bitkin ve zavallı idi. Bu akşam ilk geldiğindenberi onda bir başkalık bulunduğu genç kadının aklına geldi. Ona «Neyin var?» diye bir kere bile sormadığını, bütün gece, sadece kendi ıstırapları üzerinde düşünüp, bir çok sıkıntıların ve dertlerin elinde çırpındığı muhakkak olan kocasını asla merak etmediğini hatırladı. Fakat içinde acımaktan ziyade merak etmeğe benziyen bir his belirdi.

«Niçin anlatmadın? Niçin hâlâ söylemiyorsun! Aylardanberi benden sakladığın şeyler var... Beni kendinden uzaklaştırmak için elinden gelen her şeyi yapıyorsun... Söylesene, bu gün ne oldu!»

Ömer bir müddet durdu. Yattığı yerde yüzünün kızardığı belli oluyordu. Macide hem merak, hem de, kocasının bu hazin hali karşısında yeni doğmağa başlıyan bir merhamet ve alâka ile onun gözlerinin içine baktı.

Ömer süratle doğruldu. Mümkün olduğu kadar karısından uzak durmak istediği anlaşılıyordu. Sırtını duvara dayadıktan sonra teker teker:

«Bugün bizim veznedar Hafız'ı tehdit ederek iki yüz elli lira aldım!» Dedi.

Macide yattığı yerde hiç kımıldamadan Ömer'e bak-

tı. Yüzünde bir yabancıyı tanımak istiyormuş gibi bir ifade vardı. Gözlerini büzüyor ve uzun kirpikleri daha sık ve koyu görünüyordu.

Ömer karısının halinden korktu, ona doğru eğilerek: «İstersen hiç bir şey anlatmıyayım...» Dedi. «İstersen hemen giyinip gideyim ve seni rahat bırakayım... Yahut arkamı dönüp uyuyayım!.. Nasıl istersen!»

Her şeyi bitmiş, her şeye karar vermiş bir insan gibi konuşuyordu. Macide kollarını uzatarak onu ellerinden tuttu ve tekrar yanına yatırdı. Gayet yavaş bir sesle:

«Haydi, artık anlat!» dedi. «Her şeyini herkesten evvel bana söylemen lâzım değil mi? Seni benim kadar, hattâ benden başka kim dinler? Kim seninle beraber üzülür?»

Ömer biraz durup o günün vukuatını kafasında derlemeğe çalıştıktan sonra, ayni yavaş sesle ve ağır ağır anlatmağa başladı. Bu sırada yastığın üzerinde yan yana duran başları neredeyse biribirine dokunacaktı. Macide yukarıya, tavana bakıyor, Ömer ise biraz yan durarak karısının sol yanağını, burnunu ve kirpiklerini görüyordu:

«Ne kadar sıkıntıda olduğumu biliyordun!» diye başladı. «Belki sıkıntımın en büyük tarafı, sana hiç bir şey belli etmemek kaygısı idi. Sakın, sakın!.. Senin yüzünden bir şey yaptığımı iddia edecek değilim.. Ne yaptımsa kendi hesabıma, kendi rezilliğimle yaptım. Zaten işin tefsir edilecek tarafı yok. Hiç bir şey beni mazur gösteremez... Evet, aylardanberi süren bu para sıkıntısı beni deli ediyordu. Sokaklarda, dairede gezip dolaşır veya otururken mütemadiyen düşünürdüm: Böyle sıkıntı çekmemize sebep ne? Bir türlü makul bir sebep bulamıyordum. Köprü'de, akşam üzerleri alış verişlerini yapıp paketlerini koltuklayan adamlara rastladıkça kendime sorardım: Senin neyin noksan? Neden? Neden sen evine bir şey götüremiyorsun? Neden borç alacak arkadaş veya olmıyacak hülyalar peşinde koşmaktan başka elinden bir şey gelmiyor? Belki bunlar aslında o kadar fecî şeyler değil.. Belki yollarda gördüğüm insanların çoğu da benim gibi veya bana yakın vaziyette, fakat kafam her şeyi büyüten bir adese gibi... Oraya giren her şey, yünlü bir kumaş üzerine damlıyan yağ lekesi gibi belli olmadan genişliyor, büyüyor... Başka bir şey düşünmek isteyince muvaffak olamıyordum... Bu sıralarda bizim Nihat da beni sıkıştırmağa başladı. Kendilerine bir takım dalavereli işler için para lâzım olduğunu söyledi ve bu sırada bizim veznedardan bahsetti... Nihat'a lâzım olan para bana vız gelir... Aldırış bile etmedim... Fakat bu veznedar meselesi kafamda takıldı kaldı. İlk günlerde böyle bir şey yapılabileceğini ciddî olarak düşünmedim, fakat ben farkında olmadan bu fikrin, bir ihtiyat tedbiri gibi zihnime yerleştiğini gördüm. Aklım başımdayken böyle bir alçaklığı tasavvur etmeği bile ayıp, hattâ cinayet sayıyordum. Fakat dört tarafa koşup çare arayan ve mütemadiyen imkânsızlık duvarlarına çarpan kafam, son dakikada, tam yeis getireceği sırada, bu ihtimale sarılıp kendini kurtarıveriyordu. Belki eski bir alışkanlığın da bunda tesiri olacaktı. Çünkü ben bekârlığımdanberi sıkıntılı zamanlarımda veznedara baş vuruyordum. Büsbütün başka bir şekilde tabiî.. Onun iyi ve eli açık oluşu, beni ümitsizliğin son haddine düşmekten daima menederdi. Veznedar şimdi de ayni şeyi, fakat ne kadar değişmiş olarak yapıyordu!.. Şunu da söyliyeyim ki, böyle bir cesareti göstereceğimi, yani gidip veznedardan zorla para istiyeceğimi ciddî olarak asla tahmin etmiyordum... Kafamda sadece bir ihtimal bulunduğunu sanıyordum... Bu sabah... Bu sabah daireye gidince birdenbire karar verdim... Ne olur yahu? Giderim, açıktan açığa para isterim!.. Ben onun serseri kaynı ka-

dar da değil miyim? Dedim. Bu anî karar, bu yüzsüzlük birdenbire nereden çıktı, bilmiyorum; daireye gider gitmez bu niyeti içimde hazır bulmuştum... İşte o kadar... Bir şeytan irademi istediği tarafa sevkediyordu... Bir kaç kere odadan çıkıp veznedarın kapısına kadar gittim... Bir türlü içeri giremedim. Nihayet bir hademe: «Hafız bey odasında!» diye akıl öğretti. Ben de daha fazla tereddüt edemedim... Ah, Macide, zavallı adamın halini bir görmeliydin. Düşün ki, aylardan beri daimî bir telâş, işkence içinde yaşıyordu. Sana iki ay kadar evvel, galiba evlendiğimiz gün anlatmıştım!»

Macide yavaşça:

«Bana bir şey anlatmadın!» Dedi.

«Sahi mi? Ben öyle hatırlıyorum.. Nihat'la profesör Hikmet'e anlattım. O zaman sen yok muydun? Neyse, fakat kaynını hapisten kurtarmak için vezneden iki yüz lira aldığını, bunu yerine koyamadığı için defterlerde kalem oynatıp işi idareye çalıştığını her halde söylemiştim. Aylardanberi hep tereddüt içinde idi. Kaynı mahkûm olsa, yahut beraat etse kefalet olarak adliyeye yatırdığı bu parayı alıp kasaya koyacak ve defterleri tashih edecekti, fakat mahkeme bitmek bilmiyordu... Bugün odasına girdiğim zaman hemen yüzüme bakıp o mahzun haliyle gülümsedi: «Hâlâ bir şey yok!» demek istediğini anladım. Fakat ben kararımı vermiştim. Gayet kısa kesmek, bunun için de hiç oyalanmadan, lâkırdıya dalmadan, makine gibi istediğimi söylemek tasavvurundaydım. Şimdi pek hatırlayamıyorum. Tamamiyle yabancı biri gibi konuştum. Çoğunu Nihat'dan öğrendiğim cümleler ve tehditlerle zavallı adamı evvelâ şaşırttım; fakat sözlerimin sonuna doğru dudaklarında garip bir tebessüm belirdiğini gördüm. Derhal ağzım kurudu, sözümü kestim. O zaman Hüsamettin efendi yerinden kalktı. Bana doğru geldi. Yakamdan

tutup dışarı atacak sandım. Yapmadı. Şimdiye kadar kendisinde asla tesadüf etmediğim pişkin ve külhanbey bir tavırla: «Aferin evlât, iyi yetişmişsin!» dedi. Sonra kısık ve bana o anda müthiş ve yersiz gelen bir kahkaha attı: «Zamanını da iyi intihap ettin.... Maalesef seni boş çevireceğim. Mademki iki esnaf karşı karşıyayız, açıkça konuşalım. Dün gelsen metelik alamazdın, seni tekme ile kovardım. Yarın gelsen beni bulamıyacaktın. Şeytan sana fısıldamış her halde... Mübarek olsun... Ben bu işe daha fazla dayanamıyacağım... Bir nihayet vermek lâzım... Bu sabah kararımı verdim. Kasada epeyce para var... Bir miktarını, daha doğrusu yüklenebildiğim kadarını alıp ev çoluk çocuğun nafakası olarak bırakacak, ondan sonra da başımı alıp gidecektim. Şeytan nereye çağırırsa oraya... Bu dünyada başka türlü olmak neye yarar? Dünyayı bizim kayın birader gibi adamlar istilâ etmiş... Benim gibi bir âcizin debelenmesi fayda verir mi? Beş çocukla bir karıyı süründürmeğe ne hakkım var... Sen şimdi bu sözlerinle benim kararımı takviye ettin... Sana teşekküre borçluyum evlât... Bana bu dünyanın hakikaten suratına tükürülmeğe bile değmez olduğunu ve bu dünyada suratına tükürülecek bir tek, ama bir tek insan bile bulunmadığını sağlam bir şekilde ispat ettin. Böyle biri mevcut olsa o sen olurdun ve şimdi buraya gelinceye kadar içimde bir şüphe vardı. Şu kâinatta belki bir de iyi taraf vardır, fakat görmek bize nasip olmuyor diyor ve seni düşünüyordum. Bir daha teşekkür ederim. Beni boş hayallerle avunmaktan, yaptığıma pişman olmaktan kurtardın. Ben de kendimi, adam tanır bir şey zannederdim. Senin suratına bakınca melânet dolu ruhunu göreceğime yüreği çarpan bir insan görüyordum. Nah, bunak kafa... Al şu iki yüz elli lirayı, beni kimseye ihbar etme. Yarına kadar sükût hakkı olarak veriyorum. Ondan sonra ister-

sen İsrafil'in borusunu al da eflâke ilân et... Vacibtaâlâ polis olup gelse beni bulamıyacak. Yalnız senden bir ricam var: namusuna güvenerek istemiyorum. Kendin için de bir faydası yoktur, belki zararı olur da ondan söylüyorum: Paraları alıp eve verdiğimi ağzından kaçırma... Nereden biliyorsun diye belki seni de işin içine karıştırırlar.. Merhameten değil, ihtiyaten sus... Haydi bakalım. Benim gözlerimi açtın, sana bir daha eyvallah... Şimdi arabanı çek... Namussuz insan suratı seyretmek istemiyorum. Kendim kendime yeterim... Durma... Defol... Defol!... Sarhoş gibi odasından çıktım. Bütün söylediği sözler birer birer beynimde zonkluyordu. Yerinden fırlıyacakmış gibi büyüyen gözleri, yeis ve ümitsizlik içinde, insanlara ve hayata karşı artık teskin edilmiyecek bir kin ile titreyen sesi peşimi bırakmıyordu. Macide, yemin ederim ki dünya kurulalıdanberi hiç kimse kendini, benim o anda buldum kadar, aşağılık ve iğrenç bulmamıştır. Kendimi tokatlamak istiyor, ve bunu alabildiğine, kolumu gere gere yapamıyacağımı düşünerek kuduruyordum. Pantalonumun sol cebinde ve avucumda tuttuğum banknotlar her adım atışımda hışırdıyor ve bir çirkefe dokunuyormuşum gibi içimi gıcıklıyordu. Derhal daireden çıktım. Paraları bir köşeye atmak istiyordum. Fakat zavallının birinin eline geçer diye korktum... Dünyanın en biçare, en alçak adamı bile, bu paralara müstehak olacak kadar düşkün değildi. Ne yapmalı, ne yapmalı? diye düşünüyordum. Onları yanımda bulundurduğum her an beni daha çok şaşırtıyor, eritiyordu; fakat ben bu işkenceyi nefsime reva görmeği bir nevi intikam sayıyordum.. Birdenbire kendimi Beyazıt civarında buldum. Dolaşırken farkında olmadan buralara kadar gelmişim... Derhal aklıma Nihat'ın evinin bu taraflarda olduğu geldi... Evet, o herif bu paralara lâyıktı. Belki bunun ne demek olduğunu anlamıyacak, hattâ memnun olacaktı, fakat ben onun bu iki yüz elli liranın sahibi olduğunu bildikçe ondan nasıl iğreneceğimi düşünüyor ve âdeta hâz duymağa başlıyordum. Kumkapı tarafına giden yollardan birinde oturuyordu. Evde yoktu. Paraları boru gibi yuvarlıyarak kapının altından içeri soktum. On parasızdım, fakat biraz hafiflemiştim. Oradan buraya kadar yayan olarak geldim...»

Ömer fısıltı halinde konuştuğu halde yorulmuş ve terlemişti. Gözlerini bir an için kapadı ve bu esnada Macide'nin, belki de farkında olmadan, uzaklaşmak, ona dokunmamak için bir hareket yaptığını hissetmedi. Gözlerini açmadan, sayıklar gibi bir sesle:

«Evde sizi karşı karşıya oturur buldum. Evvelâ hiç bir şey anlamadım. Sonra birdenbire ruhumun bütün çirkefleri boşandı. Fakat ne yapabilirdim? Kendi ruhunun pisliğini bu kadar yakından gören bir adam başkalarının temiz olacağına inanabilir mi?»

Birdenbire gözlerini açtı. Macide'nin kendinden uzaklaştığını, ürkek bakışlarla yatağın tâ kenarına kadar gittiğini gördü:

«Eyvah... Macide... Niçin bana hepsini anlattırdın? Böyle yapacaktın da neden her şeyi söyle dedin? Şimdi beni anlamıyorsun. Anlasan böyle kaçmazdın! O zaman, bütün bu fenalıkları yapanın asıl *ben* olmayıp içimde saklı duran ve fırsat arıyan başka bir *ben* olduğunu sezer ve bana acırdın, beni kurtarmağa çalışırdın. Bedri... Bedri beni anladı.. O nasıl anladı? Yanaklarımı nasıl okşadı?... Halbuki ben ona neler yapmıştım. Macide, beni nasıl bırakıyorsun...»

Yastığın üzerine kapandı. Kolları omuzlarından aşağı ölü gibi sarkıyordu. Hıçkırmıyor, ağlamıyor, şikâyet

etmiyor, hattâ belki nefes bile almıyordu. Bu hal Macide'yi büsbütün korkuttu. Eliyle kocasının başını dürtüp yüzünü yastıktan ayırmağa ve kendine çevirmeğe çalışarak:

«Ömer!... Ömer!... Bana bak... Kocacığım... Üzülme... Bana bak!» Diye yalvardı. Ses çıkarmadığını görünce daha çok telâş ederek üstüne eğildi, hem kulaklarına tatlı sözler fısıldamağa, hem de yanaklarını, boynunu öpmeğe başladı. Onu bu kadar harap görmeğe dayanamıyordu. En ümit etmediği zamanlarda onu Ömer'e bağlıyan bir his, bu adamın şu anda yüzde yüz kendisine muhtaç olduğu hissi ve bunun verdiği gurur, genç kadına her şeyi unutturuyordu. Kocasına sokuldukça çıplak ayakları onunkilere dokunuyor ve her temasta Macide'nin vücudundan şiddetli bir titreme geçiyordu. Nihayet Ömer'in başını çevirmeğe muvaffak oldu. Delikanlının yüzü soluk ve gevşekti. Minnetle dolu bir gülümseme onun ağır bir hastayı andıran çehresine tatlı ve cazip bir hal veriyordu. Macide kocasının şimdi tamamen çocuklaşan dudaklarını buldu ve kollarını boynunun altından ve üstünden uzatarak ona daha çok sokuldu.

XXI

Bu hâdiselerden sonra on gün kadar, hayatlarında hiç bir fevkalâdelik olmadan, geçti. Araya ay başı girdiği için henüz şiddetli para sıkıntıları da yoktu. Yalnız Macide'nin bütün tahminlerinin aksine olarak bu müddet esnasında Nihat onları daha sık ziyaret etmeğe başlamıştı.

Bu sefer bir takım garip delikanlıları da beraber getiriyordu. Darülfünunun muhtelif kısımlarında okudukları

rivayet edilen ve bağıra bağıra konuşmağı, geniş hareketler yapmağı itiyat edindikleri ilk anda göze çarpan bu gençler, Ömer'in pansiyonundaki karanlık salonda toplanıyorlar, madamı, ikide birde odasının kapısından başını çıkararak, kızgın gözlerle ortalığı süzmeğe mecbur edecek kadar gürültü ediyorlar, bazı meseleleri münakaşa ve Nihat'ın fikirlerini tamamen kabul ettikten sonra dağılıyorlardı.

Bazan ceplerinden çıkardıkları bir takım yazıları biribirlerine okurlar, yahut neşretmekte oldukları mecmua ve broşürlerin tashihlerini yaparlardı. Yazıları, ekseriya ismi zikredilmeyen, yahut nadiren ve korkunç sıfatlarla birlikte zikredilen muhasımlara, küfürden ibaretti. Ömer, Nihat'ın hatırı için bazan bunların yanında oturur, hattâ bu ateşli yazıları biraz da zevk alarak dinlerdi. Bu gençlerin iddialarına bakılacak olursa memleketteki bütün aklı başında fikir adamları birer türlü lekeliydi: Kimisine falan milletin yardakcısı, kimisine şu veya bu fikrin satılmış kölesi, kimisine korkak ve dalkavuk, kimisine bozuk kanlı diye hücum ediyorlardı. Sadece kulak misafiri olduğu halde Ömer bunların, mücadele ettikleri adamlar ve fikirler hakkında, hiç bir malûmatları olmadığını hayretle tesbit etmişti. Bunun için bir gün Nihat'a:

«Yahu, sana acıyorum. Etrafına daha aklı başında insanları toplıyabilirdin!» Dedi.

Fakat o, kurnaz bir gülümseme ile mukabele etti:

«Lüzumu yok. Aklı başında adamlarla hiç bir iş görülmez. Bize, itirazsız inanacak ve düşünmeden harekete geçecek insanlar lâzım! Bu gençleri romantik bir takım emellerle bağlamak, onlara kabadayıca sergüzeştlerin hasretini duyurmak ve bugünkü hudutları dar gösterip büyük arzularla beslemek ve böylece hepsini avucumun

içine almak daha kolay ve daha muvafık...» Sonra, artık yola getiremiyeceğini anladığı dostuna karşı samimî olmakta bir mahzur görmiyerek ilâve etti: «Hayat bir katakulliden ibarettir!»

Bir zamanlar Nihat'la münakaşa ederken söylediği gibi, Ömer arkadaşının sözlerinin doğru olmaması icap ettiğini seziyor, hayatın bu kadar aşağı emeller üzerine kurulabileceğini kabul etmiyor, fakat fikirlerini müdafaa edecek kudreti de kendinde bulamıyordu. Hayat her halde bir katakulli değildi. Ama neydi? Bu hayatın bir mânası olmak icap ederdi. İnsan dünyaya sadece yemek, içmek, koynuna birini alıp yatmak için gelmiş olmazdı! Daha büyük ve insanca bir sebep lâzımdı. Lâkin enbelliğe alışmış olan kafası bunu bulamıyor, bulmak için uğraşmağa üşeniyor, yanlış ve bayağı olduğunu sezdiği şeyleri de kabul edemediği için selâmeti firarda buluyordu... Her şeyden, her derin düşünceden, her üzüntüü nefis muhasebesinden kaçmağı itiyat edinmişti. Düşünce adamı olmaktan çıkmış, muhayyele, daha doğrusu uruntu adamı olmuştu. Etrafında kendisini doğruluğuna inandıracak bir fikir cereyanı bulamadıkça; arkadaşlarının ve hattâ hocalarının, büyük ve gösterişli sözler arkasında adam akıllı esnafca işler kovaladıklarını gördükçe kendi muhayyel âleminde yaşamağı tercih ediyor ve hakikatte sadece muhayyelede yaşamak mümkün olamadığından maddî hayatında tesadüflerin, anî heyecan ve ihtirasların oyuncağı olup kalıyordu.

Nihat'ın yanındaki çocukların kabadayıca fenalgat ve fikir kahramanlığı rolü oynadıklarını sezecek kadar zeki idi. Onlar Ömer'e: «İdealsiz ve hodbin genç! İçinde asla inanmak ihtiyacı duymıyan serseri ruhlu bir adan!» Diye bakarlarken Ömer de:

«Ben sizi bilirim, civan delikanlılar. Bütün edakârlık hamleleriniz post kapıncaya kadar sürer!» Diye söyleniyordu.

Bunlardan biriyle konuşurken:

«Azizim!» Diye sormuştu: «Sen tıbbiyeyi bitirince ne yapacaksın? Köye mi gideceksin?»

Öteki birdenbire boş bulunarak:

«Ne münasebet!» dedi. Sonra, pek ustaca olmıyan bir ricat yaptı: «Mamafih, icap ederse giderim!»

«İcap etmesi nedir? Nasıl icap eder? Köyün doktora ihtiyacı var! Sen gitmek istersen kimse de mâni olmaz. Ne bekliyeceksin?»

Çocuğun cevap vermeğe hazırlandığını görünce devam etti: «Hiç bir şey söyleme iki gözüm. İtirazlarını senden evvel ben sayıvereyim: Köylere gitmeden evvel bir çok şehirlerimize bile doktor lâzım!.. Köylerde, vesait noksanı yüzünden kâfi derecede faydalı olamayız!.. Bu kadar tahsili ve yurdun bizde tecelli eden emeğini mahdut bir mıntakada ziyan edemeyiz!.. Değil mi? Pek âlâ, ben de size hak veriyorum, öyleyse ne diye feragat makaleleri, köylüye destanlar yazıp duruyorsunuz? Bak, ben sana, senin neler istediğini sayayım: Evvelâ, bütün muvaffakiyetinin başı olarak büyük bir iltimas arıyacaksın... İtiraz etme, bal gibi arayacaksın. Hattâ, eğer son sınıflara yaklaştı isen aramağa başlamışsındır bile... Ondan sonra memleketin gözönünde bir yerine tayin olunmak... İhtisas yapmak imkânlarını elde etmek... Sonra para kazanmak: Bol bol, avuç avuç, çılgınlar gibi kazanmak... Sonra güzel bir karı almak... Kafaca anlaşacağın ve ruhu ruhuna uygun bir kadın değil! Herkes gördüğü zaman «Aman! Bakın, falancanın ne enfes karısı var!» desin yeter!.. Yalnız bu noktada idealistsiniz; ve maddî menfaatler ve rahatlar haricinde yegâne manevî zevkiniz budur: Güzel karı alıp herkese parmak ısırtmak.. Sonra otomobil, apartıman... Daha sonra göbek, po-

ker ve saire... Hayatınızı gözümün önüne serilmiş gibi görüyorum, bir şey dediğim de yok, pek âlâ! Demek ki böyle icap ediyormuş, böyle olsun.. Fakat bu istikbale hazırlanırken şu yaptığınız işler tarzındaki bir mukaddemeye ne lüzum var? Yarın yaşlanınca eşe dosta: «Gençliğimizde çok idealist idik ama, hayat insanı değiştiriyor... Şimdi realist olduk... Ah, o ateşli günler!» diyebilmek için mi? Bu kısa gevezelik devrine sırtınızı vererek bundan sonraki hayatınızın kepaze ve boş mahiyetini mazur göstereceğinizi mi ümit ediyorsunuz?»

Nihat Ömer'in bu nevi ukalâlıklarını doğru bulmadığı için onu başka taraflara çekmeğe çalışıyor ve son günlerde hep beraber geldikleri profesör Hikmet'le dedikodu bahisleri açıyordu. Fakat Ömer, fırsat buldukça, o zavallı delikanlılara musallat olmaktan geri kalmaz, her hangi birini yakalayıp çatmağa başlardı:

«E, genç arkadaş! Sen hangi işin peşindesin? Hukukçu mu? Enfes... Şimdilik böyle gönül eğlendiriyorsun.. Yarın öbürgün müddeiumumî muavini olunca İran ile, Turan ile uğraşmağa vaktin kalmaz... Köyden köye cürmümeşhuda gidersin... Yarım yamalak okuduğun evraka dayanarak ceza talep eder ve hayatının mânâsını idrâk etmek için eşi dostu toplayıp bekâr odanda akşamları iki kadeh atarsın... Göreceksin, bir kaç sene içinde emellerin ne kadar daralıverecek... Bu ateşli halinden eser kalmıyacak... Baremde bir derece yükselmene mani olacak kahramanlıklardan şiddetle kaçınacaksın... Her âmirin karşısında bir tek düşüncen olacak: Ne bahasına olursa olsun, kendini beğendirmek! Onun için isyankâr ruhunu şimdiden boşalt... Tam fırsattır... Talebeyken istediğin profesörü cahil, istediğin hocayı abdal bulabilirsin... İstediğin gibi tenkitler yaparsın.. Hiç bir zararı olmaz, bilâkis arkadaşların arasında merteben yükselir.. Sana açıkça cevap veremiyeceğini bildiğin kimselere küfürlerle hücum et, hain ve alçak diye yaz!.. Gençlik ateşlidir. Hareket ve heyecan ister. İstikbalini tehlikeye koymamak şartiyle coş bakalım!...»

Bir gün bu gençlerden biri ona sordu:

«Ömer bey,» dedi «Siz âdeta yaşlı bir adam gibi konuşuyorsunuz... Halbuki aşağı yukarı biz akransınız... Aramızda ancak üç dört yaş fark var!...»

Ömer evvelâ verecek cevap bulamadı... Bir müddet düşündükten sonra:

«Hakkın var!» dedi. «Sizin de, benim de işimiz gevezelik... Yalnız bir farkla: Siz bir şey yaptığınızı zannediyorsunuz, ben ne yaptığımı, daha doğrusu ne yapmadığımı gayet iyi biliyorum. Sonra... Ben daha çok kendi içimde yaşıyan bir insanım.. Bunun için size nazaran bir kaç misli fazla yaşamış sayılırım.»

Bu münakaşalar ve makale kıraatleri esnasında Macide ekseriya odadan çıkmazdı. Yalnız ara sıra profesör Hikmet Ömer'e:

«Hemşire hanım nerede? Buyurmazlar mı?» diye soruyor ve Ömer gidip karısını getiriyordu. Böyle zamanlarda profesör lâkırdıyı gayet cazip mevzulara, meselâ arap müverrihlerine veya Selçukilerin silâh kullanmalarına intikal ettirir, saatlerce tafsilât verir ve genç kadını böylece ilmine hayran ettiğini zannederdi. Son günlerde profesöre bir de evlenme merakı gelmişti. Talebeleri ona ikide birde kız buluveriyorlar fakat nedense iş bir türlü ciddileşemiyordu. Bazan Nihat:

«Macide hanım, sizin konservatuvarda iyi ve güzel bir arkadaşınız yok mu?» diye sorar ve Macide hafifce kızarıp sahi zannederek:

«Bilmem... Hiç bu gözle bakmadım!» derdi.

Profesör, hem güzel, hem tahsilli, hem de iyi aileden

bir şey arıyor ve nihayetsiz ilminin kendisine büün bu meziyetleri istemek hakkını verdiğini sanıyordu.

Macide Ömer'le aralarında her hangi bir münakaşa olmasını istemediği için bir türlü sesini çıkarmıyor fakat ziyareti her güne bindiren bu dostlardan hoşlanmadığını daha fazla saklıyamıyacağını da hissediyordu. Gündüzleri konservatuvardan döndükten sonra evi düzeltmek, yiyecek hazırlamak, biraz da dinlenmek lâzımdı. O akşamki hâdiselerden sonra Ömer'le aralarında yeniden taze ve kuvvetli bir dostluk başlamıştı. Fakat henüz her hangi bir mesele halledilmiş değildi. İkisinin içinde de uzun uzun konuşmağa ve anlaşmağa ihtiyaç gösteren düğümler vardı. Adetâ yeniden tanışıyormuş gibi biribirlerini anlamaları, ruhlarını biribirlerinin önüne sermeleri, sevgilerini tekrar bir takım esaslara istinat ettirmeleri lâzımdı. Şimdiki münasebetleri daha ziyade karşılıklı iimada dayanan bir mütarekeye benziyordu.

Uzun zaman bu halde yaşamak, vaziyeti düzeltmiyecek, iki tarafın biribirinden gene bir takım şeyleri saklamasına, sakladıkça karşısındaki için elinde olmıyarak bir takım memnuniyetsizlikler beslemesine sebep olacaktı. Meselâ Macide Ömer'in ahbapları işini kökünden halletmek istiyordu. Kocasının bunlara pek candan bağlı olmadığını, sırf alışkanlık yüzünden ve münasebetini kesmek için bir sebep görmediğinden onlarla düşüp kalktığını farkediyor, fakat bir türlü açıkça her şeyi söyliyemiyordu. Saza gittikleri akşam Ömer'e birdenbire: «Kalkalım!» demesinin sebebi, bu yüksek adamların konuşmalarının tahammül edilemiyecek kadar mânâsızlaşması, fakat bunun yanında da, profesör Hikmet'in gitgide yüzsüzleşen sarhoş halleri idi. Yanyana oturdukları için ikide birde Macide'ye doğru eğilerek her hangi akla hayale gelmiyecek bir şey söylüyor, bu sırada midesinin ufunetli havası

genç kadının yüzünü kaplıyor ve nefesini kesiyordu. Pek de sarhoşluk eseri olmıyarak yanına sallayıverdiği elleri Macide'nin dizlerine veya bacaklarına dokunmak hususunda göze batar bir temayül gösteriyorlar ve büsbütün kızaran göz kapaklarının arasında hastalıklı bir kedininkine benziyen gözleri mânâsı pek açık olan ifadelerle Macide'nin göğsünde dolaşıyorlardı.

Bunları Ömer'e açıkça söylemek mümkündü, Ömer derhal inanacak, ve bütün arkadaşlarına arkasını dönüverecekti. Veznedar meselesinden sonra böyle bir şeyi istediği de anlaşılıyordu. Fakat daha evvel gidip profesörle kavga etmesi ve hâdise çıkarması da mümkündü. Sonra kendisine teheyyüç veren her vakadan sonra Ömer'e sinirli bir dalgınlık çöküyordu. Bu hal Macide'yi korkutmağa başlamıştı. Kendisi haklı olsa, bu hakkı Ömer kabul etse bile kocasının içinde gene: «Ne diye benim ruhumun ahengini bozdun?» diyen bir taraf bulunacağını biliyordu. Ömer'in katî hareketlerden ve kararlardan kaçmak ve hoş olmıyan her meseleyi olduğu gibi bırakarak el sürmemek yolundaki temayülünü öğrenmişti. Her hangi bir işe kendini vererek uğraşmak, bir meseleyi, tatlı eyva acı bir neticeye bağlamak genç adamı ürkütüyor ve o, bir çok şeylerin farkına varmadan yaşamağı ve nihayet hâdiseler, kendilerinden kaçılamıyacak kadar sıkıştırınca, anî ve şiddetli kararlar, o anda aklına gelen hareketlerle işin içinden sıyrılmağı ve her şeyi koparıp atmağı tercih ediyordu.

Genç kadın mütemadiyen düşünüyor ve her hangi bir karar veremiyordu. Bedri o hâdiseden sonra ancak bir kere ve Ömer'le beraber geldi. Bir kaç kadika oturduktan sonra hemen gitti. Halinden anlaşıldığına göre, ablasının ziyaretinden haberi vardı ve Macide'ye karşı kendini mücrim hissediyordu. Bu ziyaretinde Balıkesir'li bir ah-

babını gördüğünü, ondan öğrendiğine nazaran annesinin Macide'yi pek merak ettiğini söyledi. Macide:

«Evet... Çok fena ettim. Üç aydır mektup yazmadım!» dedi. Fakat ne yazabilirdi? Vaziyetinin Balıkesir'e karşı izah edilmesi haylı müşkül, hattâ imkânsızdı. Şu nikâh işi bitse belki biraz daha kolaylaşacaktı. Bir taraftan da, eniştesinin ve ablasının bir takım mânâsız hareketlere kalkmalarından, hattâ polise filân müracaat etmelerinden korkuyordu. Fakat Ömer'in soyu, şimdi tamamen dağılmış ve fakirleşmiş bulunmasına rağmen, hâlâ Balıkesir'in müteber eşraf ailelerinden sayılırdı. Onların gelini olmak, bir çok şeyleri tekrar düzeltecekti.

Bu sıralarda hâdiseler gene süratle biribirini kovaladı ve Macide'nin hayatı yirmi dört saat içinde büsbütün başka istikametler alıverdi.

XXII

Profesör Hikmet başta olmak üzere Nihat ve maiyetlerindeki gençler bir akşam Ömer'i ve karısını bir hayır cemiyetinin müsameresine götürdüler. Ömer o gün adam akıllı yorgundu. (Parası olmadığı için Taksim'den Sirkeci'ye kadar yayan gidip gelmiş ve öğle yemeği yememişti.) Bu yüzden pek gönlü yoktu. Macide'nin de gitmek istemiyeceğini tahmin ediyordu. Evvelâ teklifi kabul etmedi. Fakat profesör Hikmet:

«Hanım kızımız görmek isterler... Gençlerin uğraşıp yaptıkları bir şey... Müzik var.. Piyes var... Çocuklar çalıştılar, bir teşvik olur... Biz zaten elimizden gelen yardımı yapıyoruz, siz bir ziyaret edip gayret vermekten kaçmayın!» dedi. Ömer bir aralık ağzından o gün yayan yürüdüğünü ve parasız olduğunu kaçırdı. Hikmet hemen elini cebine atarak iki lira çıkardı, «ne diye bana derdini açmazsın! Sana kaç defa söyledim!» diye azarlıyarak Ömer'e verdi. Nihat da:

«Daha lâzımsa ben de vereyim!» dedi.

Ömer bu söz üzerine tüylerinin ürperdiğini hissetti. Nihat'ın kendisine veznedarın parasını teklif ettiğini zannederek ona kin dolu bir bakış fırlattı. Fakat Nihat hiç aldırmadan:

«Haydi, uzun etme, gidelim!» dedi.

Hep beraber çıktılar ve tramvayla Şehzadebaşı'na kadar geldiler. Bu sokaklarda Macide'yi garip bir korku sardı. Emine teyzelere sapan yolun önünden geçerken bütün gayretine rağmen başını o tarafa çevirmekten kendini alamadı ve iki katlı ahşap evin hiç bir penceresinde ışık yanmadığını gördü.

«Her halde sofadalar, yemek yiyorlardır!» dedi.

Eski bir konak bahçesinden geçtiler. Kocaman binanın sofası süslenmiş, arka arkaya dizilen iskemleler ve battaniye perdelerin ayırdığı bir sahne ile müsamere salonu haline getirilmişti.

Ortada kimseler görünmediği için Ömer:

«Erken geldik galiba!» Dedi.

Profesör Hikmet:

«Öyle!» dedi. «Mamafih reisin odasına bir bakalım. Belki eşten dosttan gelenler vardır.. Çene çalarız!..»

Oldukça büyük bir odaya girdiler. Burası hakikaten doluydu. Macide cigara dumanları arasında hayalleşen on beş yirmi kadar insan gördü. Bir çoğunun, saza gittikleri akşam tanıştığı kimseler olduğunu farketti. [illegible]ıdaki büyükçe bir yazı masasının arkasında beyaz ve kıvırcık saçları arkaya taranmış, orta yaşlı, biraz uzun ve at suratlı bir zat vardı. Bu cemiyetin reisi olduğu anlaşılıyor-

du. Yeni gelenler içeri girdikleri sırada hararetli bir konuşma başlamıştı. Reisin yanındaki eski usul vişne çürüğü maroken koltukta yaşlı ve yuvarlak yüzlü, mini mini gözlü ve seyrek saçlı bir adam sağ elini muntazam fasılalarla kaldırarak nasihat veya emir verir gibi bir şeyler anlatıyordu. Ömer hemen karısına dönerek:

«Eski ve meşhur adamlardandır. Çok büyük memuriyetlerde bulunmuştur. Şimdi mütekait, fakat fikirlerinden herkesi istifade ettirmek ihtirasını muhafaza ediyor. Dikkat et, çok yaman lâflar eder!» dedi.

Gelenler birer iskemle bulup iliştikten sonra konuşan zat tekrar söze başladı. Uzun uzun bir çok şeylere temas etti. Asıl neyi kasdettiği pek anlaşılamıyor, İstanbul'un sokaklarını tamirden, Avrupa'ya giden talebenin barlarda gezmesine; köylüye traktör verilmesinden, Almanya'ya olan tütün satışına kadar her nevzua uğruyordu. Bir aralık, memleketi idare için müntaz bir zümrenin vücuduna lüzum gördüğünden ve bu zümreyi alelâde yoldan elde etmek güç bulunduğu için her mektepten sınıf başıları toplayıp ayrı bir rejim altında ve ayrı bir tahsil ile yetiştirmek mümkün olacağından bahsetti. Her fikrini takviye için kendi hayatından ve pek zengin olduğu anlaşılan mazideki icraatından misaller getiriyordu.

Bir köşede cigara içip etrafı süzen muharrir İsmet Şerif, mütemadiyen konuşan mühim adamın nefes alnak için yaptığı bir fasılayı yakalıyarak söze başladı ve lendisi de ayni âkibete uğramamak için kelime ve cümleler arasında ufak bir boşluk bile bırakmadan anlatmağa koyuldu. Aynen kendinden evvel konuşan zat gibi bin bir mevzua atlıyor, fakat daha karanlık bir lisan ve daha göz boyayıcı kelimeler kullanıyordu. Sonra misallerini de

mazideki icraatından değil, yazdığı eserlerden almağı tercih ediyordu.

Macide bu sırada Bedri'nin de içeri girdiğini gördü. Ömer hemen eliyle işaret ederek arkadaşını yanına çağırdı:

«Gel, beraber oturalım!» dedi. «Bizim İsmet Şerif bütün başından geçenlere rağmen akıllanmamış, boyuna ukalalık edip duruyor. Şimdi bir lâf atıp kızdıracağım!»

Bu sırada büyük muharrir:

«İçtimaî bünyemizin teşekkülünde mühim âmil olan bu donelerin kütle psikolojisi üzerinde ve maşerî tefekkürün tekevvününde nasıl bir seyir ile müessir olduklarını romanlarımda uzun uzadıya teşrih etmiştim!» diyordu.

Ömer hayretle sordu:

«Üstat sizin romanlarınız da var mı?»

İsmet Şerif hiç beklemediği bu cehalet tezahürü karşısında:

«Okuma yazma bilenlere sorun!» demekle iktifa etti.

«Ben sizin ara sıra makalelerinizi görüyorum, fakat romanınız olduğunun farkında değilim.. Her halde okunmuyor!..»

Şair Emin Kâmil, arkadaşı İsmet Şerif'e yapılan bu hücumdan memnun olduğunu belli edecek kadar mütebessim bir yüzle onu müdafaaya kalktı:

«Aman, dostum, «Yara» romanı, pek rağbet görmemiş de olsa, edebiyat tarihimize girmiştir!»

Yara, İsmet Şerif'in hakikaten en çok ismi zikredilen eseriydi ve aşağı yukarı, kendisine çocukluğunu ve gençliğinin bir kısmını zehir eden ve onu daimî şekilde sakat bırakan boynundaki yaranın hikâyesiydi. Ö[illegible], insafsız bir kararla hücumunun arkasını bırakmadı:

«Yapma, canım!» dedi. «Yara romanı hakikaten fena değildi... Bak, şimdi aklıma geliyor... Bir zamanlar ben

de okumuştum... Lâkin hep beraber düşünelim: Bu roman bir adamı edip ve romancı yapmağa kâfi midir? Bir insan ki, ömrünün sekiz, on senesini feci bir derdin pençesinde, bütün hisleri ve düşünceleri bu derde bağlı olarak geçirmiştir, eli de, ekmek parası için sürü sürü yazı yazmak sayesinde, iki lâfı yanyana getirmeğe müsaittir, artık ömrünün bu en büyük ve belki yegâne hâdisesini biraz alâka ve bir çok merhamet çekecek kadar kaleme alamaz mı? Yara romanı doğru dürüst hurufatla basılsa altmış yetmiş sayfa ancak tutar... Herkesin itiraf edeceği şekilde, tekniği de oldukça bozuktur. Büyük eser, sanat muvaffakıyeti dediğiniz bu mu? Şu halimde ben İsmet Şerif'in çektiğini çeksem, böyle bir fasıllık bir roman kıvırırım... Bence sanatkâr, kendinden başkalarını vermeğe başladığı zaman sanatkâr olur!..»

İsmet Şerif'in eğri boynu omuzlarının üzerinde kıpkırmızı kesildi. Titreyerek bağırdı:

«Ömründe üç satır yazı yazmamış bir herifin mütalealeri daha başka türlü olamaz... Sokakta ayakkabı boyayan bir çocuğun işine müdahaleyi salâhiyetimiz dışında sayarız, halbuki bir sanakârın işine burnumuzu sokmağı en tabiî hakkımız addederiz... Çizmeden yukarı çıknak bizim yarı münevverlerin en bariz vasfıdır!..»

Ömer güldü:

«Boyacının meslek ve usullerine karışmam, yalnız papucumu fena boyarsa bunu anlamağa gözüm müsaitir, itiraza da hakkım vardır. Eğer sanatkârlar eserleri hakkında söz söylemek salâhiyetini yalnız meslekdaşlarına verecek olurlarsa gene kendileri ziyan ederler, çünkü onlar biribirlerine karşı bizim kadar da insaflı değillerdi!»

Bir kaç kişi güldü. Emin Kâmil, İsmet Şerif'i tekrar müdafaa etmek için söze başlamış gibi yaparak lâfı değştirdi, evvelâ hiç kimse onun ne söylediğini anlıyamalı.

Fakat yavaş yavaş, yeni daldığı islâm tasavvufundan bahsettiği meydana çıktı. Genç şair bir sene gibi az bir zamanda Buda'yı, Laotse'yi deneyip bırakmış, nihayet Muhiddîni Arabî ile Hallacı Mansur'da karar kılmıştı. Yeni öğrendiği ve yanlış telâffuz ettiği arapça ibareler söylüyor, münasebetli, münasebetsiz beyitler okuyor;

Mansur enelhak söyledi,
Haktır sözü, Hak söyledi.

dedikten sonra bu hikmetin nasıl tefsir edildiğini görmek için gözlerini kırpıştırarak etrafına bakıyordu.

Masanın başında oturan ak saçlı reis:

«Emin Kâmil, bir şiir okusana!» diye tutturdu.

Genç şaire ve onun alâka verici istihalelerine hayran olan bir kaç kişi daha israr ettiler. Herkes sustu, ve şair yerinden kalkmadan, derin ve oldukça tatlı bir sesle uzun bir şiir okumağa başladı.

Bu manzumede, türkçede mevcut bütün korkunç kelime ve mefhumlar bir araya toplanmış gibiydi. Böylece tüyleri ürperten bir tesir elde edilmek istendiği anlaşılıyordu. Kızılca kıyametlerden, gaiplerden gelen seslerden, arap bacılardan, kanlı şafaklardan, ateşlerden, zehirlerden, vehimlerden ve bir yerinde de, Vilhelm Tell gibi elmaya ok atan bir adamdan bahsediliyordu. Fakat bu ok ateşten ve bu elma ruhtandı.

Şiir bitince herkes bir müddet sustu. Şiirin anlaşılmaz mahiyeti ve dinliyenlerin kendilerine yaptıkları telkin aydınlık aklın üzerine bulut gibi çökmüştü ve dağılmak için zamana muhtaçtı.

Nihayet cemiyet reisi, ilk söz ve hüküm hakkının kendinde olması icap ettiğini hatırlıyarak:

«Fevkalâde... İşte şiir budur!.. Tebrik ederim!» dedi.

Sonra, hiç olmazsa küçük bir tenkidde bulunmanın,

bu işlerden anladığını ispat için yegâne vasıta olduğunu düşünerek ilâve etti:

«Yalnız... Bir mısraı iyice anlıyamadım. Hayal bana biraz... Nasıl söyliyeyim, biraz şiddetli göründü... Bilmem arkadaşlar nasıl buldular, şu mısra:

Tükürdüm gözlerimi ağzımdan boncuk gibi»

Derhal hararetli bir münakaşa başladı. Bu bir tek satır üzerinde herkes fikrini söylüyor; şair, eserinin tefsirine çalışan bu basit kalabalığa merhamet dolu gözlerle, fakat tenkitler karşısında sinirlendiğini de saklıyamıyarak, bakıyordu.

Bu sırada Bedri Ömer'e doğru sokuldu:

«Şiiri sen nasıl buldun?» dedi.

«Bilmem? Bir şey anlamadım.. Fakat fena değil gibi... İnsanın üzerinde garip bir tesir yapıyor!..»

Bedri hazin bir gülümseme ile başını salladı:

«İşte Emin Kâmil'in istediği de bu!.. Bir şey anlaşılmadan garip bir tesir yapmak... Ne kadar basit insanlarız... Doğru dürüst oturup düşünürsek bu manzumenin dünyada yazılabilecek en basit hokkabazlıklardan, yavelerden biri olduğunu eminim ki teslim ederiz. Hiç bir derin ve kuvvetli hisse, hiç bir büyük ve insanı sarsan ikre dayanmadan, sırf göz boyamak, esrarlı görünmek çin yazılan bu beş on satırda, bir talebede bile mazur giremiyeceğimiz alelâdelikler var... Yalnız şair, bizim ne nal olduğumuzu bildiği için, bir kaç ucuz ve basit vasıtıya müracaat etmiş: Bunlardan birincisi, tesirli olduğını şimdiye kadar daima ispat eden, mistik havadır. Cahil ve dalaveracı bir yobazın kendini muhite yutturmak çin müracaat ettiği esrarlı ve muammalı bir kaç formül, bir kaç dinî teşbih, bir iki karanlık ifade bugün bile derhal aydınlık düşünceleri bulandırıyor. Kendilerinde bir şeyler bulunduğunu vehmeden bütün âcizlerin hiç şaşnadan bu basit çareye: Karanlık ve karışık olmak suretiyle derin ve mânâlı görünmek hilesine baş vurduklarını unutuyoruz. Sonra Emin Kâmil kendini bize enteresan göstermeğe, ikide birde değiştirdiği biribirinden yaman kanaatler ve imanlar ile gözümüzde büyülü bir perde yaratmağa da muvaffak olmuş. Bir çok halleri, başkalarında bizi derhal güldürmeğe kâfi gelecek olan saçmalıkları, etrafına hürmetsizlikten ve saygısızlıktan doğan patavatsızlıkları ve küstahlıkları bize büyük bir şahsiyetin ifadeleri imiş gibi geliyor. Hakikaten şahsiyet sahibi olan bir adamda bulunması lâzım olan sarsılmaz iç muvazenesinin, insanlığa ve bittabi insanlara, onları kör abdal yerine koymıyacak kadar kuvvetli bir hürmetin, onda mevcut olmadığını farketmiyoruz. Bak, «Tükürdüm gözlerimi ağzımdan boncuk gibi» mısraı üzerinde, hepsi de ahmak olmıyan şu bir sürü insan, ciddî ciddî münakaşa ediyor ve bu şair, kendi büyüklüğüne kendi de inanarak, minnettar gözlerle onlara bakıyor. Halbuki yüzüne dikkat etsen, ruhunun iç taraflarında nasıl külçe halinde bir yalanın saklı olduğunu görürsün. En korkunç yalan da budur: Kendimize karşı bile kullanacak kadar pençesine düştüğümüz bu derin ve gizli yalan... Onu içinde yaşadığı cemiyet üzerinde düşünmekten alakoyan, Budizme götüren, Çin felsefesine saptıran, tasavvufa daldıran hep bu ruhundaki büyük yalandır. Kâinatın alelâde seyri ile, maddî şeylerle hiç alâkası yokmuş gibi görünen zekâsı, zengin babasından para koparmak için öyle kurnazca, öyle esnafca hileler bulur ki, bir sene düşünsen akıl edemezsin... İhtiyar ve zengin babası da oğlunun dehâsına inanmıştır. Buna rağmen para işlerinde titiz davranmak ister. Ve Emin Kâmil yeni bir vurgun vurmak için ya «Avrupa'ya bir kongreye davet edildim!» yahut da «yeni bir mecmua çıkaracağım... Dünya parmak ısıracak!» gibi

şeyler uydurur. Sahte üdebayı evine götürüp kendini babasının yanında göklere çıkartır; mevhum Avrupa tabilerinden, babasının anlamadığı bir dilde yazılmış, içi takdir ve hayranlık cümleleriyle dolu teklif mektupları alır. Sonra, bu kadar ustalıklı tiyatrolar tertip eden adam, çiftliğinde yalınayak dolaştı diye, dâhi olduğuna, büyük şair, uçsuz bucaksız mütefekkir olduğuna bizi inandırır... İnsanların en zayıf tarafları, sormadan, araştırmadan, düşünmeden, kafalarını patlatmadan inanmak hususunlaki hayret verici temayülleridir. Dünyadaki yalancı peygamberleri yetiştirmek ve beslemek için en iyi gübre, işte bu bilmeden inanmak için çırpınan kalabalıktır.»

Bedri bütün bu sözleri yavaş bir sesle, tane tane ve hiç heyecanlanmadan söylemişti. Kendisini Ömer'le Macide'den başka işiten yoktu. Fakat bu ikisi etraflarında hâlâ devam eden münakaşayı tamamen unutmuşlardı. Bedri'nin bu kadar uzun, bu kadar kendini vererek konuşacağını hiç tahmin etmiyorlardı. Ömer arkadaşının, sessiz sadasız durmasına mukabil, bir çok şeyler düşünüp kuran bir adam olduğunu yeni anlıyordu.

Bu sırada Emin Kâmil münakaşası çoktan bitmiş, Nihat söze başlıyarak, insanların kuvvetli ve zayıf, ahmak ve akıllı olarak tasnif edilmeleri ve buna göre bir cemiyet kurulması hakkındaki malûm fikirlerini izaha koyulmuştu. Etrafta gene bir çok tasdik ve iştirâk alâmetleri vardı. Kuvvetliye ve akıllıya imtiyaz verileceğini düşünen herkes, mavi boncuğu kendisinde bilerek, veya böyle görünmek istiyerek, bu fikirleri pek doğru buluyordu. Bu akşam söz söylemek ihtiyacında olduğu anlaşılan Bedri tekrar Ömer'e dönerek:

«Gayet acaip bir fikir daha!» dedi. «Nihad'ın sözlerine dikkat et! Neredeyse bir kuvvet dini icat edip ona tapacak... En hararetli tarafdarları da, etrafındaki abdal

çocukları bir yana bırakırsak, İsmet Şerif'le profesör Hikmet... Her üçünün müşterek bir vasfı var: Her biri, hilkatin birer tokadını yiyerek, hayatta birer cihetten zayıf ve âciz kalmış insanlar. Nihat'ın illetlerini bilirsin. Zaten bir yüzüne bakmak da kâfi... Sıska vücudu, incecik kolları ve sinirden başka bir şey bulunmıyan suratı ile bir Palyaço kadar biçare bir mahlûk ...İki günde bir ya böbreklerinden, ya ciğerlerinden hastalanır, evi eczane gibi... İsmet Şerif ise, görüyorsun, boynundaki ârıza yüzünden ömrü ve maneviyatı harap olmuş, vücudu kavruk kalmış ve içinde boyuna inkisarlar biriktirmiş biri. Ağzını açtığı veya kalemini eline aldığı zaman ancak senelerin topladığı zehiri dökebiliyor. Profesör Hikmet de, tabiatin kendisine lüzumundan fazla miktarda verdiği ihtirasları körletmek için en ufak bir meziyete bile sahip olmıyan, hayatı kadın düşüncesiyle geçerken yüzü her kadında, hattâ para ile gittiği yerlerde bile, istikrah uyandıran bir zavallı. Görüyorsun ki hepsi hayata birer miktar kin borçlu. Hepsi, çocukluklarındanberi mahrum oldukları kuvvete hasret çekerek ve kendilerini yiyerek bu hale gelmişler. Hakikaten kuvvet sahibi olanlara haset ve imkânsızlıkla baka baka nihayet kuvveti en büyük, en tapılmağa lâyik bir mevcudiyet olarak kabul etmişler... Şimdi öyle bir nazariye yapıyorlar ki, anası acz ve mahrumiyet... Bu gibi fikirleri doğuranlar, daima, ezilmeğe, yok olmağa mahkûm olduklarını hisseden zümrelerdir. Bağırırlar, çağırırlar, ellerine fırsat geçerse, sunî olarak sahip oldukları bu iktidarı en vahşî bir şekilde kullanmağa kalkarlar; fakat nihayet hayatın ebedî kanunlarının pençesi altında çiğnenir ve mahvolurlar...»

Bu sırada, herkesin yerinden kalkıp salona geçişinden müsamerenin başlamak üzere olduğunu anladılar. Bedri sözünü keserek:

«Hadi, gidelim ve seyredelim!» dedi.

Ömer ve Macide onun sözlerinin tesiri altında idiler. Bilhassa Ömer, belki hayatında ilk defa olarak, ciddî bir mesele üzerinde konuşulan lâfları alaya almak ihtiyacını duymuyor, ezelî şüphelerini harekete geçirmeğe sebep görmüyordu.

XXIII

Küçük salonun bütün iskemleleri dolmuştu. Kız ve erkek lise talebeleri, cemiyet mensuplarının akrabaları, darülfünunlu kızlar ve erkekler gürültülü konuşmalarla yerleşiyorlardı. Reisin odasından çıkanlar, kendilerine ön sıralarda teklif edilen yerleri, evvelce oturmuş bulunanları kaldırmamak için, kabul etmiyerek, arka taraflara geçtiler. Bir kaç gayretli genç muhtelif odalardan muhtelif koltuk ve iskemleler sürükleyip getirdi.

Cemiyetin amatörlerden mürekkep altı kişilik orkestrası İstiklâl marşını çalmağa başladı. Herkes ayağa kalkarak dinledi.

Bundan sonra aksaçlı reis, battaniye perdelerin sol tarafına konan muvakkat bir kürsüye geçti. Hiç bir zaman unutulmıyan surahi ile kristal bardağı yana iterek cemiyetin bir senelik çalışması hakkında uzun bir konferansa başladı.

Bu konferans esnasında, bir yenilik olarak, projeksiyon da gösterilecekti. İki genç battaniyeleri kenara çektiler. Arkada buruşuk bir beyaz perde göründü. Seyircilerin gerisindeki makineyi işletmeğe çalışan gençler bir türlü işlerini bitirip başlıyamıyorlardı. Reis resim yeri geldi diye sözünü kesmiş, kenara çekilmişti. Bir işgüzar elektrikleri söndürdüğü için her tarafta hafif bir mırıltı

belirdi. Makinenin başındakiler de, evvelâ alçak sesle münakaşa ederken, nihayet biribirlerini azarlamağa, şurdan tut! Burayı gevşet! gibi sert emirlere başladılar. Önde oturan bir kaç kişi onlara yardıma gitti. Müdür bile dayanamıyarak kürsüsünden ayrıldı ve bir türlü işletilemiyen âlete doğru yürüdü. Bu sırada, şurasından burasından beyaz ve parlak ışıklar fırlıyan siyah ve iri makine, sükûnetini kaybetmeden ameliyatın neticesini bekliyordu. Ara sıra karşıdaki beyaz perdede dağınık hayaller beliriyor, iri insan parmakları görünüp kayboluyor ve soluk bir ışık hoplaya hoplaya battaniyeleri ve kürsüyü dolaşıyordu.

Nihayet bu dağınık hayallerden biri yavaş yavaş sükünet buldu, açıldı. Fotoğraf aldırmak için dizilmiş olan bir grup çocuk ile bunların önünde iskemlelere oturmuş, ellerine ve ayaklarına ne şekil vereceklerini bir türlü tayin edemedikleri için acaip vaziyetler almış beş altı yetişkin adam hazır bulunanların yüzüne güldü. Ortada oturanın reis olduğu görülüyordu. Kendisi, nereden çıkardığı anlaşılmıyan uzun bir sırıkla perdeyi işaret ederek:

«Cemiyetimizin giydirdiği çocuklar!» dedi.

Ömer, Macide, Bedri yanyana oturmuşlardı. Arkalarından muharrir İsmet Şerif'in sesi, fısıltı halinde:

«Çocuk elbiseleri her sene aynidir... Bayramlarda giydirip sonra saklarlar, ertesi bayram başkalarına giydirir ve bir resim daha çektirirler!» dedi.

Ömer hayretle sordu:

«Sahi mi?»

«Bilmem... Her halde öyle olacak!»

Bedri arkadaşına eğilerek:

«Atıyor... Tenkit etmek, aklınca espri yapmak istiyor...» dedi.

Ömer kendi kendine:

«Münasebetsizlik!» diye mırıldandı.

Yeni resimler ve yeni manzaralar gösteriliyor ve reis, uzun sopasiyle izah ediyordu:

«Cemiyetimizin bahar balosunu şereflendirenler!... Cemiyetimize kırk lira teberrü eden Ahmet bey... Şimdi grafikleri göreceksiniz... Yurdumuzu bir senede ziyaret edenler... Rakamlar geçen senelerle mukayeselidir... Karınlarını doyurduğumuz fakir çocuk adedi... Hepsine öğleleri sıcak yemek verilmiştir...»

Konferansın sonlarına doğru, bilhassa grafikler kısmında, herkes yanındakiyle muhabbete daldığı için, hafif bir uğultu başlamıştı. Müdür sözünü bitirir bitirmez elektrikler yandı ve seyirciler gözlerini uğuşturmağa başladı.

Daktilo ile yazılıp çoğaltılan programa nazaran şimdi bir monoloğ vardı. Kısa boylu, dişlek, çökük burunlu ve yüzünden zekâdan başka her şey akan bir delikanlı, gayet pişkin bir tavırla battaniyelerin önüne çıktı. Etrafını daima güldürmeye alışmış bir abdalın emniyetiyle ve pek lâubali bir tarzda seyircileri selâmladı ve peltek bir şive ile monoloğuna başladı.

Bir mesire yerinde, ve bittabi eski zamanlarda, muhtelif milletlere mensup insanların koz helvacı, şerbetçi veya arabacı gibi esnafla olan pazarlık ve münakaşalarını anlatıyordu. Evvelâ arnavutla işe başladı, gayet acemice bir taklit ile, mizah gazetelerinden kapma bir kaç cümle söyledi, ondan sonra gelen tipler; arap, lâz, çerkes, yahudi, ermeni, rum, kürt, hepsi arnavudun ilk söylediği cümleyi, biribirinden daha acemice taklitler ile, tekrar ettiler. Salondakilerin en basitinde ve en iyi niyetlisinde bile tahammül edecek hal kalmadı ve komik delikanlı alkışlar arasında battaniyelerin önünden çekildi.

Muharrir İsmet Şerif, bütün monoloğun devamınca,

sahnedekinin nüktelerine pek benziyen sözlerle Macide'nin kulağının dibinde mırıldanmış durmuştu. Macide bir aralık kendi kendine :

«Ben bu adamla bir kere mi ne görüştüm. Biraz evel de Ömer'le çatıştılar! Bu ahbaplık nereden geliyor acaba?» diye sordu.

Zaten bu yüksek fikir muhiti onun üzerinde pek de iyi bir tesir bırakmış değildi. Ömer'le beraber yaşamağa başladıkları ilk gündenberi bu meşhur ve kıymetli adamlarda büyük ve fevkalâde taraflar, o zamana kadar kimsede görmediği meziyetler arıyor, buna mukabil onların herkesten ayrı olan yegâne hususiyetlerinin, herkesin riayet ettiği bir takım kaideleri keyiflerince çiğnemekten ibaret bulunduğunu görüyordu. Bu o kadar büyük bir şey mi idi ? Konuşan arkadaşını dinlememek, terslemek ve alaya almak, sazlı bir bahçede ayaklarını karşısındaki iskemleye dayamak, bağıra bağır konuşmak, ara sıra etrafındakilere hakaret etmek ve onları küçük görmek pek mi fevkalâde bir kabiliyet eseri idi ? Aylardanberi hepsi biribirinin abdal ve istidatsız olduğuna dair deliller getirmekten ve hepsi kendi fikirlerinin doğruluğunu isbattan başka bir şey yapmamışlardı. Macide Kendini ne kadar zorlasa, kafasında en ufak bir iz bırakmış bir fikir bile hatırlamağa muktedir olamıyor, sadece falancanın filancayla kavgası, şunun bununla münakaşası hakkında duydukları ve gördükleri aklına geliyordu. Şimdiye kadar tanıdığı kimselere nazaran bunların bir farkları da, insana daha cesaretle, hattâ daha küstahlıkla ve ölçüp biçer gibi bakmaları ve gözlerinde parlıyan istek kıvılcımlarını saklamağa asla lüzum görmemeleri idi ve Macide bunun büyük adamlıkla alâkasını bir türlü bulamıyordu. Meselâ önlerindeki sırada oturan ve bir zamanlar sazlı bahçede ziyafet vermiş olan muharrir Hüseyin bey, ya-

nında oturduğu zayıf ve gözlüklü kıza, böyle bir yerde hiç de münasip olmıyan tavırlarla sokuluyor, onunla konuşurken, hemen üstüne atılacakmış gibi burun delikleri büyüyüp gözleri mahmurlaşarak bakıyor ve münevver genç hanımın gayet ehemmiyetle söylediği şeyleri dinliyeceği yerde gerdanını ve dudaklarını süzüyordu.

Emin Kâmil de yanına bu çeşitten bir kız almıştı. İlk anlarda konuşmalarına mevzu olan ilmî bahis yerini alelâde bir dedikoduya bırakmıştı. Bir hafta evvel yapılan bir Boğaziçi gezmesindeki kepazelikleri tekrarlıyarak gülüşüyorlardı. Ve genç şair, bu gezintiden pek de masum dönmediği anlaşılan genç kıza, biraz evvel okuduğu şeylere hiç de benzemiyen dünyevî bir eda ile, kinayeli şeyler söylüyor ve kız, koltuk altları gıdıklanmış gibi cilvelerle fıkırdıyordu.

Bu sırada, yanlara çekilen battaniye perdelerin ortasında, gözleri yaşartan bir facia oynanıyordu. İstidatsız bir heveskâr tarafından yazılan üç perdelik ve korkunç bir piyes, istidatsız ve bilgisiz heveskârlar tarafından temsil ediliyordu. İçlerinden bir kaçına istidatsız demek belki biraz haksızlık olurdu. Çünkü kendilerini tam mânasiyle vererek, oraya toplanan insanlara müessir olmak, bir şeyler göstermek istedikleri belli idi. Fakat ölçülemiyecek kadar büyük bir bilgisizlik, görgüsüzlük, kötü nümuneleri taklit etmek zarureti, ortaya koydukları eseri acınacak bir hale sokuyordu. Kimisi burnundan konuşarak daha büyük bir sanatkâr olmağa çalışıyor, kimisi seyircilere dönüp avaz avaz bağırırsa daha tesirli olacağını sanıyordu. Beyaz bir karyolada açlıktan ve veremden harap bir halde yatan delikanlı ise, mütemadiyen midesi bulanıyormuş gibi yüzünü buruşturup yutkunuyor ve bu mimiklerin seyirciler üzerindeki intibaını görmek için de, kendi sözü olmadığı zamanlarda, gözlerini büzerek alaca karanlığa

doğru bakıyordu. Bu hastanın annesi olarak sahneye çıkan kadın, bütün makyajına, uzun yeldirmesine ve beyaz baş örtüsüne rağmen, yaslı bir anne değil, ince, şımarık sesli bir kızcağızdı. Piyesin en sonunda, ölü oğlunun yatağına kapanırken çıkardığı ve yarı yerde yırtılıp çatallaşan feryat, seyirciler arasında az daha umumî bir kahkaha koparacaktı.

Buna rağmen alkışlar asla kuvvetsiz değildi.

Macide tekrar sıkılmağa başlamıştı. Hem etrafındakilere, hem sahnedekilere sinirleniyordu. Ömer'e gitmeyi teklif edecekti. Fakat onun da sınıf arkadaşlarından bir kızla konuşmağa başladığını gördü ve sesini çıkarmadı. Bu sırada cemiyetin altı kişilik orkestrası ortaya çıktı. Macide neler çalacaklarını ve nasıl çalacaklarını merak ederken kulakları yırtan bir sesle mevsim modalarından bir dans havasının başladığını gördü ve bütün vücudunu bir titreme kapladı. Güftesi ile bestesi rezillikte biribirine taş çıkaran bu parçayı orkestra sanatkârları aslında olduğundan daha fecî bir hale sokmak için bütün gayretlerini sarfediyorlardı. Hepsinin yanlış ve biribirine uymadan çaldığı yetmiyormuş gibi, Beyoğlu barlarındaki hokkabazlıkları da tekrara kalkıyorlardı. Birisi davula vururken tokmağa taklak attırmak istiyor, öteki mukavva bir boruya ingiliz şivesiyle «gel yanıma, gel canıma, gel kanıma!» diye bağırıyor ve fevkalâde yapmacık bir gülümseme ile kırıtarak seyircilerle âşinalık ediyordu.

Müzik! bitince Macide geniş bir nefes aldı. Ayağını sıkan bir kundurayı çıkarmış gibi oldu. Ömer'in, arkadaşiyle olan mükâlemesini keserek :

«Sonuna kadar kalacak mıyız?» dedi.

Bu sualine Ömer'den evvel İsmet Şerif şu cevabı verdi :

«Aman hanımefendi, bu kadar erken kaçılır mı?.. Ev-

de bekliyenleriniz yok... Pek nefis şeyler değil ama, çocukları mazur görmeli... Hepsi amatör... Bir şeyler yapmak istiyorlar...»

O bunları söylerken Macide kendi kendine: «Allah allah!» diyordu. «Demin, arkamda dır dır söylenen ve insafsızca nükteler yapan kendisi değil mi idi?»

Bu anda profesör Hikmet Ömer'e döndü:

«Bak aklıma geldi. Hazır buradayken Macide hanım kızımız da bir şeyler çalsın! Böyle yüksek bir müzisyeni her zaman bulamayız!..» dedi.

Macide dehşet içinde kocasının koluna yapışarak mırıldandı :

«Çıldırdın mı? Ben böyle yerlerde bir şey çalabilir miyim!..»

Ömer gülerek:

«Ben teklif etmedim yahu! Neden çıldırayım... Hikmet'e söyle» dedi.

Bu münakaşayı duyan cemiyet reisi de glmişti. İsrara iştirak etti; fakat Macide'nin nasıl katî olarak redcettiğini görünce vazgeçti. Bu sırada ön taraflarda otunanlardan bir kaçı başka bir zavallı bulup yakasına sarılnışlardı. Uzun, beyaz sakallı, mevsimin yaz olmasına rağnen pardesülü bir zata hararetle bir şeyler teklif ediyorla'dı. Profesör Hikmet :

«Eski şeyhlerden Ali Haydar bey!» diye Macide'ye zahat verdi: «Bakın, siz çalmadınız ama ona çaldıracaklır... Fevkalâde güzel ney üfler!»

Herkesin tanıdığı ve bu civarda oturduğu anlaşılan ihtiyarı âdeta zorla sahneye götürdüler. Altına bir iskmle sürdüler. Adamcağız, ince ve beyaz dudaklarında hzin bir gülümseme ile, deve tüyü rengindeki pardesüsünüı iç tarafına asılı duran nısfiyeyi torbasındsn çıkardı. Birkaç kere parmaklarını gerip perdeler üzerinde oynattıktan sonra çalmağa başladı.

Macide bütün dikkatini ona vermişti. İlk çıkardığı sesten itibaren gözlerini kapıyan eski şeyh, etrafının hiç farkında olmadan, büsbütün başka bir dünyaya çekilerek çalıyordu. Gözlerini açıp bir bakınsa, şimdi içinde bulunduğu muhitle nasıl her türlü alâkasının kesilmiş olduğunu derhal görürdü. Biraz evvel kendisini zorla sahneye itenler de dahil olduğu halde, kimsenin ona kulak verdiği yoktu. Bir kısmı canı sıkılmış bir tavırla oturduğu yerde kıpırdanıyor ve iskemleyi gıcırdatıyordu, bir kısmı da eski usul üzere civarındakilerle konuşup şakalaşıyordu. Macide ihtiyarın çaldıklarını tam mânasiyle anlıyamadığı halde onu dinlemekten garip bir zevk duyuyor, pek alışık olmadığı bu sesler kulağına hiç de fena gelmiyordu. Yalnız, biraz evvelki müzik maskaralığından sonra ve böyle bir dinleyici kütlesi karşısında onun ak sakallarını kımıldatarak ve buruşuk dudaklarını nısfiyenin siyah Başpâresinde titreterek kendini unutması acınacak bir manzara idi. Bu adam, kim olursa olsun, ister bir kıymeti bulunsun, ister bulunmasın, yaptığı işi, kendini vererek ve ciddî olarak yapıyordu. Hiç bir işi ciddiye almıyan ve her şeyi sadece gösteriş olarak yapan bir kalabalığın ortasında bütün mevcudiyetiyle hazin bir tezattı. Macide Ömer'i dürterek:

«Bu adama yazık!» dedi. «Zavallıyı ortaya çıkarıp yormağa ve eğlence etmeğe ne hakları var?»

Ömer :

«Doğru, haklısın!» dedi ve hemen arkasını döndü.

Macide kocasının bu haline canı sıkılarak biraz eğildi ve Ömer'in yanındaki kızla pek hararetli bir fısıltıya dalmış bulunduğunu gördü. Bir müddettenberi devam ettiği halde ona garip görünmiyen bu ahbaplık bu sefer onu düşündürdü: «Haydi, kalkalım, daha fazla oturamıyacağım!»

diyecekti. Buna vakit kalmadan nısfiye çalan adam taksimini bitirdi. Eliyle alnının terini silerek ve etrafındakilerin biraz da alayla karışık olan tebriklerini ciddiye alarak yerine geçti oturdu.

Cemiyet reisinin bir teşekküründen sonra müsamere bitti.

XXIV

Macide artık eve döneceğiz diye seviniyor, bir taraftan da, Ömer'in arkadaşları ve muhiti hakkında edindiği ve günden güne kuvvetlenen kanaatlerin tesiriyle, içinde hafif fakat devamlı bir üzüntü hissediyordu.

Oturduğu yerden kalkmış, bahçeye çıkmıştı. Ömer'in gelmesini bekliyor ve :

«O yanındaki kız her halde eski arkadaşlarndan olacak.. Bana takdim bile etmedi. Münasebetsizlik.. Belki de unutmuştur.. Ne acayip çocuk!..» diye söyleniyordu. Bu sırada Ömer diğer arkadaşlariyle beraber konağın camekânlı kapısında göründü. Bir kaç ayak merdiveni inerek Macide'nin yanına geldi :

«Bu vakitten sonra tramvay bulamayız... Yayan gideceğiz... Zaten arkadaşların bir çoğu da o tarafa doğru geliyorlar. Biraz hava alırız...» dedi.

Macide içerde gördüğü kızın da beraber olduğunu farkedince sordu:

«Bunlar da bizim taraflarda mı oturuyorlar?»

«Hayır... Bilmem... Her halde şöyle bir gezinti yapacaklar!»

Macide kocasına dikkatle baktı ve bir şey söylemedi. Ömer kabahati olan bir insan haliyle :

«Kusuruma bakma, karıcığım... İçerde biraz seni ihmal ettim... Eski arkadaşlar... Aylardanberi görüşemedik... Ömrümün dört beş senesi hep bu muhitte geçti... Derslerden, hocalardan bahsettik... Ne bileyim... Şundan bundan konuştuk... İsmi Ümit'tir... Sana hiç bahsettim mi? Bir zamanlar bizim profesör Hikmet talip olmuştu.»

Macide :

«Bilmiyorum!» dedi. Ömer'in bu kadar izahat vermesine lüzum olmadığını hissediyordu. Belki de bu izahatın doğruluğundan şüphe ediyor veya doğru olmasını istemiyordu. Ömer'in içinde eski günlerin, eski hatıraların tekrar canlanması her halde tehlikeli bir şeydi. O zaman şimdiki hayatlarını tekrar sıkıcı bulmağa başlıyabilirdi. Kendi kendine::

«Şimdi de sıkıcı bulmadığı ne malûm?» dedi.

Ömer'in yavaşça yanından uzaklaştığını, geriden bir grup halinde gelen arkadaşlarının arasına sokulduğunu farketti.

Beyazid'e doğru yürüyorlardı. Vakit pek ilerlememişti. Ancak gece yarısı olabilirdi. Fakat rutubetli ve yapışkan bir hava sokakları doldurmağa başlamıştı.

Macide biraz geri kaldı ve ağır ağır yürüyen grupun arkasına geçti. Ömer karısının bu hareketini farketmedi; Ümit dediği kızla yan yana gidiyor ve kendisine mahsus hararetli tavırlariyle, saçları gene gözlüklerinin üzerine dökülerek, bir şeyler anlatıyordu. Macide arkada tek başına gelen bir kişi daha bulunduğunu gördü ve bunun Bedri olduğunu derhal anladı.

Hiç bir şey söylemeden biribirlerine yaklaştılar ve yürümeğe başladılar. Öndekilerle aralarında altı, yedi adım bir mesafe vardı.

Macide müsamere başladıktan sonra Bedriyi görmediğini hatırladı :

«Siz hep orada mıydınız?» diye sordu.

«Evet... Hep oradaydım. Yalnız biraz arkada duru-

yordum. Sonra o piyes başlayınca dayanamadım, odalardan birine girdim. Nısfiye sesini işitince tekrar başımı çıkarıp baktım. Zavallı şeyh efendinin halini görünce tekrar odaya çekildim. Ben böyle yerlere gelmekten pek hoşlanmam. Yalnız profesör Hikmet sizin de geleceğinizi söylemişti...» Sonra, bildiği bir şey varmış da, artık saklıyamıyacakmış gibi bir tavır aldı ve sordu :

«Niçin bunlarla beraber gidiyorsunuz ? Niçin ayrılmadınız ?»

Macide omuzlarını silkerek :

«Ne bileyim! Ömer öyle istedi... Hep beraber karşıya geçecekmişiz!» dedi.

Bedri tereddüt içindeydi. «Profesör Hikmet'in bazı sözleri bende bu akşam iyi niyetleri olmadığı şüphesini uyandırdı. Acaba beraber gitsem mi?» diye düşündü, sonra, farkında olmadan mırıldandı :

«Benim karışmağa ne hakkım var?.. Kocası yanında!»

Macide hemen sordu :

«Ne dediniz?»

Bedri kendini topladı :

«Hiç, düşünüyordum! Ben burada ayrılayım. Allaha ısmarladık!» dedi.

Genç kızın elini sıkarken tekrar durakladı. Hâlâ karar veremiyordu. Gitmek ve Macide'yi bu adamlarla yalnız bırakmak, nedense ona bir vazifeden kaçmak gibi geliyor fakat bir taraftan da kimsenin kendisine böyle bir vazife vermemiş olduğunu düşünüyordu. Nihayet hiç değilse bir şey söylemiş olmak için :

«Ömer'e dikkat edin, o sizi değil, siz onu korumalısınız!...» dedi. Sonra, acele acele ve gayet yavaş bir sesle ilâve etti: «Bana ne zaman ihtiyacınız olursa yardıma hazırım.. Unutmayın!...» Ve öndekilere veda etmeden ayrıldı, yan sokaklardan birine saptı.

Macide bir müddet düşüncelerini derliyemiyerek dalgın dalgın yürüdü, evvelâ Bedri'nin sözleri aklına geldi. Onun kendi kendine söylenirken «kocası yanında!» dediğini duymuştu. Ömer'i korumak ne demekti? Bedri'ye ne ihtiyacı olacaktı? Sonra Bedri'nin evinin buralarda olmadığı, onun da kendileri gibi Beyoğlu'nda, Cihangir taraflarında oturduğu aklına geldi... «Neden beraber gelmedi de hemen ayrıldı? Hep ayni yoldan gidecek değil miyiz?» dedi. Öndekilerle arası yirmi beş, otuz adım kadar açılmıştı. Sokağın alaca karanlığına gömülerek Mercan yokuşundan aşağı yuvarlanan kalabalıktan kahkahalar yükseliyordu. Macide düşündü: «Ömer benimle olduğunu unuttu bile.. Artık onun böyle huylarına kızmıyorum... Alıştım. Hiç bir fena niyeti olmadan, sahiden unutuyor... Şu veznedar meselesini bile ne çabuk unuttu. Ben zavallı adamı merak edip: ne oldu? diye sormak istedim, derhal lâfımı kesti... O günkü halinden sonra Nihatlarla yüz yüze bakmaz sanıyordum... İkinci gününden ahbaplığa başladılar. Pek hoşlandığı için filân da değil.. Yapamıyor işte... Hiç bir şey yapmağa karar veremiyor... İnsan bir karar vermekten bu kadar kokar mı?... Belki! Neden böyle düşünüyorum? Ben de bazı kararlar vermekten korkmuyor muyum?»

Bu sırada yanında birinin belirdiğini hissetti. İrkilerek sol tarafına baktı. Profesör Hikmet, öndeki gruptan ayrılmış, dıvarların karanlığına sinmiş ve görülmeden geride kalmıştı.

«Niçin yalnız yürüyorsunuz? Bedri bey neden böyle çabucak ayrıldı?» dedi.

Macide'nin kafasından:

«Demek benim arkada bir müddet Bedri ile yürüdüğümü görmüş!» düşüncesi geçti ve ancak ondan sonra profesörün sualinde gizli ve mânâlı bir taraf, «ben bazı şey-

ler biliyorum!» demek istiyen bir tehdit edası bulunduğunu farketti. Dişlerinin arasından: «köpek!» diye mırıldandı ve yanındakinin sualini cevapsız bıraktı.

Ömer'e hiç kızmak istemediği halde yavaş yavaş içinde bir can sıkıntısı belirmeğe başlamıştı. Profesör Hikmet Macide'nin soğuk halini görünce derhal ciddî meselelere, etrafındakilerde büyük bir hürmet ve hayranlık uyandırdığını zannettiği ilmî mevzulara dönmüştü. Ara sıra arkadaşlık duygusunun asâletinden, faziletinden, muhtaçlara yardımın verdiği ruhî rahatlıktan da bahsediyor ve kemik saplı bastonunu hızla kaldırımlara vurarak hükümlerini kuvvetlendiriyordu.

Bu sırada köprüye gelmişlerdi. Öndeki grupun durakladığı, o civardaki otomobillerden bir kaçının motörlerini harekete getirerek onlara yaklaştığı ve bir takım insanları alıp gittiği görüldü.

Macide adımlarını hızlandırdı. Yaklaştıkça orada bir otomobilin yanında iki kişiden başka kimse bulunmadığını farketti. İçinde anî bir telâş başladı. Fakat yanındakine hiç bir şey belli etmek istemediği için sesini çıkarmıyordu.

Daha on adım öteden muharrir Hüseyin beyin sesi geldi :

«Haydi, çabuk, Profesörcüğüm!...» Ve sonra, gelenleri iyice seçince :

«O!... Demek hanımefendi de bizim arabaya kaldı. Ömer bey öndekilerden birinde... Şimdi yetişiriz!» dedi.

Macide'nin başı ağrımağa başlamıştı. Yahut öyle zannediyordu. Söyliyecek bir kelime bulamadı. Unutulmuş, bırakılmış bir kadın muamelesi görmek ona ağır gelecekti. Bir hadde kadar her şeyi tabiî telâkki etmeğe karar verdi ve sadece sordu :

«Nereye gidiliyor?»

Hüseyin bey, müsameredenberi yanından ayırmadığı gözlüklü genç kızı otomobile iterek:

«Öyle ya, siz arkadaydınız... Bendeniz arkadaşları şöyle biraz eğlenelim diye davet ettim. Beyoğlu'nda çalgı olan bir yere gideceğiz... Beş on dakika oturur, dansedenleri seyrederiz... Ömer bey muvafakat ettiler, artık siz oyunbozanlık etmezsiniz!...»

Macide'yi ve Profesör Hikmet'i arabaya koyduktan sonra, kendisi büyük bir tevazula şoförün yanına oturdu.

Macide sağ tarafındaki gözlüklü kızdan ortalığa yayılan esans kokusu ile profesör Hikmet'in kemikli dizi arasına sıkışmıştı. Başındaki ağrı, hakikatte mevcut olsun veya olmasın, her hangi bir şey düşünmesine imkân vermiyordu. Muharrir Hüseyin bey sol kolunu oturduğu yerin arkalığına dayamış ve kendisine doğru uzanan gözlüklü ile muhabbete dalmıştı. Profesör Hikmet: «Siz hiç böyle yerlere gittiniz mi? Pek kibar yerdir. İnsan ara sıra zihnî meşguliyetlerden ayrılıp buralarda dinlenmelidir. Buraları bilmedikten sonra İstanbul'da yaşıyorum denilmez!» gibi sözlerle kulağının dibinde vırıldanıp duruyordu.

Otomobil durunca hepsi aşağı indiler. Macide ortalıkta kimseler görmedi. Karşılarında elektrikli ilânlarla süslü bir bar vardı.

Aklından:

«Ben girmiyeceğim!» demek geçti.

Fakat düşündü: Ömer'i dışarı çağırtmak; onunla münakaşa etmek, eve gidinceye kadar bu münakaşayı devam ettirmek. Sonra günlerce... Hem ya Ömer dayatır ve gelmezse?.. Böyle yapması da pek muhtemeldi ve o zaman bu adamların arasında ne kadar zavallı vaziyete düşebilirdi? Bu son ihtimal tereddüdünü kırdı. «Biraz oturduktan sonra Ömer'i alır çıkarım. Bir kere de görmüş olurum!» dedi. Asıl kızdığı şey, böyle bir yere girmek değil,

Ömer tarafından sokakta, başkalarının eline bırakılıvermekti.

İçerde, daha evvel gelen arkadaşları tarafından bir kaç masanın kapatıldığını gördüler. Ömer Macide'yi farkedince şaşalar gibi oldu. Pek yan yana oturduğu Ümid'i bırakarak ayağa kalktı ve karısını karşıladı.

«Macide... Kusura bakma... Beni otomobillerden birine tıktılar ve senin için: Diğer bir arabayla gelir! dediler... Gel... Otur yanıma!» dedi.

Macide onun gelir gelmez bir şeyler içmiş olduğunu anladı. Birdenbire içinde müthiş bir yorgunluk ve hareketsizlik hissetti. Bu akşam hiç bir şey yapmağa, hiç bir şey söylemeğe muktedir olamıyacağını gördü. Her şeyi lüzumsuz ve mânasız saymağa başlamıştı. Bu histen biraz korktu. Ayni şeyleri bir kere daha, başka bir yerde duyduğunu zannediyordu. Nerede? Bunu bir türlü hatırlıyamıyor, fakat bir takım fena hâdiselerle alâkası bulunan bir duygu olduğunu seziyordu. Ruhu, sahili hızla ittikten sonra denize doğru hoplıya hoplıya açılan bir sandal gibi, bütün etrafındakilerden ve bilhassa Ömer'den uzaklaşıyordu. Yalnız bu uzaklaşma git gide yavaşlıyacağı yerde hızlanıyor, akıntıya kapılmış gibi başını alıp gidiyordu. Geride bıraktığı her şey süratle sisleniyor ve derhal unutuluveriyordu. Ömer'in, yüzünde sarhoş ürpermeler dolaşarak, Ümit'e eğilmesini ve ona bir şeyler söyleyip gülmesini bir yabancıya ait şeylermiş gibi sükûnet ve dikkatle seyretmeğe başladı.

Yüzünden zeki olduğu anlaşılan genç kız, Ömer'i merakla dinler görünüyor ve ara sıra göz uciyle Macide'yi süzüyordu. Bu kaçamak bakışlarda biraz da gurur bulunduğu Macide'nin gözünden kaçmadı. Kocasının, kendi yanında bir başkasına bu kadar musallat olması o başkası için her halde hoş bir şeydi. Macide onların pek yavaş olmıyan konuşmalarına kulak vermek istedi, fakat söylenen sözleri anlamadı. Ömer bir takım garip teşbihler, dolambaçlı cümlelerle genç kızı bir şeye inandırmağa çalışıyor, öteki ise, ayni neviden cevaplarla bir şeyi kabulden kaçıyordu.

Macide, profesör Hikmet'in kendisine uzattığı bir bardağı, acılığına rağmen, gözlerini yumarak bir defada içti. Genzi ve yemek borusu tutuşur gibi oldu. Biraz sonra midesinden başına doğru hafif ve tatlı bir duman yükselmeğe başladı. Dudaklarının kenarında kendisiyle alâkası olmıyan bir tebessüm bulunduğunu pek âlâ farkediyor, fakat bunu oradan uzaklaştırmağa muktedir olamıyordu.

Gözlerini etrafında gezdirince hayret etti: Uzaktaki masalarda iyi giyinmiş yaşlı kimseler oturuyordu. Yanlarında yarı çıplak kadınlar vardı. Kocasının yüzüne baktı ve Ömer karısına dönerek:

«Bunlar bar artistleri... Birazdan numara yapacaklar!» dedi. Bu sırada muharrir İsmet Şerif yerinden kalkarak o masalardan birine doğru gitti. Ömer sırıtarak:

«Bak yüzsüze!» dedi. «Heriflere dalkavukluk edecek.. Bir mecburiyeti de yok ya, huy işte!...»

Hakikaten büyük muharrir yerlere kadar eğildikten sonra o mühim zatların yanındaki bir iskemleye, oturacak kısmının ancak dörtte biriyle ilişmişti. Macide onun, karşısındaki bar kızlarına bile lüzumundan fazla itibar ettiğini ve bunun kızlardan ziyade diğerlerinin hesabına kaydedilmesi lâzım geldiğini görüyordu. Bu muharririn Hüseyin beye karşı aldığı tavır da biraz acaipti. Arkasından daima abdal bulduğu, yazıları ile alay ettiği bu adama âdeta yaltaklanıyordu. Ateşli yazılarında insanların bütün zaaflarına şiddetle hücum eden ve Nihat'ın yamakları tarafından en yüksek ve kahraman muharrir olarak göklere çıkarılan bu adamın iki kadeh rakı veya muhte-

mel bir lûtuf için böyle yerlere kapanması aklın alacağı şey değildi. Her halde ortada başka ve yalnız kendisine malûm sebepler de vardı. Fakat ne de olsa insanın içinde hafif bir tiksinme, ve her hangi kuvvetli bir sebebin dahi bu kadar köpekleşmeyi mazur gösteremiyeceği yolunda bir düşünce, daima mevcut kalıyordu.

Şair Emin Kâmil de başka masalarda başka ahbaplar bulmuş ve onların yanına gitmişti. Macide içtiği üçüncü bardağın tesiriyle biraz daha gevşemiş ve dudaklarındaki tebessüm şakaklarına kadar yayılmıştı. Kendisi de dahil olduğu halde her şeye yabancı gözlerle bakıyor ve kendisi de dahil olduğu halde her şeyi bir parça gülünç buluyordu.

O zamana kadar hiç görülmiyen neşeli ve kıpkırmızı bir yüz ve yüksek bir sesle profesör Hikmet'e sordu :

«Bu genç şairin gittiği masada oturanlar kim?»

Adam akıllı sarhoş olmağa başlıyan profesör kirpiksiz gözlerini büzerek baktı :

«Ha.. Bizim ahbaplar... İlân şirketi umum müdürü Hayrullah beyin oğulları. Müthiş zengindirler. Ömürleri buralarda geçer!»

Biraz sonra o masadan doğru kahkahalar yükselmeğe başladı. Şair Emin Kâmil viski bardağını havaya kaldırırken bir şeyler söylüyor, bütün masa, kızlarla beraber, katıla katıla gülüyordu.

Profesör Hikmet :

«İçtiği zaman çok hoşsohbet olur.. Onun için böyle meclislerde pek sevilir ve aranır.. O da bedavadan sarhoş olur ve eğlenir...»

Hüseyin bey buraya yanında getirdiği iki ahbabının kendi masalarını bırakıp başkalarına yardakçılığa gitmelerine içerlemişti. Bir eliyle gözlüklü kızı kucaklamış, öteki elini Emin Kâmil'in yalnız bırakıp gittiği diğer bir kızın omuzuna dayamıştı. Profesör Hikmet'e döndü :

«Serserileri burada bırakıp gideceğim.. Paralarını da vermiyeceğim! İnsan arkadaş diye yanında getiriyor, iki lâf etmeden gidip başkalarının pabuçlarını yalıyorlar!»

Profesör Hikmet oturduğu yerde hafif bir bel kıraraк :

«Hakkınız var beyefendi!» dedi. «hemen kalkalım mı? Numaraları seyretmiyelim mi?»

Hüseyin bey cevap vermedi ve eliyle garsonu çağırdı.

Ömer'le Ümit adam akıllı sarhoş olmuşlar ve el ele vermişlerdi. Macide bu manzaranın kendisini kızdırmadığını görünce: «Acaba çok sarhoş muyum?» diye söylendi. Biraz başı dönüyor, gözleri dumanlanıyordu. Buna rağmen aklı başındaydı. Ömer'e ve yanındakine tekrar ve dikkatle baktı: kızın sarı saçları yüzüne dökülmüştü. Açık kahve rengi gözleri ufalmış, oldukça güzel ve sivri çenesi terlemişti. Yayvan bir gülüşle ağzı açılınca biraz kirli fakat muntazam dişleri görünüyordu.

Macide içinden: «O da Ömer'in dudaklarına bakıyor!» dedi. Bir an onların öpüştüklerini tasavvur etti ve hiç heyecanlanmadı. Kafasından: «Ne halt ederlerse etsinler!» diye bir düşünce geçerken kendini topladı ve : «Acaba sarhoşluk insanın bütün hislerini öldürüyor mu?» dedi. Fakat birdenbire içi ezildi: «Ben içmeden evvel de böyle idim. Şimdi hatırlıyorum!» diyordu. «O zaman da Ömer'in halleri beni kızdırmıyordu. Ne üstüme vazife demeğe başlamıştım. Bu hal bende bir kere daha olmuştu ? Ne zaman... Bilmiyorum. Fakat çok korkunç bir şey... Emine teyzelerde böyle olmamış mıydım? Belki biraz başka şekilde... Fakat ayni hislerdi... Kendimi bırakmak ve ne olursa olsun, karışmamak... Gönlümün onlarla hiç bir ilişiği kalmadığını gösteren bir his... Eyvah... Ömer de benim için onlar gibi mi oldu? İmkânı yok... Her şeye rağmen

imkânı yok... Hep sarhoşluk... Çılgınlık... Yok... Yok... Aman yarabbi... Ben ne yaparım »

Hüseyin bey hesabı görüp ayağa kalkmıştı. Profesör Hikmet'e döndü :

«Haydi çıkalım, onlara inat, gidip başka bir yerde eğleniriz. Sen hanımefendiyi al!» bu sözle şair Emin Kâmilin terkettiği kızı gösterdi. «Haydi Ömer bey... Gidiyoruz!»

Ömer ve Ümit yerlerinden fırladılar. Ömer alışkanlıkla karısının koluna girdi. Üçü beraber en önde çıktılar. Macide kendini kaybedecek kadar şaşkındı. Dumanlı kafasında muntazam bir fikir silsilesi kurmak için uğraşıyor ve muvaffak olamıyordu.

Macide, kocası ve Ümit hep beraber bir otomobile bindiler. Hüseyin bey de bu sefer gözlüklüsünü almış, şoförün yanına oturmuştu. Profesör Hikmet ile diğer hanım başka bir arabaya kaldılar. Tam hareket ettikleri sırada Hüseyin beyin boğuk sesi işitildi. Başını arkaya çevirmiş :

«Gördünüz mü namussuzu?» diyordu. «İsmet Şerif arkadan yetişti ve profesörün arabasına atladı. Herif muhakkak içtiklerini de benim hesabıma yazdırmıştır!»

XXV

İki otomobil, arka arkaya, oldukça büyük bir süratle Mecidiyeköyü taraflarına gelmişti. Muharrir Hüseyin beyin yanında oturan gözlüklü kız, pek ciddî olmıyan bir telâş ile :

«Aman, tenha yerlere geldik! Nereye gidiyoruz?» dedi.

Hüseyin bey bu sualin cevabını şoföre vermeyi daha

muvafık buldu :

«Evlâdım, bizi Büyükdere'ye doğru götür.. Kaza çıkarmamak şartiyle biraz daha sürebilirsin!»

Şoför aklı başında bir adama benziyordu. Başını bile çevirmeden işine devam etti. Projektörler iki taraftaki ağaçları destere gibi biçiyor ve arkaya doğru deviriyordu. Macide, gecenin serinliği içinde biraz açılır gibi olmuştu, şimdi süratin tesiriyle tekrar kafası buğulanıyor ve düşüncelerinin her bir parçası, projektörlerin doğradığı bu ağaçlara takılıp kalıyordu. Kendini tamamen hâdiselerin eline bırakmağa karar verdi. İçinde nefsine karşı büyük bir emniyet vardı. «Ne olabilir? Ömer yanımda ya!» diyordu. Fakat içindeki bu cesaretin Ömer'in yakınlığından değil, kendi kendine vermiş bulunduğu bir takım kararlardan geldiğini hemen itiraf etti. Yalnız şu anda ne kadar gayret etse bu kararların neler olduğunu bulamıyor, belki de bulmak istemiyordu.

Bir müddet sonra otomobil dönemeçli bir yokuştan inmeğe başladı. Karşıda, muharrir Hüseyin beyle gözlüklü kızın başlarının üstünde, karanlık fakat canlı bir deniz görünüyordu. Macide yanındaki pencereden dışarı bakınca olgun başaklı bir tarla gibi hışırdıyan denizin sesini duyduğunu zannediyordu. Tek tük geçen vapurlarla rıhtımdaki fenerler ateş böcekleri gibi yeşilimtrak bir ışıkla parlıyorlardı. Macide kendini yapayalnız hissetti. Bu his, ona şimdi yabancı bir şey gibi geliyordu. Evvelce de uzun yalnızlık seneleri yaşamıştı, fakat o zaman bundan kurtulmak için çabalıyor ve bir şeyler, bir şeyler yapıyordu. Halbuki şimdi ruhunda en ufak bir kımıldama bile yoktu. Yalnızlık hissi asabına tatlı bir rahatlık veriyor ve kafası, uzun zaman koşup yorulduktan sonra güneşin altına ve sarı otlara yatan bir çocuk vücudu gibi, ince sızılarla karışık bir uyuşukluğa gömülüyordu.

Otomobil durunca birdenbire şaşırdı ve nerede olduğunu bir müddet hatırlıyamadı. Ömer onu kolundan tutmuş indirmeğe çalışıyordu. Dışarı doğru bir adım atınca arkadan gelen arabanın ışıklarından gözleri kamaştı. Omuzunu karöseriye dayıyarak durdu.

Hüseyin bey şoförlere beklemelerini söylemiş, önünde bulundukları camenkânlı bir kapıyı çalmağa başlamıştı. Burası, müşterilerini savmış bir gazinoya benziyordu. Beyaz don ve gömlek içinde yalınayak ve uyku sersemi bir adam suratını asıp küfüre hazırlanarak ve camdan dışarı bakmağa bile lüzum görmeden kapıyı açtı, fakat muharrir Hüseyin beyle karşılaşınca tavrını değiştirip «Buyurun beyim!» diye itibar etti.

Hep beraber içeri girdiler. Hüseyin bey de dahil olduğu halde herkeste bir yorgunluk ve isteksizlik vardı. Gecenin ve rutubetli havanın ağırlığı sinirleri yatıştırmışa benziyordu. Sanki eğlenmek için değil, bir kere başlanmışken bitirilsin diye devam ediyorlardı. Kızlara da bir halsizlik ve perişanlık gelmişti. Yüzleri buruşmuş, muvakkat tazelikleri geçmişti. Münevver hanımlara yakışır bir şekilde boyasız oldukları için daha ziyade hovarda delikanlılara benziyorlardı.

Garson don ve gömleğinin üstüne nedense beyaz bir önlük geçirdi ve karanlık gazinonun uzak bir köşesindeki elektrik lâmbasını yakarak misafirleri oraya davet etti, Sonra büfeye giderek bir kaç şişe rakı ile biraz peynir, ekmek, iki kutu sardalya getirdi.

İsmet Şerif, büyük bir sessizlik içinde bekleşen arkadaşlarına biraz neşe vermek için nükteli sözler söylemeğe kalktı. Emin Kâmil'den kalan kızdan başka gülen olmadı. Ömer, Ümit hanımla vırıl vırıl konuşmakta, muharrir Hüseyin bey gözlüklü kıza bir şeyler anlatmakta devam ediyorlardı. Profesör Hikmet bile düşünceli bir hal

almıştı. Zaten çok kere böyle oluyordu. Bir çok büyük niyetlerle ve bir çok tertibat alarak gezintiler, eğlenceler yapar, fakat bir kaç kadeh içtikten sonra garip bir hüzün ve ümitsizlik içinde kıvranır dururdu. Sanki kendi mahiyetini anlamak için içkinin yardımına muhtaçtı ve ayıkken her şeye muktedir olduğunu zanneden kafası alkolün tesiriyle büyüklük hülyalarından, olmıyacak emellerden kurtuluyor, hakikî ve acı hayata dönüyordu.

Hissizleşmeğe başlıyan ağızlarına arka arkaya rakı döküyorlardı. Macide önüne uzatılan her kadehi içiyor, fakat bu sefer keyifle değil, birisini azarlarmış gibi acı bir mânâ ile gülümsüyordu.

Bir aralık yerinden kalkarak etrafına bakındı. Garson biraz ötede oturmakta olduğu iskemleden sıçrayarak tuvaleti gösterdi. Macide kapıyı açar açmaz keskin bir idrar kokusiyle karşılaştı. Her taraf, hattâ duvarlar bile sapsarıydı. Solda iki musluk, üzerlerinde birer kirli ayna ve sağda iki küçük kapı vardı. Bunlardan birini itti. Burası daha fena kokuyordu. Tekrar dışarı çıkıp musluğun başına geçince gözü aynaya ilişti. Evvelâ hayret etti; yüzünde hiç bir değişiklik yoktu. Kafasından: «Niçin bam başka bir çehre göreceğimi sanıyordum?» suali geçti, cevap bulamadı. Musluklar fevkalâde kirli idi. Küçük bir sabun parçasına dokunmaktan tiksinerek elini sadece su ile yıkadı. İki musluğun arasına asılmış duran bir havlu, ıslak ve yapışkan manzarasiyle Macide'nin büsbütün gönlünü bulandırıyordu. Fakat buranın keskin kokusu biraz açılmasına yardım etmişti. Tam bu sırada kapı itildi. Macide genç kızlardan birinin girmesini beklerken kısa boyu ve eğri kafasiyle muharrir İsmet Şerif göründü. Macide'yi orada bulmaktan hayrete düşüyormuş gibi :

«O!.. Hanımefendi, affedersiniz!..» dedi.

Macide cevap vermeden çıkmak istedi. İsmet Şerif onun yolunu keserek :

«Çok müteessir oldum Macide hanım!» dedi.

Genç kadın düşünmeden soruverdi :

«Neden?»

«Ömer'in yaptığı edepsizlikten... Çok canım sıkıldı doğrusu...Sizin gibi bir insana karşı...»

Macide içinden :

«Aman yarabbi, ne kadar bayağı ve abdalca yollardan gidiyor?» dedi. «Galiba benim buraya girdiğimi gördü... Öyle ya... Profesör Hikmet Emin Kâmil'in kızını kendine alarak bunu açıkta bıraktı. Ömer de beni ihmal ediyor. İkimiz de münhal sayılırız!»

Gözlerini hafifçe büzerek bunları düşünürken İsmet Şerif daha çok sokulmuştu :

«Ben bir muharrir, insan ruhlarını yakından görmeğe alışmış bir adam sıfatiyle bu akşam burada bir izzetinefis faciası oynandığını gördüm ve hemen sizin kadar işkence çektim!» diyor ve her cümlede bir miktar daha yaklaşıyordu.

Macide tekrar düşündü :

«Bir izzetinefis faciası? Erkekler bazan ne kadar basit oluyorlar... Zannediyorlar ki, bir erkeğe karşı hiddet, hattâ nefret duymağa başlıyan bir kadın hemen başka erkekler bulup boyunlarına sarılmak ister... Bu herif her halde bu usulün para edeceğini sanıyor. Kendisiyle beş cümle bile konuşmadığı bir insana musallat olup, onunla alâkadar olduğunu gösterecek lâkırdılar söylüyor... Acaba bütün erkekler bizi bu kadar abdal mı zannederler? Ömer başkasiyle eğleniyor, ben de ona içerledim diye beni abdesane aralığına sıkıştırıveriyor ve kimbilir kafasından neler geçiriyor...»

İçinde bulunduğu vaziyeti böyle inceden inceye düşünürken hareketsiz kalmak suretiyle karşısındakine cesaret verdiğini farketmiyordu. Halbuki İsmet Şerif'in nüfuzlu gözleri genç kadının bekleyişini ve tereddüdünü, sonu müsaadeye varacak bir iç mücadelesi şeklinde kabûl etmekteydi. Böyle bir kadının hiç nazlanmadan ve düşünmeden boynuna sarılmasını bekliyecek değildi ya...

Ellerini hareket ettirirken bir kaç kere Macide'nin parmaklarına dokunmuş ve bu temastan içinde bir takım tellerin gerilip kopacak hale geldiğini hissetmişti. Kafasında basit fakat gayet sarih arzular kaynaşıyordu.

İki eliyle Macide'yi omuzlarından yakaladı. Genç kadın bir adım geri çekildi ve sırtı dıvara dokundu. Onun bu küçük hareketi üzerine, kimbilir nasıl bir alışkanlıkla, çabucak ellerini çeken ve bir tokattan korunuyormuş gibi vaziyet alan İsmet Şerif, karşısındakinin tekrar ve sükûnetle kendisine baktığını görünce cesaretlendi ve sokuldu.

Elleri Macide'nin omuzlarında ve yüzü yüzünden bir karış uzakta idi. Gözlerinde istek, tehdit, yalvarış, her şey vardı.

Macide, en küçük bir harekete bile muktedir olamıyarak sırtını dıvara dayamış, burnunun dibindeki bu çehreye dikkat ve hayretle bakıyordu. Gördüğü şey hakikaten korkunçtu.

Dik durmağa çalışan eğri bir baş üzerinde, yandan ayrılmış, seyrek ve kır saçlar vardı. Yirmi beş mumluk lâmbanın altında parlıyan bu saçların dibinde, bir yara izi penbeliğinde kirli bir deri görünüyordu. Ayni derinin devamı gibi duran alın kısmında boydan boya uzanan buruşukların arasını kabarık ve yağlı etler dolduruyordu. Bal rengindeki gözleri dayak yemiş bir kedininkiler gibi ağır ağır kımıldıyor ve gayet açık, gayet hayvanca bir ifade ile bir şeyler istiyordu. Burnunun uc tarafındaki

mesameler büyümüş ve bunlardan ince yağlar sızmıştı. Bu uzun ve küt burun, gözlerininkine pek benziyen hayvanca hareketlerle sanki uzanıp kısalıyordu. Bütün yüzü, çıkmıya başlıyan sakallarının dibine kadar, haşlanmış gibi kırmızı ve pırıl pırıl yağlı idi. Bu yağlar dudaklarının kenarında meze bakiyeleriyle karışarak, daha iğrenç bir hal alıyordu. Üst dudağı titreye titreye burnuna doğru çekildikçe sarı ve uzun bir sıra diş ve dişetlerine yapışık bir kaç maydanoz yaprağı görünüyor ve genç kızın yüzüne, rakı ile kutu sardalyasının ve mide usaresinin karışmasından hasıl olan fecî bir koku vuruyordu:

Macide her hangi bir şey yapacağı yerde dıvara yaslanıp bu suratı seyretmekten kendini alamıyor ve biribirini kovalıyan düşüncelere dalıyordu:

Bu adam ve ötekiler, hepsi birden, beş altı saat içinde nasıl kendilerini buluvermişlerdi! Müsamereden evvel biribirinden yüksek mevzularda konuşan, fikir âleminden yere inmek istemiyen, âdi arzular ve ihtiraslara karşı nümunelik bir istihfaf besliyen büyük üstatlar, derece derece alçalarak aç bir hayvan haline gelmişler ve işte böyle karşısına, burnunun bir karış ilersine kadar sokulmuşlardı. Macide bir insanı insan yapan şeylerden en küçük bir zerresinin bile, şu anda önünde dikilen bu herifte mevcut olmadığını görüyor ve asıl garibi, buna hayret etmiyordu. Halbuki şimdiye kadar, insan kafasına doldurulan ve orada eriyen şeylerin ruhumuza ve en küçük hüceyrelerimize kadar gireceğini, bizi böyle hayvan olmaktan kurtarıp daha başka, daha temiz bir şeyler yapacağını sanmıştı. Hâlâ böyle olması icap edeceği kanaatindeydi ve kendi kendine :

«Bunlar zaten başka bir şey değillermiş... Bütün sözleri, bütün okudukları, bütün yazdıkları, bütün düşündükleri yalanmış!... Fakat herkesin böyle olması icap etmez ya... Öyle insanlar olabilir ki, hayatta onları bir an bile bu vaziyette görmek mümkün değildir!...» dedi.

Bunu söylerken birisini kasdettiğini seziyor fakat kim olduğunu kendine bile itiraf etmek istemiyordu.

Macide'nin sükûnetinden cesaret alan muharrir elleriyle genç kadının başını yakalamak istedi, fakat hiç beklemediği halde göğsünden şiddetle itildiğini hissetti. Sendeledi, sağdaki kapılardan birine tutundu ve, hiç acele etmeden dışarı çıkan kadının arkasından, baka kaldı.

Macide gelip yerine oturduğu zaman Hüseyin Beyle Ömer'den maada herkesin kendilerini kaybedecek kadar sarhoş olduklarını gördü.

Yanına oturduğu profesör Hikmet, Emin Kâmil'den kalan kızın başını masaya dayamış, kendisi de iskemlesine yaslanmış, geğirip duruyordu. Macide'yi görünce gülümsedi. Elini genç kadının boynuna atmağa kalktı. Muvaffak olamayınca mırıldanmağa başladı :

«Ne olur sanki, hanım kızım... Sen bizim hemşiremiz sayılırsın!...» diye bir şeyler söylüyor ve korkunç tırnaklı elleriyle Macide'nin oturduğu iskemleye tutunuyordu.

Bu sırada genç kadının gözleri kocasınınkilerle karşılaştı. Bir müddet bakıştılar.

Ömer karısının bakışlarından bir sual manası çıkardı. «Nedir bu hal Ömer? Bu herife neden ağzının payını vermek istemiyorsun?» demek istediğini zannetti ve ona doğru eğilerek, hayret verecek kadar ayık ve düzgün bir sesle yavaşca :

«Ne yapalım karıcığım?» dedi, «Halini görüyorsun... Kendinde değil... Ayni zamanda hocamdır... Değil ya... Öyle sayılır... Sonra... Nasıl söyliyeyim...» Sesini daha alçaltarak ilâve etti: «Benim huyumu bilirsin... Kendisine on, oniki lira borcum var... Nasıl tersleyim?»

Macide bu sözleri duyunca ürperir gibi oldu. Şu anda

karşısında bütün hüviyetiyle Ömer vardı: aylardanberi tanıdığı, sevdiği, beğenmediği ve artık kendinden uzak, çok uzak bulduğu Ömer...

Onu gayet iyi anlıyordu. Karısının yanında başka bir kızı kucağına yatıran, sonra birdenbire, beş on kuruş borcunu düşünerek, söz söylemekten utanan... Karısını yollarda unutan, fakat ayni kadını, canını verecek kadar çok seven... Şu anda ismini duyduğu zaman nefret ve tiksinmeden bayılacak hale geldiği bir adamla ertesi gün, sırf yüzü tutmadığı için kol kola gezen... Hislerini belli etmemek için şakaya, ciddî olmıyan hücumlara kaçarken hakikî hislerini unutuveren Ömer çırıl çıplak önündeydi. Onu hiç bu kadar yakından görmemişti. Kocasını anlıyor, hâlâ seviyor, fakat akşamdanberi hissettiği uzaklığı, içi sızlıyarak, muhafaza ediyordu. Demek ki böyle bir anda: Her şeyin bitmesi lâzım geldiği, artık bu şekilde devam edemiyeceği hakkında kat'î kararını verdiği anda, Ömer'i böyle apaçık ve böyle yakından görmek mukadderdi...

XXVI

Ertesi günü gözlerini açtığı zaman kendini yatakta yalnız buldu. Ömer onu uyandırmadan kalkmış, giyinip gitmişti. Vakit öğleye yaklaşıyordu. Açık pencereden içeri müthiş bir sıcak sokuluyor ve boynunu, gözlerinin altını terletiyordu. Aşağı atladı, ayağına terliklerini geçirdi ve musluğa giderek yüzüne soğuk su çarptı.

Vücudunda hiç bir ağırlık, yorgunluk, kafasında hiç bir uğultu yoktu. Dün akşamki hâdiselerden sonra bu kadar canlı ve taze uyanacağını tahmin etmiyordu. Şimdi her şeyi gayet güzel hatırlıyor ve sinirlenmeden, gülmeden düşünüyordu. Ömer'le ikisi, diğerlerini meyhanede bırakarak, dışarı sıvışmışlar, bir müddet deniz kenarında yürümüşlerdi. Ortalık aydınlanmak üzereydi. Dümdüz uzanan ve toprak bir kaptaki cıva kadar ağır, koyu ve parlak görünen denizden tuzlu ve keskin bir yosun kokusu yayılıyordu. Bozuk rıhtımda sürçe sürçe ve bir şey konuşmadan bir hayli ilerlemişlerdi. Macide Ömer'in böyle anlarda söze başlayıp uzun uzun anlatmasına alıştığı için her an bekliyor, fakat bu sefer bu bekleyişte biraz da isteksizlik karşık olduğunu kendinden saklamıyordu. Kocası konuşmağa başlarsa belki bir çok şeyleri izah etmeğe ve Macide'nin kafasındaki kanaatleri değiştirmeğe çalışacak ve belki de bunda muvaffak olacaktı. Fakat Macide, artık ne olursa olsun, tâ içindeki bir yerde değişmez bir karar verildiğini ve her hal çaresinin bu kararı bir müddet daha geri bırakmaktan başka bir şey yapamıyacağını seziyordu.

Ömer hiç ağzını açmadı. Yalnız Macide'nin ayağı bir taşa çarpıp sendeleyince onu kolundan yakaladı ve genç kadın, yaralı bir yerine dokunulmuş gibi irkildi: Ömer onu hep bu kolundan, hep ayni yerden ve hep bu şekilde yakalardı. Sonra bu hâdiseyi, eski zamanlara ait tatlı bir hatırayı anar gibi düşünmek ona garip geldi... İşte, kocası, ayni adam yanında idi ve kolunu eskisi kadar sıkı tutuyordu. Bu adamın kendisini eskisinden daha az, yahut daha farklı sevmediği de muhakkaktı... Öyleyse ortada değişen neydi? Macide değişenin kendisi olmasından ve Ömer'e karşı bir haksızlık yapmaktan korktu: «Evet, evet!» diye düşündü... «Bu çocuk hep ayni şeydi. İlk günlerdenberi buydu. Ben de bunu biliyordum. O zaman tahammül ettiğim halde şimdi hoş görmemek doğru değil... Fakat nasıl yapayım?»

Bir haylı yürüdükten sonra yanlarından bir otomobil

geçti. İşaret ederek onu durdurdular ve eve döndüler. Ömer dün akşam müsamereye giderken profesör Hikmetten aldığı iki lirayla arabanın parasını verdi. Tenha yollarda ve serin sabahın içinde adam akıllı hızlı olarak gelirlerken bile Ömer ağzını açmamıştı; fakat odaya girer girmez Macide'nin ellerine sarılarak:

«Karıcığım!» dedi.

Macide, kocasının yüzüne baktı. Gözleriyle bir çok şeyler ifade ettiğini sandığı halde, biraz sitemle gülümsemekten başka bir şey yaptığı yoktu.

Ömer bundan cesaret alarak:

«Macide... Bundan sonra hiç bir yere gitmiyeceğiz... Ne saza, ne müsamereye!... Ne de evimize ahbap çağıracağız... Bütün tanıdıklarımla alâkayı keseceğim... Yepyeni ve daha mânâlı bir hayata başlamak istiyorum... İçimdeki bu melûn şeytanı boğacağım!» dedi.

Macide bu nevi sözleri belki onuncu defa dinlediğini unutmuyor, fakat Ömer'in şu anda, her zaman olduğu gibi, tamamiyle samimî bulunduğundan da asla şüphe etmiyordu. Bütün kararlarına rağmen, kocasının sözleri ve bilhassa ateşli tavırları karşısında her zamanki zaaf anlarından birine düşeceğinden korktu. Böyle bir şeyi asla istemiyordu. Bu sefer bütün hiddetini, içinde biriken bütün acıları hummalı öpüşmelerle silip süpürmek niyetinde değildi. Nitekim Ömer de bunu sezer gibi oldu, haline bir sessizlik çöktü... Yatağa girer girmez ikisi de uyudular.

Macide şimdi uyanınca, kocasının bir iki saat uykudan sonra gürültüsüzce kalkıp gittiğini görüyordu.

İçinde müthiş bir ezinti peyda oldu. Madamla beraber kullandıkları mutfağa giderek kendine bir çey pişirdi, bir az kahvaltı hazırladı. Karnını doyurduktan sonra saate bakınca dörde yaklaşmış olduğunu gördü. Ortada, dün gece

düşündüğü gibi bir fevkalâdelik yoktu, buna rağmen içi sıkılıyordu. Yataktan kalktığı sırada hissettiği hafiflik pek çabuk geçmişti. Kendi kendine:

«Her halde alkolün tesiri!» dedi.

Düşüncelerini mümkün olduğu kadar Ömer'den uzak tutmak istiyordu. Mutfakta akşama yiyecek bir şey bulunmadığı aklına geldi. Çantasını karıştırdı. Yirmi kuruş kadar parası vardı. Bakkaldan veresiye öteberi aldıkları için bugünü bununla geçirebilirlerdi. Yavaş yavaş giyindi. Sokağa çıktığı zaman saat altıya gelmiş, caddeleri ter kokulu ve aceleci bir kalabalık doldurmağa başlamıştı.

Macide bakkala uğramadan evvel bir dolaşmak istedi. Bir çok akşamlar bu saatlerde Galatasaray tarfına yürür ve ekseriya Ömer'le karşılaşırdı. Bu sefer de Tepebaşı'na kadar yürüdü, sonra karşı kaldırıma geçerek geri döndü. Yanındaki bahçeden rumca şarkılar geliyordu. Tekrar Galatasaray'a gelince birdenbire irkildi. On beş yirmi adım kadar önünde Ömer'e benziyen birisi gidiyordu. Yalınayak ayaklarına uzun ökçeli, beyaz iskarpinler giymiş bir kadınla, kol kola yürüyorlardı. Macide biraz hızlandı, fakat kalabalıkta onları kaybeder gibi oldu. Kadını arkadan Ümid'e benzetti; sonra bu düşünceyi gülünç buldu. Onun bu kıyafette Beyoğlu'nda dolaşacağına imkân verilemezdi. Bu sırada, onları tekrar, ve otuz adım kadar ileride gördü. Adam akıllı biribirlerine sokulmuşlardı. Macide bütün dikkatini kadında topladı; fakat mesafe uzakça olduğu için bir şey seçemiyordu. Tekrar hızlandı ve gelip geçenlere çarparak on adıma kadar yaklaştı. Gözleri kadının penbe ve çıplak topuklarına takıldı: Bunlar oldukça yaşlı bir insana aitti, iskarpinin ökçesine her bastıkça alt kenarları irin renginde bir sarılık alıyordu. Kısa kollu bluzundan aşağıya doğru sallanan kolu kıpkırmızı ve uzaktan belli olacak kadar iri mesameli idi. Başlarını bi-

ribirlerine yaklaştırıyorlar ve konuşuyorlardı. Macide olduğu yerde bir adım durarak derin bir nefes aldı. Bu kadının Beyoğlu'nda adım başında rastlanan nazlılardan biri olduğu muhakkaktı. Nasıl olup ta aklından evvelâ Ümid'i geçirdiğine şaştı. Anî bir kararla tekrar hızlandı. Önündekileri kaybetmişti, bulamamaktan korktu. Adeta koşuyor ve gelen geçeni kendine baktırıyordu. Nihayet tekrar gördü ve bu sefer dört beş adıma kadar yaklaştı. Bu anda ikisi birden sol taraftaki sinemalardan birine girdiler, resimlere, hattâ filmin adına bile bakmadan gişeye yanaştılar. Macide bütün kafasındaki niyetlerin bir anda uçup gittiğini, hemen kaçmaktan, mümkün olduğu kadar çabuk uzaklaşmaktan başka bir şey düşünemediğini farketti. Eve doğru koşar gibi ilerledikçe içindeki bulantı hissi daha çok arttı ve maddileşti. Bir takım pis hayaller gözünden gitmek istemiyordu. Onların locadaki hayallerini düşünüyor ve adımlarını tepinir gibi yere vuruyordu.

«Her halde bundan evvel de böyle şeyler yapmıştır... Sonra yanyana yattık... Bana süründü. Beni kollarının, ayni kollarının arasına aldı... Ne pis şey!.. Ne pis şey!..» diye söylendi. Sesinin boğazında tıkılıp kaldığını ve uzun zaman bağıra çağıra konuşmuş da ağzı kurumuş gibi gırtlağının acıdığını hissetti. Yanından geçenlere kızgın gözlerle bakıyordu. Birdenbire, bu caddedeki bütün insanların ötedenberi hep sırıtarak dolaştıklarını keşfetti ve kızdı. Dükkânların önünden geçtikçe burnuna vuran kokular da canını sıkıyordu. Bir manavdan yayılan şeftali kokusu yanıbaşındaki tuhafiyecinin naftalinine ve her ikisi birden, nereden geldiği anlaşılmıyan kızarmış çiroz kokusuna karışıyordu. Gelip geçen otomobillerin arkada bıraktıkları yanmış benzin dumanları da bunlarla birleşerek, Macide'nin yüzüne yapışıyor ve genç kadın, ağaçlar arasında dolaşırken yüzüne takılan örümcek ağla-

rını tovar gibi, elini yanaklarında ve burnunda gezdiriyordu.

Eve geldiği zaman tamamiyle sakinleşmişti. Hemen çantasını aldı, eşyasını içine doldurmağa başladı. Emine teyzelerinden ayrıldığındanberi bunlara bir iki çift çoraptan başka bir şey ilâve edilmemişti. Kahve rengi kazağı olduğu gibi duruyordu. Fakat ayni renkteki iskarpinleri bir kenara atılmış ve tozlanmıştı.

Birdenbire doğruldu. Kendi kendine:

«Nereye gideceğim? Bunları ne yapacağım?» diye sordu. «Balıkesir'e mi? Emine teyzelere mi? Ne münasebet!..» Gidilecek hiç bir yer yoktu. Fakat, kim bilir, belki de vardı... Bunu düşünürken asla heyecanlanmadı. Başka ne yapabilirdi? Emine teyzelerden çıkıp kapının önünde nereye gideceğini bilmeden dururken olduğu gibi gözlerinin önünde nehtaplı bir deniz canlandı... Ömer'le beraber kayıkta otırup seyrettiği, önce dokunmaktan korktuğu ve sonra elini bileğine kadar daldırdığı parlak ve esrarlı deniz...

Çantasına bir tekme yapıştırdı. Çamaşırları kirli halının üzerine dağıldı.

«Bunlara ne lüzum var... Abdallık!» dedi.

Yatağın başucundaki dolaptan bir deste kâğıt aldı.

Ortalık henüz tamamen kararmamış olduğu halde perdeleri kapadı ve lâmbayı yaktı, masanın başına geçerek, kurşun kalemiyle ve acele acele yazmağa başladı:

«Ömer! Seni bırakıp gidiyorum. Bunun bana ne kadar acı geleceğini, hayatta senden başka hiç kimsem olmadığını bilirsin... Senin de benden başka kimsen olmadığını biliyorum. Buna rağmen seni bırakıp gideceğim... Emine teyzelerin evinden çıkıp senin arkana takılarak geldiğim gündenberi bunun böyle olacağı hakkında içimde ga-

rip bir korku vardı... Bunu kendimden ne kadar saklamağa çalışsam, bir fırsatını bulup tekrar kafamda beliriyor ve beni çok üzüyordu. Bu korkunun sebeplerini düşündüm, üç ayı geçen beraber hayatımız esnasında, bu anın gelmemesi için neler yapmak lâzım olduğunu araştırdım, nihayet kendimi tesadüflerin ve hayatın eline bırakmaktan başka çare kalmadığını gördüm... Bilmem sana söylemeğe hacet var mı? Ömer, benim sevgili kocacığım, biz, hiç bir tarafları birbirine benzemiyen, hiç bir müşterek düşünceleri ve görüşleri olmıyan iki insanız... Kimbilir ne gibi sebeplerle tesadüf bizi birleştirdi. Sen beni sevdiğini söyledin, ben buna inandım. Ben de seni seviyordum. Hem nasıl seviyordum... Hislerimde bugün de bir değişiklik yok. Fakat niçin seviyordum, işte bunu bulamadım ve beni düşündüren, seninle olan hayatımızın devamından şüphe ettiren bu oldu. Seni niçin sevdiğimi bir türlü bilmiyordum. Huylarını, yaptığın işleri, beğenmiyordum demiyeyim, fakat anlamıyordum. Sen de benim bir çok şeylerimi anlamadığını inkâr edemezsin. Böyle olduğu halde nasıl garip bir kuvvet bizi birbirimize bu kadar sağlam bağlamıştı? İlk andan itibaren tamamiyle başka dünyaların insanları olduğumuzu anladığım halde beni burada tutan ve seni gördüğüm zaman içimi sevinçle dolduran neydi? Acaba şu senin her zaman bahsettiğin ve her hareketinin kabahatini kendisine yüklediğin şeytan mı? Son günlerde ben de bundan korkmağa başladım. Şimdiye kadar daima, düşünüp doğru bulduğum şeyleri yapmağa alışmıştım... Bu sefer hiç bir doğru ve akıllıca tarafını bulamadığım bu hayata beni bağlıyan kuvvetin, içimde saklı bir şeytan olması sahiden mümkündü. Bu ihtimal beni adamakıllı telâşa düşürdü. Hayatta kendi düşüncelerim ve kararlarımdan başka bir takım kuvvetlerin emri altına girmek asla tahammül edemiyeceğim bir şeydi. Ay-

ni zamında, seninle beraber bulunduğum müddetçe, nedense irademi kullanamadığımı gördüm. Sana, senin iradene tâbi olmak bana ağır gelmezdi, fakat aramızda hiç olmazsa en küçük bir müşterek nokta bulunması, yaptıklarımdan hiç olmazsa bir kısmını benim de doğru ve iyi bulmam lâzımdı. Kendi kendime hiç bir zaman yapamıyacağım şeyleri, sırf bilmediğim bir kuvvete tâbi olmak yüzünden, boyuna tekrar etmek beni düşündürdü ve nihayet, aylardanberi kaçtığım bu kararı verdirdi.

«Ömer, benim kalmamın senin üzerinde en küçük bir tesiri, bir faydası olacağını bilsem muhakkak kalırdım. Hiç inkâr etme ve benim yanlış düşündüğümü zannetme; bana olan bütün sevgin, senin üzerindeki bütün nüfuzum, bir parçacık bile seni değiştiremedi. Yanımda iken dünyanın en iyi, en tatlı ve makul insanı idin; ayrılır ayrılmaz eski haline dönüyor ve belki de bana boyun eğdiğin için kendine kızarak daha ileri gidiyordun. Zaman bu hallerini düzelteceği yerde daha fenaya götürdü. Yanıbaşında oturduğum, gözlerinin içine baktığım halde sana müessir olamadığımı gördüm. Kim bilir, belki sen ve etrafındakiler haklısınız... Belki insan yükseldikçe böyle olmak mecburiyetindedir. Fakat ben bütün gayretime rağmen, içinde bulunduğumuz hayata ısınamadım. Bu hayatı anlıyamadım. Benim eski ve manasız yaşayışımdan, bomboş çocukluk ve mektep hayatımdan büyük bir farkı olduğunu göremedim. Biliyorum: Pek akıllı olmıyan bilgisiz bir kızım... Fakat bu, sende ve etrafındakilerde bir parça kuvvetli ve güzel taraflar olsa görmeme mani miydi?.. Bir çok şeyler öğrenmek, daha iyi düşünebilmek, göremediklerimi görmek istemez miydim? Aranıza gelince bunların hiç birini bulamadım. Bizim mahalle kadınları arasında yahut Emine teyzemlerde tesadüf ettiğim, içinde büyüdüğüm muhitten bir tek farkınız, biraz daha çok ve daha anlaşıl-

maz konuşmanızdı. Şimdi düşünüyorum da, üç aydanberi o çeşit çeşit arkadaşlarının münakaşalarını, konferanslarını dinlediğim halde ne öğrendiğimi bir türlü bulamıyorum.

«Buna rağmen beni sana bağlıyan bir şey vardı: Dış tarafın etrafındakilerin ayni olduğu halde için bana büsbütün başka görünüyordu. Bu arkadaşlardan, bu muhitten, bu kokmuş mahlûklardan hoşlanmadığını, sıkıldığını görüyordum. Günün birinde büsbütün başka bir insan olacağını ümit ediyordum. İlk günlerde biraz kuvvetlenen bu ümidim, yavaş yavaş tamamen yok oldu. Senin, bu yaşa kadar içinde bulunduğun insanlar ve muhitle birdenbire hesap kesecek cesareti kendinde bulamadığını anladım. Bende sana bu cesareti verecek kuvvet yoktu. «Onları bırak!» dediğim zaman «Kimlere sarılayım?» diyecektin, ben, zavallı Macide, sana kimi, neyi gösterebilirdim? Bu hayattan daha doğru ve akıllı bir şey olması lâzım, fakat bunun ne olduğunu ben de bilmiyordum. Onun için, sana yardım edemedim. Belki sen beni alıp evine getirirken büsbütün başka şeyler düşünmüştün. Sana yeni bir dünya açacağımı sanmıştın... Seni sukutu hayale uğrattım. Ben sana rehber değil, ancak yoldaş olabilirdim, fakat yolu ikimiz de bilmiyorduk ve birbirimize yük olmaktan, birbirimizi şaşırtmaktan başka bir şey elimizden gelmiyordu.

«Artık ayrılmamız lâzım. Dediğim gibi, sana en küçük bir faydam olacağını bilsem her şeye tahammül eder ve kalırdım. Halbuki selâmetinin yalnızlıkta olduğunu görüyorum. Hâlâ, bugün bile şuna kaniim ki, bir müddet daha bocaladıktan sonra, yolunu bulacaksın, fakat yalnız olman lâzım. Her hangi bir insanım, ayaklarına dolaşmaması lâzım... Ne olurdu? Birbirimize bir kaç sene sonra tesadüf etmiş olsaydık! O zaman hayatımız belki bambaşka bir şekil alırdı. O zaman sana tâbi olur ve bundan zevk duyardım. Fakat şimdi, hiç bir faydası olmadığını bile bile, yanlış ve mânâsız bulduğum şeylere oyuncak olmak, bütün sevgime rağmen imkânsız...

«Ömer, hep senden bahsediyorum. Bunun sebebi, seni sahiden kendimden çok düşünmemdir... Ben ne yapacağımı bilmiyorum, daha doğrusu yapılacak bir tek şey var, onu da bilmek istemiyorum. Ben hayatımda kimseye haksızlık ve fenalık etmemiye çalışmış ve başkalarına yapılan haksızlığa bile kendime imiş gibi üzülmüş bir insanım... Nefsime hiç müstahak olmadığı bir şey yapmak, bu ağır ve tamiri imkânsız haksızlığı reva görmek bana ağır gelecek. Fakat ne yapabilirim? Ben senin arkandan gelirken her şeyi bıraktım. Her şeyle alâkamı kestim. Zaten feda ettiklerim de öyle büyük bir şey değildi. Sen beni Emine teyzelerin kapısından alırken eski hayatımla olan alâkamı zaten kesmiş bulunuyordum. O zaman da ne yapacağımı bilmeden sokağa fırlamıştım. Balıkesir'e, ablamla eniştemin yanına dönmek bana korkunç ve imkânsız görünüyordu... Perişan bir haldeydim. Fakat içimde kendimden bile sakladığım bir ümit vardı. Seni kapının önünde bekler bulduğum zaman sanki bunun böyle olacağını biliyormuş gibiydim. Bir söz söylemeden, hakkımda neler düşüneceğini hesaba katmadan seninle geldim. Bir genç kızın çok güç atacağı bir adımı seve seve, inana inana attım. Bunlardan pişman değilim... Kimse beni zorlamamıştı. Doğru buldum ve yaptım. Fakat şimdi... Beni hangi Ömer kapının önünde bekliyecek? Kim gece yarıları karanlık sokaklarda bana sevgisinden bahsedecek?.. Ömrümün en acı gününü en mes'ut bir güne çevirmiştin... Pek az tanıdığım bir adamla hiç bilmediğim bir yere giderken içimde beni coşturan arzular köpürüyordu... Şimdi gene çıkıp gideceğim... Nereye?.. Yanıma bavulumu ve eşyala-

rını almıyorum... Gideceğim yere çamaşırsız da gidilir. Fakat ben son dakikaya kadar ümidimi kaybetmiyeceğim. Bana hiç bir fenalığı dokunmıyan nefsime bu en büyük haksızlığı yapacağım dakikaya kadar her şeyin değişebileceğini umarak kuvvet bulmağa çalışacağım...

«Ömer, senden bir tek ricam var... Ne kadar sükûnetle ve aklı başında yazdığımı görüyorsun... Benim âkibetimden dolayı kendini asla mes'ul sayma! Sen bana karşı değil, asıl kendine karşı kabahatlisin. Bunu düzeltmeğe ve yeni bir hayata kavuşmağa çalış... Yalnız başına kalırsan bu işi başaracağına eminim... Hem bu yalnızlığa da lüzum kalmaz, belki kuvvetli ve bilgili bir insan, bir arkadaş, bir sevgili senin elinden tutar ve sana yol gösterir... Ben bir kazaya kurban gidiyorum sayılır. Bir otomobil çarpsa, bindiğim sandal devrilse yahut dibinde oturduğum ağaca yıldırım çarpsa bunlardan kimseyi mes'ul etmek aklıma gelir miydi? İşte, sana da bu kadar az kabahat buluyorum. Bir çok şeyleri benim yüzümden yaptığını bildiğim için hattâ biraz da kendimi mes'ul tutuyorum. Meselâ ben olmasam kafan para meseleleri üzerinde bu kadar çırpınmıyacaktı ve sen veznedara belki öyle yapmıyacaktın, yahut, burada hiç söylemek istemediğim halde kalemimin ucuna geldi, yahut da bir kadına bağlanmış olmak yüzünden başka kadınlara karşı arzular duymıyacak ve her hangi bir sokak kadınını yanına alıp...»

Macide kalemi yavaşça masanın üstüne bıraktı. Dişlerini sıktı. Nihayet kendini daha fazla zaptedemiyerek kâğıtların üzerine kapandı ve ağlamağa başladı.

Uzun uzun, belki on beş, yirmi dakika böyle kaldı. Fazla heyecanlı değildi. Üç ay evvel babasının ölümüne ağladığı gibi sessiz, isyansız göz yaşları döküyordu. Tekrar başını kaldırdı. Yanaklarındaki yaşları sol elinin tersiyle sildi ve kalemi alarak son yazdığı satırları karaladı.

Ondan sonra titrek bir yazı ile ve gayet acele devam etti:

«... daha yazacak bir çok şeyler aklıma geliyor... Ne faydası var?.. Oturup saatlerce konuşsak gene bitecek gibi değil... Halbuki biz beraber yaşamağa başladıktan sonra ne kadar az konuştuk... Birbirimize söyliyecek bir şeyimiz yok muydu? Neden?.. Neden uzun uzun dertleşmedik? Belki o zaman bir çok şeyler başka türlü olurdu...

«Artık yeter Ömer!.. Sana kızgın değilim... Sana kızamıyacak kadar seni iyi tanıyorum... Sonra seni seviyorum... Neden sevdiğimi bilmeden seviyorum... Bu sevgiyi her gittiğim yere beraber götüreceğim... Allaha ısmarladık... Güzel dudaklarını öperim... Sen de bana kızma... Başka türlü yapamazdım... Allahaısmarladık...»

Yaşlar yanaklarından süzülmekte devam ediyordu. Yazdığı kâğıtları altalta sıraladı. Kırmızı abajurun aydınlattığı odaya şöyle bir göz gezdirdi. Hiç bir zaman pek sevmemiş olduğu bu eşyaya teker teker bir bağlılığı bulunduğunu hissetti. Elle tutulan yerleri yağlanmış kalın perdeler bile bu akşam daha sıcak yüzlü idi. Sanki her şey onu bir tarafından çekip alakoymıya çalışıyordu. Masanın bir kenarında öğleden kalma bir çay fincanı vardı. Dibindeki kurumuş şekere bir sinek musallat olmuş, kalkıp iniyor ve bazan uzunca bir müddet kalıyordu. Macide gözlerini o hayvana dikti ve daldı.

Bir aralık dudaklarından her zamanki «Niçin?» suali döküldü. Niçin? Bütün bunlara ne lüzum vardı? Ne yapmıştı? Hangi hatasının cezasını çekiyordu? Ve bu sırada, yazıp bıraktığı mektupta istediği kadar samimi olmadığını zannetti... Ömer'e hiç kızmıyor değildi... Nasıl kızmazdı? Kendinden yaşça büyük, fazla okumuş, erkek olduğu için daha çok şeyler görmüş bir insan nasıl olur da bir çocuk kadar düşüncesiz şeyler yapar ve bu yüzden nihayet başka bir insanın feda edilmesine meydan verirdi? Macide

kendini yabancı biri gibi düşünüyor ve âdeta haksızlığa uğrıyan bir zavallıyı müdafaa ediyordu...

Sonra, yazdığı mektubun bir yerinde daha samimî olmadığını hissediyordu... Fakat bunun üzerinde düşünmeğe vakit kalmadan merdivenlerden koşarak çıkan ayak sesleri duydu ve hemen bütün kâğıtları toplıyarak yorganın altına sokuşturdu.

XXVII

Kapıyı hızla açıp içeri giren Bedri idi. Yüzü sapsarı ve heyecanlıydı. Macide şaşırdı. Eski hocasının bu kadar telâşlı halini hiç görmemişti. Bedri dikkatle Macide'nin yüzüne baktıktan sonra:

«Ağlamışsınız! Demek haberiniz var!» dedi.

Macide bir şey anlamadı. Bedri her halde ömer'in bir kadınla beraber sinemaya gittiğini söylemek istemiyordu.

Genç adam itidalini tekrar elde etmeğe uğraşarak devam etti:

«Şimdi telâş etmekten ve şaşırmaktan bir fayda yok... Sükûnetle düşünmek ve bir çare bulmak lâzım! Ben Ömerin bu işde bir alâkası olmadığına eminim... Onun böyle şeylere burnunu sokmak âdeti değildir... Bu Nihat köpeğinin narına yandı...»

Macide, Nihat lâfını duyunca uykudan uyanır gibi oldu... Korkunç bir şeyler sezdi ve Bedri'ye doğru bir adım atarak:

«Bir şey anlamadım... Ne Nihadı?.. Ne oldu? Benim haberim yok!» dedi.

Bedri şaşırdı:

«Nasıl olur? Peki niçin ağladınız? Demek duymadınız? Öyle ya, nereden duyacaksınız... Bir iki saatlik bir iş...»

Macide daha çok telâşa düştü:

«Söylesenize ne oldu? Ömer'e bir şey mi oldu?»

«Evet... Dairesinden çıkacağı sırada tevkif ettiler. Nihat'la yanındaki çocuklardan bir çoğu da yakalanmış... Profesör Hikmeti de çağırmışlar, fakat herif bir kolayını bulup yakasını sıyırmış... Hiç değilse tevkif edilmedi. Nüfuzlu ahbapları var, her halde onlar müdahale ettiler!»

Macide bir iskemleye tutunarak:

«Neden? Sebep ne imiş?.. Veznedar meselesi mi?» diye sordu.

Bedri:

«Ne veznedarı?» dedi... Ömer'in bir zamanlar kendisine anlattığı bu vak'ayı hemen hatırlıyamamıştı. Macide ısrar ile sormakta devam etti:

«Siz nereden haber aldınız? Sebebini öğrenemediniz mi? Ömer şimdi nerede?.. Hemen gidip görebilir miyiz?»

Bedri Macide'ye bir iskemle göstererek:

«Oturun... Telâş etmeyin... Karakoldalar... Galiba bu gece orada kalacaklar... Görüşmek belki mümkün olmaz, şimdilik doğru da değil... İşin ne olduğunu öğrenelim... Ben meşgul olurum... Duyar duymaz hemen buraya geldim... Nihat'ın arkadaşlarından biri söyledi. Profesör Hikmet'in serbest bırakıldığını da ondan öğrendim!» dedi. Bir müddet genç kadının yüzüne baktıktan sonra ağır ağır devam etti:

«Bunun böyle olması korkunç bir şey... Hiç beklenmiyen bir şey... Kim bilir dün akşam nerelere gittiniz! Nihat beraber miydi? Değildi... Öyle ya, onlar Beyazıt'ta habersizce ayrılıverdiler... Yanındaki çocuklarla beraber... Ben başka her hangi bir şeyden şüphe etmiyorum. Zaten bana haber veren çocuk ta bir parça çıtlattı. Bu me-

selelerle alâkadar bir iş olacak... Fakat tevkife kadar götürecek ne yaptılar acaba? Siz Ömer'in hiç bir şeye karışmadığına eminsiniz değil mi?»

«Nihat'la yanındaki delikanlılar buraya sık sık gelirlerdi. Fakat manasız münakaşalardan başka bir şey yaptıkları yoktu.»

«Neyse, bunları anlarız... Hepsini öğreniriz... Sükûnetinizi muhafaza edeceğinize emin olsam hemen şimdi gider öğrenirim. Fakat sizi yalnız bırakmaktan korkuyorum...»

Macide: Korkmağa lüzum yok! demek istiyen bir gülümseme ile başını salladı:

Bedri:

«Peki, gidiyorum. Beni bekleyin... Geç kalırsam yarın sabah gelirim. İstanbula geçeceğim... Karakola sokmazlarsa arkadaşları filân arayıp bir şeyler öğrenmeğe çalışacağım... Allahaısmarladık!»

Elini uzattı. Birbirlerinin gözlerine baktılar... Macide: Size itimat ediyorum! demek istiyor ve karşısındakinin gözlerinin daha çok, daha başka şeyler söylediğini zannediyordu.

Bedri merdivenleri koşa koşa inerek çıkıp gitti.

Macide hiç bir şey düşünmüyordu. Uyku sersemi gibi olmuştu. Dün akşamdanberi birbirini kovalıyan hâdiselerin ağırlığını ancak şimdi ve tamamen duyuyordu. Biraz evvel kendisini eteğinden çekerek dışarı bırakmak istemiyen oda, insanı boğacak kadar daralmıştı. Pencere genişliğe ve sonsuzluğa değil, bir kuyu ağzı gibi daha karanlık ve boğucu yerlere açılıyordu. Çay fincanının şekerlerini emen sinek masa örtüsünün bir kenarında bayılmış gibi hareketsiz duruyordu. Biraz evvel: «Bu hayvanın bile yaşamak hakkı var da benim niçin yok? Niçin?» diye düşünen Macide şimdi odayı ve sineği bırakıp açık bir yere

gitmek, hava almak, göğsünü şişire şişire hava almak istiyordu.

Elektriği söndürdü ve dışarı çıktı. Az insan bulunan sokaklarda gezmek istiyordu. Halbuki caddeler kalabalık ve aydınlıktı. Şişli taraflarına doğru yürüdü. Acele adımlar atıyordu. Yolda bu vakitte yalnız bir kadın gören bir kaç beyaz pantalonlu ve kıvırcık saçlı kibarzade arkasına takılmak istedi. Macide yürüyüşünü daha hızlandırarak onlardan kurtuldu. Kahramanlar, bir kadın elde etmek için koşup terlemeyi fazla bir zahmet saymışlardı. Hürriyet âbidesine giden şoseye gelince ağırlaştı. Yol ve hava, içindeki darlığı biraz geçirmişti. Evlerin bittiği ve uzaktan kır gazinolarının göründüğü bir yerde yolun kenarına, otların üzerine oturdu.

Burada düşüncelerin birdenbire kafasına hücum etmesiyle karşılaştı ve ilk gelen fikir onu telâşa düşürdü.

«Ben Ömer'e yazıp bıraktığım mektupla büyük bir haksızlık etmek üzereydim!» diyordu. «Bereket versin eline varmıyacak. Döner dönmez yırtacağım... Nasıl oldu da elin herifini Ömer'e benzettim? Fakat elbisesi, şapkası, sonra yürüyüşü ve başını biraz yana eğerek konuşması arkadan ne kadar benziyordu. Bir adamı beş on adım gibi yakın bir mesafeden kocasına benzetmek için bu kâfi midir? Zannetmem... Demek ben Ömer'in böyle bir vaziyette ve böyle bir kadınla gezip dolaşacağını tabiî, hattâ muhtemel buluyormuşum!.. Bir an bile tereddüt etmedim... Neden? Onun hakkındaki hükümlerim bana böyle yanlışlıklar yaptıracak hali buldu mu?.. Belki... Mektubu hemen yırtmalıyım, Her hangi bir şekilde Ömer'in eline geçerse rezil olurum!.. Rezil mi olurum? Ne münasebet... Mektupta benzetmekten bahis yok ki... Galiba bir yerde kapalı bir şekilde yazmış, sonra karalamıştım. Karalamasam bile bir şey anlamazdı... Şu halde beni Ömer'e karşı

mahcup edecek neresi var? Hiç... Mektubu hemen yırtacağım... Muhakkak... Fakat yazdıklarım yanlış mı? Bu vak'alar olmasa da mektubu aynen bırakıp gitmek mümkün değil miydi? Orada bir vak'ayı değil, bütün bir hayat parçasını söylemek istedim... Üç aylık beraberliğimizin hesabını yaptım... Evet... Hem de eksik veya fazla denecek en ufak bir yeri olmamak şartiyle... Ömer'i bir kadınla gördüğüm yanlışmış diye... Hattâ... Hattâ Ömer tevkif edildi diye yazdıklarımdan bir tekini değiştirmek mümkün mü? Hâdiseler ve insanlar hep ayni olarak kalmış değiller mi? Hattâ bu tevkif vak'ası düşüncelerimin ne kadar doğru olduğunu, Ömer'in kendini nasıl körce felâkete sürüklediğini, daha doğrusu sürüklettiğini ispat etmiyor mu? Ömer'in başına gelen bu iş beni adam akıllı sarstı... Onun zavallı hali gözümün önüne geliyor... Fakat bütün bunlar beni tekrar ona yaklaştırıyor mu? Onunla tekrar müşterek bir hayat sürülebileceğine inanıyor muyum? Tamamen samimî olmak lâzım... Her şey buna bağlı... Hayır... İnanmıyorum... Eyvah... Her şey sahiden bitmiş...»

Düşüncelerinin burasına gelince ümitsiz bir çocuk gibi gürültü ile içini çekti ve kendi kendine söylenmeğe devam etti:

«Bedri gelmeden biraz evvel, yazdığım mektubun bir yerinde samimî olmadığımı düşünüyordum... Neresiydi? Evet... Bu sefer Ömer'in evini bırakıp çıkarken hiç bir ümidim olmadığını, Emine teyzelerden çıktığım zamanki gibi gizli bir hissin bana cesaret vermediğini söylediğim kısımlardı... Hiç bir ümidim yok mu idi? «Son dakikaya kadar her şeyin değişebileceğini umacağım!» derken hiç bir şey kasdetmiyor muydum? Meselâ... Of... Of... Çok samimî olmak lâzım... Bu sefer kendime karşı... Meselâ Bedri... O satırları yazarken acaba Bedri'yi hiç aklıma getirmedim mi? Farkında olmadan filân... Yoksa Bedri gelip Ömer'in tevkif edildiğini söyleyince ve benimle yakından alâkadar olunca mı bu fikir kafamda belirdi? Belki de... Mektubu yazarken onu hatırladığımı zannetmiyorum... Peki, şimdi ne diye bu mesele üzerinde bu kadar çok duruyorum!... Bedri dün akşam yanımdan ayrılırken: Size her zaman yardıma hazırım! gibi bir şeyler söylemişti... Nereden biliyordu? Nasıl tahmin etmişti?.. Ne kadar insan bir hali var? Ömer'in felâketine benim kadar, belki de benden çok üzülüyor... Başkası olsa, bu kadar vak'alardan sonra, memnun bile olurdu... Hiç memnun olmuyor mu? Tavrından böyle bir şey sezilmiyor... Halbuki hislerini saklamakta pek mahir değildir... Fakat ne kadar güzel konuşabiliyormuş!.. O müsamere akşamında... Hangi müsamere akşamı, daha dün gece değil miydi? Tam bu saatlerde... Bana aylar geçmiş gibi geliyor... Dün akşam ne güzel, ve ne doğru şeyler söyledi... Bu meşhur ve malûmatlı adamlar onun gözlerini boyayamamışlar... Demek herkesin öyle olması ve onları beğenmesi şart değil... Belki de Bedri bizim bilmediğimiz şeyi biliyor: Bu mânâsız ve boş hayattan daha başka bir şey olması lâzım geldiğini ve bu başkanın ne olduğunu... Eğer biliyorsa... Eğer Emine teyzelerimden, Balıkesir'deki komşularımızdan daha yüksek olanların muhakkak İsmet Şerif veya Profesör Hikmet soyundan olması icabetmediğini, daha akla yakın, daha insanca yaşamak da mümkün olduğunu o da görüyorsa ve böyle bir hayata varmak çareleri onca malûm ise... Ne fevkalâde bir adam... Öyle ya, başında bu kadar felâket varken kendini kaybetmemesi, Ömer gibi bir arkadaşın her haline, en dayanılmaz muamelelerine tahammülü, bana karşı aldığı vaziyet ve mukabilinde bir şey beklemeden gösterdiği alâka... Daha bir çok şeyler onun nasıl düşünen, duyan ve bunları ölçüp biçtikten sonra verdiği ka-

rarlara göre hareket eden bir insan olduğunu gösteriyor... Bana hiç bir zaman Ömer'in arkadaşına yakışmıyacak bir şey söylemedi, bir tavır almadı... Fakat, daha mühim ve düşündükçe daha hoşuma giden bir tarafı var: Rol de yapmadı, hislerini saklamağa çalışarak küçülmedi... Eski hatıraları ara sıra ortaya koymaktan ve hâlâ bunların tesiri altında bulunduğunu sezdirmekten kaçmadı, fakat buna rağmen her hangi bir arzusunu veya gizli bir maksadını belli ederek kendisine gösterilen arkadaşlık ve itimattan istifadeye de kalkışmadı...»

Macide yerinden kalktı. Tekrar acele adımlarla evin yolunu tuttu. Bedri'nin havadis getirmesi ve onu evde bulamaması ihtimali vardı. Fakat adımlarına bu kadar çabukluk veren şey Bedri'nin vereceği haberler miydi, yoksa kendisi mi? Dimağında belirmek istiyen bu suali zorla sürüp çıkardı...

***

Bedri ertesi gün öğleye doğru geldi. Macide geceyi oldukça heyecanlı geçirmiş ve hemen hemen hiç uyumamıştı. Ömer'le beraber yaşamağa başladıklarından beri ilk defa yalnız yatıyordu. Yorganın altına girmeğe cesaret edemedi. Elbiseleriyle uzandı. Ara sıra dalar gibi olsa bile küçük bir çatırtı veya sokaktaki bir sesle uyanıyor, başını kaldırarak Bedri'nin haber getirmesini bekliyordu. Sabaha karşı bir saat kadar uyumuş ve karşı evlerden birinin penceresinden zerzevatçı çağıran bir kadının feryadiyle uyanmıştı. O andan itibaren Bedri gelinceye kadar müthiş bir bekleme işkencesi başladı.

Vakit geçirmek için yatağını düzeltmekten tutturarak âdeta umumî bir temizlik yaptı. Masa örtülerini silkti, mutfağa gidip birikmiş bulaşıkları yıkadı. Aynalı dolaptaki çamaşırları yeniden tasnif etti ve Ömer'in gömleklerini veya çoraplarını uzun zaman ellerinde tutarak düşündü... Pencereyle kapı arasında aşağı yukarı gezindi. Masanın üstüne çıkıp bir bezle abajurun tozunu aldı. Tekrar pencereye gidip yarı beline kadar sarkarak sokağı gözden geçirdi. Beklemek ve telâş, nefes darlığı gibi göğsüne yerleşmişti. Ne kitap okuyabildi, ne karıştırdığı notalardan bir şey anladı, ne de, bütün gayretine rağmen, ağzına bir lokma aldı... Nihayet daha fazla tahammül edemiyerek sokağa fırladı. Bedri'yi yolda karşılamak istiyordu. Hızlı adımlarla yürüyor ve her köşeden onun çıkıvermesini bekliyordu. Köşeye yaklaşınca yüreği daha çabuk hopluyor, sokağın görebildiği yerlerinde Bedri'ye benzer kimse bulunmadığını anlayınca tokat yemiş gibi oluyor ve öteki köşeye kadar içinde yeniden ümitler beliriyordu.

Daha fazla yürüyemiyeceğini hissetti. Belki Bedri başka yollardan gelmiştir ve evde beni bekliyordur! diye koşarak geri döndü. Kimseler yoktu. Masanın başına geçip oturdu. Yüzünü elleriyle kapıyarak uzun zaman kaldı ve Bedri'nin yavaşça içeri girdiğini farketmedi.

Genç adam onu rahatsız etmekten çekiniyormuş gibi hafif, biraz da şefkatli bir sesle:

«Nasılsınız? Beni çok beklediniz değil mi?» dedi.

Macide ellerini sür'atle yüzünden çekti. Ayağa kalkmadan başını sallıyarak selâmladı. Ağlamış gözlerle karşılaşacağını zanneden Bedri Macide'nin yüzündeki sakin fakat biraz ihtiyarlamış ifadeden hayrete düştü. Karşısında, kumaş kısımları yıpranmış gıcırtılı bir iskemlede oturan ve uzun senelerin tecrübe ve azabını yüklenmiş gibi yorgun bir yüzle zoraki gülümsemeğe çalışan kadın iki sene evvelki ağır fakat taze, sessiz fakat ateşli talebesi miydi? Kıvırcık saçlı başını dimdik tutan ince beyaz boynu şimdi gevşemişti, kâh bir omuzuna, kâh ötekine doğru bükülüveriyordu. İnsana korkmadan ve uzun uzun bakan

gözleri bezgin bir halde eşyalar üzerinde dolaşıyor ve hiç bir noktada kalmıyordu.

Bedri söyliyeceğini unutarak:

«Ne kadar çok üzülüyorsun kızım!» dedi.

Macide ona karşısındaki iskemleyi gösterdi:

«Buyurun! Ne oldu? Nerede? Anlatın!»

Bedri kendini topladı. Gösterilen yere geçerek:

«Tahmin ettiğim gibi» dedi. «Nihat meselesi. Anlatması uzun sürecek... Ben polisten, Nihat'ın arkadaşlarından, Ömer'den öğrendiklerimi toparlıyarak bir şeyler çıkardım.»

Macide hemen sordu:

«Ömer'i gördünüz mü?»

«Evet, şimdi yanından geliyorum, tevkifhaneye teslim etmişler!..»

«Nasıl?»

«Sakin!.. Her halde bir yanlışlık oldu; hakikat anlaşılacak ve beni bırakacaklar! diyor. Zaten ötekileri kimseyle görüştürmedikleri halde benim Ömer'le konuşmama müsaade ettiklerine göre vaziyeti pek tehlikeliye benzemez...»

«Neler söyledi? Benden bahsetti mi?»

Bedri bu suali hem bekliyor hem istemiyormuş gibi telâşlı bir hal aldı:

«Evet, mesele benim tahmin ettiğim gibi imiş!» dedi.

Fakat Macide karşısındakinin sözünü keserek:

«Niçin cevap vermediniz? Benim için bir şey söyledi mi?» diye sordu.

Bedri biraz düşündü. Sonra:

«Müsaade edin, evvelâ işin esasını anlatayım, sonra oraya da geliriz!» dedi ve Macide'nin cevabını beklemeden devam etti: «Nihat ve etrafına topladığı delikanlılar, gençlik, bilgisizlik, gayesizlik yüzünden ve biraz da külâh

kapmak arzusiyle, bir takım mecmualar, broşürler neşretmeğe, memleket ve millet sevgisini inhisar altına alıp etrafa küfür ve iftira yağdırmağa başlamışlardı... Bunu biliyorsunuz... İlk zamanlarda muayyen bir hedefi olmıyan, sırf yolunu bulamamış bir takım heyecanların gayri tabiî şekilde feveranı intibaını bırakan bu neşriyat, son günlerde sistemli bir hal aldı. Bu, herkes gibi benim de gözüme çarptı. Münakaşalarını eskiden kahvelerde, vapurlarda, yollarda bağıra bağıra yapan, fikirlerini alenen söylemeyi ve icabında yumrukla müdafaayı bir kabadayılık addeden bu kahramanlar, birdenbire nedense esrarengiz bir hüviyet aldılar... Kahvede ikisi, üçü bir araya gelince baş başa verip fısıltı halinde konuşuyorlar, bir münakaşada fikirlerine kuvvetli bir hücum yapılsa, hasımlarına cevap vermiyerek: «Zamanı gelsin, biz sana dünyanın kaç bucak olduğunu gösteririz!» demek istiyen emin bir gülümseme ile iktifa ediyorlar ve nihayet, şimdiye kadar mahiyetleri tamamen anlaşılamıyan bir takım macera perest ve esrarlı heriflerle düşüp kalkıyorlardı. Bunlardan biri, ara sıra Nihad'ın yanında gördüğümüz o tatar suratlı herif de mevkuflar arasında... Neyse, fazla tafsilât vermeğe hacet yok, bu coşkun gençler, bir kısmı bilerek, bir kısmı bilmiyerek, mükemmel bir ağın içine düşmüşler... Kendi fikirlerimizi söylüyoruz ve yazıyoruz sanırken yabancı ve barbarca kanaatlerin tercümanı, zavallı birer oyuncağı olmuşlar. Kendilerine telkin edilen yalancı ve sinsi dünya görüşünü müdafaa edeceğiz derken kendilerinin, milletlerinin ve insanlığın kuyusunu kazdıklarını bilmemişler... Ve nihayet başka bir devlet hesabına hizmet denilebilecek kadar ileri giden işlere girmişler... Ele geçen vesikalara nazaran, memlekette kendilerine muhalif bildikleri insanların listeleri yapılıp perde arkasında kalan esrarlı ellere verilmiş... Bir çok insanlar düşünüşleri-

nin istikametine, kanlarına, yedinci cedlerinin nesebine veya doğduğu yere göre tasnif ve defterlere kaydedilmiş... Bu arada bir haylı da para dalaveresi dönmüş... Yalnız bundan ancak kodamanlar istifade edip öteki zavallı çömezler pir aşkına bağırmışlar... Zaten mesele de buradan meydana çıkmış... Ortada para oyunu olduğu halde kendilerine bir şey koklatılmadığını sezen bir kaç idealist genç işi meydana vuruvermişler... Görüyorsunuz ya, iğrenç şeyler... Ömer'in zannetmiyorum ki bir alâkası olsun... Yalnız Nihad'ın evine bıraktığı iki yüz elli lira yüzünden veznedar meselesi meydana çıkarsa diye korkuyor... Korkuyor da denmez ya... Acayip bir halde... Bir gece içinde değişmiş ve kendinden ziyade veznedarı merak eder olmuş... Her şeyin üstünden haftalarca, hattâ aylarca zaman geçtikten sonra bu hali bana garip göründü... Zaten bütün tavırlarında şimdiye kadar alışmadığım bir durgunluk vardı. Fazla düşünceli görünüyordu... Sonra... Sizden bahsedince...»

Bir türlü sözünü bitiremiyordu. Macide sordu:

«Beni merak ediyor mu? Ne diyor?»

Bedri yüzünü buruşturarak:

«Doğrusunu isterseniz ben pek bir şey anlamadım!» dedi. «Sizin isminiz geçince uzun düşüncelere daldı. Macide meselesi halledilmeli artık! dedi. Ben: ne gibi? diye sordum, Cevap vermedi ve lâfı değiştirdi. Daha heyecanlı olacağını zannetmiştim. Değil... Acaba korkuyor mu diye düşündüm. Baktım ki tevkifinden dolayı telâş ettiği yok. Kurtulacağından emin... Belki bu hal, biraz daha makûl bir hayatın başlangıcıdır...»

Macide gözlerini Bedri'nin yakasındaki bir toza dikerek daldı... Karışık bir hesabın içinden çıkmak ister gibi alnını buruşturuyordu. Bir müddet sonra sabit bakışlarile karşısındakini bağlamak ister gibi sordu:

«Siz Ömer'in değişeceğini zanneder misiniz?»

Bedri kaçamaklı bir cevap verdi:

«Ne gibi? Neden sordunuz?»

«Hiç? Fikrinizi öğrenmek istedim. Ne dersiniz?»

«Bilmem... Değişebilir... Fakat...»

«Evet!»

«Çok zaman ister...»

«Öyle!..»

Birdenbire yerinden kalktı. Şu anda bu mesele üzerinde fazla konuşmak istemediğini belli ederek:

«Haydi gidelim ve Ömer'i görelim! Her halde bana gösterirler!» dedi.

Bedri bu teklifi bekliyordu. Beraberce çıktılar.

Tevkifhanede Ömer'i görmek güç olmadı. Macide kocasının adam akıllı değişmiş olduğunu farketti ve derhal bunun sebebini aradı. Biraz sakalları uzamıştı. Fakat bu her zamanki hali sayılırdı. Hayır, başka bir tahavvül, gözlerinde, yüzünün çizgilerinde başka bir mânâ vardı. Evvelâ Macide'ye, sonra Bedri'ye elini uzattı.

Beyaz badanalı görüşme odasında iki tahta sandalye bulunuyordu. Ömer misafirlerini oturtarak kendi ayakta durmak istedi, fakat Bedri yerini ona verdi.

Macide hafifçe tebessüm ederek kocasına baktı. Ömer'in cevap olarak başladığı gülümseme ise yarıda kaldı. Onun, yüzünün adalelerini, böyle rahatsızlık verecek kadar garip bir gerginlikte tutması, Macide'yi üzüyor ve acındırıyordu.

Hiç biri söze başlıyamıyordu. Bedri karı kocayı yalnız bırakıp biraz ötede duran gardiyanın yanına gitmeyi daha muvafık buldu. Buna rağmen ne Ömer, ne de Macide biribirlerine yaklaşamıyorlar ve bu sıkıntılı sükût devam ettikçe aralarında kopmuş bir şey bulunduğunu daha çok hissediyorlardı. Macide dün yazdığı mektupta «biri-

birimize söyliyecek hiç bir şeyimiz yok muydu?» şeklinde bir cümle bulunduğunu hatırladı ve büyük bir teessür içinde: «Belki de yoktu. Baksana... Yabancı gibi ...Ben de öyleyim! Neden?» diye düşündü. «İlk görüştüğümüz gün beni tanımadan, dinleyip dinlemiyeceğimi bilmeden ne kadar çok konuşmuştu. Hep böyle... Harikulâde başlıyor ve hemen arkasını bırakıyor... Belki tenbellikten, belki de nereye vardıracağını bilmemekten...»

Nihayet bir şey söylemiş olmak için:

«Çok sıkıldın mı Ömer? Ne zaman buraya geldin?» dedi.

«Sıkılmağa vakit olmadı. Dün gece yarısına kadar tahkikat devam etti, bu sabah erkenden buraya gönderildik!»

«Çok üzülüyor musun?»

«Yok canım!... Benim bir şeyle alâkam olmadığını şimdiden anlamağa başladılar. Yalnız Nihad'ın ve avenesinin haline acıyorum. Kahramanlar uyuz kedilere döndüler. Her biri kabahati ötekinde buluyor. Daha bugünden kavgaya tutuştular... Arkadaşlık ve gaye uğruna canlarını fedaya kalkan yiğitler şimdi yakayı sıyırmak için birbirlerini satmağa uğraşıyorlar. Onları bütün acizleri ve çirkeflikleri içinde görmek hazin bir şey...»

Macide dikkatle dinliyor ve bu sırada:

«Kendimize dair konuşacak hiç bir şey yok mu?» diye düşünüyordu. Fakat bu yabancılığın bütün kabahati kendinde olamazdı. İşte, Ömer de demindenberi uzak durmakta devam ediyor ve kendilerine ait olmıyan mevzular üzerinde dolaşıyordu. Bunu tesbit etmek, zannının aksine olarak, Macide'ye hiç de acı gelmedi... Ömer'in kendinden uzaklaşmağa başladığını görmek bu kadar kolay mıydı? Fakat ona kızmağa, hattâ hayret etmeğe ne hakkı vardı? Karşısında her zamanki gibi hareketli ve küçük gözlerle,

saçları alnına dökülmüş duran ve sustuğu zaman bile güzel dudaklarını kımıldatan Ömer, ona eski heyecanların, eski arzuların hiç birini vermiyordu. Kocasını uzak bir akraba, yeni tanışılan şöyle bir dost gibi nazik bir alâka ile dinliyor, fakat onda hâlâ âşık olduğu, kafasında hayalini yaşattığı ve belki her zaman yaşatacağı Ömer'den pek ufak bir kaç iz buluyordu.

Gardiyanın işareti üzerine ayağa kalktılar. Sükûnetle, hattâ biraz da dostça ayrıldılar. Fakat Macide, kendilerini kapıya kadar getiren Ömer'in yüzünde aynen geldikleri zamanki gibi yarıda kalmış bir gülümseme takallüslerini farketti ve eve gelinciye kadar, hattâ daha uzu zaman, bu hayali kafasından uzaklaştıramadı.

XXVIII

Macide, hep Bedri ile beraber olmak üzere, haftada iki defa Ömer'i ziyaret ediyordu. İçinde gene o tahlil edemediği biribirine zıt hisler vardı. Kocasını görmediği zaman, onu adam akıllı vediğini, fakat artık beraber yaşamalarına imkân olmadığını düşünüyor; fakat karşı karşıya gelince, sevdiği adamla bu Ömer arasında pek az münasebet bulunduğunu, buna rağmen, onu böyle bir vaziyette bırakıp ayrılmanın imkânsızlığını, hattâ Ömer buradan kurtulduktan sonra da hayatlarını bir müddet beraber sürüklemeğe çalışmanın icap edeceğini, kabul ediyordu.

İlk tahkikat on beş gündenberi devam etmekteydi. Bedri'nin anlattığına göre, her gün ortaya yeni bir mesele çıkıyordu. Hâdise, umumiyet itibariyle, zannedildiği kadar korkunç bir şey değildi. Beş on budala delikanlının, mü-

him lâflar etmek, yazılar yazmak ve kendilerine bu sayede büyük mevkiler hazırlamak hülyasiyle, bir takım dalavereci, maceraperest ve satılmış adamlara âlet olmalarından ibaretti. Her biri kendini istikbalin, hattâ bugünün en kuvvetli münekkidi, felsefecisi, tarihçisi, şairi, siyasetçisi, gençlik rehberi sayan ve hepsi birden iyi olmaz bir büyüklük deliliğine yakalanmış bulunan bu cahil ve korkak gençler, müstantik karşısında ağlıyorlar, jandarmalara dert yanıyorlar, gardiyanlardan medet umuyorlar ve mahkemeye gizli mektuplar yazıp yeni cürüm ortaklarını veya mevcut cürüm ortaklarının yeni cürümlerini haber veriyorlardı.

Macide bunları hep Bedri'den öğreniyordu. Son zamanlarda Ömer ne kendinden, ne de başkalarından bahsediyor, sadece gözlerini Macide'nin yüzüne dikip susuyor, yahut Bedri ile havadan, sudan konuşuyordu.

Macide bu kararsız vaziyetin daha fazla uzamasına lüzum olmadığına; her şeyi kesip atarak, ne yapacağını ondan sonra düşünmeğe karar verdi. Bedri ile Bayazid'deki kahvelerden birinde buluşup Ömer'e gitmeyi tasarladıkları bir gün, hâlâ muhatabına verilmemiş olan uzun mektubu da yanına aldı. Ömer'i görüp konuştuktan sonra ayrılırken, gardiyanlara göstermeden, bırakmak niyetinde idi.

Öğleye doğru evden çıktı. Bedri ile beraber bir aşçıda yemek yiyecekler, saat ikide tevkifhaneye uğrıyacaklardı. Tramvayda gittiği müddetçe elini cebine sokmaktan ve dört kata kıvrılmış olan mektuba dokunmaktan kaçtı.

«Ne olursa olsun, bunu yapmamalıyım!» diyordu. «Onun böyle âciz, belki de bana muhtaç olduğu bir zamanda bu darbeyi vurmak... Fakat ne darbesi? Ne muhtacı? Yanına gittiğim zaman yüzü buruşan o... Beni bir tek söze lâyık bulmıyan... benden uzaklaştığını ilk orta-

ya vuran da o... Hayır... Bunlara kızmıyorum... Fakat ne diye bu haksızlığı yapıyor? Mektubu muhakkak vereceğim... Ne zaman yazdığımı da söyliyeceğim. Anlasın ki ben kararımı ondan evvel verdim. Hem de bu tevkifle alâkası filân olmadan verdim...

«Hiç kızmıyorum diyebilir miyim? Fakat kime olsa dokunur. Hem haklı olmak, hem kabahatli görülmek... Acaba kafasında benim hakkımda neler var? Her gidişimizde, ayrılacağımıza yakın, Bedri'nin kulağına bir şeyler söylüyor ve Bedri tasdik ediyor... Bana ait bir şey olduğunu seziyorum, fakat sormağa utanıyorum. Bedri bu işlerde çok yoruldu ve hiç mecburiyeti olmadan çok fedakârlık yaptı. On beş gündenberi Ömer'e de, bana da, o para yetiştiriyor... Her ziyaretimde Ömer'in bana verdiği bir kaç liranın Bedri'den çıktığını bilmek keramete muhtaç değil... Hapishanede para kazanmağa başlamadı ya!... Fakat Bedri doğrudan doğruya bana para teklif etmeğe utanıyor... Ona karşı ne kadar borçluyum... Daha doğrusu borçluyuz...»

Tramvaydan indi. Bayazit kahveleri doluydu. Masaların ve iskemlelerin arasından geçerek Bedri'yi aradı. Hiç bir tarafta göremedi. «Burada olsa beni görürdü her halde!» diye düşündü. Masalarda oturanların kendisine dikilen gözleri, vücudunda dolaşan yabancı eller gibi onu rahatsız ediyordu. Şaşkın şaşkın bakınırken, köşelerden birinde bir gurup halinde toplanmış bulunan profesör Hikmet ve arkadaşlarını gördü. Şair Emin Kâmil, muharrir İsmet Şerif, hep beraberdiler. Muharrir Hüseyin bey hayır cemiyetinin ak saçlı reisi ile tavla oynuyordu. Macide ile profesörün gözleri karşılaştı. Genç kadın eski bir alışkanlık, ve yiyecek gibi bakan saygısız bir kalabalığın verdiği şaşkınlıkla gülümsiyerek o tarafa doğru bir adım attı. Profesör Hikmet derhal başını çevirerek fevkalâde bü-

yük bir dikkatle tavla oyununu seyre başladı. Dudaklarının kıpırdamasından etrafındakilere bir şeyler söylediği anlaşılıyordu. Nitekim Macide'yi farketmiş bulunan diğer bir kaç kişi de gözlerini başka istikametlere çevirerek masum tavırlar almağa çalıştılar. Genç kadın büsbütün şaşırdı. Beş, on gün evvel kendisine lüzumundan biraz fazla teveccüh göstermiş olan kabadayı, arkadaş canlısı, fedakâr ve olgun âlimin bu kabalığına ilk anda mânâ veremedi, fakat bir mevkufun karısı olduğunu hatırlayınca gülmeğe başladı.

«Aman yarabbi... Benden korkuyorlar!..» dedi.

Müsamere gecesi olduğu gibi, bu sefer de ne kızdı, ne hayret etti. Başka bir şey beklemediğini, bu adamların, şu anda cebinde duran mektupta yazdığı gibi, hakikî insanlığa yabancı olduklarını düşündü. İçinde müthiş bir arzu belirdi. İsmini bilmediği, tariften âciz olduğu bir muhit arıyordu. Hemen kahveden çıkıp gitmek, sonra da, bu adamlarla hiç karşılaşmıyacağı bir yer bulup sokulmak istedi. Geri döndüğü zaman henüz yolda bulunan ve kendisine doğru yaklaşan Bedri'nin gülümsiyerek işaret ettiğini gördü.

İkisi de karınlarının acıkmamış olduğunu söyliyerek bir şey yemekten vazgeçtiler. Beraberce Sultanahmed'e doğru yürümeğe başladılar. Macide kendini tutamıyarak heyecanlı bir lisanla :

«Şu profesörlerin ve muharrirlerin halini görseydiniz!» dedi. «Beni farkeder etmez derhal başlarını önlerine eğip mırıldanmağa koyuldular... Profesör Hikmet her halde: aman bakmayın, bize doğru geliyor! dedi ki hepsinin boyunları gerildi, sırtları kedi gibi kabardı. Aklıma ne geldi biliyor musunuz? Ben dört beş yaşındayken bazan büyük annemin odasına girer ve onu namaz kılar görünce etrafında dolaşarak konuşturmak isterdim. Kadıncağız gözlerini muayyen bir yere dikmeğe çalışır, ben o tarafa

geçip yüzüne baktıkça büyük bir gayret sarfederek beni görmemek ister ve nihayet namaz surelerini yüksek bir sesle ve tehdit eder gibi okumağa başlardı. Onun bu hali bana fevkalâde gülünç gelirdi. İşte bizim bu beylerin tavırları bana onu hatırlattı. Büyük annem kadar acemice ve gülünç bir gayretle gözlerini başka istikametlere çevirmeğe uğraşıyorlardı. Fakat kabahat biraz da bende oldu. Sizi görüp görmediklerini sormak için yanlarına gitmek üzereydim...»

Bedri gülümsiyerek dinliyordu. Macide sözünü bitirince yavaş bir sesle, tıpkı müsamere akşamı cemiyet reisinin odasında olduğu gibi, konuşmağa başladı:

«Bu adamlara kızmak bile fazladır, Macide!» dedi. Genç kadın onun kendisine sadece ismiyle hitap ettiğini farketti. Fakat bunda samimiyetten ziyade bir hoca, bir ağabey edası vardı. Macide bunun daha iyi olduğunu, çünkü Ömer'den başka bir insanın kendisiyle içli dışlı konuşmasına dayanamıyacağını hissediyordu. Hattâ artık Ömer'i bile istemiyor ve ruhunda böyle tatlı ve okşayıcı hitaplara karşı hassas olan bir taraf bulunmadığını sanıyordu. Bedri devam etti:

«Bu adamların hepsi büyük bir tezad ve ikilik içinde çırpınıyorlar. Hiçbiri sırtında taşıdığı ve muhafazaya mecbur olduğu mevki veya paye ile âhenk halinde yaşamıyor. Kafaları, zekâ itibariyle olsun, yarım yamalak bilgileri itibariyle olsun, merhamete muhtaç bir halde. Şahsiyetleri kırpıntı bohçası gibi. Her şeyleri iğreti, her vasıfları, her kanaatleri iğreti... Basit bir insan, meselâ hiç okuması, yazması olmıyan bir köylü, bir amele, lâalettayin bir adam bunlardan çok daha mükemmel bir bütündür. Çünkü o adam, meselâ Hasan ağa, Hasan ağa olarak düşünür, böyle yaşar. Hükümleri hayatın verdiği bir takım tecrübelerin neticesidir ve kendine göredir. Konuşurken kar-

şında Hasan ağadan başka kimse yoktur. Fakat bu efendilerin hiçbiri kendisi değildir. Fikir diye ortaya attıkları her şey, kafalarına rastgele doldurdukları hazmedilmemiş, acayip, biribirine zıd bilgilerin tahrip edilmiş şekillerinden ibarettir. Meselâ Mehmet beyle asla Mehmet bey olarak konuşmağa imkân bulamazsın. Siyasetten bahsedecek olsan karşında şu fransız gazetesinin veya bu diktatörün nutkunu bulursun... Müzik lâfı açsan bilmem hangi gâvurun kitabı veya hangi müslümanın makalesiyle karşılaşırsın... Beğendiği yemeği söylerken bile Mehmet bey değildir. Mühim adamların nasıl yemekleri beğenmesi lâzım geldiğini düşünmeden bir şey diyemez. Çok kere iki lâfı biribirini tutmamak mecburiyetindedir. Çünkü edebiyat hakkında duyup veya okuyup benimsedikleri şu müellifin fikirleri ise, tesadüfen, müzik hakkındaki bilgileri de, dünya görüşü ve sanat anlayışı itibariyle ona taban tabana zıd bir başka muharrirden edinmedir. Bu belkemiksiz malûmat ve kanaatler mütemadiyen kopar, biribirinden ayrılır, sahibiyle münasebetlerini mütemadiyen değiştirir. Çünkü hiç birinde fikirler ve bilgiler şahsiyet haline gelmemiştir. Hiçbiri ukalâlık etmek için malzeme toplamaktan başka bir şey düşünmemiştir. Hiçbiri insanı insan yapan şeyin şahsiyet olduğunu, bütün ilimlerin, bütün tecrübelerin yalnız bunu temine yaradığını anlamamıştır. Onun için bu nevi insanlardan bahsedilirken boyuna biribirine uymaz sözler duyarız. Biri abdaldır derken öteki akıllı, biri ahlâksız derken diğeri halûk der. Şu tarafı iyi ama bu tarafı çürük diye hükümler verilir. Bir insanın, bilgisi, düşünceleri, mantığı, ahlâkı, hulâsa herşeyile bir *kül* olduğunu henüz anlıyan yok. Bu muhtelif taraflar bir insanda ne kadar ayrı çehre gösterirse göstersin, bir noktada birleşir ve bir âhenk vücude getirirler. O nokta da şahsiyet dediğimiz şeydir. İşte bunun için ben bu

yarım, bu iğreti, bu zavallı ve gülünç adamlarla ahbaplık etmekten sıkılıyorum. Buna mukabil, piyano dersi verdiğim sekiz yaşındaki bir çocuk, eğer ailesi tarafından gayret edilip daha bu yaşta kuşa benzetilmemiş ve tabiî halinde inkişafa bırakılmışsa, benim gözümde bir çok büyük muharrir ve mütefekkirlerden daha alâka verici bir mahlûktur. Bir garson, bir kayıkçı, şahsî fikirleri olmak, gördüğü ve öğrendiği şeyleri kendine mal etmek bakımından, bizim bu münevverlerin hepsinden üstün ve kıymetlidir. Konuşurken bir çok şeyler öğrenirim ve karşımda bir *insan* görürüm, hazin ve geveze bir *kukla* değil... Siz onları uzaktan bir şey zannettiniz, fakat yavaş yavaş ne mal olduklarını gördünüz... Hiç hayret etmeyin... Hattâ onların küstah ve mütecaviz hallerini bile mazur görün... Çünkü alelâde bir *insan* bile olmadıkları halde kendilerine bir de *münevver insan* payesi verilince ve hayattaki mevki ve itibarlarını kaybetmemek için bu sıfatı akla hayale gelmiyecek hokkabazlıklarla muhafazaya mecbur kalınca pek tabiî olarak dalavereci olacaklar, ahlâksızlaşacaklar ve mütemadiyen biribirlerinin kıymetsizliklerini ortaya vurarak kıymetsizliğin esas olduğu kanaatini uyandıracaklar... Bereket versin herkes böyle değil... Daha sarp yollardan yürüyen fakat buna mukabil insan denecek bir insan olmak istiyenler de var... Belki pek az... Ama var... Unutmayın ki, dünyada en korkunç şey, ümidini kaybetmektir. Bu söylediğim gibilerin az ve henüz kendilerini tam göstermemiş olması, günün birinde iyinin, doğrunun ve kıymetlinin hâkim olacağından ümidi kesmeyi icab ettirmez... Bugün şurada burada teker teker yaşıyan ve çalışanlar yarın birleşince bir kuvvet olacaklar ve en kuvvetli silâhı: haklı olmak silâhını ellerinde tutacaklardır.»

Macide yanındaki adama hayretle bakıyordu. Birdenbire, Bedri'yi kolundan yakalamış ve bu şekilde kimbilir

ne kadar yürümüş olduğunu farketti. Her zaman Ömer'i tuttuğu yerden, dirseğinin biraz üstünden yakalamıştı. Süratle elini çekti. Bedri'nin sitem dolu gözlerle kendisine baktığını hissederek başını yere çevirdi.

Bir erkek yanı başında uzun uzun konuşmuştu. Fakat bu sefer Ömer'i dinlerken olduğu gibi elinde olmıyan bir sarhoşluğa düşmüyor, kafasında bir takım düğümlerin çözüldüğünü, iradesinin, kaybolacağı yerde, daha kuvvetlendiğini görüyordu.

Bu sırada tevkifhanenin önüne gelmiş bulunuyorlardı. Macide birdenbire cebindeki mektubu hatırladı. Nefesi tıkanır gibi oldu ve tekrar Bedri'nin koluna sarıldı. İçeri girince hiç beklemedikleri bir haberle karşılaştılar. Kendilerini tanıyan bir gardiyan Bedri'nin yanına sokuldu:

«Ömer beyi göreceksiniz değil mi?» dedi. «Kendisi rica etti. Siz kalacakmışsınız, hanımefendi gidecekmiş... Yalnız sizinle görüşmek istiyor... Hanım gitmezse çıkmam diyor!»

İkisi de şaşırdılar. Macide kendini daha çabuk toplıadı :

«Peki... Siz kalın ...Ben sizi beklerim!... Nerede isterseniz... Bana anlatırsınız... bütün bunlara sebep neymiş?» dedi. Sultanahmet meydanının karşısındaki kahvelerden birinde Bedri'nin kendisini bulmasını kararlaştırdıktan sonra çabuk adımlarla ve başını lüzumundan biraz fazla dik tutarak odadan çıktı.

Gardiyan Ömer'i getirdi. Gene traşı uzamıştı. Hasta imiş de sesi çıkmıyormuş gibi eliyle işaret ederek Bedri'yi çağırdı. Karşılıklı iki iskemleye oturdular. Ömer hemen söze başladı :

«Bedri... Kısa kesmek lâzım. Vakit yok. Beni hiç itiraz etmeden dinle. Beni seviyorsan —ki bunu bilmem— ve Macide'yi seviyorsan —ki bunu tahmin ederim— dediklerimi yaparsın. Her zamanki gibi, bir anda düşünülüp verilmiş kararlardan bahsetmiyeceğim. On gündenberi bu mesele üzerindeyim. On gündenberi kendi kendimle hesap görüyorum. Müthiş açığım çıktı... Alay etme... Gayet ciddî ve doğru söylüyorum. Otuza yaklaşmaktayım... Bugüne kadar ne yaptığımı düşündüm. Bir sıfırdan başka netice alamadım. Hayatta hiç bir şey yapmış olmamak gibi korkunç ve utandırıcı bir şey var mı? Son zamanlara kadar «fena bir şey yapmıyorum ya!» der ve kendimi temize çıkarmağa çalışırdım. Fakat hâdiseler gösterdi ki, fena olmayışım tesadüf eseri imiş, fırsat düşmemiş, zaruret olmamış. Nitekim hayatın ilk çelmesinde yuvarlanıverdim. İyilik demek kimseye kötülüğü dokunmamak değil, kötülük yapacak cevheri içinde taşımamak demektir. Bende bu fena cevher fazla miktarda mevcut imiş. Belki herkeste var... Fakat insan olan onu söküp atmasını, yahut boğmasını biliyor... Dokunmadan bırakmak, bir gün başını kaldırmasına meydan vermek olur... Sana ahlâk vâzı edecek değilim. Yalnız, benim gibi eş dost arasında akıllı geçinen bir insanın nasıl olup ta bu kadar mânâsız ve bomboş bir gençlik geçirdiğine herkesten evvel kendimin hayret ettiğimi söyliyeceğim... Evvelâ bunun farkında değildim. Kendilerini derecesiz bir zekâ ve kabiliyete sahip sayan arkadaşların arasında, mukaddes ve mağrur bir abdallığa sırtımı vererek, yaşıyor ve sırf bununla mühim bir şey yaptığımı sanıyordum. Ne gayem, ne düşüncem vardı. Zekâm bütün kuvvetini, içinde bulunduğu âna sarfediyordu. Yerinde bir cevap, keskin bir nükte bütün hakikatlere bedeldi. Böyle günübirlik bir fikir hayatının tabiî neticesi olarak tezatlara, mânâsızlıklara, hattâ edepsizliklere düşüyordum. İsteyip istemediğimi doğru dürüst bilmediğim, fakat neticesi aleyhime çıkarsa istemediğimi iddia ettiğim bu nevi söz ve fiillerimin daimî bir me-

sulünü bulmuştum: Buna içimdeki şeytan diyordum, müdafaasını üzerime almaktan korktuğum bütün hareketlerimi ona yüklüyor ve kendi suratıma tüküreceğim yerde, haksızlığa, tesadüfün cilvesine uğramış bir mazlûm gibi nefsimi şefkat ve ihtimama lâyık görüyordum. Halbuki ne şeytanı azizim, ne şeytanı? Bu bizim gururumuzun, salaklığımızın uydurması... İçimizdeki şeytan pek te kurnazca olmıyan bir kaçamak yolu... İçimizde şeytan yok... İçimizde aciz var... Tenbellik var... İradesizlik, bilgisizlik ve bunların hepsinden daha korkunç bir şey: hakikatleri görmekten kaçmak itiyadı var... Hiçbir şey üzerinde düşünmeğe, hattâ bir parçacık durmağa alışmıyan gevşek beyinlerimizle, kullanmağa lüzum görmiyerek nihayet zamanla kaybettiğimiz biçare irademizle hayatta dümensiz bir sandal gibi dört tarafa savruluyor ve devrildiğimiz zaman kabahati meçhul kuvvetlerde, insan iradesinin üstündeki tesirlerde arıyoruz.

«Bu böyle devam edip gidecekti, fakat tesadüf karşıma Macide'yi çıkardı. Onu nasıl sevdiğimi, ne kadar sevdiğimi anlatacak değilim... Dünyada hiç kimsenin ayni şeyleri ayni kuvvette duyamıyacağını zannediyorum. Onda öyle bir takım haller gördüm ki, benim senelerce bir çok insanlarda arayıp bulamadığım ve yok farzettiğim şeylerdi. Onda bizim gibi olmıyan, olduğu gibi görünen ve bir şeyler olan bir insan buldum. Derhal kendimi düzeltmek, ona lâyık bir hale gelmek icap etmez miydi? Yapamadım ve bu aczimi içimdeki şeytana hamlettim. Halbuki tenbel ve iradesizdim. Başka bir şey değil... Hayvan taraflarımı avuçlarıma almağa, kafamla hareket etmeğe alışmamıştım. Basit, çocukça bir takım hürriyetleri insan olmaktan daha ehemmiyetli buluyordum. Ne kadar seversem seveyim, bir kişiye bağlı kalmak bana garip geliyordu.. Sokakta gördüğüm kadınlara dikkatli bakmaktan

kendimi alamıyordum. Buna rağmen korktuğum derecede düşmedim. Bu benim adamlığımdan değil, Macide'nin şahsiyetinin benim üzerimde, istemesem bile gene mevcut olan, tesirindendi. Fakat o müsamere akşamı iş çığırından çıktı. Orada bizim eski arkadaşları; beraber okuduğumuz, koridorlarda gevezelik ettiğimiz, gezintilerde oynadığımız kızları, hatıralarımda yer tutan bir hayat devresinin canlı mümessilleri olarak görünce derhal her şeyi unuttum... Belki sana Macide anlatmıştır... İçtim ve beni seven bir insanın yanında yapılamıyacak kadar sululaştım. Karım buna da tahammül edecekti... İş sadece sululuktan ibaret olsaydı!... Fakat ben daha ileri giderek bayağılaştım... Saygısızlaştım ve etrafın çirkefliğinden bunalacak hale gelen Macide'yi yapayalnız bıraktım... Dahası var... Onu iğrendiren bu muhitin bana hiç de yabancı olmadığını, beni hiç de sıkmadığını ve tiksindirmediğini göstermiş oldum... Bunların tamiri kabil değildi... Ben abdal değilim... Her şeyin bittiğini ve Macide'nin bana inanarak sokulmasına imkân kalmadığını derhal anladım... Artık kendime ve ona vereceğim bütün sözlerin gülünç olacağını biliyordum. Çünkü daha bir kaç saat evvel, hayır cemiyeti reisinin odasında seni dinlerken kafamda yeni bir takım hakikatlerin belirdiğini sezmiş ve kendimi yeniden bir tartıp toparlamağa karar vermiştim. Bu kararın verilmesiyle unutulması bir oldu... Şimdi kendime herkesten evvel ben inanmıyorum. Tamamiyle değişeceğim... Muhakkak... Fakat ne zaman? Senelerce süren bir mücadeleden sonr mı? Yoksa hiç muvaffak olamıyarak bu mânâsız varlığı taşımakta devam mı edeceğim? Ne olursa olsun, Macide'yi böyle bir hayata iştirak ettirmek cinayettir. Sonu nereye varacağını bilmediğim bu yolda onun beraber yürümesini istiyemem, hattâ o istese ben kabul etmem. Bu son günlerde kendimi hesaba çektiğim

zaman namuslu bir insanın yüzüne bakamıyacak kadar günahlarla yüklü olduğumu da gördüm... Bak... Veznedar nerede? Size hiç bir şey söylemediğim halde onu araştırdım, evlerini bulup önünde dolaştım. Harap yüzlü bir kadınla mağmum çocuklardan başka bir şey görmedim! Nereye saklı? İnsanlara lânet savurup dolaşıyor mu, yoksa bir denizde ak saçlarını yeşil yosunlarla birlikte dalgalandırarak uykulara mı daldı... İnsan bütün bu pislikleri ancak yalnız başına ve dövüne dövüne, didine didine üstünden atabilir... Ama yalnız başına... Kimseye bir şey sıçratmadan... İşte Macide'yle olan nikâh evrakımız... Henüz neticelenmedi... Artık lüzum da kalmadı. Hepsini yırtıp atıyorum... Yalnız şu küçük vesika resmi bende kalsın... Bu kadar bir zaaf da çok görülmez... Denilebilir ki: Genç kadın sensiz ne yapsın? Nereye gitsin? Bunu senin diyemiyeceğine eminim... Sen hepsini halledeceksin... Nasıl isterseniz öyle yapın... İstersen onu al, bir kardeş gibi yanında tut, istersen onunla evlen... Beni dünyada mevcut farzetmeyin... Tamamiyle ayrı yollara ve ayrı dünyalara gideceğiz... Ben bir molozdan bir adam yapmağa çalışacağım... Bir gün, belki on sene oluyor, bir hocam bana: «Zekânı mirasyedi gibi harcıyorsun!» demişti. Doğru... Zekâmı har vurup harman savurdum ve nihayet iflâs ettim... Hiç bir şeyim kalmadı... Ben zekâyı radyom gibi bitip tükenmez bir cevher sanıyordum... Onun insan eliyle yetişip gelişen bir şey olduğunu düşünmüyordum... Adam olmak değil, enteresan olmak; bir şey yapmak değil, bir şey yapanlara istihfafla bakacak bir yere çıkmak istiyordum... Halbuki bugün sonsuz zaman ve mesafenin içinde ben neyim? Bir solucandan, bir ayrık kökünden daha ehemmiyetsiz, daha sebepsiz, daha lüzumsuz bir mahlûkum...»

Ömer bitkin bir halde sustu. Ağzı, gözleri, hattâ derisi kuruyup gerilmiş ve neredeyse çatlıyacakmış gibi bir hal almıştı. Bedri arkadaşının ellerini tutarak okşamak istedi, Ömer hemen geriye çekilerek:

«Ben bugün tahliye edileceğim!...» dedi. «Müddeiumumilikten emir geldi, tevkifhane müdürü muamelesini yapıyor... Şimdi çıkacağım... Onun için Macide'yi geri çevirdim... Beraber çıkıverirsek belki ayrılamam diye düşündüm, Yoksa onu son bir defa görmek isterdim. Hem ne kadar isterdim...»

Sesi titriyordu. Gözleri odanın beyaz badanalı dıvarına dikilmişti. Büyük bir gayretle kendini topladı:

«Anlıyorsun, değil mi Bedri?» dedi. «Ne sen, ne Macide, beni asla aramayın... Benden bu lûtfu esirgemeyin. Belki Balıkesir'e giderim. Belki başka bir köşeye çekilip kendimle uğraşır, yahut bizim muhitimizdekilere benzemiyen insanların arasına dalarak yeni bir hayata başlamağa çalışırım. Yalnız, geçmiş günlerimle bütün alâkamın kesilmesi lâzım... Kimbilir... Belki uzak bir günde, büsbütün başka insanlar olarak tekrar karşılaşır ve belki gülüşerek biribirimize ellerimizi uzatırız... Macide hakkında bir şey söylemeğe lüzum yok... Onu bütün bir emniyetle sana bırakıyorum. Onu benim kadar ve sahiden sevdiğini; onu benden daha çok koruyabileceğini biliyorum... Görecek-sin, yavaş yavaş sana alışacaktır... Fakat bir müddet bırakmak lâzım... Bir erkek ona çok acı tecrübeler verdi, bunları unutmadan, kim olursa olsun, başka bir erkeğin fazla sokulmasını belki istemiyecektir... Sen bütün bunları daha iyi anlar ve düşünürsün... Onu bir doktor gibi tedavi et... Dünyada ondan daha harikulâde bir mahlûk yoktur... Bedri... Yemin ederim ki Macide'den daha kıymetli hiç bir şey mevcut değildir... Bunun kadrini bil...»

Hemen ayağa kalkarak arkasını döndü, gardiyanın uzattığı tahliye kâğıdını aldı ve kapıya doğru yürüdü.

Bedri arkasından geliyordu. Sokağa çıkınca durdular. Ömer sağ kolunu dimdik uzattı. Bedri bu eli yakalıyacağı yerde karşısındakinin boynuna sarıldı. Ömer'in de kendi vücuduna sarıldığını ve bu esnada delikanlının her tarafının titrediğini hissetti.

Ayrıldıktan sonra Ömer hiç bir şey söylemeden deniz tarafına inen dar ve dik sokaklardan birine daldı. Bedri Macide'nin bekliyeceği kahvelere doğru ağır ağır yürüdü.

Ne yapacağını, Macide'ye bunları nasıl anlatacağını değil, sadece Ömer'i, arkadaşı Ömer'i, Macide'nin hâlâ sevdiği ve ihtimal hep seveceği Ömer'i düşünüyor ve onu, her şeye rağmen kendinden daha mesut buluyordu.

Genç kadın Bedri'yi görünce yerinden kalktı:

«Ne yaptınız?» diye sordu.

«Ömer tahliye edildi... Fakat...» Bir müddet düşünerek kelime aradı. Sonra yüzünü başka tarafa çevirdi ve mırıldandı: «Fakat başını alıp gitti. Beni hiç aramayın!.. Ne sen, ne Macide... dedi. Yalnız kalmak, yeni bir hayatı denemek istiyor... Kendini iki kişinin mesuliyetini yüklenecek kadar kuvvetli hissetmiyor!...»

Tekrar sustu, Macide de susuyor ve ötekine bakıyordu. Bir şey söylemeden yanyana yürümeğe başladılar. Nihayet Bedri:

«Bunun böyle biteceği belliydi!» dedi.

Macide, daha ziyade kendi kendineymiş gibi mırıldandı :

«Evet belliydi!»

Bedri başka bir şey söylemek istiyor fakat cesaret edemiyordu. Onun dudaklarının kımıldadığını gören Macide sordu :

«Ne dediniz?»

«Hiç... Şimdi size gideriz... Ben Ömer'in eşyalarını alır, onun uğrıyacağı bir yere bırakırım... Sonra...»

Tekrar tutuldu. Macide önüne bakıyor ve dinliyordu. Bedri bundan cesaret aldı:

«Ablam ölüm halinde!...» dedi... «Doktorlar bir iki günlük ömrü var diyorlar... Ondan sonra benim evime taşınır mısınız?.. Annem sizinle teselli bulur...»

Sonra mânâsız ve yersiz bir şey söylemiş gibi ürktü ve Macide'nin cevabını korku ile bekledi. Fakat genç kadın gayet tabiî bir sesle:

«Niçin ümidinizi kesiyorsunuz?» dedi. «Ablanız genç tir... Ben ona bakarım...»

Bedri deminki sözleriyle, ablasının mahut ziyaretini hâlâ unutmadığını anlatmıştı; Macide bunun için ilâve etti:

«Ben her şeyi unuttum!»

Genç adamın ne kadar üzüldüğünü, ne kadar sıkıldığını görüyor ve ona acıyordu. Cesaret vermek için kolundan tuttu...

Sultanahmet'ten Alemdar yokuşuna doğru yürüdüler. Bir aralık Macide ensesinden çekilir gibi olduğunu sandı. Garip bir ses bu hisse mukavemet etmesini söylüyordu... Fakat dayanamıyarak başını geriye çevirdi.

Arkalarından, on beş yirmi adım uzaktan Ömer geliyordu. Macide'nin başını çevirmesiyle onun geriye dönmesi bir oldu... Şimdi, başı biraz öne doğru eğilmiş, ağır adımlarla tekrar yokuş yukarı çıkıyordu.

Macide durakladı. Bedri'nin kolunu bırakmıştı. Kalbi deli gibi çırpınıyor, gözünün önünden bin bir türlü hayller, manzaralar, insanlar, dumanlar, renkler geçiyordu...

Fakat bu hal ancak bir an sürdü. Derhal kendini toparladı. Tekrar Bedri'ye tutunarak:

«Hayır... Hayır... Gidelim!» dedi.

Genç adam gözlerinde nihayetsiz bir hüzün ile başını salladı:

«Evet... Gidelim...»

Birkaç adım yürüdükten sonra dönüp baktı ve Ömer'in ortadan kaybolmuş olduğunu gördü.

«Onu unutamıyacaksınız!...» dedi. «Ondan ayrılamıyacaksınız!»

Macide düşünceli gözlerle yanındakini süzdü, Sonra elini cebine sokarak Ömer'e yazmış olduğu mektubu çıkardı :

«Öyle değil Bedri...» dedi. «Ben ondan ayrılmağa daha evvel karar vermiş bulunuyordum... Her şeye rağmen !»

Dörde bükülü kâğıdı yanındakine uzatarak mırıldandı :

«Fakat beklemek lâzım... Uzun zaman!»

Mimar Sinan Üniversitesi
Kütüphanesi
Demirbaş No. 18706
Konu No. :

Sabahattin Ali'nin diğer eserleri:

DAĞLAR ve RÜZGÂR

Şiirler
1934

DEĞİRMEN

Hikâyeler
1935

KAĞNI

Hikâyeler
1936

KUYUCAKLI YUSUF

Roman
1937

SES

Hikâyeler
1937